

Magyarország Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Minisztériuma

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

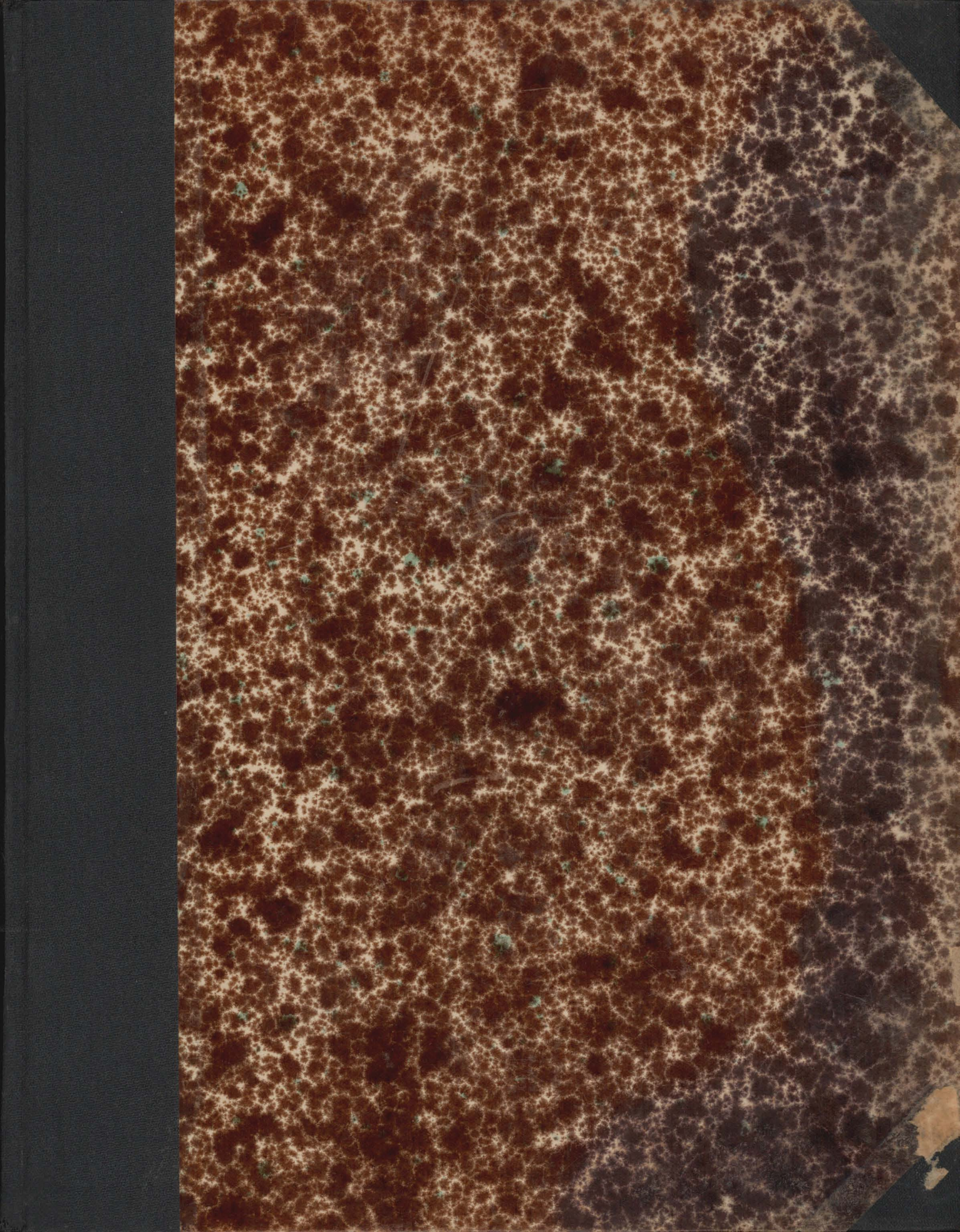
1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

1990. évi 19900. sz. évi jogszabály

№. B. 3.

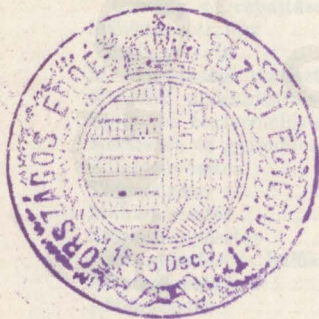

MAGYARORSZÁG

FÖLDMIVELÉSÜGYE

AZ 1900. ÉVBEN.

OEE Könyvtár
Áll.EII. 2018

ca. k. 1847.

x/4.
/ III -

KÜLÖN LENYOMAT

„A m. kir. kormány 1900. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv“

czimű, a m. kir. miniszerelnök által az 1897. évi XXXV. t.-cz. 5. §-a értelmében az országgyűlés elé terjesztett műből.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNY-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1901.

MAGYARORSZÁG

FÖLDHATÁRSZÉKSÉG

AZ 1866. ÉVBEN

OEE Könyvtár
AI.III.2018

KÜLÖN LENYOMAT

Az 1866. évi törvény 180. §-a értelmében és az országos földhatárszékhatározat alapján készült a jelenlegi határszékhatározat. A határszékhatározat 1866. évi 180. §-a értelmében és az országos földhatárszékhatározat alapján készült.

1866 / 9981

BUDAPEST

AZ ORSZÁGOS FÖLDHATÁRSZÉKSÉG KÖZLÖMÉNYE

1901

TARTALOM.

I. A m. kir. földmívelésügyi minster jelentése.	
	Oldal
Földmívelés és növénytermelés	9
Mezőgazdasági termények hamisítása	10
Gazdasági egyesületek és gazdakörök	10
Népies mintagazdaságok	10
A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény végrehajtása	11
Szövetkezeti ügy	12
Vámügy	13
Mezőgazdasági statisztika	13
Külföldi szaktudósítások	14
Szőlő- és bortermelés és phylloxera-ügy	14
Kertészet és gyümölcsészet	22
Állattenyésztés	25
Tejgazdaság	26
Méhtenyésztés	26
Selyemtenyésztés	27
Haltenyésztés és halászat	30
Állategészségügy	31
Lótenyésztés	33
Ménesbirtokok	34
Kincstári birtokok	35
Kincstári fürdők	36
Erdészet	36
Vadászat	39
Kincstári erdők	40
Állami kezelésbe vett községi és némely más erdők és kopár területek	41
Vízügyek	43
Telepítés	47
A Kárpát hegyvidék gazdasági helyzetének javítására tett intézkedések	49
Deliblati kincstári birtok	51
Gazdasági munkásügyek	52
Mezőgazdasági kísérleti és tudományos intézetek	53
Ornithologiai központ	57
Gazdasági szakoktatás	58
Állatorvosi főiskola	61
Párisi kiállítás	62
II. Magyarország őstermelésének állapota.	
Mezőgazdaság	67
Időjárás	68
Elemi csapások	68
Terméseredmények	68
Gabonaárak	70
Termés pénzértéke	70
Vetőmagszükséglet	71

A mezőgazdasági termények forgalma	71
Állattenyésztés és állatforgalom	72
Állatvásárok	74
Gyapjúauktiók	74
Tejszövetkezetek	74
Méh- és selyemtenyésztés	75
Állati termékek forgalma	75
Állategészségügy	76
Szőlőművelés	76
Bor- és szőlőforgalom	80
Gyümölcsstermelés	81
Erdészet	82
Vadászat	83
Kulturmérnökség	84
Mezőgazdasági szakoktatás	84
Birtokváltozások	85

III. Statisztikai adatok.

1. A gazdaságok száma és területe a gazdaságok nagyságkategóriái szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás alapján	88
a) Abszolút számokban	88
b) Az összes gazdaságokból és a gazdaságok összes területéből az egyes nagyság-kategóriákra eső %-os arány, valamint a gazdaságok átlagos területe nagyságkategóriák szerint	88
2. A gazdaságok megoszlása nagyságkategóriái és művelési ágak szerint, az 1895-ik évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján	89
a) Abszolút számokban	89
b) A gazdaságok egyes kategóriáinak területéből az egyes művelési ágakra és a művelési ágak területeiből a gazdaságok egyes kategóriáira eső %-os arány	89
3. A vizek szabályozására fordított állami kiadások 1867-től 1900-ig	90
4. A kulturmérnöki hivatal által teljesített talajjavítási munkálatok 1891-től 1900-ig	90
5. A telekkönyvi birtoktestek forgalma 1891-től 1900-ig	90
6. A birtokost változtató telekkönyvi birtoktestek átlagos értéke az 1896—1900 évek átlagában, 1899-ben és 1900-ban	91
7. A telekkönyvi birtoktestek megterhelhetőségében előfordult változások 1891-től 1900-ig	91
8. Népies gazdasági oktatás az 1900. évben Magyarországon	91

	Oldal
9. Gazdasági tanintézetek 1900-ban	92
a) Főáttekintés az intézetek egyenkinti felsorolásával	92
b) Tanulók részletezése anyanyelv és hitfelekezet szerint	93
c) A felsőbb gazdasági tanintézetek részletesen	94
1. Tiszti és tanszemélyzet, az intézetek működésére vonatkozó némely főbb adat	94
2. A hallgatók s a végzett növendékek részletezése	94
10. Gazdasági tanfolyamok és tanulmányi kirándulások 1900-ban Magyarországon ...	94
11. Gabonaárak a budapesti áru- és értéktőzsde jegyzései szerint 1900-ban	95
a) Buza	95
b) Egyéb gabonaművek	95
12. Különféle terményeknek havi és évi átlagára 1900-ban a budapesti tőzsde árjegyzései szerint	95
13. Gabonaművek átlagára a budapesti tőzsdén 1886-tól 1900-ig	96
14. Mezőgazdasági átlagos napszámberék az 1900. évben, törvényhatóságokint	97
15. Az összes szántóföld, a bevetett és az elemi csapások folytán kivetett vetésterület 1900-ban törvényhatóságokint	99
16. A bevetett terület az 1900. évi fölvétel szerint a főbb termények megkülönböztetésével törvényhatóságokint	100
17. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület 1899-ben és 1900-ban ...	104
18. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület az elemi csapások és termények nevei szerint 1900-ban Magyarországon	104
19. A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1900-ban ...	105
A) Abszolút számokban	105
B) Viszonylagos számokban	105
a) Átlagos termés hektáronként és a termés átlagos értéke mm.-kint	107
b) A termés átlagos súlya	107
20. A fontosabb mezőgazdasági termények terméseredményei 1900-ban törvényhatóságokint	108
21. A mezőgazdasági termelés országos eredményei 1897-től 1900-ig	110
I. Magyarország	110
II. Horvát-Szlavonországek	111
Magyarbirodalom	112
22. Szőlőterület és bortermelés 1881-től 1900-ig ...	113
23. A szőlőterület a termelő és a talaj minősége szerint 1895-től 1900-ig	113
24. A szőlőművelők szakképzettségének fejlesztése érdekében tartott tanfolyamok száma s a permtezett és a szénkénnel gyérített szőlők terjedelme 1895-től 1900-ig	113
25. Az állami szőlőtelepek 1900. évi vesszőtermése és 1900/1901. évi forgalma európai szőlővesszőkből Magyarországon ...	114
26. Az állami szőlőtelepek 1900. évi szőlőoltvány-termése és 1900/1901. évi szőlőoltvány-forgalma Magyarországon ...	114
27. Amerikai szőlővesszőtelepek 1896—1900. ...	114
28. Az állami szőlőtelepek 1900. évi vesszőtermése és 1900—1901. évi forgalma amerikai szőlővesszőkből Magyarországon ...	115
29. A phylloxera elterjedése 1900-ban vármegyénként	11
30. A phylloxera terjedése 1875-től 1900-ig ...	116

	Oldal
31. Az 1899-ik évi szőlőterület részletezése törvényhatóságokint	117
32. Az 1900. évi szüret törvényhatóságokint ...	119
33. A magyar birodalom állatlétszáma 1884-ben és 1895-ben	120
34. Az állatállomány a gazdaságok nagysága szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján	120
35. Az állatállomány a gazdaságok jellege szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján	121
36. Az állami méntelep ménállománya és a ménállomány változása az 1900. év folyamán	122
37. Az áll. méntelepek ménállománya 1900-ban teleposztályok szerint	122
38. Az állami méntelepek ménállománya a mén fajtája szerint 1900-ban	123
39. Az országos fedező ménnek, valamint a bérmenek által fedezett kanczák száma és a befolyt fedeztetési, illetőleg bérdíjak 1900-ban	123
40. A m. kir. állami ménesek Magyarországon 1900-ban	123
a) A ménesek lóállománya, forgalma és a befolyt fedeztetési díjak	123
b) A m. kir. állami ménesek lóállománya fajok szerint	124
41. A közvágóhidak száma és a közfogyasztásra levágott állatok kimutatása 1896-tól 1900-ig Magyarországon	124
42. Az állatvásárok forgalma 1900. évben ...	124
43. Az állatvásárok forgalma 1900-ban főbb piaczonként	124
a) Felhajtás és eladás	124
b) Eladási árak	126
44. A budapesti szarvasmarha-, borjú- és juhvásár forgalma 1881-től 1900-ig	128
45. A hasznos háziállatok betegségei 1891-től 1900-ig	128
46. Az állatorvosok száma 1891-től 1900-ig ...	129
47. A kőbányai sertésforgalom és sertésárak 1900-ban	129
a) Sertésforgalom	129
b) Átlagárak	129
48. A budapest-ferenczvárosi konzumvásár sertésforgalma és a napi átlagárak 1900-ban ...	129
49. Győr sertésforgalma az 1900. évben	130
50. A budapesti gyapjúaukciók	130
a) Elárverezett mennyiségek 1895-től 1900-ig	130
b) Árak az 1900. évben	130
51. A vajtermelésre berendezett falusi tejszövetkezetek működése 1900-ban Magyarországon	130
52. A köztenyésztés emelésére kiosztott apaállatok, ezek értéke és az állatkiállításon s díjazásokon kiosztott államdíjak az 1900-ik évben	131
53. A méhészeti termelés Magyarországon 1893-tól 1900-ig	132
54. A méhészeti termelés 1900-ban vármegyénként	132
55. A selyemtenyésztés fejlődése 1893-tól 1900-ig	133
56. A selyemtenyésztés és szederfatenyésztés állapota 1900-ban a jelentékenyebb selyemtermelő vármegyék egyenkinti feltüntetésével	133
57. Magyarország vadászterületei és az 1883. évi XX. t.-cz. értelmében bérbeadásra kötelezett területek után befolyt haszonbérjövödelmek	134

Oldal	Oldal
58. Erdőőri szakiskolák 1900-ban Magyarországon 138	fizetendő évi átalányok 1900-ban Magyarországon 141
59. Az erdőőri szakvizsgák eredménye Magyarországon 1894-től 1900-ig 138	64. Az erdőterületek részletezése a talaj minősége s fajok szerint 1900. év végén, törvényhatóságokint 142
60. A kopár és vizmosásos területek beerdősítésére az 1900. év folyamán rendelkezésre állott csemete-készlet Magyarországon 138	65. A kincstári erdősítések terjedelme és költsége 1900. évben 144
61. A kopár területek beerdősítésére ingyen kiosztott csemetemennyiség és az azzal eszközölt erdősítések Magyarországon 1900-ban, törvényhatóságokint 139	66. A kincstári csemetekertek kiterjedése és a termelt csemetemennyiség az 1900. évben 144
62. Az erdészeti üzemtervek, illetőleg az erdő-törvény alapján előírt és bejelentett erdősítések Magyarországon 1900-ban, törvényhatóságokint 140	67. A kincstári erdőbirtokok területe mevelési ágak szerint és az erdőbirtokok értéke 1900-ban 145
63. Az állam által kezelt erdők és kopár területek száma és kiterjedése, valamint birtokosaik által az állami kezeléért	68. A kincstári erdők megoszlása a főbb fajok szerint 1900-ban 145
	69. A kincstári erdők vágásterületei és fatermése, valamint pénzügyi eredményei az 1900. évben 146
	70. A kincstári erdők kiterjedésének és értékének változása 1890-től 1900-ig 146

A M. KIR. FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER

JELENTÉSE

1900. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL

1851

/1866/

101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116
117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132
133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148
149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164
165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196
197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212
213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228
229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244
245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260
261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276
277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292
293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308
309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324
325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340
341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356
357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372
373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388
389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404
405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420
421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436
437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452
453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468
469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484
485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500

501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516
517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532
533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548
549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564
565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580
581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596
597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612
613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628
629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644
645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660
661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676
677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692
693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708
709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724
725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740
741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756
757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772
773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788
789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804
805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820
821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836
837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852
853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868
869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884
885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900

1851

1866

A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

I.

A M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISTER

JELENTÉSE

1900. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL.

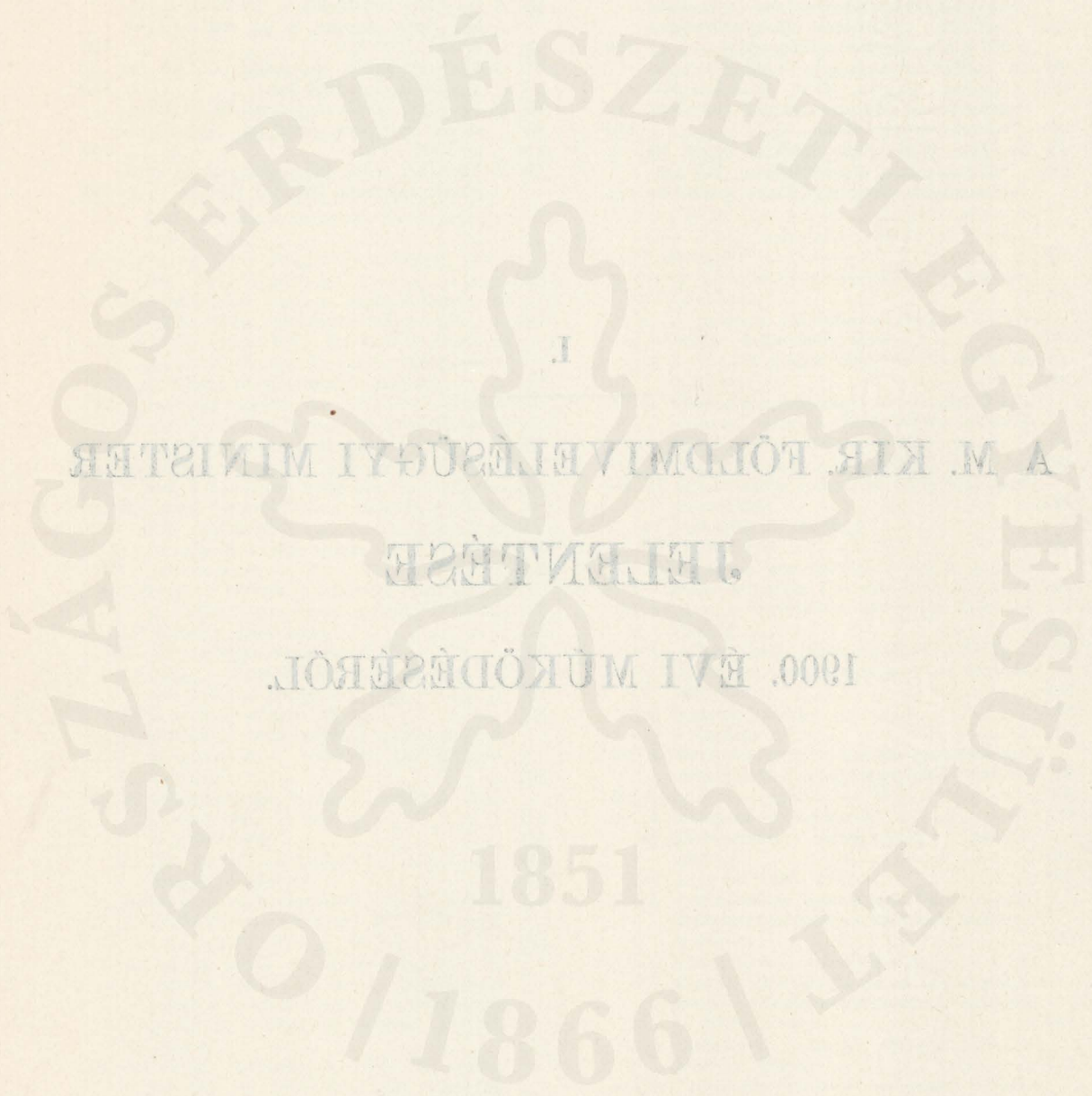
A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

A mezőgazdasági minisztérium részéről az 1900. évi folyamán készített munkájáról a következőkben van szerencsém beszámolni.

I.

A. M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTER

JELENTÉSE

1900. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL.

1851

/1866/

A vezetésem alatt álló ministerium ügykörében az 1900. év folyamán kifejtett tevékenységről a következőkben van szerencsém beszámolni.

A *mezőgazdaság növénytermelési* ágának fejlesztése érdekében azonkívül, hogy az okszerű eljárások terjesztésére fordítottam gondot, a termelés előmozdítására és a kárveszélyek elhárítására szolgáló intézeteket és kísérleti állomásokat fejlesztettem, a hol pedig különösen indokolt volt, azt jobb minőségű vetőmagvak engedélyezésével, nyers anyagot feldolgozó vállalatok segélyezésével is támogattam.

A *búza* minősége tekintetében felmerült egyes panaszok folytán, ámbár szakértők véleménye szerint az eddigi tapasztalatok alapján senki sincs jogosítva a magyar búzáról kedvezőtlen állítást kockáztatni, a búza minőségének és a minőségre befolyást gyakorló tényezőknek beható tanulmányozását rendeltem el.

A vetőmagváltogatás érdekében az állami birtokok és újabban a gazdasági szakoktatási intézetek vetőmagul alkalmas búzát kisebb tételekben piaczi áron bocsájtanak a termelők rendelkezésére. Az elmúlt 1900. év folyamán az állami birtokokról 4.450, a gazdasági tanintézetek és földmives iskolák gazdaságaiból 1.320 métermázsza talált elhelyezést.

A *komlótermelési* ismeretek terjesztése végett szakközegem az 1900. év folyamán 21 megyében, 67 községben mintegy 200 termelő előtt, továbbá az algyógyi földmives iskolán összegyűlt 30 néptanító előtt tartott előadást. Új komlótelepítésre 4.000 drb komlódugvány ingyen osztott ki.

Komlótermésünk értékesítése 1900-ban fokozottabb támogatásra szorult a piac kedvezőtlen viszonyai folytán. A segesvári komlótermelő szövetkezet által Segesvárott évenként rendezni szokott komlóságos céljára (a vásárcsarnok és komlóraktár bérlete, továbbá külföldi ártudósítások, valamint irodai kiadások költségeihez) ebben az évben is 1.200 korona segélyt nyújtottam.

A külföld komlótermelési és árviszonyai felől konzuli hivatalaink útján tüzetes jelentéseket szereztem be és ezekről a komlótermelőket a hírlapok útján tájékoztattam.

Mint hogy a komlóüzletben beállott pangás folytán több termelőnek 300 métermázsát meghaladó termése eladatlanul maradt, a segesvári szövetkezet megbízottját a termelők fenmaradt komlójának eladása végett, megfelelő utiköltséggel, külföldre küldöttem.

A *lentermelési* ismeretek terjesztése végett szakközegem az 1900. év folyamán Bars, Borsod, Sáros, Szepes, Zólyom és Udvarhely megyékben 140 előadást tartott magyar, német és tót nyelven. Ezekben az előadásokon 6.295 volt a résztvevők száma. A lentermelést tárgyaló népies füzetet 3.720 példányban osztottam ki.

A jó lenvetőmag előnyeinek megismertetése végett kísérletek céljára részben ingyen, részben kedvezményes áron 20 vármegyében 32.000 kg. eredeti orosz lenvetőmag került kiosztásra, és pedig 30 korona árban 1.520 kg., 20 korona áron 9.400 kg., egészen ingyen 7.400 kg. lenvetőmag.

A támogatással Komárom megyében Nagytanyon létesített és sikerrel működő lenbeváltó és kikészítő telepen kívül Szepes vármegyében Olaszi határában szintén állami segélyvel épített lenbeváltó és kikészítő telep az 1900. évben megkezdte működését.

A kendertermelés előmozdítása vetőmag kiosztása, népszerű kendertermelési útmutató és áztatók létesítésének segítése által történt.

A mezőgazdasággal kapcsolatos iparágak közül a *mezőgazdasági szeszgyártásra* nagy jelentőségű az 1900. évi IX. t.-cz. Ezen törvényczikk módot nyújt ahhoz, hogy évenként új mezőgazdasági szeszfőzdék alakulhassanak, s az esetre, ha valamely termelési időnyre több új mezőgazdasági szeszgyár felállítása tervezetnék, mint a mennyi a rendelkezésre álló mennyiségből kontingensben részesíthető, a földművelésügyi miniszterre bizza annak meghatározását, hogy mely szeszfőzdék részesüljenek kontingensben. Kimondja ezúttal a törvény, hogy a szeszkontingens előnyeiben első sorban azon mostoha viszonyok között levő vidékek részesüljenek, melyeknél a mezőgazdasági szeszgyártás a gazdaság okszerű vitelének, s a föld termő ereje fentartásának úgyszólván nélkülözhetetlen feltételét képezi, s ezek között is előnyben részesüljenek azon kisebb gazdaságok, melyek legkevésbé képesek arra, hogy a mostoha viszonyok által teremtett nehézségeket önjerejükből leküzdhessék.

Ez alapon az 1900/1901. évi termelési időszakban 10 új mezőgazdasági szeszfőzde részesült összesen 5.972 hektoliter kontingensben.

Mezőgazdasági
termények ha-
misítása.

A *mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának* tilalmazásáról szóló 1895 : XLVI. t.-cz. hatályát a belügyi és kereskedelemügyi miniszter urakkal egyetértőleg a közforgalomban levő rézgáliczra is kiterjesztetem.

Mint hogy továbbá a nem kizárólag disznósírból készült, de étkezésre szolgáló mesterséges zsírok elterjedése folytán gondoskodnom kellett arról, hogy a fogyasztó közönség ezen zsírok természetét illetőleg megtévesztéseknek ne legyen kitéve, a mesterséges zsír, valamint a nem tisztán tejszírből készült u. n. margarin-sajtok készítését és forgalomba hozatalát ugyancsak a belügyi és kereskedelemügyi miniszter urakkal egyetértőleg a vevő közönség tájékoztatására alkalmas módon szabályoztam.

A törvény végrehajtása során összesen 95 kihágási ügy került harmadfokú elbírálás alá, s ezekből 44 a tej, 27 a vaj és margarin, 11 vető- és fűmagvak, 6 liszt és liszt-neműek, 3 olaj, 3 a takarmány és 1 a méz hamisítására. A kihágási esetekből 72 a székesfehérváros területén fordult elő, 23 pedig a vidéken.

Gazdasági
egyesületek és
gazdakörök.

Az 1900. évben négy *gazdasági egyesület és kör* alapszabályai nyertek jóváhagyást, több alapszabály pedig a mutatkozó kívánalmak szerint módosított; a jelenleg működő gazdasági egyesületek száma 249-re emelkedett.

Az egyesületek közvetlen támogatására 20 gazdasági egyesület, 10 mezőgazdasági bizottság és 9 más, a mezőgazdaság valamelyik ágának fejlesztésére alakult egyesület részére gazdasági kiállítás, gépversenyek stb. címén mintegy 52.000 korona segélyt engedélyeztem, mely összegben azonban nem foglaltatnak benne azon összegek, melyek az egyesületek útján egyes termelési ágazatok fejlesztésére szolgáltak.

Népies minta-
gazdaságok.

A *népies mintagazdaságok* szervezésénél szem előtt tartott elvek szerint az 1900. év folyamán 21 ily mintagazdaság létesült, s így az ország különböző részein ez év végével összesen 70 mintagazdaság létezett.

Az 1900. év folyamán létesített mintagazdaságok elhelyezése a következő: Abauj-Torna vármegye (Felsőczécze), Alsó-Fehér (Vajasd), Bars (Oszlány), Bács-Bodrog (Gombos), Bihar (Komádi), Brassó (Földvár, Hosszúfalu), Csongrád (Szeged-Szatymáz), Győr (Csanak), Hunyad (Déva-Csángótelep), Krassó-Szörény (Szlagna), Liptó (Felsőrásztok), Pest-Pilis-Solt-Kiskun (Tök), Somogy (Csákány, Márkócz), Szatmár (Sárosmagyarberkesz), Temes (Vadászerdő), Torontál (Erzsébetlak, Ószentiván, Sándoregyháza), Vas vármegye (Musznya).

Az 1900. év folyamán létesített mintagazdaságok területe 8—30 hold között változik, az általuk elfoglalt összes terület 440 kat. hold, létesítésük kereken 30.000 korona

költséget okozott, ennél fogva egy-egyre átlag 1.400 korona esik. E mellett az előző években létesített mintagazdaságok esetről-esetre szintén részesültek támogatásban, a minnek költsége 3.500 korona volt s így a népies mintagazdaságok létesítésére és fentartására az elmúlt évben 33.500 korona fordított.

Az első években létesített mintagazdaságok hatása máris észlelhető. A célszerűbb gazdálkodás és megfelelőbb eszközök alkalmazása folytán az illető mintagazdaságok termése növekedett, mi által hasonló eszközök beszerzésére, jobb vetőmagvak használatára, helyesebb gazdálkodásra ösztönzésül szolgáltak a vidék kisgazdáinak.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. végrehajtása, miután a törvény által általánosságban szabályozott részletkérdések a törvényhatósági szabályrendeletekben rendezést nyertek a múlt év folyamán, annyira haladt, hogy a közigazgatási szervezet megkapta a szükséges részletes utasításokat a törvény végrehajtásával összefüggő összes teendők tekintetében.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény végrehajtása.

A vármegyei mezőgazdasági bizottság szervezéséről, az állattenyésztésről, a pásztorokról és legeltetésről, a birtokhatárok megjelöléséről szóló szabályrendeletek, igen kevés kivétellel, az ország egész területén megalkottattak, hatályba léptek s a végrehajtás munkája, szakközegeim közrehatásával, mindenütt megindult.

A legtöbb nehézséggel a faiskolákról és fásításokról szóló szabályrendeletek megalkotása és tárgyalása járt.

Bár, a törvényhatóságnak munkáját megkönnyítendő, az 1898. év folyamán, szakferfiak és a gyakorlati közigazgatás kiváló munkásainak közreműködésével szerkesztett szabályrendeleti mintát bocsátottam a törvényhatóságok rendelkezésére, a viszonyok eltérő voltában rejlő nehézségeket teljesen eloszlatni csak helyenkint sikerült, s a szóban levő szabályrendeletek 32 vármegyében még a múlt évben sem voltak életbeléptethetők.

A faiskolákról és fásításokról igen sok törvényhatóságnak az 1894 : XII. t.-czikk életbelépte előtt is volt szabályrendelete. Ezen szabályrendeletek alapján azonban aránylag nagyon kevés gyakorlati eredményt lehetett elérni, mert hiányoztak belőlük a gyakorlati végrehajtást biztosító intézkedések és útmutatások.

Az új szabályrendeletek megalkotásánál a fősúlyt arra fektetem, hogy a községi faiskolák kezelése a járási mezőgazdasági bizottságok felügyelete alatt és közrehatásával megállapított üzemterv szerint történjék, a befásítás munkálatai a törvényhatóság első tisztviselője által az illetékes állami szakközegek közrehatásával kidolgozott fásítási tervben nyerjenek részletes és határozott szabályozást, végül, hogy úgy a faiskolák, mint a közúti fásítások, a kellő előképzettséggel bíró tanítókból válogatott járási faiskolafelügyelők szakszerű gondozása alá helyeztessenek. A szóban levő szabályrendeleteknek ezen irányelvek alapján való megalkotásával s a helyi viszonyok gondos figyelembevételével, bár hosszabb idő alatt, de tervszerű, folytonos munkával eredményesen megoldani vélem azon nehéz feladatokat, melyeket a faiskolákról és fásításokról szóló rendelkezések szabtak elém.

Az 1894 : XII. t.-czikknek az állattenyésztés fejlesztésére vonatkozó határozmányai végrehajtásáról részletesen jelentésem másik részében számolok be. E helyen csupán azt említem meg, hogy a köztenyésztésre szolgáló apaállatok vizsgálatával foglalkozó járási mezőgazdasági bizottságok működése hathatós támogatást nyert az 1900. évi XVII. t.-czikk alapján létesített állami állatorvosi szervezetben.

Ezen bizottságokat minden egyes esetben, a hol gazdasági szakkérdés került, az 1894 : XII. t.-cz. végrehajtásával kapcsolatosan, a közigazgatási hatóságok elé, igénybevételtem s odahatni igyekeztem, hogy a szóban levő ügyek elintézésénél a helyi viszonyok és a gazdasági szempontok kellőleg érvényesüljenek. Mezőrendőri osztályom a múlt évben is folytatta az 1894 : XII. t.-czikk végrehajtásának helyszíni ellenőrzését. Különösen a legeltetés és mezei utak használata körül fölmerült nehezebb vitás kérdésekben hely-

színi eljárást foganatosított és ennek folytán számos, az érdekelletétek kiélesedése folytán bonyolulttá vált ügy, az összes érdekeltek megnyugvására békés megoldást nyert.

A mezői rendőri kihágások száma átmenetileg még a múlt évben is emelkedést mutatott.

A mezőrendőri pénzbüntetésekből a múlt évben 59.698 korona 50 fillér, vagyis az 1899. évhez képest 2.500 korona 21 fillérrel több folyt be.

Megjegyzem még, hogy, tekintettel arra, miszerint a törvény szelleme kellőleg nem hathatta még át a lakosságot és a közigazgatási ügymenetet, kormányzati főfelügyeleti jogomat az ítélkezésre hatályosan gyakoroltam és minden elem terjesztett panaszt vagy kérelmet megvizsgáltam és a mennyiben arra törvényes alap, továbbá anyagi igazság szempontjából szükség volt, orvosoltam is.

Szövetkezeti
ügy.

A *szövetkezeti* ügyet a gazdasági üzem minden terén előmozdítani igyekeztem, hogy a kistermelők a nagy tőke előnyeiben részesüljenek.

A *hitelszövetkezeteknek* általában csupán arra lévén szükségük, hogy méltányos hiteligenyeik kielégítést nyerjenek, arról az 1898:XXIII. t.-cz. értelmében alakult Országos Központi Hitelszövetkezet gondoskodik; egyéb segélyezésre csak kivételes esetekben van szükség. Ily kivételes segélyezés szükségére merült fel némely oly hitelszövetkezetnél, mely tagjainak tetemes részét a munkások köréből toborozván, a különben is csekély összegű üzletrészek oly lassan és oly kis részletekben folynak be, hogy a szövetkezet nem képes első berendezésének költségét előteremteni. Ily esetekben ezeket a szövetkezeteket első felszerelésük beszerzésében néhány száz korona adományozásával támogattam.

Hazánk északkeleti részében a hegyvidéki lakosság helyzetének javítására a szövetkezeteket tartván a leghathatósabb eszközök egyikének, ott nemcsak hogy a lakosságnak hitelszövetkezetek alakítását ajánlottam, hanem példaadás kedvéért és a szövetkezetek hitelképességének emelése végett a földművelésügyi tárca részéről is minden alakuló ily szövetkezetnél üzletrészeket jegyeztem; a legtöbb szövetkezetnél pedig néhány ezer koronára rugó kamatmentes betétet is elhelyeztem.

A hegyvidéki lakosság élénk érdeklődést tanusítván a szövetkezetek iránt, a hitelszövetkezeteket később áruraktárakkal szereltem fel, hol a földműves nép bolti szükségleteit jutányosan beszerezheti. Mind az áruraktárakat, mind pedig az önállóan alakult *fogyasztó* szövetkezeteket szükség esetén külön segélylyel is elláttam.

Azonkívül a fogyasztó szövetkezetek terjesztése érdekében a magyar gazdaszövetség »Hangya« nevű szövetkezetét is segélyeztem.

A gazdasági termékek jobb értékesítése céljából nagy figyelmet fordítottam a tej, tojás és bor *értékesítő szövetkezetek* terjesztésére, melyekről az illető termelési ágazatok ismertetésénél bővebben megemlékeztem. A lefolyt évben még egy szövetkezeti formát karoltam fel: a gabona értékesítő szövetkezetet.

Ily szövetkezetek alakulását az Országos Központi Hitelszövetkezet közreműködésével egyelőre csak oly helyeken mozdítom elő, a hol tulnyomólag kigazdák veszik igénybe és a hol a szövetkezet sikeres működéséhez szükséges hitel a központi hitelszövetkezet révén rendelkezésre áll. Ezeket a szövetkezeti magtár befogadó képessége arányában a befektetési költségnek egy részével segélyezem. A lefolyt évben három ily gabona-értékesítő szövetkezet alakult, úgymint: Tolnaszántón, Erdőszentgyörgyön és Mezőberényben, a két első az ottani községi hitelszövetkezet keretében, az utóbbi önállóan, de valamennyi az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékében.

Ezenkívül a lefolyt évben is 10.000 koronával segélyeztem a »Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezetet«.

Hogy a szövetkezeti elvet a *kárbiztosítás terén* is meghonosítsuk, közreműködtem a Gazdák Biztosító Szövetkezetének megalakításához szükséges üzletrészek gyűjtésében.

Magam is a pénzügyminister ural egyetértőleg 400.000 korona értékű üzletrészt jegyeztem az országos közgazdasági alaphól.

Az 1899. évi XXX. t.-cz. 4. §-a második bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében megalkotandó új vámtarifa előkészítési munkálatai, különösen a mező- és erdőgazdasági vonatkozású cikkek tekintetében megindítottak. Az összes érdekelt szaktestületek, gazdasági egyletek stb. véleményei bekértek és feldolgoztattak, illetőleg az új vámtarifa megfelelő részének tervezete elkészítettet.

Vámügy.

A mezőgazdasági statisztikai szolgálat fejlesztésére különös sulyt helyeztem.

Mezőgazdasági
statisztika.

Ezt a tevékenységet főképp az ország gazdasági állapotának megfigyelése, a terméskiadatok gyűjtése és összeállítása vette igénybe.

Hazánk ügybuzgó gazdáik közül önkéntes jelentkezés útján éveken át összeválogatott jeles tudósítói kar, melynek száma már közel 1.200, szorgalmasan ellátott a gazdasági munkákról, a vetések állásáról és a termésbecslésről gyűjtött szakszerű adatokkal; ezeket összesítve és röviden feldolgozva félhavasokint, a nyári időszakban tíz naponkint a hírlapokban közzétettem.

A gazdasági tudósítókat az ebben a szolgálati ágban követett irányelvek felőli tájékozás céljából évenkint »Utmutató«-val látom el. Ezt a könyvecskét nem csak a gazdasági viszonyok helyes szemléléséhez szükséges útmutatásokkal, hanem az egész mezőgazdasági közigazgatásról szóló tájékoztatással is a lefolyt évben ismételtén kibővítettem.

Összegyűjtöttem továbbá a mezőgazdasági munkabérekre vonatkozó adatokat és az év zártával feldolgozva, a folyó évben egy kötetben közzétettem.

Ez a statisztikai munkálat már nyolcz év óta folyván, azt mutatja, hogy a gazdasági munkabérek hazánkban országsherte lassú, de fokozatos emelkedésre hajlandók.

Ausztriával fennforgó gazdasági viszonyaink rendezése alkalmával megállapodás jött létre arra nézve is, hogy külföldön székelő konzuli hivatalaink az ottani gazdasági állapotról szóló időszakos jelentéseiket most már hozzám is közvetlenül beküldjék. Feldolgozásukról és a gazdáinkat érdeklő közlemények közzétételéről gondoskodtam.

A gabonatermelésben számot tevő összes országok vetéseinek állásáról és terméseredményéről ekképp összegyűjtött adatok alapján minden év augusztus hó végén közzéteszem a világ gabonaterméséről szóló jelentésemet, mely — jóllehet az ebbeli összes jelentések közül elsőnek jelenik meg — adatainak és feldolgozásának helyességével mindig helyt állónak bizonyult.

A lefolyt évben fejeztem be az 1895 : VIII. törvénycikkben elrendelt mezőgazdasági statisztikai összeírás eredményének feldolgozását. E gazdag anyag végeredményeiről és az agrárpolitikában irányadó tanulságokról a statisztikai összeírás V. kötetében számoltam be. Ez a kötet feltünteti az ország gazdasági területét művelési ágak és terménynemek szerint, az élő és holt fölszerelést, az állatállomány becsértékét, a fejesi eredményeket, a birtokok belterjességét, a bérleti és a tulajdon gazdálkodás terjedelmét, a birtokok nagyság szerinti megoszlását és a kötött forgalmú birtokokat. A vetés-területek adatait a központi statisztikai hivatal az 1899/1900. évben a községi előljáróságoktól gyűjtött adatokkal helyesbítette. E felvételből kitűnt, hogy 1895. óta valamennyi fontosabb terményünk vetésterülete növekedett, főleg a legelő és ugar rovására, más szóval mezőgazdaságunk intenzívebb lett.

A mezőgazdasági statisztikai szolgálat további fejlesztése érdekében az év végén szaktanácskozományt tartottam, mely azt az óhajtást fejezte ki, hogy:

1. a vetési területeket három évenkint a községi előljáróságoktól gyűjtött adatok alapján újból állapítsuk meg, az időközti nagyobb változásokat a gazdasági tudósítók jelentsék be;

2. a külföldi, valamint a belföldi fontosabb gabona piacok árhullámzásairól a gazdaközöniséget tájékoztassuk;

3. a kereslet és kínálat viszonyaira legnagyobb befolyást gyakorló ellenőrizhető gabona-készletek nyilvántartásáról és kellő publicálásáról gondoskodjunk.

E kivánalmak teljesítése gazdaközönségünknek figyelemre méltó érdeke lévén, megvalósításukról gondoskodni szándékozom.

Az osztrák kormányval létrejött megállapodás alapján a mezőgazdasági tekintetben fontosabb államok területére szaktudósítokat küldöttem ki.

Külföldi
szaktudósítások.

Ezeknek a *külföldi szaktudósítóknak* feladatuk az, hogy a külföld mezőgazdasági viszonyait és intézményeit — különösen kiviteli érdekeink szempontjából — tanulmányozzák és pedig úgy a gyakorlati földművelés technikai kérdéseiben, mint a közgazdasági politika terén.

Egyelőre öt külföldi szaktudósítót alkalmaztam London, Berlin, Washington, Bukarest és Szt.-Pétervár székhelylyel.

A lefolyt évben a szaktudósítók részben rendes havi jelentéseikben közölték tapasztalataikat, részben pedig fontosabb kérdésekről egyes speciális tanulmányokban számoltak be. Gondoskodtam, hogy ezen jelentések közérdekű részei publikáltassanak, illetve alkalmas módon az érdekelt körök rendelkezésére bocsáttassanak.

Szőlő- és bor-
termelés és
phylloxera-ügy.

A *szőlőművelés* ügye Magyarországon — gazdaságpolitikai vonatkozásaiban — úgy-
szólván nemcsak egészen a phylloxeravész ellen való küzdelemmé tömörül, hanem azzal jófor-
mán teljesen azonosul. Az ezen a téren kifejtett állami tevékenység ehhez képest, az 1900.
évben is, a phylloxera által elpusztított szőlők helyreállítása műveletében összpontosult és
főleg a szőlők felújításának előmozdításáról szóló 1896 : V. t.-cz. végrehajtására irányult.
Ez a törvény első részében arra utasítja a földművelésügyi ministert, hogy

1. a felújításhoz szükséges szőlővesszőknek és szőlőoltványoknak nagy mennyiségben
való termelését és jutányos áron való kiszolgáltatását biztosító intézkedéseket tegyen;

2. az új irányú szőlőművelés ismereteinek népszerű terjesztése végett rendszeres
tanfolyamokat szervezzen;

3. a székesfőváros határában, vagy közelében a szőlőművelés céljaira szolgáló
központi kísérleti állomást szervezzen és kísérleti telepet, esetleg telepeket rendezzen be;

4. a felújított szőlők vidékein mozdítsa elő a pinczeegyletek felállítását.

A fenti 1. pont alatti követelménynek, miként ezt korábbi jelentéseimben már
előadtam, akként szándékoztam eleget tenni, hogy a szőlővesszők és szőlőoltványok nagy
mennyiségekben való termelése eszméjének a társadalmi tényezőket és magán vállalkozókat
igyekeztem állami támogatás nyújtásával és megfelelően megállapított jutalmazási rendszer
alkalmazásával megnyerni. Ez a törekvésem azonban nem vezetett kellő eredményre, mert
keletkeztek ugyan vállalati telepek szőlőoltványok termelésére, de üzemét a legtöbbje már
három év múlva megszüntette. Ennek a magyarázata abban van, hogy a szőlőoltványok
termelése csak akkor nyereséges vállalat, ha a vállalkozó az oltványokat viszonylag nagy
áron értékesítheti, oly áron, a melyet a szőlőültető gazda nem tud, vagy nem hajlandó
megadni. Így, minthogy az ily vállalati telepek fennállásának feltétele, t. i. a szőlőoltványok
nagy áron való értékesítése, nem volt összeegyeztethető azzal a másik követelménnyel, a
melynek teljesítését a törvény szintén rendeli, t. i. hogy a szőlőművelők olcsó áron juthas-
sanak a szőlőoltványokhoz, ezen érdekellentétnek egymásra való hatásából természetesen
a kisebb érdekek — a vállalkozók érdekének — kellett háttérbe szorulnia s a nagyobb
érdek, — a szőlőművelők érdeke — nyomult előtérbe.

Ez a helyzet a természetszerű fejlődés fonalán az állami termelés rendszeréhez
vezetett át, mert csak az állam képes arra, hogy az elpusztult szőlők felújításához szük-
séges amerikai fajtájú szőlővesszőket és szőlőoltványokat minden nyereség nélkül, önkölt-
ségen, sőt — ha kell — némi veszteség viselésével is szolgáltatassa a szőlőbirtokosoknak, s
hogy, mert a nyereségre való törekvés teljesen hiányzik, csak feltétlenül jó és megbízható
anyagot szolgáltatasson, a mi a magánvállalkozóknál nem volt mindig elérhető.

Az amerikai fajtájú szőlővessző-szaporító anyatelepek létesítése s szőlőoltványok
készítésének előmozdítása tárgyában 60.900/1896. sz. alatt kibocsátott hirdetés alapján
létesített 471 kat. hold 1.280 □-öl kiterjedésű 27 vállalati telepből az 1900. év végén már

csak 10 telep állott fenn, illetőleg ennyi foglalkozott mintegy 200 kat. hold kiterjedésű területen kizárólag szőlővesszők és szőlőoltványok előállításával. A többi területet az illető vállalkozók részben termőszőlők alakítására, részben más művelésre fordították.

A phylloxera által elpusztított hegyvidéki kötött talajú szőlők megújítása úgy mint az előző években, az 1900. évben is, főként az amerikai szőlőfajtákon készült szőlőoltványokkal foganatosított. Erre való tekintettel és mivel az a szándékom, hogy a szőlőoltványoknak nagy mennyiségekben való termelését a társadalmi tevékenységnek s a magánvállalkozásnak engedjem át, kielégítő eredményre nem vezetett, intézkedéseket kellett tennem az iránt, hogy a szőlőoltványoknak megfelelő mennyiségben való előállítására az ország minden jelentékenyebb borvidékén felállított állami amerikai szőlőtelepek rendeztessenek be. Ennek folytán az állami telepeken, a melyeknek száma 46, kiterjedése pedig 1.760 k. hold, a fajtisza és fajtaazonos amerikai szőlővesszők termelése mellett megkezdett csaknem kivétel nélkül mindenütt a szőlőoltványok nagyban való előállítása is, — s a 612 k. hold szőlőoltvány-iskolákban az 1901. év tavaszán már 12,000.000 fásoltvány iskoláztatott el.

Az állami telepek 1900. évi terméseredménye, s szőlővessző- és szőlőoltvány-forgalma a következő volt:

I. Rendelkezésre állott:

amerikai szőlővessző	29,060.276
európai szőlővessző	6,318.967
szőlőoltvány	1,298.084
Összesen	36,677.327

II. Kiosztott:

amerikai szőlővessző	14,214.252
európai szőlővessző	1,315.622
szőlőoltvány	1,189.458
Összesen	16,719.332

III. A telepek céljaira: oltványkészítésre, iskolázásra stb. felhasználtott:

amerikai szőlővessző	14,846.024
európai szőlővessző	5,003.345
szőlőoltvány	108.626
Összesen	19,957.995

A szőlővesszőknek és szőlőoltványoknak az állami telepekről való kiosztásánál kiváló gondoskodásom tárgyát képezte, hogy a forgalomban levő rossz amerikai szőlőfajták és különösen a rossz oltványok a használatból teljesen kiszoruljanak. E végből oly vidékeken, a hol tudomásommal a szőlőbirtokosok rossz amerikai fajtákat telepítenek, a szegény sorsú kisgazdáknak ingyen, vagy 20—90°/_o-al mérsékelt áron bocsátottam a jó fajtájú fajtisza szőlővesszőt rendelkezésre; az oltványokat pedig a legnagyobb szigorral és gondossággal akként válogattam meg, hogy még az olyanokat is kiselejteztetem a teljes árban eladandó oltványok közül, a melyek az 1896. évi 60.900. szám alatt kibocsátott szőlővessző- és szőlőoltványüzleti szokásoknak egészben véve megfelelnek ugyan, de esetleg némi csekély, figyelembe alig vehető, mondhatni csak szépséghibában szenvednek. Az ekként kiselejtezett, de még teljes megnyugvással használható szőlőoltványokat legtöbbszörre ingyen vagy nagyon (90°/_o-al) mérsékelt áron szolgáltatottam ki szegény sorsú kisgazdáknak s a szerényebb javadalmazású lelkészek, vagy tanítók hasznélvezetében levő egyházi vagy községi tulajdont képező szőlőterületek beültetésére. Ily módon az 1900. évben 6,887.842 sima és 386.505 gyökeres amerikai, 635.330 sima és 226.048 gyökeres európai szőlővesszőt s 667.770 gyökeresfás- és 10.741 sima zöldoltványt osztottam ki mintegy 150.000 K. értékű kedvezmény engedélyezésével.

Ezen intézkedésemnek különleges indoka az is volt, hogy ezzel a lehetőségig leszo-
rítsam az érvényesülés teréről azokat az irreális szőlővessző- és oltványtermelőket, a

kik mindenféle megbízhatlan, rossz anyagot — számos vidéken házalva — kínálnak és adnak el a hiszékeny és kellően még nem tájékozott kis szőlősgazdáknak.

Igyekeztem a szőlősgazdákat az ily rossz anyag vásárlásától s az ebből származó károsodástól azzal is megóvni, hogy a szőlővesszőforgalom idejében az összes hatóságokhoz, gazdasági egyesületekhez, gazdakörökhöz stb. intézett s más megfelelő módon is a nyilvánosságnak átadott körirat útján figyelmeztettem a szőlősgazdákat, hogy házalók, vagy nem megbízható termelők által kínált szőlővesszők vagy szőlőoltványok megvételétől óvakodjanak. Ha pedig a vásárlandó anyag minőségére nézve kételyeik volnának, forduljanak tanácsért és támogatásért a szőlészeti és borászati felügyelőkhöz, a kiket utasítottam, hogy a tanácsaikra vagy közreműködésükre szorult szőlősgazdáknak, valahányszor rossz anyag forgalomba hozataláról értesülnek, felszólítás nélkül is támogatásukra legyenek.

Egyelőre be kellett érnem ezzel az intézkedéssel, de foglalkozom azzal a kérdéssel, hogy miként lehetne a szőlősgazdákat intézményszerűen megóvni attól, hogy rossz fajtájú szőlővesszőket vagy rossz oltványokat ne vegyenek, illetőleg gondoskodni arról, hogy rossz anyag forgalomba hozatalának eleje vétessek.

Azon további követelménynek, a melyet a fenti 2. pontban jeleztem, ötféle módon és úton igyekszem eleget tenni, még pedig:

a) népszerű tanfolyamok tartása által tetszésszerű számban megjelenő szőlőművesek számára.

Ezek a tanfolyamok vagy télen — a mezőgazdasági munkák szünetelése idején — tartatnak meg, a mikor a kerületi szőlészeti és borászati felügyelő valamely községben megjelenik és 4—5 napon át magyarázza és demonstrálja az összegyűlt szőlőműveseknek különösen azokat a szőlőművelési kérdéseket és eljárásokat, a melyek az illető vidékre nézve kiválóbban fontosak; vagy tartatnak ezek a tanfolyamok a tenyésztési időszak alatt minden fontosabb szőlőművelési munka idején akként, hogy a kerületi szőlészeti és borászati felügyelő a szőlőben magyarázza és mutatja is meg gyakorlatilag, hogy az illető munkát miként kell végezni s ebbe az érdeklődő szőlőműveseket be is gyakorolja.

Noha tagadhatlan, hogy ezeknek a tanfolyamoknak is van üdvös hatásuk, mert a szőlőművelés ismeretét általánosságban terjesztik és népszerűsítik, ezek megtartásától sajátképen mégsem lehet méltán egyebet várni, mint az érdeklődés felébresztését, vagy ébren tartását. Ezen hivatásuknak azonban meg is felelnek, mert a míg pl. az 1890—1895. években évenként 15.000—18.000 szőlőműves vett a tanfolyamokban részt, addig az 1896—1900. években jelentékeny emelkedés mutatkozik úgy, hogy az 1899-ben megtartott 735 tanfolyamnak 29.569, az 1900-ban tartott 992 tanfolyamnak pedig 45.327 résztvevője volt.

Az időszaki tanfolyamok iránti érdeklődés ezen tetemes emelkedésének oka főleg abban rejlik, hogy a szőlőbirtokosok körében az utóbbi időben fellépett, illetőleg helyenként a szokottnál nagyobb mértékben észlelt szőlőbetegségek és káros rovarok (lisztharmat, szőlőmoly, szőlőiloncza stb.) ellen való védekezés módjainak elsajátítása iránt nagyobb érdeklődés mutatkozott.

Az időszaki tanfolyamok magasabb fokú fejlődést érnek el:

b) azon 9—10 hónapos tanfolyamokban, a melyek az állami szőlőtelepeken abból a célból szerveztetnek, hogy szőlőmunkások a szőlőművelés minden munkájában gyakorlatilag, de rendszeresen annyira képeztessenek ki, hogy egy kisebb szőlőt — esetleg vezetés nélkül is — kifogástalanul megművelni, a szükséghez képest kezelni is képesek legyenek.

Ezen tanfolyamokra minden állami telepen annyi szőlőmunkás vétetik fel, a hány az illető telep megművelésére szükséges. A tanfolyam végeztével ezek a munkások mint gyakorlatilag teljesen kiképzett szőlőművelők kerülnek ki a telepekről és terjesztik tovább a mai szőlőműveléshez szükséges gyakorlati ismereteket.

c) Annak tudatában, hogy a néptanítók működése mily üdvös hatást gyakorolhat gazdasági téren is a népre, évről-évre megtartatom az ezek számára a vinczellériskoláknál

szervezett négy hétre terjedő tanfolyamokat is. Az 1900. évben tartott tizenhárom ilyen tanfolyamban 160 néptanító vett részt, a kik a négy hét tartamára egyenkint 120 K. általányban részesültek.

d) A szőlőművelés gyakorlati ismereteinek terjesztése céljából népszerű modorban írt szakkönyveket, útmutatásokat és vezérfonalakat bocsátok az érdekeltek rendelkezésére. Így, az »Útmutatás a szőlőművelésre« című kézikönyv már 40.000 példányban forog kézben, s az 1900. évben 20.000 példányban nyomattam ki és bocsátottam az érdekelt szőlőbirtokosok rendelkezésére a »Homoki szőlőművelés« című kézikönyvet is.

e) A szőlőművelés szakismereteinek rendszeres, oktatósszerű ápolására az ezen gazdasági ágazattal foglalkozó tanintézetek, a vinczellériskolák s a felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyam vannak hivatva.

A vinczellériskolákban, a melyeknek számát az elmúlt évben a kecskeméti vinczellériskola megnyitásával 7-ről 8-ra emeltem, az 1900. évben 208 tanuló részesült rendszeres oktatásban.

A felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyam hallgatóinak száma — ezen intézmény természeténél és hivatásánál fogva — nem emelkedhetik túl 18—20-on; ennél tehát csak az intenzív fejlesztésre kell szorítkoznom.

A fenti 3. pont szerint köteleességgé tett feladatra nézve jelenthetem, hogy a létesíteni rendelt intézmény a Központi Szőlészeti Kísérleti Állomás és Ampelologiai Intézet kereteiben szervezve és működésben van. Ezen a szőlőművelés jövőjére nézve nagy horderejű intézmény teljes kifejlesztése azonban még hosszú időt fog igényelni. Hisz jóformán még nevelni kell az alkalmas szakértőket az ezen intézet működési körébe tartozó feladatok terén való sikeres munkálkodásra.

Hogy ez az intézet céljának és hivatásának megfelelően működhessék, mindenkéül a szükséges laboratoriumokat kell megépíteni és berendezni. Erre a célra a székesfőváros Duna jobbparti részében, a Törökvészdülőben megvettem egy 11.683 □ öl térfogatú területet 119.259 K-ért. Elkészíttettem az intézet épületeinek terveit és mihelyt némely, az építkezésre nézve még függőben levő kérdés megoldatik, megkezdem az építkezést.

Addig is az intézet annyira, a mennyire ezt az ideiglenes elhelyezés engedi, bérhelyiségekben munkálkodik és máris figyelemre méltó tevékenységet fejtett ki, ú. m. vizsgált az utolsó két évben szőlőbetegséget több száz esetben; növénykórtani tanulmányokat ejtett meg többféle, eddig még sehol meg nem figyelt szőlőbetegségre nézve; rendszeres növényélettani tanulmány tárgyává tette a szőlő zöld-oltását s hasonlóan tanulmányozza jelenben a szőlő fás-oltását, mint oly élettani folyamatokat, a melyekkel eddig így, ily behatóan és ily irányban még sehol sem foglalkoztak.

A szőlő zöld-oltásának vizsgálatáról s ennek eredményéről szóló tanulmányt, mint ezen állomás kísérletügyi közleményeinek első füzetét, ki is adtam s az mindenütt a külföldön, sőt a szőlőművelés terén legelőhaladottabb országban, Franciaországban is, nemcsak osztatlan elismeréssel fogadtatott, hanem valósággal feltűnést keltett.

A fenti 4. pontban említett pinczeegyletek, illetőleg szövetkezetek létesítésére vonatkozó feladat az, a melynek megoldása viszonylag lassabban halad. Ennek az oka az, hogy az ily társadalomgazdasági alakulatok létrejöttéhez a kormány csak az impulzust adhatja meg, az eleven erőt, az életet a kiszabott keretbe azonban csak maga a társadalom öntheti bele.

A helyes pinczekezelést a szőlőtermelők egyenkint — mivel az egyes termelő ereje és vagyoni képessége erre elégtelen — csak kivételes esetekben alkalmazhatják s így az a becses termék, a melyet Magyarország a boraiban bir, nem juthat kellően érvényre. Ezért csak a termelők társulása útján lehet célzt érni s ehhez képest oda törekszem, hogy a termelőket a szövetkezetek alakítása eszméjének nyerjem meg.

Ennek előmozdítása végett kiadtam egy füzetet, a melyben a szőlőtermelőket nép-

szerű modorban felvilágosítom a szövetkezetek alakításának előnyeiről, kiadtam továbbá egy alapszabálymintát a pinczeszövetkezetek alakítására, kieszközöltem a pénzügyminister úr hozzájárulásával, hogy az alakuló pinczeszövetkezetek az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe felvétessenek, hogy ekként a birtokos a szövetkezeti kezelés alatt álló boraira — azok értékesítéséig — előleget nyerhessen. Előadásokat tartatok a pinczeszövetkezetek hasznosságáról, agitatorius működést fejtek ki a szőlészeti és borászati felügyelők útján az eszme érdekében. Végül kiadtam egy útmutatást a must és bor okszerű kezelésére. Mindennek ellenére eddig — leszámítva három-négy kisebb szövetkezet megalakulását — egészen és lényegében nem értem el többet, mint csak azt, hogy sikerült a közöny jegét megtörni s érdeklődést ébreszteni az e téren való szövetkezés eszméje iránt.

Ujabbán azt tervezem, hogy vándorpinczemestereket alkalmazzak oly célból, hogy ezek felkutatván a termelőknél lévő borokat, azok helyes kezelésére a termelőknek, a szükséges eljárások demonstrálásával, gyakorlati útmutatást adjanak. Tervezem továbbá a mai Országos Központi Mintapince átalakításával, egy nagy központi pinczeszövetkezet létesítését, a szükséghez képest nagyobb mérvű állami támogatás nyújtásával is, különösen arra a célra, hogy ezen szövetkezet a magyar borok külföldre való kivitelének útját egyengesse s külföldi piacokat szerezzen.

Mindezekkel az intézkedésekkel elérni reménylem azt, hogy Magyarország borainak kezelése és értékesítése arra a fokra fog fejlődni, a mely az ország ezen terményét megilleti.

A törvény II. fejezete szerint szolgáltatható szőlőfelujítási kölcsönökre nézve, a melyek adását szerződésileg a Magyar Agrár- és Járadékbank vállalta el, megemlítem, hogy az 1901. évi április hó 1-ig 6.609 félnek 13.156 k. hold szőlő felujítására 24,566.050 korona kölcsönt engedélyeztetett. Ezekből a kölcsönökből:

12°/_o a 800 □-öl vagy ennél kisebb szőlőterületek felujítására, tehát a szó szoros értelmében legkisebb szőlőművesek által vétetett igénybe,

75°/_o pedig a 800 □-ölnél nagyobb, de 4 holdat túl nem haladó szőlőterületekre esik s csak

13°/_o-a a kölcsönöknél olyan, a mely 4 holdnál nagyobb szőlőterületek felujítására fordított, vagyis az összes kölcsönök 87°/_o-a a legkisebb és a kis embereknek jutott.

Előtérbe helyeztem jelentésemben az 1896 : V. t.-cz. végrehajtása terén kifejtett működés ecsetelését. Hogy azonban jelentésem a szőlőművelés állapotáról teljes legyen, azt még az alább következő adatokkal egészítem ki.

Magyarország eredeti szőlőterülete, a *phylloxera*vész fellépte előtt, 5.770 község határában 622.488 kat. hold volt. A *phylloxera*vész az 1899. év végeig 3.043 községben, vagyis a szőlőműveléssel foglalkozó községek 52°/_o-ában lépett fel. Az 1900. évben 69 községben állapított meg avész fellépte hivatalosan s ezekkel a *phylloxera* által megfertőzött községek száma 3.112-re, vagyis a szőlőműveléssel foglalkozó összes községek 54°/_o-ára emelkedett.

Az elpusztult terület a szakközvegem útján gyűjtött statisztikai adatok szerint az 1899. év végén 395.000 kat. hold, vagyis a kataszteri felmérés szerint szőlőművelésre használt 622.488 kat. hold kiterjedésű területnek 63°/_o-a volt. Az 1900. évben ugyancsak a szakközvegem útján gyűjtött adatok szerint 14.391 kat. hold kiterjedésű szőlőültetvény pusztult el, a mivel a kipusztult területek kiterjedése 409.391 kat. holdra, vagyis a *phylloxera* fellépte előtti szőlőterület 65°/_o-ára emelkedett. Az eredeti szőlőültetvényekből tehát az 1900. év végén csak 213.097 kat. hold állott fenn. Ebből azonban mintegy 78.000 kat. hold (36°/_o) a *phylloxera* terjedésének ellenálló (*immunis*) homoktalajú szőlő volt. Kerek számban tehát 135.000 kat. hold az a régi kötött talajú szőlő, a mit a *phylloxera* még megtámadhat és elpusztíthat. Ha a *phylloxera* által már elpusztított szőlők térfogatát (409.391 k. holdat) ezzel a szőlőterülettel hasonlítjuk össze, arra az eredményre jutunk, hogy a *phylloxera* a kötött talajon levő szőlőknek már több mint háromnegyed részét (75°/_o-át)

pusztította el. Ezzel szemben azonban ugyancsak a kataszteri felmérés óta részint a kipusztult régi szőlők helyén, részint másnemű művelésre használt területeken 160.422 kat. hold új szőlő létesített, a mi az ugyanazon idő alatt elpusztult terület 39·10/0-ának felel meg. Az ekként felújított s illetőleg újonnan ültetett szőlőkből azonban 69.477 kat. hold, vagyis az újonnan és újra ültetett szőlőknek 43·30/0-a immunis homoktalajú területen létesített új szőlőkre esik. A tulajdonképen felújított, vagyis a phylloxera által elpusztított régi szőlők helyén létesített új szőlők kiterjedése tehát 90.945 kat. hold, a mi a phylloxera által elpusztított 409.391 kat. hold régi szőlő 22·20/0-ának felel meg.

Meg kell itt említenem, hogy a fennebbiek szerint még termőképés állapotban levő 135.000 kat. hold kötött talajú régi szőlő legnagyobbbrészt már szintén meg van támadva a phylloxera által s részben szénkénegezéssel tartatik fen. A szénkénegezéssel fentartott szőlők kiterjedése az 1899. évben mintegy 16.000 kat. hold volt. Ez azonban nem mind régi szőlő, mert újabb időben különösen egyre nagyobb tért kezd hódítani az elpusztult szőlőknek hazai szőlőfajtákkal szénkénegezésre való beültetése is a mi a szénkénegezésre alkalmas, főleg olyan talajokon, melyek nagyobb mésztartalmuk miatt amerikai alanyokon készült oltványokkal való felújításra nem alkalmasak, nemcsak ajánlható, de kívánatos is. A szénkénegezéssel fentartott s e végből újra ültetett szőlők kiterjedése az 1900. évben 16.000-ról 21.000 kat. holdra, tehát mintegy 5.000 kat. holddal szaporodott.

A szénkénege Magyarországón úgy, mint az előző években, az 1900. évben is, egyedül a zalatnai állami gyárban állítatott elő. Ennek a gyárnak a mai termelési képessége 20.000 q. és további 4.000 q. termelési képességre való kibővítése folyamatban van.

A szénkénege-fogyasztás az 1899. évben 13.379 métermázsa, az 1900. évben pedig 18.017 métermázsa volt, a miből a zalatnai gyár 1899-ben 7.757 métermázsat, 1900-ban pedig 12.811 métermázsat szállított; 5.592 métermázsa szénkéneget tehát külföldről, Franciaországból, kellett behozatnom az 1900. évben is.

Oly célból, hogy a szénkénege beszerzését az ország minden jelentékenyebb borvidéken megkönnyítsem és illetőleg a beszerzési forrásokat az érdekelt szőlőbirtokosok részére még könnyebben hozzáférhetőkké tegyem, az 1900. évben 9 új szénkénegraktárt állítottam fel, még pedig: Ádánd, Lovasberény, Mohács, Somlyóvásárhely községekben, s Szentendre, Torda, Modor és Sátoraljaújhely r. t. és Zombor thj. városokban.

Az 1900. évben ennél fogva 3 állami és 42 bizományi, együtt 45 szénkénegraktárban állott a szénkénege az érdekelt szőlőbirtokosok rendelkezésére. A szénkénege kiszolgáltatásánál az állam minden métermázsa szénkénegegel, mintegy 10 K. értékű támogatást ad a szőlőbirtokosnak, a mi úgy alakul, hogy a földművelésügyi tárca a szénkéneget nagyobb, (1900-ban 32 K. métermázsankénti) árban veszi át a gyártól és 30 K.-ért szolgáltatja ki a szőlőbirtokosoknak, továbbá, hogy a szénkénege a raktárakba s az üres hordóknak a zalatnai gyárba való visszazállítási költségét — a szénkéneget igénybevevő szőlőbirtokos terhére való felszámítás nélkül — a földművelésügyi tárca viseli s végül, hogy a szénkéneget tartalmazó vashordók, a melyekben pedig tetemes befektetési összeg hever, külön díj felszámítása nélkül kölcsönöztetnek ki a szőlőbirtokosoknak. Hogy pedig a gazdaközönség a szénkénegraktárakból lehetőleg csekély költséggel szállíthassa el szükségletét, az államvasutak a szénkénege kis mennyiségekben való szállítására ugyanazt a díjtételt alkalmazzák (az A) oszt. díjtételt), a mi eredetileg csupán a teljes kocsirakományokra volt engedélyezve. Ez a kedvezmény közel 400/0-nyi díjmérséklést jelent.

A szénkénegezés az erre alkalmas, vagyis oly talajokon, a melyekben a szőlőnek az amerikai fajtájú alanyokon készült oltványokkal való felújítása eredménnyel nem fogantatosítható, de a melyekben a szénkénegezési eljárás teljesen sikeresnek bizonyult, még nagy szerep betöltésére van hivatva szőlőművelésünkben. Erre való tekintettel kezdettől fogva első gondjaim egyike volt, megfelelő módon odahatni, hogy a szőlőművelők a szénkénegezési eljárást ott, a hol ezt célszerűen tenni lehet, minél nagyobb kiterjedésben és

minél általánosabban alkalmazzák. Ennek megfelelőleg tárczám költségvetési hiteléből az 1900. évben is 209.600 K.-t fordítottam a szénkénegezés előmozdítására legfőképen a szénkéneg eladásánál felmerülő árkülönbözet és szállítási költségek fedezésére s egyéb a szénkénegezés érdekében felmerült kiadásokra.

A *homoki szőlők* létesítése az arra alkalmas talajokon minden irányban kielégítő módon halad. Ennek emelése érdekében ennél fogva messzebb menő állami tevékenység kifejtése alig szükséges. Mindazonáltal a szakismeretek terjesztésével s a szükséges felvilágosítások és utbaigazítások megadásával szakközegeim ebben az irányban is rendelkezésre állottak az érdekelt szőlőbirtokosoknak az 1900. évben is.

A szakismeretek terjesztése és különösen a homokon termelt borok okszerű kezelésének tanulmányozása s a szakismereteknek e téren való további fejlesztése céljából Kecskeméten vinczellériskolát létesítettem, a melyben ez idő szerint 40 növendék részesül elméleti és gyakorlati oktatásban.

A szőlővesszők, szőlőoltványok és szénkéneg szolgáltatásán kívül a *szőlőkarók* lehető mérsékelt áron való beszerzése tekintetében is támogatni óhajtván a phylloxera-károsult szőlőbirtokosokat, az 1900. évben 1,553.000 szőlőkarót állítottam elő, s azokat részint előállítási áron, nagy részben azonban azon alul mérsékelt áron bocsátottam az érdekelt szőlőbirtokosok rendelkezésére.

Mivel pedig számos szőlővidék az erdővidékektől távol van, a szőlőkarók szállítására nézve újabb kedvezményeket eszközöltem ki. Ezen szállítási kedvezmények mellett a szőlőkarók fuvardíja 100 kilométer távolságra kocsinkint 4 koronával, 200 kilométerre 8 koronával és 300 kilométerre 10 koronával olcsóbbodott az előbbi, szintén mérsékelt, díjtételek ellenében is.

Hogy a szőlőművesek a *peronospora* és az *oidium* mibenlétéről s a védekezés módjáról és szükségességéről minden irányban kellő felvilágosítást nyerjenek, népies útmutatást irattam az ezen szőlőbetegségek ellen való védekezésről és azt úgy, mint az előző években, az 1900. évben is sok ezer példányban ingyen osztottam ki a szőlőbirtokosok körében. Intézkedtem továbbá, hogy a *peronospora* ellen való védekezésre használt rézgaliczra nézve már korábban engedélyezett szállítási kedvezmények, hogy t. i. ennek az anyagnak fuvardíja bármely kis mennyiség szállításánál is úgy számítassék, mintha egész kocsi rakomány szállítatnék, az *oidium* ellen való védekezésre használt kénporra is terjesztessék ki.

A védekezés szükségessége egyébiránt már annyira átment a köztudatba, hogy e téren további kormányzati intézkedés már alig szükséges.

A mi bortermelésünket illeti, minthogy az elpusztult szőlők felújítása egyre fokozódó arányban terjed, s a homokterületeken létesített szőlők kiterjedése is évről-évre növekszik, a legközelebbi években már bortermésünknek jelentékeny növekvésére számíthatunk.

Csekély termésünk nem fődözvén a belföldi szükségletet, borforgalmi mérlegünk az 1900. évben is még passiv volt. Az utolsó 3 évi borforgalmunkat az alábbi kimutatás tünteti fel:

	Kivitel	Behozatal	A behozatalból Olaszországra esik (közvetlen behozatal hordóban)
1898. évben	690.051 mm.	1,265.763 mm.	917.459 mm.
1899. >	601.810 >	1,229.129 >	889.962 >
1900. >	730.436 >	908.537 >	483.845 >

Megjegyzem, hogy az utolsó rovatban csak az a bormennyiség van kimutatva, a mely Olaszországban feladva, közvetlenül Olaszországból hozatott be a magyar állam területére; ezenkívül az Ausztriából behozott borok közt is nagyon sok az olasz eredetű bor, de ennek a mennyiségét külön nem lehet megállapítani.

Az olasz bor behozatala, mint általában egész borbehozatalunk, 1897-ben érte el tetőpontját (929.740 m.-mázsa); azóta fokozatos csökkenéssel már csaknem a felére szállt le. Viszont borkivitelünk az utolsó évben már jelentékeny emelkedést mutat az előző két évi kivitellel összehasonlítva. Az utolsó évi behozatal csökkenése s az ugyanazon évi kivitel emelkedése azt eredményezte, hogy az 1900-ik évben már csak 178.101 hektoliterrel haladta túl a behozatal a kivitelt.

A mesterséges borok készítésének és forgalomba hozatalának tilalmazásáról szóló 1893: XXIII. t.-cz. végrehajtására nézve, az ezen törvény értelmében, Budapesten és Kolozsvárott szervezett állandó borvizsgáló szakértő bizottságok által végzett borvizsgálatok eredménye nyújt tájékoztatást, mely az 1896. év végeig a következő volt:

É v	Megvizsgáltatott		Előállítás vagy elnevezése miatt kifogás alá esett	
	hány féltől	hány minta	hány féltől	hány minta
1894	45	110	19	39
1895	46	137	29	67
1896	57	187	42	95

A törvény végrehajtása iránt 1897. augusztus hó 23-án 53.850. szám alatt új rendeletet adatván ki, azzal a borhamisítások felderítése körül sokkal nagyobb eredmény éretett el, a mit az állandó borvizsgáló szakértő bizottságok működésére vonatkozó következő számadatok is tanúsítanak.

É v	Megvizsgáltatott		Előállítás vagy elnevezése miatt a törvénybe ütközött	
	hány féltől	hány minta	hány féltől	hány minta
1897	71	315	44	144
1898	305	957	164	404
1899	910	2.604	370	642
1900	236	681	81	129

Ez adatoknak az 1894—1896-ik évekre vonatkozó s fentebb közölt adatokkal való egybevetéséből az látszik, hogy az 1899-ik évben magában több hamisításnak jöttünk nyomára, mint azelőtt a törvény életbelépte (1894. január 4.) óta lefolyt öt év alatt együttvéve. Hogy a legutolsó (1900.) évben a borvizsgálatoknak, valamint a törvénybe ütköző bormintáknak a száma az előző két évhez képest csökkenést mutat, az azt bizonyítja, hogy a törvény erélyes végrehajtása folytán a borhamisítások csökkentek.

A borértékesítés terén az 1899. évben s részben még az 1900. évben is sok nehézséggel kellett küzdeni, ezt azonban — nézetem szerint — helytelen dolog volna, mint némelyek tették, a bortörvény végrehajtásának tulajdonítani. Az igazi ok a kedvezőtlen pénzügyi viszonyokban s az ennek folytán előállott általános üzleti pangásban keresendő, a mi kitünik abból is, hogy a borárok az említett időben nemcsak Magyarországon, hanem a külföldön is csökkentek, sőt sok helyen még sokkal nagyobb arányban, mint nálunk. Az 1900. évi szüret óta azonban javulás konstatálható a borértékesítés tekintetében, sőt az ország némely vidékén a borok, — a minőség is igen jó lévén, — oly áron keltek el, hogy azzal a termelők meg lehettek elégedve. Az 1900. évi bortermés jelentékeny részét, még pedig nyomban a szüret után jobbra ausztriai és külföldi vevők vásárolták össze, a mi kétségtelen tanujele annak, hogy a magyarországi borok iránt a bizalom a külföldi piacokon növekedőben van.

A phylloxera által elpusztított szőlők felújítása s ezeknek a régi szőlőkénél jóval költségesebb kezelése és fentartása oly tetemes kiadással jár, hogy a szőlők jövedelmezőségének biztosítása végett, a borértékesítés kérdése különös figyelmet érdemel.

E terén a pinceegyletek és borértékesítő szövetkezetek oly előnyöket nyújthatnak, melyek miatt az ilyen szövetkezetek alakításának előmozdítására részemről kiváló súlyt helyezek.

Annak kiegészítéseül, a mit a szőlőművelési részben (az 1896 : V. t.-cz. végrehajtása iránt tett intézkedésekből) fennebb már megemlítettem, itt még elő kell adnom azt, hogy a pinczeszövetkezetek, úgy a mint azok alakítása tervezetlik, egyaránt előnyösek lesznek a szőlősgazdákra, a reális borkereskedőkre, vendéglősökre és fogyasztó közönségre. A szőlősgazdára azért, mert ugyanabból a szőlőtermésből a szövetkezeti kezelés mellett rendszerint jobb bor, értékesebb árú lesz előállítható s mert az egyes tagok szüret után azonnal előleget kaphatnak termésükre, tehát nem lesznek kénytelenek azt, ha pénzre sürgősen szükségük van, értéken alul is eladni. A szövetkezet továbbá bizonyára jobb áron értékesítheti a bort, mint azt az egyes tagok tehetnék, nemcsak azért, mert a bor jobb lesz, hanem azért is, mert az értékesítésnek több módja áll a szövetkezet rendelkezésére, a szövetkezet a kedvező üzleti conjuncturákat kihasználhatja, hitelt nyújthat a vevőknek, stb. A borkereskedőkre és vendéglősökre, valamint a fogyasztó közönségre nézve a pinczeszövetkezetek előnye abban áll, hogy ezen szövetkezetekben olyan beszerzési források fognak számukra megnyílni, a honnan okszerűen szüretelt mustból vagy borból egyenlő minőségű nagyobb készleteket megnyugvással s a bor származására és minőségére nézve megbízható forrásból szerezhetnek be. Ennek előnye a kereskedőkre és vendéglősökre nézve is kétségbevonhatatlan azzal a jelenlegi állapottal szemben, — a mely miatt az utóbbi időben éppen a kereskedők és vendéglősök részéről több panasz hangzott el — hogy t. i. a bort a sok kistermelőtől külön-külön kis mennyiségekben kell beszerezniök és esetleg saját megnyugtató végett külön-külön kell vevőlemezteniök.

A borértékesítés előmozdítása céljából súlyt helyezek továbbá a m. kir. Országos Központi Mintapinczére is, mint olyan intézményre, a melyre megfelelő szervezet mellett a borértékesítés és borkivitelünk előmozdítása céljából fontos közgazdasági feladat vár. Következésképen ezen intézmény megfelelő átalakítását, szélesebb alapokra fektetését s a vidéki pinczeszövetkezetekkel való kapcsolatba hozását tervezem. Az erre vonatkozó tárgyalások már odáig jutottak, hogy a jelzett célból tervezett nagyobb szabású új szövetkezet a közel jövőben már valószínűleg megalakítható lesz.

Kertészet és
gyümölcsészet.

A *kertészeti és gyümölcsészeti* külső szolgálatot 2 ministeri megbízott, 2 felügyelő és 3 vándortanító vezette, a kik 144 községben 150 faiskolát vizsgáltak meg és 38 előadást tartottak 2385 hallgatónak. Azonkívül a tanintézetek főkertészeit, a szakiskolák kertésztanítóit és az állami faiskolák kertészeit is — számra nézve 45-öt — szintén igénybe vettem vándor előadások és helyszini szemlék teljesítésére.

A *kertészeti szakoktatás* három fokozatban van szervezve. A felső oktatás a hároméves kertészképző tanfolyamon a budapesti kertészeti tanintézetben történt, hol ez évben 25 tanuló volt felvéve. A középfokú oktatásra az ugyancsak a kertészeti tanintézetnél szervezett egyéves kertészsegédi tanfolyam szolgált, a melyre 8 kertészsegéd vétetett fel.

A legalsó fokú kertészeti szakoktatás végül az egyéves tanfolyammal bíró kertmunkás iskolákon történt. Ily kertmunkás iskola négy van az ország területén és pedig Tordán, Lőcsén, Nagybockón és Baján. Az utóbbinál most folyván még csak az építkezések — tanulók ez ideig nem voltak felvehetők. Az előbbi három iskolánál 27 tanuló nyert jobbára gyakorlati oktatást.

Ezenkívül még a következő részben állami, részben társadalmi iskolák szolgálták a kertészeti szakoktatást és pedig az orosházai polgári fiú- és leányiskolával kapcsolatos kertgazdasági tanszék útján 225 fiú és 115 leány nyert kertészeti oktatást. A budapesti I. gyermekmenhely-egyesület istvántelki kertésziskolájában a négy éves tanfolyamban ez évben 30 árva fiú részesült kertészeti oktatásban.

A fatenyésztési és gyümölcsészeti ismeretek terjesztése végett a f. évben is tartattam tavasszal 10 napos tanfolyamokat néptanítók részére.

Faiskolakezelő néptanítóknak 3 helyen, u. m.: Keszthelyen, Kísszebenben és Kolozsvárott rendeztettem tanfolyamot; e tanfolyamokban részt vett 75 tanító.

Hogy a tanítók már képzésük alatt is alapot nyerjenek a fatenyésztésben, a tanítóképezdek egyre növekedő figyelmet fordítanak a fatenyésztés elméleti és gyakorlati tanítására.

A gyümölcsfatenyésztésben legnagyobb buzgalmat kifejtő 20 tanítóképezdei hallgató évenként egy darab 20 koronás arany jutalomban részesül. Az orsz. gyümölcészeti min. biztos a tanítóképezdeket útjában gyakorta meglátogatván, a képezdeket kertjeik felszerelésében támogatja.

A faiskola kezelő tanítók buzgóságát nem kis mértékben emeli azon 5.000 koronát tevő összeg, melyet a Magyar Földhitelintézet ösztöndíjak kiosztására ez évben is rendelkezésemre bocsátott.

A múlt évben első ízben tartott s oly nagy érdeklődést keltett lelkészi pomologiai tanfolyamot az 1900. évben is megtartattam a budapesti kertészeti tanintézetben 26 lelkész részére, azzal a különbséggel, hogy a 6 napos tanfolyamot 3 napra terjesztettem ki.

A nagy közönség tájékoztatására szolgáló »Gyümölcskertész« című szaklap 11.200 olvasóval bir. Az általam kiadott »Fatenyésztés« az 1899. évben érte el a IV. kiadást, s ezzel 25.000 példányban került a közönség kezei közé.

Intézkedtem továbbá az iránt is, hogy »Termeljünk gyümölcsöt« czimvel egy kis népszerű fatenyésztési füzet adassék a nép kezébe, mely a magyar nyelven kívül német, tót, román, szerb és ruthén nyelven is meg fog jelenni, hogy így a föld népének minél szélesebb körében terjeszthesse a gyümölcsfa tenyésztési és gondozási tudnivalókat.

A gyümölcsstermelőknek és szakembereknek régi óhaját teljesítettem ez évben azáltal, hogy a termelésre érdemes magyar gyümölcsfajták leírásával és lefestésével a »Magyar Pomológia« kiadását elrendeltem, melynek alapját az I. és II. füzetnek magyar és francia szövegben való kiadásával meg is vettem, hogy így néhány év múlva úgy termelőink, valamint a külföldi szakkörök a nagyban termelést és kivített megérdemlő gyümölcsfajtáinkkal megismerkedhessenek.

Az állami utak befásítását gyümölcsfákkal ez évben is folytattam és 67.000 darab 2 méter magas törzsű gyümölcsfa foglal immár helyet az állami utak mentén. A kiültetett fák kimaradása ez évben sem emelkedett a 6%-on felül, s a fák tenyészete nemcsak kielégítő volt, de sőt az erdőlyrészi vonalakon, hol az ültetés ezelőtt 4 évvel kezdődött, már tavaly a fák koronájával aránylagos termés is mutatkozott.

Az útmesterek és útkaparók — mindenütt ott, hol ültetések tervezetnek, előzőleg szaktanfolyamban vesznek részt. Ez évben is 4 helyen tartattam ily tanfolyamokat, a melyekben 4 útmester és 28 útkaparó nyert kiképeztetést.

A törvényhatósági utak befásítása már lassabban halad, mindazonáltal Bars-, Kis-Küküllő-, Somogy-, Vas-, Trencsén- és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyék területén már 27 kilométer hosszú út van gyümölcsfákkal beültetve. Ezen dicséretre méltó kezdeményezéseknél csak egy kifogás emelhető, hogy igen sok fajtát ültetnek az utakra és gyakran oly kényes fajtát, a melynek diszlésére az utak mellett számítani nem lehet.

Hogy a nem gyümölcsfákkal tervezett út befásításokat előmozdítsam, elhatároztam, miszerint Csákováron kívül még 2 helyen oly nagyobb faiskolát rendeztetek be, honnan a törvényhatóságok utaik mellé magastörzsű gazdasági fákat nyerhessenek.

A selyemtenyésztés érdekében megállapodás történt a kereskedelemügyi minister úrral, hogy 24 déli és alföldi vármegye területén, úgy az állami, valamint a törvényhatósági utak is eperfákkal ültetessenek be.

Leghátrább állanak befásítás dolgában a községi utak és terek, — miután ide a fákat a törvény értelmében tisztán és kizárólag a községi faiskolák tartoznak előállítani, ezek azonban még igen lassan fejlődnek.

A faállomány szaporítása végett a már meglevő 22 állami faiskola intenzivebb kihasználására minden lehetőet elkövettem. Így pl. a lugosi állami faiskola területét 10 holddal nagyobbítottam meg, s e területet szilvacsemetékkal be is ültettem. Minthogy e gyümölcsnemből oltás alá alanyul szolgáló csemetékben nálunk nagy a hiány, Orleansban és Angersben 600.000 Myrabolán és Saint-Julien szilvacsemetét vásároltam és vele valamennyi állami faiskolát két évre szilvaalanyokkal elláttam.

A f. évben egyébként az állami faiskolákból kiadatott 118.565 drb alma, 48.871 drb körte, 78.802 drb szilva, 67.937 drb cseresznye és meggy, 41.825 drb kajszin- és őszibarack, 2.463 drb mandula és 9.935 drb egyéb oltvány, valamint végül 9.505 drb diófa, *vagyis összesen 377.993 darab.*

A mennyiben pedig az állami faiskolákból fennállásuk óta kiadott nemes gyümölcsfák száma 1.495.227 darabra rúg, az 1895. évben tartott összeírás óta az ország 65 milliónyi gyümölcsfaállománya 8 év alatt csak az állami faiskolákból már is másfél millió nemes, értékesítésre kiválóan alkalmas fajtájú gyümölcsfával szaporodott.

Községi, egyleti és iskolai faiskoláknak segélyül kiuntaltam 957.912 drb alma, 458.500 drb körte, 13.858 drb szilva, 81.400 cseresznye és sajmeggy, 92.837 drb kajszinbarack, 17.513 mandula, 26.307 drb dió, 229.200 eper és 167.653 drb egyéb csemetét, *vagyis összesen 2.045.180 drb vad csemetét.*

Fennállásuk óta az állami faiskolákból $10\frac{1}{4}$ millió gyümölcscsemete lett kiosztva, és ha a legrosszabb esetet véve fel, a benemesített és felnevelt csemeték számát 25%-ra tesszük, akkor is a hazai gyümölcsállomány ezen közvetett úton ismét harmadfél millióval szaporodott.

Nemes oltóvesszőt és szemző hajtást 1 fillérnyi szedési díjért kiosztattam ez évben 402.270 drbot. A községi terek, utak, egyházi kertek, Erzsébet emlékparkok befásítását előmozdítandó, kiosztattam ez évben ily célra 287.820 drb gazdasági fát és díszcserjét. Miután az egyes vármegyék területére a nagyban termelésre ajánlott gyümölcsfajták száma — főleg az almánál és körténél — még mindig elég nagy, a vármegyei mezőgazdasági bizottságokat felhívtam, miszerint a kevésbé értékes fajták kihagyásával kevesebb számú fajtában állapodjanak meg. Ezen felhívásom folytán a fajták száma ujjal is redukáltatott és akárhány nagyobb törvényhatóság akadt, a mely igen helyesen 3—4 almafajtában állapodott meg.

Tekintettel az újabb időben Amerikában tett azon tapasztalatokra, miszerint egy-egy gyümölcsfajta magában termelve virágzaskor hiányosan termékenyül és rosszul terem — a fajták további reductióját magam sem tartottam sem előnyösnek, sem kívánatosnak.

A zöldségtermelés emelése végett ez évben is két orsz. kertészeti együletet támogattam anyagilag oly célból, hogy az újabb és jobb zöldségfajták magvainak kiosztása által termelési kísérleteket tétessen, s a jónak bevált fajták magvait a kisebb termelők és kertészek között kiosssa.

Ez irányban ezen évben különösen az orsz. magy. kertészeti egyesület működött legnagyobb sikerrel.

Egyébként a főzeléknövények termelése ez évben már némely terménynél oly mérvet ért el, miszerint conservgyárákról kellett gondoskodnunk, hogy a felesleg feldolgozás útján értékesíthető legyen.

Segélyeztem továbbá a nagykőrösi kertészeti együletet oly célból, hogy Znaimban az ugorkatermelést és conserválást elsajátítás végett tanulmányozza.

A budapesti vásárcsarnok ez évben meggyőző tanúságot tehetett arról is, hogy közönségünk a zöldségfélék hajtatasát is felkarolta, miután a korai terméket jól lehetett értékesíteni.

A dinnyetermelés terén ez évben is díjakat osztottam ki a termelést okszerűen kezelő földművesek és földművesnők között, továbbá 10 állami intézeten 3 legjobb sárga- és görögdinnye fajtának magnyerés céljából való tiszta termelését folytattam.

A gyümölcs- és zöldségfélék értékesítése terén ez évben igen nagy haladás konstatalható.

Anyagi és erkölcsi támogatással létrejött már két conservgyár és pedig egy Déván, egy pedig Kecskeméten; kettőnek felállítása Székesfehérvárott és Kalocsán most van tárgyalás alatt és végül egy zöldség conservgyár igen szép eredménynel működik Pozsonyban, mely azonban egyszersmind húsconservek előállításával is foglalkozik. Támogatásom mellett jött létre Makón a hagyma- és zöldségértékesítő szövetkezet, mely már az első évben igen üdvös intézménynek bizonyult a számos kistermelőre nézve, miután az eddiginél jóval magasabb áron 27.649 q. hagymát értékesített és pedig legnagyobb részt a külföldre. Ugyancsak támogatásom mellett rendeztetett az ősszel Pozsonyban egy sikerült kertészeti kiállítás gyümölcsvásárral egybekötve.

Az orsz. gyüm. min. biztos közvetítése folytán két ízben sikerült a budapesti piac túlterheltségén segíteni az által, hogy berlini nagyobb exporteurök nagyobb bevásárlások által a dinnye, ugorka és paradicsom árcsökkenését megakadályozták és a felesleget Breslauba és Berlinbe terelték.

A gyümölcsstermés egyébként a tavaszi kettős fagy és az ország több részében előfordult jégverések következtében ez évben is gyenge volt és annak friss állapotban való értékesítése egész simán folyt le. Államilag adományozott aszalót 29 községben, kiköcsönzött állami pálinkafőző üstöt 3 községben, továbbá cidermalmot és sajtót 19 községben vettek igénybe a nagyobb termés feldolgozhatása végett.

A gyümölcs csomagolása érdekében valamennyi kertmunkás iskolában és faiskolában gyakorlati kosárfonási tanfolyam tartatott. A bellusi és rudnói állami füztelepeken kívül Tokajban rendeztem be nagyobb nemes füztelepet; ezenkívül ez évben is 14 községnek 1,420.000 drb nemes füzdugványt osztattam ki oly célból, hogy községi füztelepet létesíthessenek; ugyanezen községeknek a talaj kellő előkészítésére pénzbeli segílyt is engedélyeztem.

A köztenyésztés emelése végett a vármegyei állattenyésztési szabályrendeletekben megállapított fajtájú jó apaállatokat osztattam ki. Ezek nagy részét állami és jőhírű magántenyészetekből szereztem be, csupán 360 drb pinzgau, 130 drb borzderes, 2 drb simmenthali bikát hozattam Tirolból, Vorarlbergből és Svájczból.

Az apaállatokat a községek részére három kamatmentes félévi részletfizetés mellett és 20—40%-ig terjedő árengedménnyel, a nagyon szegény, vagy elemi csapásoktól sújtott községeknek pedig ingyen adtam.

A gazdasági egyesületek állattenyésztési alapjaik segítségével tenyészállat-díjazásokat, vásárokat és kiállításokat rendeztek. Az ezeken kiosztott és csupán kistenyészőknek adott állami díjak összege meghaladta a 43.000 koronát.

Egyes vidékek állatállományának egyöntetű jellegűvé tétele érdekében, tenyésztési egyesületek alakításával a felügyelőségek sikeres munkásságot fejtettek ki. Ilyen tenyésztési egyesületek a lefolyt évben különösen az erdélyrészi pinzgau tenyészkerületben alakítottak. Az országos szarvasmarhatenyésztési alap már az előző években jórészt kimerítettén, a mult évben csupán a sárosvármegyei gazdasági egyesület részére importáltattam 82 drb, az erdélyi szász gazdasági egyesületnek pedig 126 drb pinzgau tehenet és üszőt, három évi lefizetésre; továbbá az északkeleti határszélen lakó hegyvidéki földművelő nép részére újból 300 drb tisztavérű borzderes üszőt osztottam ki.

Az 1900. évben rendelkezésre állott költségvetési hitel felhasználásával kiosztattam köztenyésztési célokra 2.886 bikát és 1.554 drb kant is, melyek közt 113 drb húsfajta sertés kan volt. A húsfajta sertés tenyésztését ugyanis a tejhulladékok feltakarmányozása végett iparkodom meghonosítani.

A mangolicza fajta sertés köztenyésztése szintén alig remélt lendületet mutat.

A kistenyészők az állami közvetítéssel szerzett kanok használata mellett ma már mindinkább egyöntetűvé nemesített anyaggal rendelkezvén, az úgynevezett, »szedett árú«

már pótolja ama hiányt, mely a nagy tenyészeteknek a sertésvész következtében beállott csökkenése folytán hizlalásra beállítandó anyagban eddig mutatkozott.

A juhtenyésztés emelése érdekében 160 drb raczka és cigája fajta kost osztottam ki. Támogattam a lefolyt évben is a budapesti gyapjú-auctiók intézményét, mely azonban a lefolyt évben a kedvezőtlen árviszonyok miatt kevés eredményt mutatott fel.

A baromfitenyésztés érdekében nemes hímbaromfiak kiosztásán kívül, tojásértékesítő szövetkezetek szervezését is szorgalmaztam, hogy a tojásgyűjtés helyes eszközlése révén mindenkor friss árút lehessen a piacra vinni. Ily szövetkezet alakult, Temes, Torontál és Bács-Bodrog vármegyék területén 61 községben.

Tejgazdaság.

Az elmúlt esztendőben *tejgazdasági* téren is élénk volt a mozgalom; újabb száz tejszövetkezet alakult, melyeknek nagyobb része egyöntetű vajtermelés céljából vajtermelő központokhoz csatlakozott. Ilyen alakult a temesvári mintájára Szabadkán, Veszprémben és Dombóvárott. A vajat külföldre exportálják.

Az év végén a tejszövetkezetek száma 246-ra emelkedett, melyeknek 26.932 tagjuk van 46.044 tehénnel. Közös értékesítésre beszolgáltattak 50 millió liter tejet, melyből 4²⁸⁵ millió korona bevételük volt.

A juhturó termelése a fokozódó kereslet folytán emelkedett. Nevezetesen Krassó-Szörény vármegyében sikerült a juhturó-gyártásnak ismert okszerű módjával az eddig divó hiányos sajtgyártást kiküszöbölni.

A tejgazdasági oktatás érdekében a sárvári uradalommal az ottani tejgazdasági szakiskola további elhelyezése és kibővítése céljából a szerződést 20 évre megújítottam.

A tejgazdasági munkásokat képző iskolákat is bővítettem.

Méhtenyésztés.

A *méhtenyésztés* fejlesztése végett az 1900-ik évben is egy felügyelő és hét kerületi méhészeti vándortanító működött. Az I-ső kerületben azonban előadások nem tartottak, mivel vándortanítóját a gödöllői állami méhészeti gazdaság vezetésével bíztam meg. A kerület egyéb ügyeit a felügyelő látta el.

A méhészeti vándortanítók az 1900-ik évben községekben 534, tanítóképezdékben 23, gazdasági tanintézeteknél és földművesiskoláknál 7, kertészeti és vinczellérképző intézeteknél s tejgazdasági szakiskoláknál 6 előadást tartottak.

Mint az előző évben, azonképen most is a méhészeti felügyelő a budapesti kertészeti tanintézetnél, a III-ik kerületi vándortanító a pozsonyi szőlészeti és kertészeti iskolánál egész évben tanították a méhészetet, mely ezen intézeteknek rendes tantárgya.

A tejgazdasági szakiskolák közül csakis a sárvárinál és a munkácsinál működött vándortanító.

A téli előadások tartásában négy kerületi vándortanító vett részt.

Székhelye tanítóképezdjénél azonban minden vándortanító a téli hónapokban egészen rendszeresen tanította a méhtenyésztést; tavasz-, nyár- és őszi pedig, mikor hivatalos úton nem voltak, rendben tartották az intézeti méheseket, július és augusztus hónapokban pedig ugyanottan, a méheseket kezelő kertészek oktatásával foglalatoskodtak.

A tanítóképezdek közül a csiksomlyói róm. kath. hitfelekezetit láttattam el méhcsaládokkal és méhészeti felszerelvényekkel.

Méhcsaládokat és felszerelvényeket kaptak még: a pápai földművesiskola, a pusztaláncai tejgazdasági szakiskola, a székesfővárosi Klotild szeretetház, a bavanistei, felsővizniczei, szákuli és vöröskői gazdasági ismétlőiskolák; Felsőbánya, Nagybánya városok, továbbá: Dióshalom és Erdőszáda községek méhesei és 44 méhészt.

Pénzsegélyben a magyar országos, a fehérmegyei és székesfehérvári, a komáromi és a rákosvölgyi méhészegyletek, továbbá két tanító részesült.

A gödöllői állami méhészeti gazdaságban az ottani alkalmazottak által házilag két méhest építettem. Egyet két keretsoros kaptárrendszerrel, egyet pedig kasok és átmeneti kaptárak számára, előbbi 48, utóbbi 30 család befogadására,

Alkalmazottaim: a méhészmester, méhész és segédmunkás, a gazdaságban a tél folyamán készítettek 12 darab hatos és 50 darab hármaskaptárt, továbbá mézpergető-gépet (önfordító rendszerűt) s több apróbb eszközt.

A kaptárak részben a gazdaság céljaira lettek felhasználva, részben pedig szegényebb sorsú méhészek között osztom ki.

Hogy a gazdaságban egy jól felszerelt munkaterem legyen, hol a méhészmester, a méhészmunkásokká kitanítandó tanulókat és az időszaki tanfolyamok hallgatóit a különféle rendszerű méhesek építésére, kaptár és méhészeti segédeszközök készítésére tanítsa, a gazdaság munkatermét folytatólag minden szükséges eszközzel berendeztettem.

Benépesítettem továbbá a gazdaságban a fő- és két mellékméhest, s egy — a kisgazdák igényeinek megfelelő módon kasok és kaptárakkal felszerelt egyszerű méhest, mely utóbbit szintén alkalmazottaim építették.

A gazdaságban a méhészkedés 140 méhcsaláddal folyt. Az eredmény, — a nagyobb arányú lépépíttetés s a kedvezőtlen év mellett, mégis 8 métermázsa méz volt.

A méhészet haladásáról, a méhészeti vándortanítók által gyűjtött következő adatok nyújtanak tájékozást.

Az ország 12.044 községében ugyanis, honnét az adatok befolytak, az 1900-ik év őszén mozgószerkezetű kaptárakban 206.914, közönséges köpükben 448.668, összesen 655.582 méhcsalád volt. Termeltetett 38.508 métermázsa méz, mázsáját 84 korona közép-ár szerint számítva, 3.243.417 korona, továbbá 2.884 métermázsa viasz, kilogrammját 2 korona középárban számítva 576.800 korona, mi együtt a mézárral 3.820.217 korona jövedelmet képvisel.

Rajzásra és mézelésre ez az esztendő nagyon változatos volt. Az I-ső kerület hordásait a fagyok és az esőzések tették tönkre. Méz és raj nagyon kevés, jó mézhordás pedig ritka helyen volt. A II-ik kerületben a hideg időjárás miatt az ákácvirágzás nem volt kihasználható, raj kevés és késői, jó mézhordás csakis Zala- és Vas megyék déli és délnyugati részeiben volt. A III-ik kerületben a mézhordás általában jó volt. Bars, Esztergom, Hont, Liptó és Nógrád megyékben kiváló jó volt a mézhordás. A IV-ik kerületben nem volt se raj, se méz, úgyszintén Arad megye kivételével az V-ikben sem. A VI-ik kerületre az év szintén kedvezőtlen volt, a VII-ikben azonban úgy a mézhordás, mint a rajzás Besztercze-Naszód északkeleti és Háromszék megyének délkeleti részei kivételével jó volt.

A »Magyar Országos Méhészegylet« a hazai termelők mézét, különösen a külföldre ez évben is közvetítette; a budapesti vásárcsarnokban az állandó elárusítást szintén fentartotta.

A külföldön 49.650, a belföldön 12.649, a vásárcsarnokban és saját raktárában 10.707, összesen 73.006 kilogramm mézet árusított el. Az azokért befolyt összeg 90.207 koronát tett ki.

A termelők azonban az értékesítést a hazában és külföldön kicsinyben és nagyban maguk is végzik. Egyes budapesti és vidéki kereskedő-czégek is foglalkoznak azzal. A méz mint jó és egészséges táplálék a háztartásokban napról-napra keresettebb lesz. A külföld pedig évről-évre jobban keresi azt.

Az itt-ott felmerült méhbetegségek mivel elnyomásuk végett szakközegeim mindent megtettek, megszűntnek tekinthetők.

A párisi nemzetközi kiállítás magyar csoportjában a magyar méhészetet szintén bemutattam, mely haladásával általános elismerést nyert.

Az országos selyemtenyésztési felügyelőség főtörekvése 1900. évben is odairányult, hogy a selyemáraknak még az 1890-es évek közepén beállott rendkívüli hanyatlásából származott hátralékát az államkincstárral szemben, fokozatosan törleszthesse.

A selyemtenyésztési felügyelőségnek szervezése óta a *selyemtenyésztés* ügye az államkincstár részéről 1900. év végéig 44,195.286 korona 48 fillért vett igénybe.

Selyem-
tenyésztés.

Ezen összegből az intézet az államkincstárnak visszafizetett 38,334.217 korona 41 fillért készpénzben és 3,601.557 korona 05 fillért felszerelésekben. 1880—1900. év végéig részint kamatozó beruházásokra élvezett az intézet összesen 570.000 korona segílyt.

Marad tehát 1900. év végével az intézet tartozása az államkincstárral szemben 1,689.512 korona 02 fillér.

Figyelembe kell azonban vennünk azt a körülményt, hogy a selyemtenyésztési felügyelőség oly kiadások fedezésére is igénybe vette a kincstártól nyert előlegeket, melyek mint rendkívüli kiadások, minden egyéb állami rendes kezelésből ki szoktak vétetni: ilyenek p. o. a kiállítások szervezésére fordított kiadások. Ezen a czímen az intézet fennállása óta 149.581 korona 48 fillért adott ki.

Továbbá meg kell említenem, hogy ezen fenti tartozásban benne foglaltatik ama 480.817 korona 07 fillér, a melyet az intézet szederfatenyésztés, szederfák kiültetésére és gondozására fordított.

Végre pedig meg kell jegyeznem, hogy a lefolyt 20 évben mintegy 200.000 kor. tértült meg az államnak bélyegilletékek révén a selyemtenyésztés útján.

A tenyésztők termelt gubóik után 1900-ban 2,517.267 koronát; a selyemiparral foglalkozók pedig a gyárakban, raktárakban stb. 1,180.000 koronát kerestek és így a selyemtenyésztés és a selyemipar által nyújtott kereset 1900-ban 3,697.267 koronát tesz ki. Az összes kereset pedig, mely a selyemtenyésztéssel és a selyemiparral foglalkozóknak az intézet fennállása óta 1900. végéig kifizettetett 43,222.910 korona.

Ezen összegben nem foglaltatik azonban az az összeg, melyet selyemfonódáink bérlői Ujvidéken és Pancsován munkásaiknak kifizettek.

Kitűnik ezekből, hogy az országos selyemtenyésztési felügyelőség egész működését olyformán rendezte be és arra alapította, hogy a lehetőségig biztosíttassék a hátralékos összegeknek fokozatos visszafizetése úgy, hogy a mikorra a selyemtenyésztés és selyemipar Magyarországon végleg meg lesz honosítva, elmondhassuk, hogy ez a selyemtenyésztés saját erejéből éretett el.

Természetes, hogy az 1890-es évek közepén keletkezett rendkívüli rossz viszonyok oly nehézségeket vontak maguk után, melyek elől teljesen kitérni lehetetlen volt.

Bármennyire igyekeztünk az államkincstár érdekei mellett a tenyésztők érdekeit is szem előtt tartani, ezeket teljesen érintetlenül hagyni lehetetlen volt; amennyiben a tenyésztők kiképeztetése, a tenyésztés lehető megkönnyítése és a szederfatenyésztés érdekében habár nem kiméltünk költséget, és minden lehetőt megtettünk, de hogy az államkincstárral szemben még fennálló hátralékot törleszteni képesek legyünk, kénytelenek voltunk a selyemgubók beváltási árát 15—20 %-al leszállítani, a mi aztán a tenyésztők számának apadását okozta, úgy, hogy míg 1897-ben 107.454 család, addig 1898-ban csak 86.467 család foglalkozott selyemtenyésztéssel.

A viszonyok 1899. évben javulván, a gubók beváltási árát azonnal felemeltük.

De jóllehet a gubók beváltási árának felemelését jó előre tudomására hoztuk a közönségnek, a tenyésztők nagyobb része csak kételkedve fogadta ezen közzétételt. Annak teljes hitelt nem adott, hanem inkább hivatkozva az előző év tapasztalataira, nem tért vissza a selyemtenyésztéshez és a tenyésztők száma még 1900. évben sem volt annyi, mint a mennyi volt az 1895., 1896. és 1897. években.

Az 1899. év jó pénzügyi eredménye a beváltási árakat 1900. évben ismét felemelni engedvén, a tenyésztők száma, habár nem is a remélt arányban, de mégis mintegy 8 ezerrel emelkedett az előző évhez képest.

Az országos selyemtenyésztési felügyelőség 1900. évben teljesen ingyen kiosztott 2.873 liter szederfamagot és még tovább iskolázandó vagy élősövény alakítására azonnal felhasználható 7.798.703 darab 2—3 éves magági szederfacsemetét. E szederfacsemeték elültetését és további gondozását is az országos selyemtenyésztési felügyelőség lehetőleg ellenőrzi. Ez évben mintegy 5 millióval több szederfacsemete kéretett, mint a mennyit az

országos selyemtenyésztési felügyelőség adhatott. Világosan bizonyítja ez a tény azt a nagy érdeklődést, mely az országban a selyemtenyésztés iránt mutatkozik, mi ismét csak megérősítheti bennünk a hitet, hogy a selyemtenyésztés jövője hazánkban biztosítva van.

A községi faiskolák, melyek részben szederfatenyésztésre is használatnak, nem adhatván annyi kiültetésre alkalmas szederfát, mint a mennyire szükség van, az országos selyemtenyésztési felügyelőség saját költségén fentartott 163 szederfaiskolából 1900. évben 134.048 darab szederfát osztott ki végleges helyre leendő kiültetés céljából.

Az intézet felügyelete alatt álló községi faiskolákból 1900. évben végleges helyre kiültetve lett 249.729 szederfa és így ezen évben összesen 382.165 darab, az országos selyemtenyésztési felügyelőség fennállása óta pedig összesen 2,772.718 darab.

Sajnos, hogy ezen szederfák nagy része hiányos gondozás folytán elpusztult. Különösen nagy számban pusztultak el a közutak mellé ültetett szederfák.

Pedig épp a közutak mentén levő szederfáknak köszönhető leginkább selyemtenyésztésünk újabb megteremtése és ezen szederfák kihasználhatóságától függ a selyemtenyésztés továbbfejlesztése és meghonosítása az ország azon vidékein, hol az még nem üzetik.

A tenyésztők zöme, különösen a selyemtenyésztés megkezdésének első éveiben népünk legszegényebbjai, kik a szükséges szederfalombot pénzért vásárolni nem képesek, másrészt nincs tulajdon területük, hol maguknak szederfát nevelhetnének.

Hiszen épp abban rejlik egyik főelőnye a selyemtenyésztésnek, hogy üzhetik azok is, kik még a legszegényebb berendezésre sem birnak kellő vagyonnal.

Az ország ama vidékein, hol úgy az égalji mint a gazdasági viszonyoknál fogva indokolt volna a selyemtenyésztés, de az még nem üzetik, lehetetlenség a selyemtenyésztést meghonosítani, hacsak a közutak mentén és köztereken szederfákat nem ültetünk; mert ott, a hol a selyemtenyésztés már meg van honosítva, igenis ültet szederfát a magánbirtokosság, de nem birható a szederfatenyésztésre ott, hol a selyemtenyésztés még ismeretlen.

Ebből a circulus vitiosusból csak úgy menekülhetünk, ha a közutak mellé szederfákat ültetünk.

De nemcsak a tenyésztők, hanem az ügy érdeke is egyenest megköveteli, hogy a közutakon és a köztereken levő szederfák lombjait ingyen bocsássuk a tenyésztők használatára, mert ha a tenyésztő a lombot nem kapja ingyen, kénytelen lesz nagyobb árt követelni gubóiért, hogy megfelelő keresethez juthasson.

Ha pedig az országos selyemtenyésztési felügyelőség kénytelen volna ezen magasabb árt megfizetni, akkor nem lenne képes a gubók tovább értékesítésénél elérhető haszonnal fedezni a selyemtenyésztés és selyemipar meghonosításával járó költségeket, melyek összes regie-kiadásainak több mint felére rúgnak.

Miután közutak mellett a szederfák ültetését eredményesen csak az illető útfenntartó hivatalok eszközölhetik, a kereskedelemügyi minster úrral egyetértőleg intézkedtem az iránt, hogy a közutak mentén a szederfák ültetését a kir. államépítészeti hivatalok eszközöljék oly módon, hogy a szükséges szederfákat az országos selyemtenyésztési felügyelőség ingyen szállítja rendeltetési helyükre, sőt a szükséges karókat is felajánlja.

A végből pedig, hogy a közutak beültetéséhez a szükséges szederfamennyiség biztosíttassék, az országos selyemtenyésztési felügyelőség máris 163 útbefásítási szederfaiskolát létesített és tart fen saját költségén, honnan a fáknek szállítása rendeltetési helyükre ugyszólván költség nélkül eszközölhető.

Állami, törvényhatósági és községi úthálózatunk annyira fejlődött, hogy a midőn a selyemtenyésztés érdekében az utak egy részét szederfaültetésre igénybe vesszük, még mindig bőven marad hely egyéb fák ültetésére is.

Selyemgombolyító gyárak létesítésével is előbbre haladtunk 1900. évben.

Győrött a selyemgombolyító gyár elkészült és 1901. évben lesz a bérlőnek átadható,

Pancsován az új fonóda felépült, berendeztetett és 1900. évi február havában adatott át a bérlőnek.

Tolnán a selyemfonóda szintén elkészült és 1900. évi márczius hóban vétetett üzembe.

Ezen fonódát az országos selyemtenyésztési felügyelőségnek, habár némi áldozattal, de saját kezelésében kell megtartani a végből, hogy hazai gyári munkásokat képezzünk ki selyemfonódáink számára, melyeket részint máris létesítettünk, részint még ezután fogunk létesíteni és bérbe adni, mivel selyemiparunk egészséges tovább fejlődésére nézve felettebb előnyös, sőt szükséges is az, hogy úgy a már bérbe adott, mint bérbe adandó selyemfonódáink igazgatói és általában egész személyzete magyarok legyenek.

Végre még meg kell említenem, hogy az újvidéki selyemfonoda bérlője, ki már három év óta működik az országban, bérleti szerződésének újabb 10 évre leendő meghosszabbítását és a fonódnak 30 orsóval leendő nagyobbítását kérte.

Újabb bérlőink pedig nem mint eddig történt 2—3 próbaévre, hanem 10 évre kívánják fonódáinkat bérbe venni.

Mindez legjobban igazolja azt, hogy selyemtenyésztésünk és selyemiparunk egészséges alapra van fektetve és a további fejlődése iránt a bizalmat úgy Francia-, mint Olaszországban megnyertük.

Haltenyésztés
és halászat.

Halászatunk fejlődésében most már állandó a fokozódás s az idei év eredményei is igazolják, hogy ez az újraeledt közgazdasági művelési ág mindenképen meghálálja az arra fordított gondoskodást.

Nyílt vizeinken a megalakított halászati társulatok működését a közállapotok javulása kíséri.

Több helyütt a társulatok már hathatósabb eszközöket alkalmaznak a folyók halállományának emelésére; így különösen a folyók holt ágainak kiméleti terekül s ivadék nevelő helyekül való berendezését. A »Balatoni halászati részvénytársaság« mint a halászati jogtulajdonosokból alakult »Balatoni halászati társulat« bérlője, mely mintegy 500 embert foglalkoztat állandóan, az 1900. évben kifogott 9.543 métermázsa halat; ebből azonban értékesebb nemes hal csak 1.166 q volt, a többi vagyis 8.357 q keszgeből s gardából állott. Az állomány minőségének javítása és az általa bérelt vízterület jobb kihasználása végett a r. t. évenként nemesebb fajú ivadékot s ikrát helyez el a Balatonba. Így a múlt 1900. év folyamán 20 millió megtermékenyített fogassüllő ikrát, 800.000 drb növendékpontyot helyezett ki, a melyeket hazai tógazdaságokból szerzett be.

Nevezetesen ezen vállalatnak a halértékesítés tekintetében életbeléptetett újításai. A Balatonnak eddig csekély értékű, de igen nagy mennyiségben halászott keszegét és gardáját hering módra páczolva hozza forgalomba s ezzel versenyre kél a külföldi heringgel. A balatoni fogast pedig, szélesebb körű értékesítése céljából, conserv módjára is feldolgozzák.

Újabb halászati társulatok is alakultak az 1900. év folyamán és pedig: a Tisza folyón a »Vásárosnamény-Csapi« halászati társulat Nagylónya székhelylyel, 2.200 kat. hold vízterülettel, a Feketeügy folyón a »Feketeügyi« halászati társulat Uzon székhelylyel, 500 kat. hold vízterülettel, az Olt folyón a »Sepsi Oltvölgyi« halászati társulat Sepsi-szentgyörgy székhelylyel, 292 kat. hold vízterülettel, a Garam folyón a »Bény-Garamtoroki« halászati társulat Esztergom székhelylyel, 460 k. hold vízterülettel. Ezekkel együtt ma már 56 társulat van megalakítva az országban 250.201 kat. hold vízterülettel.

A mesterséges halászat fejlődése is örvendetes haladást mutat.

A ponty és süllő tenyésztésére alapított rendszeres tógazdaságok szaporodása az év folyamán 5 helyen 823 k. hold volt. Ezek között első helyen említendő a Szabadka város birtokában levő szikes vizű Palicsi tó rendszeres üzembevétele. A pontyval való behalásztásra tett kísérletek kiváló sikere arra bírta a várost, hogy a 740 k. holdnyi nagy tó mellett 25 k. holdon külön ivadéknevelő telepet létesítsen,

Kisebb tógazdaságot, nevezetesen fiasító tavát rendeztetett be: gróf Eszterházy Miklós Mórícz Kéthelyen 6 holdon, azután Frigyes főherceg bélyei uradalmában rendszeres teletöt 14 k. holdon és báró Solymossy Lajos Apatelken 35 k. holdon. A Ferencsatornai halászati társulat bérlői Verbász községben nagyobb szabású fogassüllő költőtelepet létesítettek 3 k. holdon. Vizeinknek fogassüllővel való betelepítése mind nagyobb s nagyobb mérveket ölt.

Különösen kiemelendő az álló vizek gondozása, a melyek ily módon a rendszeres tógazdaságok mellé sorakoznak. A Törökbecsei »nagyréti« ármentesítő társulat a kerek-számban 1.000 k. holdat kitevő holt Tisza ágak halászatának emelése végett e vízterületen 1 millió süllő ikrát helyezett ki a mult év folyamán. Ezenkívül megkezdték a gondozást gróf Logothetti Alfréd birtokán Katonán 160 k. holdon, Hohenlohe herceg birtokán Margonyán 20 k. holdon, Weisz Ferencz birtokán Pazonyban 30 k. holdon és Farkas Ödön birtokán Tápió-Sápon 1 k. holdon. Összesen 1.211 k. holddal szaporodott tehát ily módon a gondozott álló vizek területe.

Számba véve e szaporulatokat, van az országban ez idő szerint rendszeres tógazdaság 39 helyen 4.166 k. holdon, gondozott állóvíz pedig 26 helyen 3.792 k. holdon.

A hegyvidéki vizeken a pisztrángtenyésztés érdekében 11 újabb költőtelep létesült: nevezetesen özv. gróf Bethlen Andrásné birtokán Forrasesten, a késmárki halászati társulat vizein Késmárkon, báró Bánffy Ernő birtokán Gödemesterházán, a kincstár birtokán Maluzsinán, Feketevágon és Perecsényen, községi birtokon Szepesszombaton, a Sepsi Oltvölgyi halászati társulat vizein Sepsiszentgyörgyön, a Rimamurány-salgótarjáni r.-t. birtokán Lucia-bányán, a Hernádvölgyi vasgyár r.-t. birtokán Hradicskán és a jászói premontrei kanonok-rend birtokán Jászón. Ezekkel a telepekkel együtt ma már összesen 77 telep működik az országban.

A magántevékenység valamint a halászati társulatok segélyezésére a földművelésügyi kormány az 1900. év folyamán 40 millió fogassüllő ikrát, 2,300.000 drb. közönséges s szívárványos pisztrángikrát osztott szét; ezeken kívül az arra alkalmas vizek benépesítésére 150.000 drb. tenyészrákot.

Az »országos halászati felügyelőség« az érdekeltek megkeresésére díjtalanul készítette el a mult év folyamán 10 helyre összesen 1.688 k. holdnyi tógazdaság tervét; számos birtokos kapott ezenfelül a szükséghez képest megejtett helyszíni szemle alapján tájékoztató szakvéleményt és tanácsot.

A lefolyt 1900. évben 108 állami állatorvosi állás volt szervezve. A közszolgálatban álló többi állatorvosok száma 698-at tett ki; (107 városi törvényhatósági, 227 vármegyei, 96 rendezett tanácsú városi, 102 községi, 166 körállatorvos); ezenkívül az ország területén még 183 magánállatorvos folytatott gyakorlatot, így tehát az összes állatorvosok száma 889 volt.

Az 1888 : VII. t.-cz. 133. §-a alapján szervezett és a lefolyt év január, május és október hónapjaiban megtartott állatorvosi tiszti vizsgálatokon 41 okleveles állatorvos szerezte meg az állami és törvényhatósági állatorvosokra nézve előírt minősítést.

Állategészségügyi rendészetünk hathatósabb fejlesztése érdekében az állatorvosi közszolgálat államosításáról szóló 1900. évi XVII. törvényczikk július hó 3-án szentesítést nyervén — 1901. január 1-re tervezett életbeléptetésére a belügyi, pénzügyi és kereskedelemügyi minster urakkal egyetértőleg az intézkedések megtétettek.

Állat-
egészségügy.

Az 1900. év folyamán az állatforgalom általános szabályozása tekintetében a belforgalmat illetőleg tett új intézkedések a következők: a gümőkórban és mirigykórban szemmelláthatólag beteg állatok vasuti szállítása, valamint a vemhesség igen előrehaladt szakában lévő állatok közfogyasztás céljából való elszállítása megtiltott; a sertések vételével és eladásával, azok felhizlalása nélkül, üzletszerűen foglalkozó sertéskereskedők, ú. n. sertés-kupeczek sertésszállásai hatósági felügyelet alá helyeztetek s az ezen szállásokba beállított sovány sertések csakis 14 napi állatorvosi megfigyelés után juthatnak szabad forgalomba.

Ezen intézkedés a sertésvésznek a kupeczek szedett sovány sertéseivel közveszélyessé vált gyakori széthurcolásának megakadályozására elkerülhetetlenül szükséges. Egyébként pedig a belföldi állatforgalom az eddigi szabályok keretében bonyolított le.

Az állat- és állati nyerstermékbehozatal tekintetében az eddigi általános intézkedések voltak az 1900. év folyamán is érvényben; a Horvát-Szlavonországból való behozatal alapfeltételei általában változatlanok maradtak, azonban a jelzett behozatalra nézve érvényesített s az állategészségügyi állapothoz képest időszakonként módosított korlátozások nem egyes vármegyék, hanem egyes járások ellen alkalmaztattak.

Az Ausztriából való behozatal az 1899. évi kiegyezési állatforgalmi megállapodások szabályai szerint nyert lebonyolítást.

A keletafrikai angol gyarmatok ellen keleti marhavész uralgása miatt behozatali tilalom érvényesítettet; a pestis uralgása miatt pedig Egyiptom, Portugália, Smyrna vidéke, Brazília és Paraguay valamint Glasgow ellen az 1900. év folyamán behozatali tilalmak voltak érvényben.

A külfölddel való kölcsönös állatforgalomban a versenyekre vagy visszaszállított versenylovak Ausztria-Magyarország és Németország közötti forgalmára nézve azon kölcsönös könnyítés lépett életbe, hogy ezek a német-osztrák határ átlépése alkalmával állatorvosi vizsgálat alá nem vétetnek; a czirkuszmutatványokba, állatkertekbe, vadaskertekbe és hasonló telepekbe szánt állatok pedig az Ausztria-Magyarország és Németország közötti kölcsönös forgalomban marhalevél nélkül szállíthatók.

A külföldre való kivitel tekintetében elrendeltetett, hogy a külföldre rendelt állatszállítmányok marhalevelei kocsirakományonként csoportosítva kezeltessenek.

Az osztrák részről forgalmi korlátozás, illetve tilalom alá vett területekről származó állatoknak, különösen a sertéseknek, Ausztriába, főleg a bécsi szabad vásárookra való szállítására szükséges osztrák belügyministeri külön engedélyek közvetítem mellett általában minden késelem vagy fennakadás nélkül megadattak.

Könnyítések történtek a sertéseknek fertőzött vagy lezárt területekről a bécsi »Productiv-Gesellschaft der Wiener Fleischselcher« vágóhídjára osztrák külön engedéllyel, — úgyszintén a bécsűjhelyi »Sanitäts Schlachthaus«-ba külön engedély nélkül való szállítására nézve. Az ily szállítmányokban netán megállapított ragadós állati betegségi esetek osztrák részről külön tilalom érvényesítésére alapul nem szolgálhatnak.

Németország az 1900. év végén ragadós tüdőlob miatt egyetlen magyarországi törvényhatóság ellen sem tartott fenn tilalmat.

Románia új belépő állomásokat állított fel és a vele kötött kereskedelmi egyezménynek zárjegyzőkönyvében foglalt megállapodások határain belül újból szabályozta a Romániába való bevitelre szánt állatok és állati nyerstermének származási és egészségi igazolványainak miképen való kiállítását.

Oroszország sertéseink bevitelét megtiltotta.

Allatkereskedelmünk növekedésével az állatrakodó állomások száma is szaporodott; míg ugyanis 1899 évben 1.129 rakodó volt, 1900. évben már 1.158 rakodó állomás van engedélyezve, és pedig 1.120 vasúti és 38 hajó-rakodó.

A ragadós állati betegségek elterjedése az 1900. év folyamán általában a következő volt:

A lépfene összesen 1.035 községben lépett fel, nagyobb mértékben Abauj-Torna, Arad, Bihar, Krassó-Szörény, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Pozsony, Sáros, Somogy, Sopron, Szabolcs, Temes, Tolna, Torontál, Vas, Zala és Zemplén vármegyékben; közepes mértékben Baranya, Heves, Hont, Hunyad, Szatmár és Ung vármegyék területén merült fel; a védőojsók alkalmazása terjed.

A veszettség összesen 811 községben állapított meg s nagyobb elterjedésben Arad, Bács-Bodrog, Baranya, Bihar, Nógrád, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Sopron, Szabolcs,

Temes és Tolna vármegyék területén mutatkozott. A fölösleges kutyák tartásának megszorítása az 1888. évi VII. t.-cz. 72. §-a alapján a törvényhatóságok által az ebtartásról alkotott szabályrendeleteknek általában szigorúbb végrehajtását kívánja.

A *takonykór és bőrféreg* összesen 255 községben lépett fel; nagyobb mértékben Arad, Bács-Bodrog, Temes és Torontál vármegyék területén fordult elő. A malleinezés a gyanús kóros lovakon és az állattulajdonosok beleegyezésével a fertőzés gyanúja esetén is foganatosított.

A *ragadós száj- és körömfájás* összesen csak 22 községben lépett fel s az általában idejekorán alkalmazott óvintézkedésekkel sikerült ezen egyébként igen gyorsan elterjedő betegséget elfojtani.

A *ragadós tüdőlob* csupán szórványosan és csak 3 községben állapított meg. Ezen betegségnek az év őszén Szepes vármegyében történt megállapítása alkalmával kiderített, hogy a betegséget a késmárki havasi legelőn eltitkolták, miért is egyrészt több helyen és más törvényhatóságok területén is a fertőzés gyanúja miatt nagyobb mérvű irtás foganatosítása, másrészt pedig ezen vármegyének vészkerületté alakítása a betegség elterjedésének, illetve elhurcolásának meggátlása érdekében multhatatlanul szükséges volt. Ezen intézkedésekkel tényleg sikerült a betegség tovább terjedésének elejét venni.

A *juhhimlő* összesen 23 községben és főleg Abauj-Torna, Bács-Bodrog, Hajdú, Jász-Nagykun-Szolnok, Krassó-Szörény és Temes vármegyék területén lépett fel.

A *rühkór* összesen 449 községben állapított meg; nagyobb mértékben Besztercze-Naszód, Bihar, Heves, Nagy-Küküllő és Szatmár vármegyék területén mutatkozott.

A *sertésorbáncz* összesen 637 községben lépett fel; nagyobb mértékben Nyitra és Szepes vármegyék területén uralgott.

A *sertésvész* összesen 2.779 községben lépett fel és pedig nagy mértékben Abauj-Torna, Bihar, Nógrád, Nyitra, Somogy, Szatmár, Zala és Zemplén vármegyék területén. Ezen betegség ellen a sűrűn jelentkezett feltalálók számos szerével és gyógymódjával történt kísérletek ezúttal is eredményteleneknek bizonyultak, a vérsavóval történt védekezési kísérletek pedig a tényleg fertőzött állományoknál ugyancsak meddők voltak.

Azon célból, hogy a Magyarországból Ausztriába vagy azon át külföldre irányított állatszállítmányok a magyar határ átlépése előtt a határállomásokon a vasúti kocsikban ismételt állatorvosi vizsgálat alá vétethessenek, valamint marhaleveleknek helyes kiállítására ellenőriztethessék s ezen módon a lehetőség eleje vétessék, hogy beteg vagy gyanús állatok, vagy nem teljesen szabályszerű marhalevelekkel bíró állatszállítmányok kerüljenek kivitelre: a nyugati határ mentén az egyes határszéli állomásokon az 1900. év folyamán *állatorvosi megfigyelő és ellenőrző szolgálatot* szerveztem.

A m. kir. államvasútak Pozsonyszöllős, Moson, Holic-Kuthi, Trencsén-Tepla, Szentgotthárd, a szab. déli vasút Csáktornya és Sopron, a Győr-Sopron-Ebenfurti vasút Sopron, a szab. Kassa-Oderbergi vasút előbb Zsolna, utóbb pedig Csacza állomásán fenntartott ezen állatorvosi szakszolgálat, díjtalan lévén, a felekre semminemű megterheléssel nem jár.

Az ország területén négy *méntelep*: u. m. a székes-fehérvári, nagykőrösi, debreczeni és sepsiszentgyörgyi, s ezeken 18 teleposztály van, melyeknek 987 fedező állomásán 3.072 mén volt, 196 mén pedig bérbe volt adva. Összesen tehát 3.268 mén állott rendelkezésre. Ezek szerint tehát, az előző évvel szemben, a 4 méntelepen, a fedező állomások száma 4-el, s a mének száma 75 darabbal szaporított. Az állomásmének és bérmenek összesen 134.146 kanczát fedeztek, 1 mén tehát átlagosan 41 kanczát. Fedeztetési és bérdíj címén befolyt összesen 1,031.340 korona.

A méntelep állományába beosztott az állami ménesek neveléséből 197 darab. Kipróbálás végett a bécsi cs. és kir. lovaglótanárképző intézethez, a m. kir. központi lovas-iskolához, az erdélyrészi falkavadász-társulathoz stb. összesen 98 darab volt vezényelve.

Lótenyésztés.

Az állami ménések rendeltetése lévén az állami ménetelek állományának részben való fedezése, a fokozottabb ménszükséggel szemben anyakancza létszámuk is emeltetett, úgy hogy a négy állami ménésben az anyakanczák száma 1900. év végével, a mult évi 972 darabbal szemben 1.000 darabból állott.

A kiséri ménés lóállománya 1900. év végével 722 darabból állott. E ménés rendeltetése az ország telivér-tenyésztésének emelése és fejlesztése is lévén, törzsménjei 1900-ban 207 magántulajdonban lévő kanczát fedeztek, s fedeztetési díj czímén összesen befolyt 173.200 korona.

Az árverés útján eladott 6 darab angol telivér éves csikóért befolyt 43.800 kor., az átlagár tehát 4.866 K. 67 f. volt. A számfeletti és selejtlovak, valamint az említett éves csikók eladásából befolyt az év folyamán 101.848 korona. Ezen összegben a méneteleknek átadott ménék átszámítási ára nincsen beleértve.

A bábolnai ménés lóállománya az 1900. év végével 673 darabból állott. A törzsmének összesen 7 darab magánkanczát fedeztek, s fedeztetési díjak fejében összesen 400 korona folyt be. A számfeletti és selejtlovak eladásából befolyt 30.447 korona. Ezen összegben a méneteleknek átadott ménék átszámítási ára nincsen beleértve.

A mezőhegyesi ménés lóállománya 1900. év végével 2.399 darabból állott. A törzsmének 933 magánkanczát fedeztek, melyek után fedeztetési díj czímén 12.180 korona folyt be. A lóértékesítésből az év folyamán 166.426 korona folyt be, nem számítva be a méneteleknek átadott ménék átszámítási árát. Községi ménül 91 darab adatott el egyes községeknek 600—800 korona árban, 2 község díjtalanul kapott 1—1 mént.

A fogarasi ménés lóállománya az 1900. év végével 313 darabból állott. Törzsménjei magánkanczát nem fedeztek. Lóértékesítésből befolyt 254 korona, nem számítva a méneteleknek átadott ménék árát.

A négy ménés egészségi állapota a lefolyt évben sem volt egészen kielégítő. Különösen mirigykór és influenza uralkodott. Most is a fogarasi ménésnél volt a legkedvezőbb s a kisérinél a legkedvezőtlenebb állapot.

A ménések beosztás alá kerülő fiatal kanczái, úgy mint eddig, beosztásuk előtt részben nyereg alatt, részben kocsiban kipróbáltattak. A ménések állományából a bécsi cs. és kir. lovaglótanárképző intézetnek, részint a budapesti falkavadász-társulatnak 26 darab anyakancza és 4 darab nyerges, összesen tehát 30 darab adatott át az év folyamán kipróbálás végett.

Ménésbirtokok.

A kiséri, bábolnai, mezőhegyesi és fogarasi ménésbirtok és a gödöllői koronauradalom üzemében lényeges változás az 1900. év folyamán sem történt. Rendeltetésüknek tehát ezek az intézmények azokban a keretekben igyekeztek az elmúlt évben is megfelelni, amelyeket korábbi jelentéseimben részletesen ismertettem.

Szorosan a gazdasági kezelést illető résznek felemlítését azért mellőzhetőnek vélem, csupán azokat az intézkedéseket kívánom felsorolni, amelyek abból a célból tétettek, hogy a birtokokat, az országos lótenyésztés és a közvetlen jövedelmezőség emelésére irányuló feladataik megvalósításán kívül arra is képesítsék, hogy egyéb közigazgatási hivatásuknak is megfelelhessenek.

Ezek között az intézkedések között első helyen áll, hogy a birtokokon tenyésztett különféle állattörzsekből a köztenyésztés céljaira minél nagyobb számú és minél megfelelőbb tenyészállatokat neveljenek és pedig úgy községeknek, mint magántenyésztőknek. A kiosztott különféle tenyészállatok számában különösen s korábbi évekhez képest örvendetes emelkedés mutatkozik, anélkül azonban, hogy ez a számbeli emelkedés a kiosztott tenyészállatok minőségére befolyást gyakorolna, mert e tekintetben is csak kedvező eredményről számolhatok be.

Második helyen kell felemlítenem, hogy a birtokok a termesztett gabonafélék és

egyéb gazdasági magvakból vetőmagot osztanak ki az ez iránt hozzájuk forduló gazdaközönségnek a vásárlás idején jegyzett piaci árakon.

Ennek az intézkedésnek előnye főként abban van, hogy különösen a kisgazdák olcsón juthatnak jóminőségű vetőmaghoz. Megnyugvással jelenthetem, hogy a gyakorlatban ez az intézkedésem is bevált, és évről-évre nagy a kereslet vetőmagvak iránt. Megjegyzem, hogy jelen intézkedésem életbe léptetésének első évében a birtokok vetőmagvakat cserében is adhattak ki. Mivel azonban azt kellett tapasztalnom, hogy egyes kisgazdák a gyengébb minőségű gabonájukért elcserélt jóminőségű vetőmagot sok esetben nem vetésre használták fel, hanem eladták, a vetőmagkiosztást az utóbbi években már csak készpénzfizetésért engedélyeztem.

A fatenyésztés előmozdítása és pedig gyümölcsfák és egyéb fanemek nevelése céljából a ménesbirtokokon és a koronauradalomban faiskolákat létesítettem, a kisbéri ménesbirtokon pedig a birtoknak egyébként alig értékesíthető akác-ültetvényeit és homokos területeit szőlőkaró-termelőteleppé alakítottam át, abból a célból, hogy a facsetetékben és szőlőkaróban mutatkozó nagy kereslet kielégítéséhez a birtokok is hozzájárulhassanak.

A gödöllői koronauradalomban tejgazdasági munkásokat képező szakiskolát állítottam fel s ugyanilyet szándékozom a kisbéri ménesbirtokon is felállítani. Ugyancsak a gödöllői koronauradalomban létesítettem az országos baromfi- és méhtenyésztés előmozdítására egy baromfi-telepet és minta méhészgazdaságot.

A ménesbirtokok és a gödöllői koronauradalom kezelésére vonatkozó jelentéssel kapcsolatban vélem felemlíthetőnek, hogy ezeknek a birtokoknak létszámába tartozó gazdasági tisztviselők illetményeit, a melyek még 1900-ig is akként voltak megállapítva, a mint azok a birtokoknak a hadügyi kormánytól való átvétele idején megállapítottak, 1900. évben az 1893. évi IV. t.-cz. szellemében rendeztem. Ezen intézkedéssel egy régóta érzett szükségnek tettem eleget, mivel az említett tisztviselők illetményei már nem voltak korszerűek, a tisztviselők előléptetési és rangviszonyai pedig nem voltak szabályozva.

A rendezés által egyúttal eleget tettem a tisztviselők ama régi és jogos kívánásának is, hogy az 1893. évi IV. t.-cz.-nek határozmányait és ezzel kapcsolatban a törvény előnyeit, a melyek eddig velük szemben a törvény 21. §-a alapján alkalmazhatók nem voltak reájuk is kiterjeszsem.

A tárczám kezelése alatt álló kincstári birtokok összes területe, a múlt évben a Kincstári birtokok. pénzügyi tárcza kezeléséből átvett ispánságok területét is beleszámítva, a jelentés tárgyát képező évben 85.781 katr. holdat tett. Ezen területből 58.967 hold haszonbérletileg kezeltetett, 25.969 hold per alatt állott, 646 hold illetmény és kegyadományul használatott, 199 hold pedig művelésen kívül hasznosíthatatlanul állott.

A kezeléssel megbízott aradi kir. jószágigazgatóságnak, a birtokok legezészerűbb hasznosításán felül, a birtokviszonyok rendezése, a már régóta húzódo bonyadalmas ügyek megoldása, és a gazdálkodás körül követendő leghelyesebb elvek figyelembevétele képezte feladatát, mely működésében a kincstári ügyészségek részéről ez évben is a szükséges támogatásban részesült. A kezelés egyszerűsítése és az ellenőrzés megkönnyítése végett az ispánsági kerületek kikerekítése vált szükségessé. Ezen célból a birtokok akként osztattak fel, hogy az ispánságok székhelye lehetőleg a felügyeletükre bízott birtokok központjában legyen. Ezen intézkedés szükségessé tette, hogy a temes-szent-andrási ispánság Temesvárra helyeztessék át, és az ispánság czíme »temesvári m. kir. ispánságra« változtassák át.

A birtokok kezelését és különösen azok hasznosítását illetőleg az eddigi irányelvek követték, s mindenkor a szegényebb sorsú községek és kisgazdák gazdasági és állattenyésztési érdekei tartottak szem előtt. A haszonbérbeadásoknál különös gond fordított arra, hogy azok a kincstári területek — leginkább legelők — melyek oly szegényebb sorsú községek határában fekszenek, a hol a vidék gazdasági érdekei és leginkább az állattenyésztés fejlesztése kívánatosá teszik — az illető községek használatában

meghagyassanak. Viszont pedig az oly nagyobb szántóföldterületek bérletében, melyeknek használata a szomszédos nagyon csekély földbirtokkal rendelkező községnek úgyszólván életkérdését képezi, — kisebb 3—5 holdas részletekre osztva — az illető községek kisgazdái részesíttessenek. Így a farmbérletileg kezelt birtokok közül is a dantovai »Csöde« nevű és a bégamonostori birtok 5 holdas parcellákra osztva a szomszédos községi lakosok bérletében meghagyatott.

Az ezen kis bérleti kezelés mellett könnyen bekövetkező talaj kiszárolás és elgazosodás meggátolása, valamint az ebből származható értéksökkenés megakadályozása végett a haszonbérleti szerződésekbe az okszerű művelés s így a talaj termő erejének fenntartását biztosító kikötések vétettek fel.

Annak a megakadályozása végett, hogy a nagyobb birtoktestek bérlői, kiknek az albérletbe adás szerződésileg engedélyeztetett — az albérletre szoruló kisgazdától túl magas haszonbért ne szedhessenek — a haszonbérleti szerződésekben oly kikötés vétetett fel, hogy bérlő albérlőtől a bérösszeg 10°/_o-ánál magasabb bért nem szedhet, — és erről a birtok ellenőrzésével megbízott kicstári ispánok által mindenkor betekintheő nyilván tartást tartozik vezetni.

Kincstári
fürdők.

Herkulesfürdő a lefolyt évben is bérletileg kezeltetett, s azt 9.728 vendég látogatta, és pedig 4.444 belföldi és 5.284 külföldi. A fürdő látogatottsága az előző évhez képest 309 apadást mutat. A közegészségügyi viszonyok kielégítőek voltak. Járványos betegség egy esetben (roncsoló toroklob) fordult elő, s miután az az illető gyermeknek a fürdőbe érkezését követő 24 órán belül megállapított, kétségtelen, hogy a fertőzés nem a fürdőben történt. A beteg azonnal elkülönített. A fürdő közönség kényelmére a Szapáry-fürdőben az állam 8.000 K. költséggel pihenő és izzasztó fülkéket létesített.

Az ivóvíz szolgáltatás, valamint a kéntartalmu gyógyforrások körül zavarok nem fordultak elő. A Herkules-forrásnál már évek óta észlelt lehülések okainak megállapítása végett a forrás medenczéjéhez egy bejáró tárna építése megkezdett. A bérleti kezelésben levő Herkulestéri nagyvendéglő épület leégett, de a kár — az épület biztosítva lévén — részben megtérült. A kiránduló helyek fejlesztése érdekében a kocsiközlekedésre nem alkalmas Ferencz József-út a kincstár által 2.500 korona költséggel 322 méter hosszban kiszélesített és korláttal ellátott.

A kisebb javadalmazású állami tisztviselők közül 78-an részesültek kedvezményekben és pedig ingyenfürdőkben, gyógy- és zenedíj alóli mentességben, s nagyrészt ingyenlakásban is.

Az »Erzsébet« szegényházban 91-en, és pedig 55 férfi és 36 nő, nyert ingyenes elszállásolást, fürdőt és napi 40 fillér tápdíjat.

A ránkfüredi kincstári fürdő a folyó évben is házilag kezeltetett; a vendégszobák nagy részben új butorizzattal és egyéb felszereléssel láttattak el. Különös gond fordított a fürdősétányok, »Erzsébet-liget«, parkirozások fenntartására és új parkrészek létesítésére. Számos állami tisztviselő részesült ingyen lakás- és fürdőkedvezményekben.

A bérletileg kezelt vizaknai fürdőben a Tököly-tavon 9.618 korona költséggel 28 új fürdőkabin létesített és ezen új kabinoknak part-omlás elleni biztosítása érdekében nagyobb földmunkálatok végeztettek. A fürdő édesvízzel leendő ellátása érdekében a vízvezetéki munkálatok megkezdettek.

A fürdőt a lefolyt évben 1.044 állandó, és 33.324 átfutó vendég látogatta és így a vendégforgalom az előző évihez képest 12.003 személylyel szaporodott.

Erdészet.

Magyarország erdőterülete az 1900. év végén 13,050.837 kat. holdat foglalt el; az 1899. évi állapothoz képest tehát az erdők állaga 5.743 kat. hold gyarapodást mutat.

Ezen gyarapodást az 1898. évi XIX. t.-cz. alapján eszközölt új összeírás idézte elő, ugyanezen okból az üzemtervszerű kezelésre kötelezett erdőterület 154.857 kat. holddal nagyobbodván, ezen kötelezettség összesen 8,535.944 kat. holdra terjedt ki. Talajminőség szerint az erdők állagában beállott gyarapodás a következőképen oszlik meg: a véderdők 2.129, a

futóhomokon álló erdők 263, a feltétlen erdőtalajon álló erdők 2.049 és a nem feltétlen — tehát más művelési ágra is alkalmas-talajon álló erdők 1.302 kat. holddal gyarapodtak.

Az erdők fentartását veszélyeztető törvényellenes cselekmény, vagyis tiltott erdőirtás a múlt év folyamán Csongrád és Bihar vármegyékben fordult elő egy—egy esetben, a mely miatt folyamatba tetetett az erdőrendészeti eljárás s a kiirtott területnek újra erdősítése elrendeltetett.

Ezenkívül több vármegyében történtek engedélyem mellett irtások, a más gazdasági művelésre állandóan alkalmas erdőterületeken, még pedig azon feltételhez kötve, hogy az illető birtokosok az irtásra engedélyezett terület megfelelő pótlása fejében fatenyésztésre inkább ráutalt más területek beerdősítésére köteleztettek. Több magánbirtokos nem feltétlen erdőtalajon álló erdejét a területnek más, jövedelmezőbb művelési ágban való használhatása céljából irtotta ki; néhány esetben pedig feltétlen erdőtalajon álló erdőkben szőlő és gyümölcsös telepítés, vasút, stb. építés céljából kellett erdőirtást engedélyeznem.

Az üzemtervek, illetőleg az 1879. évi XXXI. t.-cikkben foglalt erdőtörvény alapján az 1900 évben erdősítendő lett volna összesen 225.226 kat. hold. Tényleg beerdősített e területből 121.352 kat. hold, hátralékban maradt 103.874 k. hold. A leginkább az előző évekből származó hátralékok s területeknek teljes beerdősítése a legjobb viszonyok között is hosszabb időt fog igénybe venni, a tölgy-makk és egyéb erdei fagyagtermés kimaradása, munkáshiány, másutt ismét a miatt, hogy az üzemtervileg előírt területeket nem használják ki, vagy a letarolt területekről a termelt faanyagot nem lehet elszállítani.

Mint örvendetes tényt említhetem, hogy a lefolyt évben 5.431 k. hold elő nem írt terület erdősített. Ott, hol a nehezebb anyagi viszonyok miatt a csemetékert költségeit a birtokosok nem viselhették, a lefolyt évben is utalványoztam megfelelő államsegélyt.

A kopár területek beerdősítésére nemcsak az »országos erdei alap« és az »államsegély kopár területek befásítására« című költségén fentartott csemetékertekből, hanem a kincstári erdőhatóságok feleslegéből is adományoztam erdei facsemetéket. Az 1900 évben rendelkezésemre állott 99 millió különféle facsemete, vagyis 24 millióval több mint az előző évben. Ebből a múlt év tavaszán 1.686 folyamodó erdőbirtokosnak kiosztatott 42 millió csemete, a melylyel 10.881 k. hold terület erdősített be általában elég jó sikerrel. Ugyanez év őszén 427 folyamodó erdőbirtokosnak kiosztatott 8³ millió csemete.

E számadatban nincsenek belefoglalva azok a területek, melyeket a birtokosok saját csemetékertjeikben termelt csemetékkel, továbbá az állami kezelés alatt álló községi, stb. erdők részére fentartott csemetékertekből nyert csemetékkel erdősítettek be.

Az erdősítések gyorsítása érdekében követett azon eljárás, hogy a kopár területek szegénysorsú és oly birtokosait, kik a fásításra az erdősítésnek az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. §-a alapján való elrendelése előtt önként vállalkoznak, az erdősítés közgazdasági értékéhez és fontosságához, valamint a tényleg felmerült költségek nagyságához képest segélyezem, igen hathatós eszköznek bizonyult, a miért is erre a célra a lefolyt évben 200.000 korona, a folyó 1901 évre pedig 250.000 korona összeget irányoztam elő, és az 1900 évben 3.540 k. holdnyi fásításért 723 birtokos részére 48.877 korona pénzsegélyt osztottam ki.

Az 1900 évben az ország különböző részeiben 5 új csemetékertet telepítettem és 3 csemetékertet, az 1899. évben telepített fiemeit belefoglalva, megnagyobbítottam s két államilag segélyezett csemetékertet állami kezelésbe vétettem, mi által a szóban levő célra telepített csemetékertek száma 22-re, összterülete pedig 297¹⁵ k. holdra emelkedett.

Az 1901. évben még 18 csemetékert (összesen 45⁵⁰ hold) telepítése van ugyanabból a célból tervbe véve, a mi mintegy 20 millióval több kiültethető csemetét fog évenként szolgáltatni.

Az erdősítési kedv fokozása céljából a kopárokon az 1900 évben teljesített és az 1905 évben megbíralás alá kerülő erdősítések jutalmazására 18 jutalmat tűztem ki

összesen 9.000 korona értékben. Ezen jutalmakért már eddig is több erdőbirtokos 284 k. hold erdőszítéssel pályázott.

Az 1895. évben teljesített és az 1900 évben megbírált erdőszítésekre kitűzött 6 nagy és 6 elismerő jutalom összesen 6.000 korona értékben a bikfalvi közbirtokosságnak, Bereczk, Csikszentmihály, Usernátfalu, Hosszufalu, Tatrang, Szelistye, Szibiel, Völcz és Gyergyószentmiklós községeknek, továbbá a bereczki róm. kath. egyháznak, és a peselneki volt úrbéreseknak osztatott ki.

Tekintettel arra, hogy a jutalomban részesült birtokosokon kívül a többi versenyző is a nagy költséggel teljesített erdőszítéseknel szintén kiváló buzgalmat fejtett ki s igen szép eredményt ért el, de mivel több jutalom nem állt rendelkezésre, hat nagybirtokosnak az erdőszítés terén kifejtett buzgalmaért elismerésemet fejeztem ki, több szegényebb sorsú birtokosnak pedig az erdőszítés körül felmerült tetemes kiadások némi megtérítése fejében megfelelő pénzegélyt adományoztam s ezenfelül az erdőszítés terén kitűnt magánerdőbirtokosok szolgálatában álló 4 erdőtisztet, egy gazdatisztet, továbbá egy községi bírót és 9 erdőőrt, végül egy földmivest némi jutalomban részesítettem.

Az *erdei tüzesetek* száma az előző évekhez képest az 1900 évben csökkent és nagyobb káreset csak Kassa szab. kir. város tulajdonát képező erdőben fordult elő, a hol a vágásokban összerakott 16.385 K értékű fenyőhaszonfa égett el. A leégett területeknek beerdősítése és legeltetés ellen való tilalmazása a hatóságok tudomására jutott minden egyes esetben elrendeltetett.

Nagyobb *rovarkárok* az elmúlt évben nem fordultak elő. Nyitra vármegyének egyes részében a cserebogár, Nagy-Küküllő vármegyében pedig a búcsus pók (*Cnethocampa processionea*) nevű kártékony rovar okozott észrevehető károkat. A veresfenyőrák az elmúlt évben Gömör, Szepes és Liptó vármegyékben észleltetett. Nagyobb szélörékek Szepes és Sáros vármegyében fordultak elő, melyeknek leginkább lúczfenyőfák estek áldozatul. Továbbá a Kiskárpát heglánczolat nyugati lejtőin és az egész Morva menti fenyvesekben a tavaszi szél és hóiharok oly tetemes károkat okoztak, hogy 27.424 m³ fatömegnek soronküüli kihasználása vált szükségessé.

A közigazgatási bizottságok, mint elsőfoku hatóságok, az erdei termékeknek idegen területen való átszállítására több esetben adtak engedélyt. Az elmúlt 1900 évben vizen való szállításra 29 birtokosnak adtam engedélyt.

Az erdőtörvény rendelkezéseivel szemben elkövetett cselekmények és mulasztások miatt *erdőrendészeti áthágás* iránti eljárás összesen 300 esetben indíttatott.

Az erdőrendészeti áthágások alapján megítélt pénzbüntetésekéből az 1900 évben 221 eset után 25.227 korona 91 fillér folyt be, vagyis egy-egy áthágási eset után átlag 114 korona 15 fillér.

Erdei kihágások után az 1900 évben 112.941 korona folyt be az országos erdei alapba. Az erdei kihágási bíráskodásnál az eltulajdonított tárgy értékének, továbbá a kártérítés összegének és a hajtópénzeknek kiszabásánál, használt »erdei érték- és árszabályzat« 1900 évben 11 vármegye területére vonatkozólag állapíttatott meg.

Az *országos erdei alap* az 1879. évi XXXI. t.-cz. 208. §-a értelmében az erdőrendészeti áthágások és erdei kihágások után befolyt pénzbüntetéseknek és az elkobzott tárgyak eladásából befolyt összegnek $\frac{4}{5}$ részéből s az erdészeti államvizsga- és erdőőri szakvizsgadíjakból képződik. Folyó bevételeiből és időszakai kamataiból fedeztetnek mindazon kiadások, melyek az erdőtörvény végrehajtásánál felmerülve, sem más közalapról nem fedezhetők, sem azokon, kikkel szemben vagy kiknek érdekében a költségeket előidéző erdőrendészeti intézkedés foganatosíttatott, részint törvényes jogcím hiányában, részint pedig vagyontalanság miatt be nem hajthatók.

Az alap bevétele 1900 évben 175.412 korona 37 fillér, kiadása 151.143 korona 46 fillér, tiszta vagyona pedig az év végén 804.077 korona 25 fillér volt.

Az 1879. évi XXXI. törvénycikkbe iktatott erdőtörvény értelmében alkalmazandó erdőtisztviszektől megkívánt szakképzettség, valamint általában az erdőgazdaság önálló vezetésére szükséges képesség mértékének megbírálása végett Budapesten tavasszal és ősszel *erdészeti államvizsgálat* tartatik. A vizsgáló bizottság áll: az elnökből és három vizsgálóbiztosból. A vizsgáló bizottság elnöke a magyar királyi országos főerdőmester vagy helyettese.

Az erdészeti államvizsgálathoz csak az bocsátható, a ki hiteles okiratokkal előlegesen igazolja, hogy feddhetlen előéletű, főgymnasiumon vagy főreáliskolán az érettségi vizsgát sikerrel letette és a ki a selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti akadémián vagy azzal egyenrangú valamely más szakintézeten a selmeczbányai akadémia rendes erdészhallgatói számára előírt összes tantárgyakból a vizsgálatokat sikerrel megállotta.

Az erdőtörvény életbelépte óta, vagyis 1880 évtől 1900 évig az erdészeti államvizsgán összesen megjelent 1.361, a vizsgát sikerrel letette és oklevelet nyert 1.082 egyén.

Magyarországban az 1900 év végén az erdők szakszerű kezelését teljesítette összesen 1.456 hatóságilag felesketett *erdőtiszt*. Ezekből az erdőtörvény 17. §-ában megnevezett erdőbirtokosoknál alkalmaztatott 1.192 erdőtiszt, kik közül 980 birt teljes minősítéssel, 197 pedig régebben alkalmazott erdőtiszt. A magánerdőbirtokosok szolgálatában állott a múlt év végén 264 hatóságilag felesketett erdőtiszt, kiknek nagyobb része erdészeti oklevéllel nem bír.

Az erdőtörvény 17. §-ában megnevezett erdőbirtokosok erdejét őrizte az elmúlt év végén összesen 6.373 hatóságilag felesketett *erdőőr*, a kik közül az erdőőri szakvizsgát letette 4.022.

Magánerdőbirtokosok szolgálatában állott 5.206 hatóságilag felesketett erdőőr kik közül azonban csak 282 birt erdőőri szakvizsgával.

A felesketett erdőőrökön felül az erdőőrzésben segédkezett 8.504 erdőszolga.

Az erdőőri teendők végzésére alkalmas egyének kiképzésére ez évben is négy *erdőőri szakiskola* tartatott fenn, még pedig Vadászerdőn (Temesvár mellett), Királyhalmán (Szabadka mellett), Liptóújvárt és Görgényszentimrén.

A szakiskolai tanfolyam teljes két év. A növendékek legnagyobb része állami ellátás mellett és csakis kis részben saját költségen vétetett fel; ez utóbbiak az ellátás és ruházatért 300 korona évi díjat fizetnek. A növendékek mind bentlakók. Az oktatás főként gyakorlati, de részben elméleti; a gyakorlati ismeretek bővítése végett a tanulóknak a szakiskolák kezelése alatt levő erdőkben, csemete- és növénytani kertekben a legkülönbözőbb kezelési, használati és tenyésztési módok mutattatnak be s azonkívül tanulmányi utakat is tesznek.

A *vadászati ügyek* kezelése a f. évben is ugyanazon elvek szerint történt, mint az előző években. Az ujonnan alakult, vagy alapszabályait módosító ama számos vadásztársulat közül, melyek alapszabályukat megerősítés végett bemutatták: 10 ilyen vadásztársulatnak alapszabályait megfelelőnek találtam és elláttam a szükséges záradékkal; a többieket pedig mindazon intézkedések pótlására utasítottam, a melyek akár a társulási viszony, akár az okszerű vadtenyésztés szempontjából, az élem terjesztett alapszabályokból hiányoztak. Ez idő szerint hazánkban összesen 111 ilyen vadásztársulat létezik, a melyeknek kormányhatóságilag megerősített alapszabályaik vannak.

Az erdőőri szakiskolák vadászterületeinek kezelését és felügyeletét újból szabályoztam, akképen, hogy az intézeti növendékek a vadászati segédszolgálat teendőiben való alaposabb kiképzést nyerjenek.

A belügyminister ural egyetértőleg intézkedtem a ragadozó és kártékony állatok mérgezésénél követendő eljárás szabályozása, illetve a szomszédos birtokosok és községek meghallgatása tárgyában. Tárgyalásokat folytattam az illetékes ministeriumokkal a vadértékesítés és a vadkivitel előmozdítása érdekében, úgy hasonlóképp több vármegye ebtartási szabályrende-

Vadászat.

lete tárgyában. Gondoskodtam továbbá a vadászati statisztikai adatok gyűjtéséről. Végül a hazai vadtenyésztettség fejlődésének szemmel tartása céljából a kir. erdőfelügyelőség által ezúttal is összegyűjtettem a vadlelvési és értékesítési adatokat az egész országból és gondoskodtam arról, hogy ezen érdekes adatok megfelelő módon és alakban nyilvánosságra hozassanak.

Kincstári
erdők.

A kincstári erdőhatóságok kezelése alatt álló erdőbirtok összes területe, beleértve az üzemi vagy kezelési célokra szolgáló s mezőgazdaságilag kezelt földeket, a havasi legelőket, a terméketlen területeket és beltelkeket az 1900. év folyamán vásárlás és csere útján 2.734 hektárral szaporodott; viszont birtokrendezések, területi adathelyesbítések és egyes területeknek telepítési célokra történt átadása folytán — a kincstári gazdaságat illetve bányászatnak átadott területek betudásával — 8.856 hektárral apadt. Végeredményükben ezen területváltozások az összes területnek 6.122 hektárral való apadását mutatják. A kincstári erdők értékében bekövetkezett változásokat részint a területváltozások, részint pedig a kezelési és üzleti építkezésekre, valamint a szállítási berendezésekre fordított beruházások okozzák.

Az urbéri kapcsolatból kifolyólag, valamint néhány erdőhatósági kerületben létező kincstári munkástelepek szervezeténél fogva, a kincstári erdőkre nehezedő faüzemi, legeltetési, makkoltatási és más szolgálomások és birtokviszonyok rendezésének ügye évről évre előbbre halad. Az 1900. év folyamán az urbéri rendezés Hosszúmező községben nyert végleges befejezést; a bustyaházi kerületben pedig Visk és Técső községek határában fekvő ugynevezett koronavárosi kincstári erdők, nemkülönböztetve a dombó-krasznisórai közbirtokossági erdők, valamint a sóvári kerületben a répáshutai telepések birtokviszonyainak rendezése annyira előrehaladt, hogy végleges befejezése a közel jövőben várható. A vinkovcei kerületben az úgynevezett erdőhasítvány földek azaz a határörvidéki erdők határainak 1842. évben történt kikerekítéskor elesett és az erdőgazdaságtól elkülönített földek birtokviszonyainak rendezése oly arányban folyik, a melyben az új telekkönyvek szerkesztése halad. Ezen földekről 1900. évben bírói végzések alapján 718 hektár lett különböző községek határában egyes birtokosoknak átadva.

A faértékesítés terén igen jó eredménnyel járt egyes kerületekben a fatermesztés kisebb csoportokban való értékesítése, módot nyújtván a kisebb üzleti tőke részvételére a versenyben.

A kezeléssel megbízott erdőtisztai személyzet illetményeinek 1899. évben megkezdett fokozatos rendezése 1900. évben folytatott, amennyiben a X. fizetési osztályba sorozott erdészek száma 55-tel szaporított s az erdészjelölti állások száma ugyanannyival csökkentetett. A kincstári erdőknél alkalmazásban levő altisztek fizetésrendezése is, mely három év alatt fokozatosan fog keresztülvitetni, ezen évben vette kezdetét.

Az erdőrendezősségek szervezetében 1900. évben az a változás történt, hogy az otocsácsi erdőrendezősség a zágrábitól, melynek alá volt rendelve, teljesen függetlenített. Az erdőrendezősségek vezetői mellé összesen 43 műszaki tisztviselő volt beosztva, kik a keresztülvitt birtokrendezések, avagy más gazdaságilag fontos okoknál fogva a fennálló üzemtervek átdolgozásával, túlnyomó részben azonban üzemátvizsgálási munkálatokkal, erdőművelések felügyeletével, birtok- és határrendezésekkel s új birtoktörzskönyvek összeállításával foglalkoztak s az érvényben levő üzemtervek szakszerű foganatosítására felügyeltek.

Az erdőművelések terén mutatkozó s előző évi jelentéseimben közölt okok miatt előállott hátralék pótlása végett az erdőhatóságok erdősítések körüli működése évről-évre fokozottabb mérvet ölt. Megjegyzem, hogy, miként az előző években, ezúttal is egyes kincstári erdőhatóságok a saját, valamint a kopár területek beerdősítésére szükséges facsemeték mellett a selyemtenyésztés és gyümölcstermelés előmozdítása érdekében eperfa csemeték és gyümölcsfa alanyok termesztésével is foglalkoztak.

A selmeczbányai m. kir. központi erdészeti kísérleti állomás s a négy erdőőri szakiskola székhelyén létesített külső erdészeti kísérleti állomások fejlesztése céljából berendeztetett folytatólag a központ kisiblyei kísérleti telepe s ott növényélettani s anatómiai laboratórium létesített. Csíráztatási, csemetenevelési, erdősítési és áterdősítési kísérletek mellett rendszeres meteorológiai megfigyelések tétettek a kísérleti telepek klímái viszonyaira s ezeknek a talajra történt behatásaira nézve. Adatok gyűjtettek a cserebogár pajorok szénkénnel való írtására vonatkozólag. Hatvanöt fa-fajra vonatkozó phenológiai megfigyelések tétettek. Beható tanulmányozás tárgyát képezték a bükkfa megfülledésére s helyes impregnálására vonatkozó tudományos kutatások. A hazai fa-fajok tenyésztési határainak megállapítására vonatkozó munkálatok folytattattak s az ugyanezen fa-fajok anatómiai leírására vonatkozó munka újabb részekkel egészített ki.

Ezekon kívül a központi kísérleti állomás az időnként felmerülő tudományos és gazdasági szakkérdésekben adott a hozzája fordulónak felvilágosítást s a beküldött rovarok, fabetegségek stb. meghatározásával foglalkozott.

A *községi és némely más kötött forgalmú tulajdont képező erdők és kopár területek* kezelése tekintetében az 1898. évi XIX. t.-cikk életbelépésének évétől fenmaradt függő kérdések közül a legfontosabbak egyike azoknak a területeknek megállapítása volt, a melyek az állami kezelésbe adandó területek közé összeirattak ugyan, de végleges besorozásuk kérdésében a döntés 1899-ben bizonyos okokból meg nem történhetett.

Ezek között a törvényhatóságok és városok tulajdonában levő erdők és kopárterületekre nézve a függőbben maradt 13 esetre az 1900. évben a belügyminiszter úrral egyetértőleg véglegesen határoztam. Azokat a területeket pedig, melyek a volt úrbéres birtokosságoknak az úrbéri birtokrendezés alkalmával legelőilletőség fejében mentek át a tulajdonába, vagy a melyeket a volt úrbéresek vásárlás, csere útján, vagy más jogcímen szereztek és a mely területeknek állami kezelésbe vétele ellen felszólamlás történt, sőt Abaúj-Torna, Sáros és Szepes vármegyékben az összes ilyen természetű területeket az 1900. év folyamán egy-egy mezőgazdasági és erdészeti szakértő kiküldött közeg által a helyszínén tüzetesen megvizsgáltattam, úgy hogy az állami kezelésbe adás kérdése — ezen helyszínelések alapján — az 1901. év elején ezekre nézve is megoldható volt.

A volt 13. számú román bánáti határőrezred községeiből alakult karánsebesi vagyonközségnek a belügyminiszter úrral egyetértőleg — az 1898. évi XIX. t.-cikk 59. §-a alapján — engedély adatott arra, hogy erdőbirtokát saját erdőtisztjei által — de a helyes erdőgazdálkodás követelményeinek biztosításával — kezeltesse. Ennélfogva Lugoson állami erdőhivatal felállítása szükségtelessé vált, mert a Krassó-Szörény vármegyében levő többi erdők kezelésének vezetése és ellenőrzése a temesvári m. kir. állami erdőhivatalra volt bízható.

Az állam által kezelt erdők és kopár területek kiterjedése 1900-ban — beleértve Fiume városának erdeit és kopár területeit is — mint az a statisztikai részben közölt kimutatásból kitűnik, 3,326.929⁵ k. hold (1,914.647 hektár) volt, 7.211 község határában és 13.531 birtokos tulajdonában; az évi kezelési átalány összege pedig 613.864 koronára rúgott. Az említett területbe nincs beleértve a volt naszdóvidéki községeknek a besztercei m. kir. erdőigazgatóság által az 1890. évi XIX. t.-cikk alapján kezelt 282.764 kat. holdnyi (162.731 hektárnyi) területe, melynek kezelése a birtokosoknak 121.274 koronába került.

Az állam által kezelt erdők és kopár területek száma és terjedelme nem állandó, az folyton változik, mert a törvény értelmében egyes területek az állami kezelésből kibocsáthatók, mások pedig újonnan állami kezelésbe lesznek veendőek.

Az állami erdőhivatalok teljesen elkészítettek s jóváhagyás végett beterjesztettek 921 üzemtervet összesen 158.199⁸ kat. holdról; az ideiglenes gazdasági terv megállapítására vonatkozó javaslatot pedig összeállították újabb 1.210 birtokról, összesen 160.211⁵

k. holdról; a külső erdőrendezési munkálatokat befejezték további 483 birtoknak összesen 104.101⁵ k. holdnyi területén s ezenkívül a birtokhatárok biztosításáról 1.572 esetben gondoskodtak összesen 318.441⁹ k. holdnyi területre nézve. — A használatok kijelölése általában véve szintén megtörtént, kivéve 512 esetet, melyeknél azonban a kijelölés nagyobb részét azért nem történt meg, mert a birtokosok nem kívánták az esedékes használatokat igénybe venni, vagy kevesebb esetben azért, mert a használatok hatóságilag ideiglenesen beszüntetettek.

A kezelő személyzet közreműködését igénybe vevő mesterséges erdősisítés 31.641⁵ k. holdra terjedt ki. Ezen a téren még mindig nagy a visszamaradás, a mennyiben hátrálékban a beerdősítettnél nagyobb, összesen 31.941⁵ k. hold terület maradt; e miatt azonban magukat az érdekelt birtokosokat nem lehet mindenkor okolni, mert az erdősisítési hátrálék legtöbbsnyire vetőmag- vagy csemetehiányból, kedvezőtlen időjárásból, munkáskéz és költség hiányából ered. Egyébiránt ez a hátrálék nem oszlik meg egyenletesen az összes területekre.

Az erdősisítés terén egyébként jelentékeny haladás mutatkozik az ültető anyag termelésére szánt csemetekertek szaporodásában. Erdei facsemeték termelésére szánt s állami költségen fentartott csemetekert ugyanis 1900-ban már 83 volt, összesen 294⁶ k. hold kiterjedéssel; ezekben a csemetekészlet kerekszámában 107 millióra rúgott, s ebből kiadatott az év folyamán 38 millió és készletben maradt 69 millió.

Az egyes birtokosok által saját költségükön fentartott 2.757 csemetekert kiterjedése 635⁶ k. hold volt; s a 154 millió készletből felhasználított 63 millió, s így még 91 millió maradt készletben.

A községi s némely más erdők kezelésére hivatott állami erdőhivatalok, úgy mint az előtt, az 1900. évben is szolgálatot tettek a selyemtermelés és gyümölcsstermelés ügyének. Az általuk ily célból fentartott 12 csemetekertben (12¹ k. hold) nevelt 2,535.000 db. eperfacsemetéből ugyanis 1900-ban 1,067.000 darabot bocsátottak a selyemtenyésztési felügyelőség rendelkezésére; s másrészt 2 gyümölcsfaiskolát is létesítettek 18⁵ k. hold kiterjedésben s ezekben a csemetekészlet 1900-ban 54 ezer darabra emelkedett.

Az állami erdőtiszték a kezelésükre bizott erdőkön a legeltetést az 1900. évben is ellenőrizték, nevezetesen kijelölték az erdőknek legeltetés ellen tilalmazandó részeit, a mi az összes állami kezelésbe vett erdők területének 39⁰/_o-át tette. Erdőrizet céljából 547 járási és 163 külön, egyes birtokosok által alkalmazott, törvényes minősítéssel bíró erdőőr és 7.975 erdőszolga állott rendelkezésre. Az állami erdőhivatalok tulajdonképeni kezelési teendőik mellett közreműködtek a birtokosok feladatát képező két fontos ügy előkészítésében. Egyik volt az erdőőrök szolgálati és fegyelmi szabályainak megállapítása; a másik a törvény hatálya alá eső birtokosságok szervezkedésének, s nevezetesen a jogosult közös birtokosok arányrészeit kitüntető névjegyzék összeállításának és a gazdasági ügyviteli szabályzat elkészítésének megkönnyítése. Mivel az érdekelt birtokosságok nagyrészt a nép alsóbb rétegeit foglalják magukban s többsnyire még a vezető embereik is kevés tájékozottsággal bírnak arra, hogy a sok helyt mindez ideig jórészt rendezetlenül hagyott birtokviszonyok és jogosultsági kérdések között magukat kiismernék, e miatt a birtokosságok nagyon rászorúlnak a támogatásra; másrészt ez a támogatás, a rendezetlen kérdések tisztázásának nehézségeinél fogva sok időt is vesz igénybe. Mindazonáltal az 1900. évben nyilvántartott 7.365 birtokosság közül 4.212 tartotta meg alakuló gyűlését, a névjegyzék összeállítása és az ügyviteli szabályzat elkészítése céljából. A névjegyzék és szabályzat tervezetét az esetek tulnyomó számában maguk a m. kir. állami erdőhivatalok készítették, részben a birtokosok által rendelkezésre bocsátott s nagyobb részben hivatalos utánjárásal szerzett adatok alapján, sőt a közigazgatási erdészeti bizottság kiküldötteiként is többsnyire az erdőhivatali közegek szerepeltek az alakuló gyűléseken.

Arra, hogy a szervezkedési teendőkről való gondoskodás végett a közigazgatási

erdészeti bizottság rendeljen ki ideiglenes elnököt, csak 203 esetben volt mellőzhetően szükség.

Annak, hogy az ügyviteli szabályzatok a törvényben kitűzött határidőig — 1900. évi július hó 1-ig — mind nem voltak beterjeszthetők, oka legfőképpen az, hogy a szabályzat alá tartozó ingatlanok helyes telekkönyvszerű megjelölése — a birtokviszonyok rendezetlensége miatt — sok helyt még nem történhetett meg, úgy hogy e miatt ezt a határidőt sok helyt meg kellett hosszabbítanom.

Az 1900. év elején az állami kezelés Fiume városára és kerületére nézve is megkezdett. Mivel az erdőgazdasági szempontok érvényesülésére itt a korábbi időben kevesebb figyelem fordított, az állami kezelésre háramló feladatok sorát az alaptevő munkálatokkal kellett megkezdeni, t. i. az erdő, és kopárterületek pontos számbavételével, meghatározásával és térképezésével s a birtokviszonyok rendezésével.

Az állam által a város kérelmére már 1899. év tavaszán megkezdett ültetések is tovább folytak, úgy hogy az említett évben 60.000 darab csemete felhasználásával beerdősített 18 k. holdnyi terület az 1900. év tavaszán történt erdősítéssel, 42.000 darab csemete felhasználásával 32 k. holdra, az ugyanezen év őszén foganatosított erdősítéssel 37 1 k. holdra szaporodott. A felhasznált csemetemennyiség jelentékeny részét, 32.500 darabot, József főherceg Ő cs. és kir. Fensége adományozta, a ki a Fiume város kopár területein folyamatba vett erdősítési munkálatok iránt a legmelegebb érdeklődéssel viselkedik; — a többi, részben államköltségen fentartott hazai csemetekertekből, részint a zenggi csemetekertből, részint az 1900 évben megnagyobbított fiumei m. kir. állami csemetekertből került ki.

A fiumei csemetekert telepítési munkálatai már szintén jórészt befejeztettek, úgy hogy a további csemeteszükséglet fedezéséről ezentúl könnyebben lehet gondoskodni, s a helyben nevelt csemeték felhasználása a különben most is tapasztalható sikernél remélhetőleg még kedvezőbb eredményre fog vezetni.

Egyébiránt maga a város kifogástalan magatartást tanúsít az állami kezelés intézményével szemben s az erdőgazdasági feladatok sikeres foganatosítását a saját részéről kellően támogatja.

A volt naszódvidéki községek erdeinek kezelése a korábbi évekhez hasonlóan a besztercei m. kir. erdőigazgatóság útján az 1890. évi XIX. t.-cikk értelmében történt.

Az 1895. évi XLVIII. és 1898. évi XX. törvénycikkek alapján a Dunán, valamint az ország egyéb jelentősebb *folyóvízein végrehajtott szabályozás* az 1900. évben részint folytatott, részint ujonnan megindított munkálatok által ismét nagyobb előhaladást nyert.

Vízügyek.

Így a vízi beruházások czimén az 1899. évi hitelmaradvánnyal együtt rendelkezésemre állott 10,766.065 korona terhére a következő nagyobb munkálatok hajtottak végre, illetve engedélyeztettek: a felső-Dunán a meglevő szabályozási művek kiegészítésére és fenntartására 337.297 korona; a pozsonyi téli kikötő kotrási munkálataira 439.940 korona.

Az érsekújvári Dunaág torkolatának rendezésére és az 1899. évi árvíz által okozott rongálások helyreállítására 23.690 korona fordított. A komáromi téli kikötő munkálataira 613.625 koronát engedélyeztem, a munkálatnak program szerint való végrehajtása foganatba vétetett. A Duna Radvány alatti szakaszának megkezdett szabályozása 114.539 koronába; a komáromi téli kikötő alsó rakpartjának és az Erzsébet-szigetmenti partnak kövezési munkálatai 20.000 koronába kerültek.

A sükösdői átmetszés befejezésére 28.800 koronát utalványoztam; az adony—ráczalmási szakasz szabályozása 86.490 koronával befejezést nyert; a budapesti Gellért-rakpart folytatolagos kiépítésére 200.000 koronát engedélyeztem.

A lágymányosi téli kikötő párhuzamművének felmagasítása 20.000 koronát igényelt.

A dunaföldvár—fajsi szakaszon levő szabályozási művek kiegészítésére 44.000 koronát utalványoztam. A Margithídnak a Margitszigettel való összekapcsolása céljából épített hídval egyidejűleg a sziget alsó csúcsának mederszabályozás szempontjából szükségessé vált rendezésére 100.000 koronát tettem folyóvá.

A ráczalmás—paksi szakasz szabályozási munkálata 4,993.150 koronával vállalatba adatott. E munkát a megállapított program szerint 6 éven át hajtatik végre. A budapesti hivatal szakaszán működtetett Csepel kotró üzemköltése 77.000 koronát vett igénybe. A fajsi szakaszon levő szabályozási művek folytatólagos kiépítésére 95.270 koronát folyósítottam.

A szigai átvágás folyamatban levő munkálataira 421.500 koronát utalványoztam ki.

A dunaszekcsői baloldali Dunaágot elzáró párhuzammű építésére 218.000 koronát engedélyeztem. A kandai partvédezet 91.620 korona költséggel, a cselepataki párhuzammű 117.080 korona költséggel került kivitel alá. Az ordasi partvédezet építésére 137.400 koronát engedélyeztem.

A gombosi partvédezet építése 123.000 korona költséggel megkezdett. Mederelfajulás meggátlása céljából szükségelt partvédezeti-meghosszabbításokra a zombori hivatal szakaszán mintegy 88.000 korona használtatott fel. Az ujvidéki rakodópart felső részének építésére 50.720 koronát utalványoztam. A Ferencz-József csatorna ujvidéki kamaraszilipje alatti partvédezet folytatólagos kiépítésére 74.980 korona fordítottatott. A palánkai Duna-szakasz szabályozására 600.000 koronát; a mohovói átvágás és a bukini partvédezet munkálataira 128.000 koronát utalványoztam.

A felső-Tiszán partbiztosításokra mintegy 300.000 korona fordítottatott. A 77—II. sz. szolnoki átmetszés munkálatainak befejezésére 31.000 korona volt szükséges. A szolnok—ujvárosi partbiztosítás, 32.000 korona költséggel, befejezést nyert. A vése—laposi partbiztosítás meghosszabbítására mintegy 93.000 koronát utalványoztam. Az örvényi partvédezet létesítését 113.758 korona költséggel engedélyeztem. A borjasi átvágás befejezésére 174.202 koronát utalványoztam. — Az átvágás céljaira elfoglalt területekért pedig 42.278 korona kisajátítási összeg fizettetett ki. — A törökkanizsai partbiztosítás folytatására mintegy 20.700 korona, a Titel alatti hármasszigetnél mederelzárásra 45.500 korona használtatott fel. A 96. sz. borjasi átvágás felső részén eszközölt partleásás munkálatai 40.000 koronát igényeltek. Befejezést nyertek ezeken kívül az ó-becsei tiszai fatyúág elzárási és a Titel feletti mederrendezési munkálatok. Az állami kotróraj által végrehajtott kotrási munkálatok és a kotrótelep üzemköltése mintegy 796.000 koronát igényelt.

A Szamoson mintegy 424.000 koronába kerülő munkálatokat engedélyeztem, részben a Szatmár város belsőségét érintő, részben a szatmár—csengeri szakasz munkálataira. Fenti összegből nyert ezenkívül fedezetet a megkezdett u. n. sályi átvágás költségének egy része is.

A Bodrogon végrehajtott szabályozási munkálatok mintegy 227.000 korona költséget igényeltek, melynek terhére Végardó és Bodrogkeresztúrnál mederrendezési munkálatok hajtattak végre. Ezen összeg terhére engedélyeztem ezenkívül a megkezdett 41. és 42. sz. átvágás építését is, mely a bodrog—latorczai betorkolás szabályozását célozza.

A Kőrösökön végrehajtott munkálatok közel 530.000 koronát igényeltek. Ezen összeg nagy része a hármasszigeti 10. sz. átvágás munkálatára fordítottatott. Ezenkívül befejezést nyert a körtvélyesi partleásás munkálata, mintegy 17.000 korona költséggel. A Maroson mintegy 170.000 korona erejéig hajtattak végre szabályozási munkálatok.

A Vág folyón végrehajtott szabályozási és partbiztosítási munkálatokra mintegy 150.000 koronát engedélyeztem.

A Dráva folyón Moszlavina, Nemetin és Belisçe községek mellett, nemkülönben a barcsi sertéshízlalda melletti szakaszon hajtattak végre szabályozási munkálatok. Kivitel alá került a Révfülé—Eszék felsővárosmenti partvédezet folytatólagos kiépítése és az

eszéki téli kikötő kőbiztosítási munkálata, mely munkálatok összesen mintegy 500.000 koronát vettek igénybe. A Száván a rácsai szakasz szabályozására közel 70.000, a Kulpa folyón mintegy 90.000, a Mura folyón mintegy 100.000 korona erejéig engedélyezett szabályozási munkálatok végeztek.

A grohovái hegycsuszamlások meggátlása céljából a Recina folyón át fogantató munkálatok végrehajtására 70.000 koronát engedélyeztem. Az alsó Béga hajózhatóvá tételére 300.000 koronát irányoztam elő.

Az 1900. év *árvédelmi* tekintetben igen szabályos lefolyású volt úgy a Duna, mint a Tisza mentén, csakis a Rába völgyén vonult le a tavasszal egy árhullám, melynek magassága az eddigi legnagyobb vizállást is meghaladta és a mely a Rába balpartján, Szany körül, töltésszakítással járt.

A robbantó technika haladását is igénybe kívántam venni az árvédelem, különösen pedig a *jégrobbantások* terén; e célból a kérdés tanulmányozására és előkészítésére egy külön bizottságot küldöttem ki.

Nemkülönb a közös hadügyminister úrral és az illetékes hadtestparancsnokságokkal egyetértőleg a *katonaságnak* úgy az árvédelem, valamint az esetleges töltésszakítások beálltával az élet- és vagyonmentés körül leendő közreműködését szerveztem.

A társulati működés terén nevezetesebb jelenségek voltak: a szeged—vedresházi társulatnak a felső-torontáli társulattal való egyesülése, a szeged—martonosi társulatnak megalakulása, nemkülönb a törökbecsei nagyréti társulatnak szigeti minőségének megszűnése és védvonalainak a felső- és alsó társulatok töltéseibe való bekötése.

Az árvédelmi társulatok közül nagyobb munkálatokat végeztek a *Duna völgyén*: az alsó-csallóközi társulat, mely a csicsói legrosszabb töltésvonalát újonnan kiépítette; a vágbalparti társulat, mely megkezdte nyári gátjainak az 1899. évi vízszinhez képest való felemelését; a szigetközi társulat, mely töltéseit a medvei közútig az 1899. évi árvíz felett 1 méter bizosságra megerősítette; a Rába-szabályozó társulat felemelte töltéseinek mindazon szakaszait, melyek az 1900. évi tavaszi árvíznél alacsonyabbak voltak; felmagasította a Rábca töltéseit Gyórszigettől Börcsig, nemkülönb befejezte a kisdunamenti töltéseket és megerősítette a csúny—oroszvári töltés egy részét is.

A Budapest alatti társulatok közül a paks—fadd—bogozslói, a margitta—szigeti, a monostorszeg—apatini, az apatin—szontai és a gombos—vajszkai társulatoknál töltéskiegészítő és erősítő munkálatok voltak folyamatban.

A Temes—bégavölgyi társulat folytatta töltéseinek erősítését a Berzava, Terezia, Moravicza, Rojga és a versecz—paulisi csatornák mentén, kapcsolatban a meder mélyítésével megkezdte a Lanka-Birda nevű vízfolyások tervszerű szabályozását.

A Rudolfsnadi társulat kiépítette az összes szorítógátákat és a Karas menti téglaburkolatot.

A pancsova—kubini társulat a belvízcsatornákon végzett említésre méltó munkálatokat.

A *Tisza völgyén* a Szernye vízrendező és lecsapoló társulat megkezdte a magas parti csatorna építését, a Szamos-balparti és ecsedi láp lecsapoló társulat töltéseit és főcsatornáit befejezván, a másodrendű belvízlevezető csatornák kiépítését vette célba.

A felső-torontáli társulat megkezdte a szeged—vedresházi társulattól átvett töltéseknek szabványos kiépítését; a szeged—sövényházi társulat pedig megerősítette Tisza menti töltésvonalának legnagyobb részét. Ugyancsak némi töltésemelést végeztek a bácsi és a horgos—martonosi társulatok is.

A titeli tiszá—dunatóltás fentartó társulat összes vopalai hosszában kiépítette a szorítógátákat, és az ártéren keresztül két elkülönítő keresztgátat emelt.

A Kőrösök völgyében leginkább belvízrendezési munkálatok voltak folyamatban, és pedig: az aradmegyei társulat megindította a csermő—feketetői felfogó csatorna

töltését, kiépítette Nagyzerinden és Gyulavarsándon a szivattyútelepeket. Ugyancsak nagyobb szivattyútelepet létesített az alsó-fehér-kőrösi társulat Békésnél az Élővízcsatorna betorkolásánál. A fekete-kőrösi társulat nagyobb szivattyútelepet emelt a Hosszúfoki csatorna alsó torkolatánál. A hosszúfoki társulat létesítette a varga-zúgi, a Berettyó társulat a borzi szivattyútelepet. A sebes-kőrösi, iván-fenéki, mezőtur-mesterszállási és kőrös-tiszamarosi társulatok pedig belvízhálózatukat fejlesztették és egészítették ki.

A közegészségügyi mérnöki osztály az 1900-ik évben véleményt adott:

vízvezetési, vízbeszerzési és forrásügyben 84-szer, csatornázási ügyben 26-szor, lecsapolásra szolgáló szivattyútelepek ügyében 29-szer, artézi kútfúrású ügyekben 94-szer. — Összesen 233 esetben. — Ezenkívül az osztály még 17 különféle esetben adott szakvéleményt.

Előtanulmányokat végzett és felvételeket teljesített: vízvezetési ügyekben: Kassa, Eger, Debreczen és Pécs (folytatás) városokban, Rózsahegy, Liptószentmiklós, Németlipcse, Liptószentiván községekben és Vizakna fürdőn; csatornázási ügyekben: Veszprém és Szepesváralja városban és Gödöllőn.

Készített továbbá 8 *vízvezetési* és 10 *csatornázási tervet* 10,052.612 K. összköltségvetéssel; *felülvizsgált* 6 idegen tervet 3,305.629 K. 46 f. költségvetéssel.

Munkakivitelt végzett, illetőleg építési fővezetőséget gyakorolt Tasnád község és Kolozsvár város vízvezetéke, és az aquincumi fürdőtelep csatornázása ügyében.

Artézi kútfúrású ügyben befejeztetett 5, folyamatban maradt 3 mélyfúrás.

Felülvizsgálta továbbá a víztől szenvedő területek lecsapolására szolgáló 13 szivattyútelep gépészeti berendezését, és a jótállási idő leteltével 5 más kész vízművet.

A kulturmérnöki hivatalok száma 1900. évben 17 volt, a hivatalok mérnöki létszáma az előző évi 70-ről 78-ra emelkedett. — A hivatalok felügyelete és műszaki vezetése alatt működött 75 állami, 37 társulati, megyei és uradalmi vízmester és 28 vízmesternövendék. A hivatalok 1900. évi működése 882.026 kat. holdra terjedt ki és pedig befejeztek 25.939'4 kat. hold területen talajjavítási munkát, folyamatban van a munka 141.097'9 holdon, tervet kiadtak 169.702'9 holdra, míg 545.286 holdon megejtett felvételek alapján a terv folyamatban tett kidolgozásának befejezése 1901. évre maradt. A befejezett munkálatokból 73 helyen 1.671'7 hold alagsövezésre, 7 birtokosnál 106 hold öntözésre és 77 helyütt végzett összesen 24.171'2 hold lecsapolásra esik. 1899. évhez képest a befejezett munkáknál az alagsövezés, a tervezett munkálatoknál az öntözés terén mutatkozott erős haladás, utóbbi a közérdekű öntöző csatornákról szóló 1900. évi XXX. t.-cz. hatásának tudható be. Így közel befejezéséhez jutott a Hanság öntöző csatornának tervezési ügye, a melylyel 25.000 kat. hold lesz öntözhető és a Marosból kivezetve a Békés, Csanád, Arad vármegyék és Hódmező-Vásárhely szikes legelői öntöző csatorna tervezése is.

A talajjavítási munkák körül az 1900. évben végzett földmunka 2,869.246 m³-re rúg — ezen munkálatokba az érdekeltek részéről befektetett összeg pedig az 1,600.000 koronát meghaladja.

A hivatalok 1900. évben az állami kezelés alatt nem álló folyók szabályozása körül is élénk tevékenységet fejtettek ki a birtokosok és a hatóságok részéről mutatkozó érdeklődésnél fogva, a mely e folyók által okozott károsodások elhárítása körül mutatkozik; így befejezést nyertek a felvételek a Nyitrára, Ipolyra, Felső-Vágra, a Zagyva Jászberény feletti szakaszára, a Tarczára, Aranyosra, Kerkára, Csértára és több kisebb folyóra, hogy a szükséges munkák tervezése is a legrövidebb idő alatt befejezést nyerhessen. 1900. évben ily folyókon 9.771 folyóméter partvédműve készült el a kulturmérnöki hivatalok terve szerint és felügyelete alatt, valamennyi az állam tetemes anyagi segélyével.

Az erdélyrészi vármegyékben a tagosítással kapcsolatos lecsapolások mindjobban igénybe veszik a hivatalok működését. 1900. évben 39 községben volt ily lecsapolási munka

kivitel, tervezés vagy az előkészítő felvétel alatt. — A hivatalok a múlt évben a vízmosások és kopár területek megkötésének munkája iránt is számos patak rendezésével egyidejűleg a szabályozás eredményének biztosítására, a Nagy-Küküllő megyében ezen munkák körül szerzett tapasztalatok értékesítésével és a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. megfelelő rendelkezései alkalmazásával az ország hegyvidéki területének számos pontján kezdeményező lépéseket tettek a hatóságnál, s számos ily munka jelentékeny állami segélylyel lett már folyamatba téve.

Az Ondova—Tapoly folyók vízgyűjtőjéhez tartozó összes hegyvidéken pedig Zemplén, Sáros vármegyékben felhívásomra a közigazgatási hatóság által az illetékes erdészeti hatóság és a kulturmérnöki hivatalok közreműködésével helyszíni eljárással megállapítottak és felvették az összes befásítást, vagy más munkálatokat igénylő kopár és vízmosásos területek. Az ennek alapján készült részletes javaslatban foglalt munkálatok biztosítása, a Bodrog vízszerkezet vízjárási viszonyainak javítása szempontjából bír különösebb fontossággal.

Tapasztaltatván, hogy a birtokosok több helyütt felhagytak a rétek öntözésével, mert az eredmények nem voltak kielégítőek, elrendeltem, hogy az országos m. kir. növénytermelési kísérleti állomás az öntözött rétek, rizstelepek, városi szennyvizek mezőgazdasági felhasználásának s egyéb talajjavítási munkák hatásának mezőgazdasági szempontból való tanulmányozását megindítsa. A nevezett intézet 16 gazdaság öntözött rét szénáját tette vizsgálat tárgyává, s a kulturmérnöki hivatalokkal együtt működve, helyi szemlék alapján az 1901. évben szélesebb alapon megindítandó működésnek vetette meg alapját.

Ezen talajjavítás keretén belül kifejtett működésen felül a kulturmérnöki hivatalok hatósági szakértői minőségükben engedélyezési ügyekben 9.881, és vízrendőri ügyben 1.507 esetben nyilvánítottak véleményt a hatóságok megkeresésére.

A 17 hivatal ezenfelül engedélyezési ügyben 1.011, vízrendőri ügyben 309, összesen 1.350 esetben vett részt az illetékes hatóság meghívása folytán helyszíni tárgyalásokon és 137 esetben a hivatalok kiküldöttjei a vasúti és útépitési ügyekben tartott közigazgatási bejárásokon ügykörömnek képviselőként közreműködtek.

Több ízben kifejezést adtam már azon nézetemnek, hogy a mai *telepítési törvény* nemcsak a rendelkezésre adott hitel elégtelen volta, hanem annak következtében is, hogy rendelkezései nagyon szűk körűek, nem felel meg igényeinknek, s nem ad lehetőséget arra, hogy a telepítés és birtokparcellázás útján a kormány tényleg is megvalósíthassa birtokpolitikai terveit. Miután pedig szükségesnek tartom, hogy az állami tevékenység köre e részben kiszélesíttessék, feladatomná tettem egy olyan telepítési és birtokparcellázási törvény előkészítését, mely a míg az állami telepítési tevékenységnek a kétségbevonhatlan szükséghez képest tágabb teret nyit, másfelől a magántevékenységnek is lendületet ad, de egyben — az észlelt visszaélésekre való tekintettel — ellenőrzést is biztosít. A telepítési és birtokparcellázási törvény előkészítése céljából az 1900. év január havában szaktanácskozmányt hívtam össze, a melynek napokig tartó, magas színvonalon álló vitája közben, az e kérdéssel foglalkozók részéről sok becses és megfontolásra érdemes észrevétel, indítvány merült fel. Az értekezlet eredményét vastos kötetben közzétettem, hogy annak tanulságait az érdeklődők és szakkörök számára is hozzáférhetővé tegyem. A törvényjavaslat előadói tervezete immár elkészült s reményem, hogy azt mihamarább a törvényhozás elé terjeszthetem.

A *telepítés terén* első sorban a már létező telepek fejlesztéséről, másod sorban pedig, nehogy az e célra a kincstári birtokokból és erdőkből régebben kijelölt vagy a telepítési alap igénybe vételével megvásárolt területek felhasználása következtében a telepítési actióban fennakadás vagy szünetelés álljon be, arról gondoskodtam, hogy vásárlás útján és a vágásterületek gyorsabb irtásával új telepek létesítésére megfelelő területek rendelkezésre álljanak.

Telepítés.

Nevezetesen megvettem a telepítési alap pénzkészletével:

1. Torda-Aranyos vármegyében, Alsó- és Felsődetrethem községek határaiban báró Kemény Domokostól és báró Kemény Páltól mintegy ...	2.121 k. holdat,
2. Kis-Küküllő vármegyében, Bún községben báró Szentkereszthy Páltól mintegy	1.165 »
3. Krassó-Szörény vármegyében, Bálicz községben dr. Major Jánostól mintegy	535 »
4. Nagy-Küküllő vármegyében, Fehéregyháza községben Haller Lujza grófnőtől mintegy	1.350 »
Vagyis összesen mintegy	5.171 k. holdat.

A telepítésre Temes- és Krassó-Szörény vármegyékben kijelölt erdőekben pedig az irtási munkákat oly erővel folytattam, hogy Németfacset községnek hozzátelepítés által való megnagyobbítása 30 ház felépítésével megindítható volt.

Németfacset községben $2.495^{9/1600}$ hold területen 90 család elhelyezése van tervbe véve, egyenkint 24 k. holdnyi telepállományokon, a melyekből belsőség 630 □ öl, szántó-föld $18^{970/1600}$ hold, legelő 5 k. hold. Az egyes telepek vételára 6.000 K., a mely összegből 1.000 K. a sorshúzás előtt fizetendő le, a fenmaradó vételárhátralék után pedig az első évben 2% , a második évben 3% kamat, a harmadik évtől kezdve 50 éven 4.655% annuitási részlet fizetendő. A telepítés 30 család befogadásával kezdődött meg és az irtási munkák haladásával négy év alatt fog befejeztetni.

Ugyancsak telepítési célból, különösen pedig a haszonbérletre vagy részes mívelésre alapított telepítésekkel való kísérlet végett a kincstár kezelésébe vettem át a csanádi róm. kath. káptalan által felajánlott Deseő Adám-féle silingyiai (Arad vármegye) magánalapítványi birtokot. A birtok terjedelme $2.985^{240/1600}$ hold, miből szántó-föld 1.224, kert 5, rét 88, elpusztult szőlő 16, legelő 324, erdő 1.324, földadó alá nem esik 4 k. hold. A kezelés a vallás- és közoktatásügyi minister úr felügyeleti jogainak épségben tartása és elszámolás kötelezettsége mellett, de a jövedelemért való minden szavatosság nélkül történik.

Az újabban eszközölt birtokvásárlások következtében az 1894: V. t.-cz. alapján megszerzett birtokok terjedelme 16.710 k. holdra emelkedett. Ezen területből Temes- és Krassó-Szörény vármegyékben 6.283 k. hold, az erdélyrészi vármegyékben 10.427 k. hold fekszik, telepesek által azonban eddig csak mintegy 5.640 k. hold van megszállva, mivel az újabban megszerzett birtokokon az előkészítő munkálatok befejezhetők még nem voltak.

A már létező telepeken a lefolyt évben 140 telepes házat építtettem, ú. m.: Apatinban 75, Temesrékason 30, Igazfalván 5 és Németfacseton 30 telepes házat és úgy ezen, valamint a többi telepeken összesen 154 családot helyeztem el 1,117.580 kor. értékű 3.269 k. hold földön. Ezenfelül lebonyolítottam Kovácsi telepközségben $738^{68/1600}$ hold kincstári birtoknak az ottani zsellérek közötti feldarabolását, Józseffalva telepközségben pedig a telepállományok megnagyobbítására 586 k. holdat osztottam ki; végül Szapáryfalva községben ugyanezen célra 1.400 k. holdat jelöltem ki és egyuttal intézkedtem az iránt is, hogy az átadás az előkészítő munkálatok befejezése után az 1903. év folyamán eszközöltessék.

A telepesek megélhetésének megkönnyítése végett Hertelendyfalván a vízmentes területek vételárát 400 koronáról 250 koronára szállítottam le, Nagysármáson, Magyar-nemeyén és Viczen a házépítési kölcsönök törlesztési tartamát 4 évről 8 évre meghosszabbítottam; a törvényes adómentességben részesültek a nagysármási, magyarnemeyei, viczei és a gombosi telepek, Óteleken pedig minden telepesnek 8 hold föld adatott bérbe kedvezményes áron; ezenfelül Felsőmuzslyán a telepesek vízszabályozási járulék hátralékait 50 év alatt kamatmentesen visszafizetendő 104.000 korona előleg nyújtásával rendeztem.

Igazfalván és Bodófalván a telepes földek irtása a lefolyt évben is serényen haladt, és ez idő szerint Igazfalván 3.836 k. hold, Bodófalván 2.700 k. hold teljesen tisztá tuskóktól és cserjéktől.

A gazdasági színvonal emelése érdekében Reformátuskovácsházán, Ószentivánon, Gomboson és Vadászerdön minta-parasztgazdaságok rendeztetek be, 8 telepes községben gazdasági téli tanfolyamok, 17 telepen népies előadások tartattak. Háziipari tanfolyamok tartattak Szapáryfalván, Nagykamaráson, Almáskamaráson és Kisperegen.

Középületekből az állam költségén 8 tantermet, 1 kisedővodát, 2 jegyzői lakot, 2 községházát, 2 tanítói lakást emeltem, államsegélyvel pedig biztosítottam 3 templom és egy iskola felépítését.

A telepesek gyümölcsfaszükségletének fedezése végett Nagysármáson és Bálinczon összesen 5 holdnyi gyümölcsfaoltványiskola alakítását rendeltem el.

A selyemtenyésztés érdekében az eperfaiskolák számát Gomboson egy új faiskola alakításával szaporítottam.

Új lelkészi állás szerveztetett Nagysármáson. Hitelszövetkezetek alakultak támogatással Torontál-Erzsébetlakon és Igazfalván.

Az új telepek általában jól fejlődnek, nyomasztó helyzetben csak a magyar-nemegyei és viczei telepesek voltak a rossz termés miatt.

A pénzügyminisztérium kezeléséből átvett régi telepeken mindenekelőtt intézkedtem a rendezési munkák gyors lebonyolítása iránt. Ennek következtében az adás-vevési szerződések megkötettek s a telekkönyvi állapot rendeztetett Magyarszentmárton, Józseffalva és Ószentiván községekben, a szerződések megkötettek Kovácsi és Ujhely községekben, az előmunkálatok pedig befejeztettek Bolgártelepen és Gizellafalva községben. Ótelek, Német-Szentmihály és Brestye községben a rendezés a jövő évre maradt.

Hogy a régi telepes községekben a terheket csökkentsem, a még szükséges tantermeket és tanítói lakásokat mindazon községekben az állam költségén építtettem fel, a hol az iskolafentartó hatóságok a népoktatás államosítását óhajtják. E községekben a telepesek gyermekei ingyen oktatásban részesülnek.

Az 1894: V. t.-cz. által rendelkezésemre bocsátott 6.000.000 koronából a múlt évben 1.206.558 kor. 12 fillér használtatott fel, minek következtében az eddig felmerült összes kiadások 4.812.460 korona 89 fillérre emelkedtek és az év végén rendelkezésemre maradt még 1.187.539 kor. 11 fillér. Végül megjegyzem, hogy a hitelálladéknak ezen apadása következtében és a kezelés szabatosága érdekében a telepítésre eddig felhasznált összegeknek alapszerű kezelését és a jövedelmek gyümölcsöző elhelyezését elrendeltem.

Az *északkeleti határszélen lakó hegyvidéki földművelő nép jólétének előmozdítására* az előző években megkezdett működés folytatásaképp arra törekedtem, hogy a nép bérletek útján több földterülethez jusson, állatállománya javuljon, az uzsora-kölcsönöktől pedig szabaduljon.

A Kárpát hegyvidék gazdasági helyzetének javítására tett intézkedések.

A gróf Schönborn-féle hitbizományi uradalomtól eredetileg bérbevett 12.622 holdnyi területet további $465 \frac{673}{1600}$ hold kiterjedésű szántóföld és legelőterület bérbevételével bővítettem, miáltal ismét 4 községben mintegy 200 földműves család részben földbérlethez jutott, részben marha-állománya részére megfelelő legelőterület biztosított. Így a ma több mint 13.000 holdnyi állami bérletben érdekelt községek száma 64-re, a földművelő kiscsaládok száma pedig, melyek vagy szántóföld vagy kaszáló vagy legelő területekben részesültek, 5.739-re emelkedett. Megjegyzem, hogy az évi 59.147 kor. 57 fillér bérösszeg úgyszólván hiány nélkül befolyt.

Az e vidéken kiváló jelentőséggel bíró állattenyésztés érdekében a lefolyt évben Tirolból 300 drb inthali üszőt importáltattam és az országos állattenyésztési alaphól adott 4%-os kölcsön gyanánt 4 évi részletfizetésre 44 községben — nagyobbbrészt Máramaros és Ung megyékben — osztattam szét. Az import a Tirolban fellépett szá- és

körömfájás miatt egy ideig szünetelt. A lefolyt négy év alatt így is már 1.230 drb üszőt importáltam és 152 község 1.196 lakosa közt osztattam szét.

Ezek sikeres felnevelése végett a beregmezei állami bérlethez tartozó havasi legelőkön az importált üszöket két szüz gulyába osztva, ingyen gondoztattam, a mi földbérlet és pásztorköltség czímen az államnak 9.369 K. 76 fil.-jébe került. Ezzel másrészt példát akarok mutatni a havasi legelőnek — ezen ott még kihasználatlan természeti kincsnek okszerű kezelésére és hasznosítására.

Ezen havasi legelőkön ugyanis már a megelőző évben emelt istállóknban 800 db marha talált védelmet az időjárás szélsőségei ellen. A legelő marha jó fejlődése így minden körülmények között rossz időben is biztosított. Ezen havasi telepek egy-egy kulturális központnak tekinthetők, melyek közelében az utak javítottak, a hangyabolyok egyengetve, a mocsaras helyek lecsapolva lettek; az istállóknban nyert trágya segítségével a közel levő jobb legelőrészek kaszálóvá lettek átváltoztatva, úgy hogy kedvezőtlen időjárás esetére széna állott rendelkezésre.

A határszélen fekvő két község kisgazdái közt 72 drb anyajuhot és 2 kost osztottam ki három évi részletfizetésre.

Továbbá Fogarásról 2 drb lipiczai mént osztottam be Szolyvára, hogy a hegyvidéknek fuvarozásra használt lóállománya is javíttassék.

A fölöttébb kezdetleges gazdasági viszonyok javítása érdekében e vidéken három népies minta-gazdaságot létesítettem. Ezenkívül 21 községben 5 drb szelelő, 14 drb magtár-rostát és 18 drb konkolyválasztót osztottam ki olykép, hogy az egyes községek a gépek beszerzési árának csupán felerészét tartoznak 3 évi részletben megfizetni. 92 községben mintegy 4.000 kistermelő közt jó vetőmagot (759 q. zabot, 479 q. tengerit, 50 q. rozst, 2.575 q. burgonyát, 4.607 kg. lóhere- és 515 kg. komócsin-magot) osztottam ki kedvezményes áron, és pedig 38.244 K. 34 fillér beszerzési ár és 5.263 K. 80 fillér szállítási és kiosztási költséggel szemben 29.917 K. 06 fillérért.

Egyrészt az e vidéken fölösleges munkaerő hasznosítása, másrészt a munkásnemzedék gyakorlati kitanítása végett mintegy 600 ruthén munkást kora tavasztól őszig a mezőhegyesi ménesbirtokon alkalmaztam, kik ez alatt rendszeres élelmezésben részesültek és 80—160 K. megtakarított keresettel tértek otthonukba. Négy ruthén ifjút pedig a Zürcher-féle szaplanczai (Máramaros vármegye) havasi telepre küldtem, az okszerű gazdálkodás ismeretének elsajátítása végett.

A szóban lévő hegyvidék nagy része alkalmas lévén kitünő minőségű gyümölcs termelésére, a jelentkező községeket és magánosokat a lehetőségig elláttam gyümölcsfacsemetékkal, a szolyvai és ungvári állami faiskolát kibővítettem, az értékesítés előmozdításáról pedig ingyenes gyümölcs-aszalók emelésével, az eladatlan szilva rendszeres kifőzésével és értékesítő szövetkezet szervezésével kívánok gondoskodni.

A hegyvidéki nép erkölcsi és anyagi jólétének emelésére irányuló tevékenységem súlypontját a hitel- és fogyasztószövetkezetek létesítése képezi. E szövetkezetek szervezésénél a ministeri kirendeltség az Országos Központi Hitelszövetkezettel egyetértőleg és az illető vidékbeli vezérférfiak közreműködésével járt el. A megalakult szövetkezetek ügymenetének vezetéséről és ellenőrzéséről az Országos Központi Hitelszövetkezet állandó kiküldöttje, továbbá a ministeri kirendeltség és az ügy iránt érdeklődő helyi intelligencia gondoskodott.

A szövetkezetek helyes ügyvitele érdekében a szövetkezetek elnökei és könyvelői számára M.-Szigeten 4 napra terjedő tanfolyamot tartottam; a 66 résztvevő költségeinek fedezésére 2.430 koronát engedélyeztem.

Ily módon az előző évben Beregvármegyében alakult és működött 8 hitelszövetkezeten kívül, 1900-ban még 6 hitelszövetkezet létesült, melyek mindegyikét 2.000 K. üzlet-rész és 4.000 K. kamatmentes betéttel támogattam. E 14 szövetkezet közül 1900-ban

12 működött, 1.867 taggal és 2.791 üzletrészszel. Ezen szövetkezetek az Országos Központi Hitelszövetkezet útján 1.639 tagnak 146.236 korona kölcsönt nyújtottak, a mit föld- és marhavásárlásra és uzsorakölcsönök kifizetésére fordítottak.

A hol a hitelszövetkezetek már bizonyos ideig sikeresen működtek, ezeket fogyasztási árúraktárakkal bővíttem ki, a mire e vidék különleges viszonyai között nagyobb szüksége van a népnek, mint bárhol másutt; miután itt a fölöttébb korlátolt gazdasági termelés miatt a nép zöme még élelmi szükségletének beszerzésében is már karácsonytól fogva boltbeli vásárlásra szorúl.

Első kezdeményezés e téren a szolyvai árúraktár volt, mely 15 hitelszövetkezeti boltot látott el árúcikkekkel és már első évi árúforgalmuk 252.948 K. 79 fillerre rúgott. A szövetkezetek árúcíkkéi közé felvették a szeszes italokat is, mint a zord éghajlat alatt a hegyvidéki nép majdnem nélkülözhetetlen életszükségletét, melyeket zárt edényekben és romlatlan minőségben szolgáltatnak ki; de a szövetkezetek elnökei, főleg a lelkészek több helyen fogadalmat kívánnak a tagoktól arra nézve, hogy legalább ünnep- és vasárnapokon mindenféle szeszes italtól tartózkodni fognak. Talán ily módon sikerülni fog a korcsmák demoralizáló hatását gyöngíteni.

E cél érdekében a hitelszövetkezetek egy része úgy építkezett, hogy az árúraktári helyiséggel kapcsolatban olvasóköri helyiségről is gondoskodtak. Az olvasókörököt a népkönyvtárak mintájára tárczám terhére látom el olvasmányal.

A hegyvidéki segély actio, rendeltetéséhez képest gazdasági téren mozogván, jótékony hatását a hegyvidéki földműves nép körében nemzetiség és felekezetiiségre való tekintet nélkül egyaránt érezteti, s bár a hegyvidék mostoha gazdasági és anyagi viszonyai között az állami tevékenységtől különösebb eredmény csak hosszú évek során várható, mindazonáltal máris örvendetesen tapasztalható, hogy az actio által felkarolt vidékeken az állami tevékenység következtében a kiscgazdák tekintélyes részét sikerült már eddig is egyrészt főleg uzsoratartozásokból kifolyó vagyoni tönkrejutástól megmenteni, — számos családot a kivándorlástól visszatartani, — ezeknek megélhetését javítani, sok helyen állandóan biztosítani; egy tekintélyes részt a nélkülözhetetlen marhaállománnyal ellátni s így az állam által kifejtett gazdasági tevékenység, valamint a hitel- és fogyasztási szövetkezetek áldásos működésének kihatása folytán a jelzett vidékeken máris általánosságban érezhető jobb viszonyokat teremteni.

A viszonyok javulása mellett bizonyít a népnek általánosan tapasztalható jobb táplálkozása, a cseléd- és napszámberék emelkedése s a marhaállomány értékesítésénél tapasztalható értékelkedés.

A deliblati kincstári birtokon homokkötési célból 673'52 k. holdat erdősítettem Deliblati kincstári birtok. be részint ákác- és kőriscsemetével, részint nyárfadugvánnyal és ezenfelül a takarási munkálatot 154'27 k. holdon fejeztem be. Az utóbb említett munka számbavételével összesen 827'79 k. holdra terjedt ki a szél pusztításai elleni védekezés.

A homokkötés céljából szükséges fűmagvak termelése végett 12 k. hold fűmagiskolát létesítettem, az ültetéshez szükséges csemeték előállítására pedig 53'65 k. hold csemetekert szolgált.

A birtok határainak állandó megjelölésére 16'882 kilométer hosszú vonalon határárkok huzattak, a bejáró utakon pedig mindenütt sorompók állíttattak fel.

A fatermelést erdővédelmi szempontból a lefolyt évben is csak a legszükségesebb mértékre szorítottam, úgy, hogy a 12 ezer holdat meghaladó erdőterületen a termelt faanyag összesen 5.980 köbmétert tett.

A szőlőtelepeken a termés jobbára kielégítő volt; egyedül a Fejértelepre súlyosbodott ez évben is nagyobb elemi csapás, a mennyiben a májusi fagy és az augusztusi jégeső a termés két harmadát megsemmisítette.

E telepen a hegyközség megalakult és a célba vett mezőgazdasági telepítés elő-

munkálatai annyira előhaladtak, hogy a telepállományok kioszthatók és a telepeseeknek egyelőre egy és fél évi időtartamra haszonbérbe adhatók voltak.

A Wekerle, Emánuel és Pálffy szőlőtelepeken a birtokviszonyok folytatólag rendezettek és gondoskodtam továbbá arról, hogy a szőlőtelepeselek szakelőadásokban részesüljenek, az állami vinczellérek pedig a szőlőtelepesekeket gyakorlatilag oktassák.

A birtokon uralgó vízhiány megszüntetése céljából az ulma-deliblati út mellett egy 167²⁵ m. mély fúrt kutat létesítettem, melynek vízhozama perczenkint 80 liter. Elrendeltem továbbá egy falazott kút építését a kravan-sztupini birtokrészen és egy vasfalú kút létesítését a flamundai erdőlaknál.

Gazdasági
munkásügyek.

Az elmúlt évben a *gazdasági munkások* érdekében több javaslatot terjesztettem a törvényhozás elé. Így a dohánykertészek, továbbá az erdőmunkálatoknál alkalmazott munkások és napszámósok jogviszonyainak szabályozására vonatkozólag. E javaslataim az 1900. évi XXVIII. és XXIX. t.-cikkekben nyertek szentesítést.

A mezőgazdasági munkások helyzetének javítására irányuló törekvésem egyik eredménye lett az a törvényjavaslat, a mely a gazdasági munkásoknak és cselédeknek baleset és rokkantság esetén való biztosítását célozza, s a mely az 1900. évi XVI. t.-cz.-ben emelkedett törvényerőre. E törvény új intézményt állít fel, az »Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztárt«. Az elmúlt évnek a munkásügyekben bizonyára ez egyik legjelentékenyebb alkotása, nemcsak azért, mert jelzője annak a humanus irányzatnak, melyet a munkáskérdésben a törvényhozás és a kormány követ, hanem azért is, mert tényleg anyagi jobblétet biztosítván munkásainknak, a jövőre nézve kihatásában a munkásviszonyok rendezése tekintetében a békés fejlődésnek biztos alapot kínál. Tekintve a segélypénztár e jelentőségét, az életbeléptetést is sürgős teendőim közé soroztam, s az előmunkálatok elkészültével az új intézmény 1901. január 1-én tényleg megkezdte működését.

Az előző évben létesített új munkásügyi törvények és rendeletek közül az 1900. év folyamán életbelépett a vízi munkálatoknál, az út- és vasútépítésnél alkalmazott napszámósokról és munkásokról szóló 1899. évi XLII. t.-cz.; valamint a munkásközvetítés szervezése tárgyában 1899. évi 11.180. sz. a. kiadott, s az 1898: II. t.-cz. 77. §-ában nyert felhatalmazáson alapuló rendeletem is. A gazdasági munkásközvetítés eddig csak nagyon kezdetlegesen volt szervezve, holott nemcsak az aratás nyugodt lefolyása, hanem az az érdek is szükségessé tette a rendszeres szervezést, hogy hazai munkásainknak lehetőleg biztosítsuk a kínálkozó munkaalkalmakat. A munkásközvetítésre vonatkozó szervezeti szabályzatom szerint a vezetésem alatt álló ministeriumban van egy közvetítési központ, — minden törvényhatóságban és községben van egy gazdasági munkásközvetítő. Ezek az organumok állandóan s közvetlenül érintkezésben állanak egymással, nemkülönben a munkaadókkal s a munkásokkal. A közvetítési szervezet már az 1900. év folyamán jobbadán kiépült. A törvényhatóságokban levő munkásközvetítői tisztségek közül az év folyamán betöltetett 49 vármegyei és 15 városi törvényhatósági közvetítői állás, s 43 vármegyében a községi munkásközvetítők is megkezdtek a működést. E szervezet segélyével 1900-ban körülbelől 38.900 munkás lett elhelyezve, de a munkához juttatott munkások tényleges száma ennél is nagyobb, mert kivált a községi munkásközvetítőktől, ha a jelentkező munkásokat azonnal el tudták közvetlenül helyezni, nem is kívántam az esetek bejelentését, hogy ne terheljem vele a közvetítőket.

A gazdasági munkásviszonyok egyébként javultak az 1900. évben s már ez év folyamán az aratási munkálatok zavartalansága érdekében egyáltalán nem volt szükség oly kivételes intézkedésekre, mint az előző két évben, mikor minden eshetőség szem előtt tartásával tartalékmunkáscsapatok állítottak az ország különböző pontjain készenlétbe, hogy az aratás zavartalan lefolyása egy esetleges munkásstrike esetén is biztosítva legyen. A munkásviszonyok normális voltát s azt, hogy a törvények végrehajtása s alkalmazása milyen simán ment, jellemzi az is, hogy 1900-ban 82.740 munkásigazolvány adatott ki.

A hosszabb időt egy helyben töltött gazdasági cselédek s jó munkások jutalmazása helyes eljárásnak bizonyult a munkásnép hűségének, szorgalmának fokozására; s annak a legszélesebb körben való beigazolására, hogy a hű, becsületes munkást a hatóság s a kormány tisztelettel s elismeréssel méltányolja. Az 1900. évben 520 hű és szorgalmas cselédet tüntettem ki elismerő oklevéllel és pénzbeli jutalommal. A negyven évi hű szolgálatok kitüntetésére alapított díszérem pedig 142 gazdasági cseléd részére adományoztatott.

A munkások részére ingyenes népkönyvtáraknak az 1898. évben megkezdett létesítését ezúttal is folytattam, úgy hogy míg az általam létesített népkönyvtárak száma 1898-ban csak 313, — 1899-ben pedig 600 volt, — ez a szám az 1900. év végével már mintegy 850-re emelkedett. A munkások közt a helyes irányú néplapoknak, ponyva-irodalmi füzeteknek és naptáraknak több mint másfél millió példánya terjesztetett. Különös gondot fordítottam arra, hogy a megalkotott új munkástörvények az országban divó minden nyelven és népies modorban tartott előadással a munkások között kellő számban terjesztessenek.

A munkásnéppel társadalmilag is helyes irányban foglalkozó előljárók, tanítók, lelkészek és magánosok között az 1900. évben 2.700 korona jutalmat osztottam ki.

A munkások önszegélyző szövetkezeteinek támogatására az 1900. évben 6.740 koronát utalványoztam ki.

Az 1898. évi II. t.-cz. 71. §-a értelmében létesítendő községi segélyalapok szabályrendeletét ez év végéig már a legtöbb törvényhatóság megalkotta; e segélyalapok támogatására az év folyamán összesen 152.000 koronát fordítottam.

A *mezőgazdasági kísérleti állomások és a tudományos intézetek* a földművelés, illetőleg mezőgazdaság érdekeinek előmozdítására és védelmére kutató, felvilágosító és ellenőrző munkálatok végzésével az 1900. évben is nagy tevékenységet fejtettek ki és ebben az évben is figyelemre méltó tökéletesedést nyertek.

Mezőgazdasági
kísérleti és
tudományos in-
tézetek.

A m. kir. *földtani intézet* új palotahelyiségének berendezése az 1900. év első felében jelentékenyen igénybe vette az intézeti tagok erejét. Az intézeti múzeum május hó 7-én előkelő vendégsereg jelenlétében megnyitott és rendeltetésének átadatott. Május hó 29-én *Ő császári és apostoli királyi Felsője* kegyeskedett megtekinteni a földtani intézet új otthonát és múzeumát.

Az ország részletes geológiai felvétele lévén az intézet tulajdonképeni feladata, a hegyes vidéken 3 osztály (1. Máramaros és Szepes, 2. Alsó-Fehér és Torda-Aranyos, 3. Hunyad és Krassó-Szörény vármegyékben) 5 geologussal működött és 607³⁶ km² területet térképezett, a bányageológiai osztály 1 taggal Torda-Aranyos vármegyében 33³⁷ km² területet vett fel; az agrár geológiai osztály 3 taggal Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Nyitra, Bars és Komárom vármegyék területén 864³⁶ km² térképezését végezte be; az 1900. évben történt összes felvétel 2.505⁵⁹ km² (1899-ben 1.895 km²) területet ölelt fel.

Ezenkívül a hegyvidéki felvételi osztály őszállatok maradványait gyűjtötte össze és hydrogeológiai tanulmányokkal az ásványos vizü gyógyforrások védő területeinek és 39 artézi kútfúrásnak ügyeivel és egyéb városi vizellátási kérdésekkel volt elfoglalva.

Sok munkát végzett még a földtani intézet a petroleumos vidékek tanulmányozásával s a Duna folyómenti folyók szakszerű vizsgálata is tetemes időt vett igénybe.

Az agrogeológiai osztály a részletes felvételeken kívül külön vizsgálta és felvette a tolna-gyönki állami szőlőtelep, továbbá Kismarton és Szegszárd környéke szőlőterületeinek agrogeológiai viszonyait.

Az iskoláknak 11 rendszeres magyarországi kőzetgyűjteményt állított össze.

Jelentékeny irodalmi tevékenységet is fejtett ki évi jelentések, évkönyvek és térképek kiadásával.

A m. kir. *országos meteorológiai és földmágnességi intézet* 1900. évi történetében

legfontosabb esemény a meteorológiai observatorium megteremtése, a mely Ó-Gyallán célirányosan felépítve és berendezve ez év szeptember havában tartott ünnepélyes felavatás alkalmával adatott át rendeltetésének.

Az intézet a folyamszabályozás céljaira ez évben 148 új ombrometriai állomást állított fel, a klimatológiai állomások számát is 20-al szaporította, úgy hogy a megfigyelő hálózat műszerekkel felszerelt állomásainak száma ez évben 759-re szaporodott. Ezek közül 140 több éghajlati elem megfigyelését végzi, míg a többi 619 ombrometriai hálózatban van beosztva és csak a csapadék és legfőleg a hőmérséklet megfigyelésére szorítkozik.

A zivatarmegfigyelő hálózat szintén vagy 300 állomással lett gazdagabb, úgy hogy az önkéntes zivatarmegfigyelők száma 1.000-re rúg.

Az observatoriumon végzett meteorológiai megfigyelések külön havi füzetekben jelentek meg. Hasonlóan az előző évekhez elkészültek a vízepítési igazgatóság vizrajzi osztálya részére a csapadékviszonyokról szóló kimutatások. Árvizjelzési czélokra közvetlenül a vizrajzi osztálynak naponként 59 állomás küldött sürgönyt a csapadék és télen a hóviszonyokról, 37 helyről pedig az intézet közölte ezen adatokat a vizrajzi osztállyal a rendelkezésre álló telefon vonalon. A prognózis szolgálat sürgönyző hálózata több orosz, görög és szerb állomással szaporodott és több helyről a déli és esti leolvasás besürgönyzése által a prognózis megállapításához szélesebb alap alkottatott meg.

Az intézetre háramlottak a jég elleni védekezés összes teendői is.

A lefolyt évben mintegy 70 védekező rajvonal volt szervezve, összesen mintegy 1.400 viharágyúval. Ezen védekezés mintegy 25.000 kat. hold területre terjedt ki.

A védekezés olcsóbbá tétele végett a cs. és kir. közös hadügyminister úr felkérésre megengedte, hogy a katonai szertárak kizárólag erre a célra a durva szemcséjű lőport a gazdasági egyesületek, a m. kir. meteorológiai és földmágnességi intézet, a vinczellériskolák és a szőlészeti és borászati kerületi felügyelők által teendő megrendelésekre, vagy ezek valamelyike által kiállított igazolvány alapján bármely érdekeltnek a szertárnál helyben kilogrammonként 76 (hetvenhat) fillérért szolgáltatassák ki.

A védekezés terén eddig tett kísérletek alapján azok sikerére határozott következtetést vonni még nem lehet.

Az intézet nyáron rövid időjárás-jelentést közöl telefonon mezőgazdasági-statisztikai osztályommal. A m. kir. központi statisztikai hivatal részére minden hónapban 14 állomás adatait dolgozta fel.

A *mezőgazdasági vegykísérleti állomások* körében az 1900. év folyamán felmerült legfontosabb mozzanat, hogy a Fiumében létesített m. kir. vegykísérleti állomás működését ebben az évben megkezdte, ekként a kizárólag ellenőrző vizsgálatokat teljesítő kolozsvári és pozsonyi vegykísérleti állomásokon kívül az ellenőrző munkálatok mellett kísérletekkel és felvilágosításokkal is foglalkozó 6 vegykísérleti állomás létezik (Budapest, Debreczen, Fiume, Kassa, Keszthely, Magyaróvár). Ezek 1900-ban összesen 9.493 anyagot (1899-ben 8.522 anyagot) vizsgáltak meg és számos más kérdésben szakvéleményt adtak. A megvizsgált anyagok következőleg oszlottak meg: talaj 105, trágya 1.045, víz 235, takarmányféle 140, burgonya 50, czukorrépa 95, tej és tejfel 80, vaj és zsiradék 1.830, bor 1.320, szesz 75, tápszer és fűszer 105, czukor 3.320, kenyér és liszt 220, különféle 843 minta.

A vegykísérleti állomások gyakorlati irányú és tudományos kérdések megoldásával is foglalkoztak; u. m. a lisztben lévő sikér minőségének megállapítására alkalmas módszer feltalálása; a dohányfélék, a nicotin mennyiségének meghatározása; az egyes gabonafélékből készült zöld maláták czukrosító és folyósító képességének összehasonlítása; a meszezés hatása a zöld maláta czukrosító és elfolyósító képességére; az ipari tejsav hatása az erjedésre; a formaldehyd hatása a fontosabb gazdasági magvak csirázóképességére; a superphosphátok vízben oldható phosphorsav tartalma meghatározásának tökéletesítése; a búza-minőségi vizsgálatokra vonatkozó előtanulmányok.

A mezőgazdasági vetőmagvizsgáló állomásokhoz beküldött minták száma 32.148 volt, a melyeken összesen 34.858 vizsgálat (1899-ben 39.688 vizsgálat) történt. 27.850 métermázsza lóher- és luczernamag ólomzárolását kérték az állomásoktól, de az állomások 8.554 métermázsát visszautasítottak, 19.296 métermázsza heremagot pedig ólomzárral elláttak.

A magvizsgáló állomások némelyike az 1894 : XII. és 1895 : XLVI. t.-cz. végrehajtása céljából a tulajdonképeni feladatukat képező ellenőrző vizsgálatok mellett egyéb tanulmányok között a budapesti magvizsgáló állomás munkába vette Magyarország fűféléinek gyűjteménybe való összeállítását, a mely munkának I. kötete már elkészült; a kolozsvári vetőmagvizsgáló állomás pedig a piaczi búza tisztaságára vonatkozó vizsgálatait fejezte be és tette közzé.

A m.-óvári gépkísérleti állomáshoz az 1900. év folyamában kipróbálás végett a következő gépek és eszközök küldettek be, u. m.: »Hydra« nevű vetőgép alá való spirál csövek, répakapáló gép, lokomobil csökihuzókészülék, nyíró gép, »Hannover« nevű lefőlöző gép, szalmametsző kés, »Invincible« nevű tengeri morzsoló, »Invincible« nevű kombinált tengeri fosztó és morzsoló gép. Kipróbálás végett beszerzett az állomás: Dobry-féle Chilisalétrom szórógépet, Melichár-féle répavetőgépet és egy gyümölcsajtót. Megbírálás végett beküldettek a következő minták: trágyaszóró gép minta, répakapáló gép minta, törekrosta minta, csávázó készülék minta. Véleményadás végett az 1900. év folyamában a gépkísérleti állomást 49 esetben vették igénybe. Az állomás vezetője ezenkívül több esetben szerepelt gépversenyeken mint bíráló.

A m.-óvári növénytermelési kísérleti állomás 1900-ban két irányban fejtett ki működést: tudományos irányú kutatásokkal egyrészt a növénytermelési kérdések tisztázásához kívánt hozzájárulni, a gyakorlati gazdákkal végzett kísérletekkel pedig első sorban a jobb növényfélék elterjedését s a műtrágyák alkalmazását iparkodott előmozdítani.

Tudományos irányú kísérletei voltak: a talajok phosphorsavtrágya szükségletének megállapítása, a különböző nitrogéntrágyafélék értékének, a superphosphát és thomassalak egymáshoz való viszonyának meghatározása, a thomassalak citrátoldhatóságának befolyása annak értékére, a kainit és a 40° o-os káli viszonylagos értékének meghatározása; tanulmányozta továbbá a burgonya termőképességének és keményítő tartalmának átörökítését, a buza érésére befolyást gyakorló tényezőket, végül megkezdte a buza minőségére befolyást gyakorló tényezők tanulmányozását.

A gyakorlati gazdákkal végzett kísérletek közül felemlítendőek a különböző zabokkal, burgonyafélékkel, borsós csalamádéval, takarmányrépával, nyúlszapukával végzett termelési kísérletek, a rét-, szőlő-, gyümölcsfa-műtrágyázási kísérletek. A vetőmagtermelés és nemesítés terén is eredménynyel működött, a czukorrépagagot tenyésztő állomások száma hárommal növekedett, létezik már buzát és árpát nemesítő gazdaság is, azonkívül a mint az állomásnak tudomására jut, hogy valamely hazai gazdaságban valamely jobb növényfélék állítottak elő, azzal megkezdte a kísérletezést.

Az 1900. év folyamán kezdődött meg az öntözött rétek rendszeres tanulmányozása igen kedvező eredménynyel.

Az állomás végül számos esetben szolgált a gazdaközönségnek felvilágosítással növénytermelési kérdésekben.

A debreczeni dohánytermelési kísérleti állomás az 1900. évben is folytatta kísérleteit a külföldi dohányfélékkel, a mely kísérletek némelyike igen jó eredményre vezetett, a mennyiben kitünt, hogy a kipróbált amerikai nagy levelű dohányok közül a Bigfrederik szivartakaró, a többi kiváló szivarbél anyagot szolgáltat, a görög és török dohányok pedig jó minőségű cigaretta anyagot adnak.

A különböző hazai dohányfélék nemesítésével végzett kísérletek eredményeképen kitünt, hogy a magtőkék okszerű kiválasztásával és helyes kezelésével, hazai dohányaink

tetemesen javíthatók úgy a termés nagyságában, valamint minőségében, különösen a levélbordák finomságában, egyenletes elosztásában.

A dohánynak mesterséges szárításával, az amerikai Snow-féle pajtában végzett kísérletek reményt nyújtanak arra, hogy ezen eljárással sikerülni fog hazánkban az oly annyira kívánatos világosbarna és sárga színű dohányokat nagyobb mennyiségben előállítani, másrészt módot fog nyújtani arra is, hogy a későn törés alá kerülő dohányok rendszeren szinesíthetők legyenek.

A dohány különböző fűzési módjainak kipróbálásánál kitűnt, hogy az »oldalt fűzött« dohány adja a legjobb eredményeket: legszebben szinesedett, a legtöbb első osztályú anyagot adja, szívégés és kocsányrothadás alig fordul elő.

A dohánynak istállótrágyával való közvetlen trágyázása, feltéve, hogy a trágya kihordása és leszántása még őszzsel történik, a dohány minőségét nem rontja, a termés nagyságát pedig tetemesen növeli, a mint ez különösen a békés-csabai fiók állomáson két éven át végzett összehasonlító kísérletekből kitűnt.

A műtrágyákkal az 1900. év folyamán végzett kísérletekből biztos következtetések nem vonhatók le, mert a májusi fagy és a későbbi szárazság folytán a dohányok fejlődése oly egyenlőtlen volt, hogy biztos összehasonlító alapul nem voltak felhasználhatók.

A budapesti *rovartani állomás* azonkívül, hogy a felmerült rovarkárookra nézve a hozzá forduló gazdáknak megadta a szükséges felvilágosítást, kísérleti irányban tanulmányozta a vértetűnek, szőlőmolynak, apion, fűtetű, fonálférgek, paizstetvek, a téli aracsoló lepkék, a rügy és bimbó pusztító bogarak, gyümölcseszelenyek és almamoly irtását. Részt vett a nagyobb állami szőlőoltványtelepeknek a különböző rovarok ellen való megvédésében. Ezenkívül külön tanulmányozta a több helyen mutatkozó méhtetű életmódját, újból tett irtó kísérleteket a földi poczkok irtására nézve, valamint folytatta a már régebben megkezdett gabonaszizsik és gabonafutrinka ellen való védekezésnek könnyebb módjait.

A különböző kártevők ellen fogantatható védekezési eljárások megismertetése érdekében az állomás részint a képzettebb gazdaközönség, részint pedig a nép igényeinek megfelelő több rendbeli ismeretterjesztő közleményt adott ki, — a mely közlemények több ezer példányban a legszelebb körökben osztattak szét.

A m.-óvári *növényélet- és kórtani állomáshoz* az 1900. év folyamán 307 esetben küldöttek be 37-féle növényt, s ezeken az állomás 90-féle betegséget állapított meg és esetleg a védekezésre tanácsot adott. Az állomás ezenkívül több újabban felmerülő betegség tanulmányozásával foglalkozott s különösen igénybe vette a gabonarozsda és az ellene való védekezésnek már a múlt évben megindított tanulmányozása. E célra az állomáshoz a lefolyt évben 1.646 minta érkezett be.

A budapesti *állatelettani és takarmányozási kísérleti állomás* tevékenységét az 1900. év folyamán nagyobb részint a czirokmaggal végzett takarmányozási kísérletek kötötték le. A központi tejcsarnok igazgatóságának kérésére az állomás a Székely-féle gyermektejjel végzett kísérleteket, melyekkel ezen tej tápértékét határozta meg. Az állomás továbbá megkezdte a sásos és békarokkás, zombolyázott és természetes állapotban lévő szénával végzendő kísérleteket.

Ezeken az állomásokon kívül a *szesztermelési kísérleti állomás* építkezése és berendezése az 1900. évben annyira előrehaladt, hogy az 1901. évben már megkezdheti szabályszerű működését.

A törvényhozás, az országos chemiai intézet és központi vegykísérleti állomás, vetőmagvizsgáló állomás, rovtartani állomás és állatelettani és takarmányozási kísérleti állomás megfelelő elhelyezésére 610.000 koronát engedélyezvén, az ezen intézetek céljaira szükséges építkezések a székesfőváros budai oldalán rendelkezésre állott kincstári telken pavillon rendszerben létesültek s az 1901. évben rendeltetésüknek átadhatók lesznek.

A kísérleti állomások, illetőleg intézetek által kifejtett gyakorlati irányú tudományos kísérletek és tanulmányok eredményei kellő feldolgozásban a »Kísérletügyi Közlemények« című kiadványban láttak napvilágot. E kiadvány 1900-ban 6 füzetben 30 nyomtatott ív terjedelemmel jelent meg, s abban 10 intézet 36 közleménnyel szerepel. A különböző szakintézetek és gazdák fokozódó érdeklődése folytán az előző években szétküldött 4.800 példány helyett az 1900. évben 6.000 példány nyomtatása vált szükségessé.

A m. kir. *gyapjúminősítő intézetet*, — mely 1899. év tavaszán kezdette meg munkásságát — működésének ezen második évében a közönség jóval nagyobb mértékben vette igénybe. Míg például a gyapju árverések értékelő bizottsága részére teljesített »rendement« meghatározások száma az 1899. évben 649 volt, az 1900. évben 1 569 ilyen vizsgálatot teljesített az intézet, a mi a bíráló bizottság működését az egyes gyapjúk értékének meghatározásában lényegesen megkönnyítette.

A tenyésztők is egyre nagyobb számban keresik fel az intézetet, a mely ez évben is számos gazdának adott a tenyészállatok kiválasztása és a nyájak osztályozása tekintetében a helyszínen is útbaigazítást.

Számos gazdaság tenyészállatokról nyirt bundákat küldött be, melyeknek vizsgálata kiterjedt a minőség szerinti osztályozásra, a minőségek százalékos mennyiségének meghatározására, a szálak mikroszkopiai vizsgálatára, mérésére, továbbá szilárdságuk és nyújthatóságuk meghatározására. Ezen vizsgálatok által a tenyésztés helyes vagy módosítandó irányára nézve útbaigazításokat adott az intézet.

A kereskedők és gyárosok megkeresésére végzett nagyszámú vizsgálatok főképen a nedvességtartalom és gyapjuanyag meghatározására, továbbá az árúban esetleg foglalt értéktelenebb anyagok (mint pl. tímárgyapjú, döggyapjú, műgyapjú stb.) kimutatására vonatkoztak.

Foglalkozott továbbá az intézet vizsgálati módszerek kidolgozásával, készülékek tökéletesbítésével, valamint újabb készülékek szerkesztésével is.

Fontosnak tartván, hogy nagyközönségünk, különösen pedig gazdáink, minél alaposabban megismerkedjenek azokkal a természeti tényezőkkel, melyek a gazdasági ágakra hasznos vagy káros befolyással vannak, gondoskodtam volt a Magyar Ornithologiai Központ útján, hogy egy nagyszabású, illusztrált monografiában hazai madaraink úgy tárgyalassanak, hogy azoknak egyebek mellett főként a gazdaságot illető összes vonatkozásai tanulságosan legyenek feltüntetve. Ezen munkának terjesztésével a k. magy. Természettudományi Társulatot bíztam meg. — De minthogy ez a munka áránál fogva a kisebb gazdáknak nehezen megszerezhető, megirattam Herman Ottóval, a Magyar Ornithologiai Központ főnökével, »A madarak hasznáról és káráról« szóló és természethű, jó rajzokkal illusztrált, olcsó népies munkát, a melynek nyomtatása még a lefolyt év végén kezdetét vette.

A Párisban, 1900. június utolsó felében tartott III. nemzetközi Ornithologiai kongresszuson képviselőttemben való megjelenésre ugyancsak a Magyar Ornithologiai Központ főnökét bíztam meg s egyszersmind kiküldtem Chernel Istvánt is. Egyben gondoskodtam, hogy kiadásomban e kongresszuson egy migrationális tárgyú ornithologiai tanulmány és egy, a Chernel-féle nagy madármunkát francia nyelven ismertető kivonat mutattassék be a végett, hogy a külföld is tájékoztatva legyen azon lépésekről, melyeket a nemzeti kultúra terén nemcsak az elvont fejtegetésekkel, hanem a gyakorlati életet is érintő vizsgálatokkal tettünk s teszünk. A bemutatott munkák teljes elismerést érdemeltek ki, kiküldött szakembereink pedig kitüntetően fogadtattak, a mennyiben Herman Ottó a kongresszus tiszteleti tagjává, Chernel István pedig osztálytitkárrá választottak. Mindketten a kongresszus működésére sok tekintetben irányítólag hatottak, s ennek lehet tulajdonítani egyebek mellett, hogy e kongresszus, valamint az ugyancsak Párisban akkor tartott mezőgazdasági kongresszus is, a madarak hasznosságának és káros voltának tanulmányozására és megállá-

Ornithologiai
központ.

pítésára a legbiztosabb alapul a madárgyomor- és begytartalmak vizsgálatát jelelte ki, s ez alapon fogja a különböző államok ornithologusaitól, az eredményekről való elszámolást a következő — 1905-ben — Londonban tartandó IV. nemzetközi Ornithologiai kongresszuson elvárni.

Ennek megfelelően intézkedtem, hogy a Magy. Ornithologiai Központ keretében e gyakorlati vizsgálatok 1901-ben, ha egyelőre korlátolt mértékben is, megkezdődjenek, a mit annyival is inkább tehettem, mert ez intézet 1901. januárjától kezdve a közoktatásügyi m. kir. miniszteri tárcza ügyköréből a vezetésem alatt álló miniszterium keretébe helyeztetett át.

Ezen intézet szakértői véleményének meghallgatása mellett hozzájárultam a már végmegállapodásához közel járó nemzetközi madárvédelmi egyezmény előkészítéséhez.

Végül nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy a tárczám ügykörébe tartozó erdőhatóságok a jelen évben is úgy, mint a megelőzőkben jelentéseikkel buzgón támogatták a Magy. Ornithologiai Központot; így minden erdőhatóság egyszersmind arifaenologiai állomás is lett; a hálózat állomásainak száma 230—250 között ingadozik.

A m. kir. *mezőgazdasági muzeum fennállása* óta az elmúlt 1900. esztendő volt az első év, melyben megszakítás nélkül, állandóan nyitva volt, holott akkor, a mikor a városligetben volt elhelyezve, csak a nyári időben lehetett nyitva tartani, minthogy a helyiségek nem voltak világíthatók.

Míg az 1897-ik évben kerek számban csak 26.000, 1898-ban 98.000 és 1899-ben 43.000 látogató tekintette meg a muzeumot, addig az 1900-dik évben 224.925 ember fordult meg benne, hogy itt okuljon, tanuljon s a mezőgazdaságra vonatkozó ismereteit gyarapítsa.

A muzeum jelenlegi elhelyezése mellett a gyűjtemények gyarapítása jóformán ki van zárva. Mindazonáltal a lehetőség szerint e tekintetben is történt némi haladás. Kiegészítésre került a mezőgazdasági szempontból hasznos és káros állatok gyűjteménye. Ajándékozás útján a muzeum szintén több tanulságos és értékes fénykép s rajz birtokába jutott. A párisi nemzetközi kiállításról visszaérkezett tárgyak némelyikét már az elmúlt évben birtokba vette. Egyik kiváló feladata a hazai mezőgazdaság történeti emlékeinek gyűjtése lévén, ajándékozás útján némely gazdasági vonatkozású okmány, kézirat, érem, pecsételők stb. jutott birtokába.

Hogy a muzeum könyvtára a hazai mezőgazdasági irodalom forráskönyvtárává tétessék, felhívást intézett a hazai törvényhatóságokhoz oly czélből, hogy azok levéltáraikból a nélkülözhető gazdasági és a gazdaságra vonatkozó műveket, okmányokat küldjék meg a muzeumnak. Ez úton a könyvtár már számos, eddig ismeretlen, értékes művel, kézirattal gyarapodott. Egyesektől és testületektől is kielégítő számban érkeznek könyvadományok. Az 1900-ik év végén a könyvtár már mintegy 4.000 műből és körülbelül 6.000 kötet — és füzetből állott.

A mezőgazdasági muzeum intézményének nagy jelentőségét hazai viszonyainkra való tekintettel a törvényhozás is elismerte azáltal, hogy a muzeum czélszerű és végleges elhelyezése érdekében az 1900. évi XXIV. t.-cikk az ezredéves országos kiállítás történelmi épületsorozatjának e czélből való felépítésére 2.400.000 koronát engedélyezett.

Ezen építkezésekkel nemcsak a mezőgazdasági muzeum nyer czéljának megfelelő és jövő fejlődését biztosító elhelyezést, de ezzel elérjük azt is, hogy az ezredéves kiállítás alkalmával oly méltó feltűnést keltett épületsorozat, mely a magyar történelem korszakait és azok szellemét oly megkapóan varázsolta elénk, újból felépíttessék.

A gazdasági szakismeretek terjesztésére az 1900. évben a következő intézmények szolgálták: gazdasági akadémia, gazdasági tanintézetek, földműves iskolák, tanítóképző intézetekhez beosztott gazdasági szaktanárok és vándortanárok, téli gazdasági iskolák, gazdasági és házi ipari tanfolyamok, a gazdasági egyesületek által rendezett gazdasági vándorelőadások, tanulmányi kirándulások, végül a szakirodalom.

A legfelsőbb gazdasági kiképzést a magyaróvári akadémia szolgálja két éves tanfolyamon, melynek az a célja, hogy középiskolai tanulmányaikat befejezett és gyakorlati előképzettséggel bíró ifjaknak a magasabb szakképzettséghez szükséges korszerű tudományos alap megszerzésére, valamint gyakorlati ismereteik tökéletesítésére alkalmat szolgáltatasson. Feladata továbbá az akadémiának, hogy a mezőgazdaság körében alkalmazást találó tudományágakat kísérletezés és észleletek útján előmozdítsa.

Az akadémiával kapcsolatban a következő állomások működnek: gépkísérleti, vetőmagvizsgáló, vegykísérleti, növénytermelési, növényélet- és kórtani, állatgyógyászati, meteorológiai állomások, végül a gazdasági tanácsadó bizottság.

Gazdasági tanintézet négy van, ú. m. Keszthelyen, Debreczenben, Kolozsvárott (Kolozsmonostoron) és Kassán. Céljük, hogy hallgatóikat a mezőgazdaság összes ágaiban előforduló teendőikkel és műveletekkel gyakorlatilag megismertessék, a fontosabb műszaki fogásokra megtanítsák, s kellő gyakorlati alap után tudományos szakképzés által saját birtokaik okszerű kezelésére, nagyobb birtokok haszonbérletére, vagy a gazdatiszti pályára előkészítsék. A tanfolyam három év; felvételi kellékek: a középiskola hat osztályának általános »jó« osztályzattal való végzése. Az első évben a tanítás túlnyomólag gyakorlati, a második és harmadik tanévben a fősúly a szaktárgyak tanítására van fektetve. A hallgatók évenként tanulmányi kirándulásokat tesznek a tanárok vezetése mellett. A tanintézeteken ez évben is kertészeti, gőzcséplő, gépkezelői, szeszfőzői és kosárfonó tanfolyamok tartattak. A gazdasági tanintézeteken — az akadémiához hasonlóan — kísérleti állomások vannak szervezve.

A kolozsvári, debreczeni és kassai gazdasági tanintézeteken korszerűen berendezett konviktusok vannak, hol a hallgatók kellő felügyelet és mérsékelt díjazás mellett végezhetik tanulmányaikat.

Az 1900 év folyamán az egyes gazdasági tanintézeteknél következő nevezetesebb változások történtek: a debreczeni gazdasági tanintézettel kapcsolatban lévő földműves iskolát a múlt évben beszüntetvén, az intézetnek a városban lévő részét a »Pallag pusztára« kellett oktatásügyi szempontból kihelyezni. Az ehhez szükséges építkezések annyira haladtak, hogy a tanintézet második és harmadik évfolyama előreláthatólag már az 1901-dik év október havában megnyitható lesz. A kassai gazdasági tanintézet 25 éves fennállásának fordulóját 1900. év október hó 16-án ünnepelte meg. A kolozsmonostori tanintézetnél a régi konviktus helyiségei szűknek bizonyulván, 60 hallgató befogadására alkalmas új konviktus építése kezdetét vette és 1901-ben be fog fejeztetni.

Az év folyamán az összes gazdasági tanintézetek részére: »A m. kir. gazdasági tanintézeteken előadott tantárgyak csoportosítása, foglalata és terjedelme« című vezérfonalat írtam, mely úgy a gyakorlati, valamint az elméleti oktatás irányát és teljes anyagát felöleli és régen érzett hiányt pótol.

Az 1900. évben a következő földműves iskolák működtek: az adai, algyógyi, csabai, csákvári, hódmezővásárhelyi, jászberényi, karczagi, kecskeméti, komáromi, lugosi, pápai, rimaszombati, szentimrei, szerbnagyszentmiklósi m. kir. földműves iskolák, a szabadkai városi földműves iskola állami tanszemélyzettel, a besztércei, brassóföldvári és medgyesi szász, csákvári magán földműves iskolák, végül a hasonló célú szobenyármegyei tangazdaság.

1900. évben megnyílt a komáromi földműves iskola. A csabai megyei földműves iskola 1900. év szeptember havában állami kezelésbe vétetett át, s ezzel egyidejűleg az iskola fejlesztéséhez szükséges építkezések is megkezdettek. Szervezés alatt állanak: a breznóbányai és szilágysomlyói földműves iskolák.

Az állami kezelésben lévő földműves iskolák szervezete alapján véve ugyan egyenlő, azonban oktatás tekintetében a helyi viszonyokhoz alkalmazkodnak. Az oktatás főként gyakorlati alapon történik s a fősúly a helyszínen való begyakorlás mellett a munkák értelmes végrehajtására van fektetve. Az elméleti oktatás csupán a nélkülözhetetlen

alapismereteket öleli fel magyarázó és okmutató irányban. A növendékek vezetésében a törekvés az, hogy azok népiessége megőriztessék, ellátásuk egyszerű s nem tér el azon életmódtól, melyhez az iskolába lépésük előtt szokva voltak. A tanfolyam két év. Felvételi kellekek: betöltött 17 éves életkor, erős, egészséges testalkat s annak igazolása, hogy jól tud írni és olvasni, továbbá a négy alpművelettel számolni.

A gazdasági ismereteknek szélesebb körben való terjesztése céljából az 1899-ik évben földműves iskolánként a földművelők részére két hónapig tartó téli gazdasági iskolát szerveztem, hogy a felnőtt gazdaközönség, mely gazdaságát csak rövid időre hagyhatja el, az okszerű gazdálkodás, különösen a helyes állattartásban megfelelő oktatást nyerhessen. Kisgazda közönségünk legtöbb helyen ezen iskolákat — bár teljesen új intézmények — bizalommal keresi fel, s különösen magyarajkú vidékeken az iskolák szép sikerrel működnek.

Valamennyi földműves iskolánál a gazdasági képzéssel kapcsolatban a bentlakók-nál a legnagyobb tisztaság s katonai rend és fegyelem van meghonosítva.

A földműves iskolákon, a mult évhez hasonlóan, a nyári időszakban a gazdasági ismétlő iskolai tanítók számára négyhetes gazdasági tanfolyamok tartattak. Az iskolákat ez évben is úgy a környék, valamint a távolabbi vidékről számos gazda tekintette meg.

A gazdaságban termelt jó minőségű vetőmagvak és az ott nevelt apaállatok mérsékelt áron, illetve csere útján bocsátatnak a gazdaközönség rendelkezésére.

A házi ipar oktatására kiváló súly helyeztetik úgy, hogy minden növendék, ki az iskolát elhagyja: a faragó-, kosár- és egyéb e nemű munkát annyira elsajátítja, hogy a gazdaságban szükséges egyszerű eszközöket a maga kezével elő tudja állítani.

Gazdasági vándortanárok ez évben is a lelkész- és tanítóképzőknél látták el a gazdasági szakoktatást, megújjukban gazdasági tanfolyamokat rendeztek, vándor előadásokat tartottak, a minta parasztgazdaságokra, növénytermelési kísérletekre felügyeltek s a gazdasági tudósítói teendőket is ellátták.

Lelkészek és néptanítók gazdasági képzéséről a mult évhez hasonlóan a tanító- és lelkészképzőkhöz beosztott gazdasági szaktanárok, továbbá a földműves iskoláknál a tanítók részére rendezett gazdasági tanfolyamok útján gondoskodtam. Ezenkívül valamennyi földműves iskolán egy-egy ösztöndíjas néptanító alkalmaztatik, ki az iskola két éves tanfolyamát végzi. Ezen tanítók az önálló gazdasági ismétlő iskoláknál nyernek később alkalmazást.

A népies iskolákkal kapcsolatos gazdasági ismétlő iskolák részére a gazdasági oktatáshoz a tanítók részére szükséges vezérfonal minden egyes iskola részére megküldetik.

A népies gazdasági előadásokat folytonos érdeklődés kíséri, különösen a magyar ajkú vidékeken valóságos szükségét érzi már a nép a vasárnapi ismeretterjesztő előadásoknak s nem ritka dolog, hogy ilyen vasárnap délutáni előadáson 200—300 kisgazda hallgatja nagy érdeklődéssel az oktatást. A népies előadásoknál a főszű az egy-két hónapig tartó rendszeres gazdasági tanfolyamok szaporítására van fektetve s a vándorelőadások által az érdeklődés felkeltetvén, az ország minden részében szervezett tanfolyamokat gazdaközönségünk, különösen a fiatalabb nemzedék, szép számmal látogatja. Az előadások és tanfolyamok szorgalmas látogatói között ez évben az előadás tárgya kinyomatva s egyéb népies modorban írt füzet több százezer példányban lett kiosztva.

A házi ipari oktatás ez évben fokozott erővel folytattatott, s valamennyi földműves iskolán, téli gazdasági iskolán, gazdasági tanfolyamon a résztvevők a házi iparágakban is kiképeztettek és pedig faragómunkában, kosár-, gyékény-, szalmafonás-, kefe- és seprűkötésben. Az oktatásnál irányadó szempontok a vidéken található nyersanyag, s az egyes házi ipari tárgyak iránti kereslet. Bár a házi ipari oktatás csak a mult évben vette kezdetét, mégis a kisgazdák között már mozgalom támadt az általuk termelt nyersanyag jobb értékesítésére, házi ipari termékek feldolgozására, sőt 1900. évben a czirokszemés feldolgozását háziiparilag Kunágota község eredménynyel meg is kezdte.

A gazdasági oktatásnál az előadásokon hallottaknak szemléleti úton való bemutatására — a múlt évekhez hasonlóan — a kisgazdák részére, a közel vidéken fekvő földmives iskolák gazdaságainak megszemlélése céljából *tanulmányi kirándulások* tartattak. Ezen kirándulások alkalmat nyújtanak a falusi kisgazdának arra, hogy közvetlenül tapasztalatot szerezhessenek egy czélszerűen berendezett birtokon a mezőgazdasági kultúra haladásáról, a helyes talajművelés és a czélirányos állattenyésztés eredményéről.

A gazdasági szakirodalom fejlesztése céljából míg egyrészt jeles és tehetséges szakírókat munkájuk kiadásánál segítetttem, szaklapokat s gazdasági irodalmi vállalatokat tömeges megrendeléseimmel támogattam, másrészt a szakirodalom terén tapasztalható hiányokat avatott tollú szakírók műveinek kiadásával pótoltam. 1900 évben kiadásomban 47 mű jelent meg.

Az *állatorvosi tanfolyam* 4 évig, illetve 8 félévig tart. A főiskola új szervezeti szabályzata ezzel a tanévvel lépett életbe, mindazáltal azzal az átmeneti engedménnyel, hogy az állatorvosi tanfolyamra a beiratkozás, ezúttal utolsó ízben, még a hatodik gymnasiumi vagy reáliskolai osztály elvégzésével is történhetett. Másfelől katonai hallgatók, mint gyógykovácsok a sikerrel kiállott felvételi vizsga alapján is felvették a felső tanfolyam hallgatóiul.

A magasabb előképzettségű és kiváló szorgalmu hallgatók serkentése céljából az 1900. évi költségvetésben e célra előirányzott összeg terhére a következő ösztöndíjakat engedélyeztem: 800 koronát egy, 600—600 koronát 23 és 300—300 koronát 34 hallgatónak; az ösztöndíjak teljes összege 24.800 koronát tett.

Tandíjmentességben az első félévben 77, a másodikban 48 hallgató részesült és az elengedett tandíjak összege 3.030 koronát tett.

Az állatorvostanhallgatók létszámában a múlt évihez képest emelkedés mutatkozott, a mennyiben a tavalyi 401-el szemben 480-an iratkoztak be rendes hallgatókul.

A múlt és jelen tanévi létszámot az alábbi összehasonlítás tünteti fel:

a) Polgári rendes hallgatók.	1899/900.	1898/99.
Első éves hallgató	199	150
Másod » »	116	106
Harmad » »	57	65
Negyed » »	68	43
	<u>440</u>	<u>364</u>
b) Rövidebb idő alatt végző hallgatók.		
Gazdászok, gyógyszerész, vegyész	16	12
c) Katonai hallgatók.		
A cs. és kir. közös hadseregtől	13	17
A m. kir. honvédségtől	6	4
Rendkívüli hallgató	5	4
A felső tanfolyam összesen	<u>480</u>	<u>401</u>

Az állatorvosi tanfolyam rendes hallgatóinak előképzettségét a következő táblázat mutatja:

	I.	II.	III.	IV.	Összesen	Átlagos %
	éves hallgató					
Teljes középiskolai előképzettség	50	17	8	11	86	19'54
Hét középiskolai osztály	4	4	—	2	10	2'27
Hat középiskolai osztálynak megfelelő előképzettség	145	95	49	55	344	78'19
Összesen	<u>199</u>	<u>116</u>	<u>57</u>	<u>68</u>	<u>440</u>	<u>100'00</u>

A tanév folyamán 45 állatorvosi oklevél adatott ki.

A főiskola szervezeti szabályzatának kiegészítéséül a tanév folyamán részletesebb szabályzatok adtak ki, nevezetesen: tanulmányi és fegyelmi szabályok; külön szabályzatok a tanársegédek és gyakornokok szolgálati viszonyairól, a poliklinikai és állategészség-

Állatorvosi
főiskola.

rendészeti kirándulásokról, a gödöllői gyakorlati tanfolyamról, a külföldön végzett tanulmányok beszámításáról, végül a főiskola kórházainak ügyrendje tárgyában.

A főiskola kórházaiban az 1899. év folyamán belső betegségek miatt 944 nagy és 762 kis állat vétetett fel gyógykezelés végett. A külső betegségek miatt befogadott nagy állatok száma 422, a kis állatoké 357 volt. A bejáró betegek száma volt az 1899. évben 2.533, szemben az 1898. évi 1.146 bejáró beteggel; ez évben tehát itt a betegforgalom 121,0%-al emelkedett. Ezek között volt 1.282 nagy és 1.251 kis állat, melyek díjtalan orvosi kezelésben részesültek.

Szavatossági hibákra az év folyamán összesen 88 állatot vizsgáltak meg. A bonczoló teremben 171 nagy és 268 kis állat került bonczolás alá.

A hallgatók ismereteinek gyakorlat utján való bővítése végett sürgős kezelést igénylő esetekben, valamint olyan alkalmakkor, midőn szegénysorsu tulajdonosok beteg állatai nem voltak a kórházba vezethetők: a helyszínére egy tanársegéd vezetése alatt a szükséghez mért számban harmad- és negyedéves hallgatók rándultak ki, kik az első segélynyújtást díjtalanul eszközölték.

A gödöllői koronauradalomba ez évben is hattagu csoportokban jártak ki a hallgatók, a hol az ottani állami állatorvos és uradalmi intéző vezetése alatt az előfordult állatorvosi teendőkben segítettek s egyuttal alkalmuk volt az állatok tartása, takarmányozása stb. körül ismereteket szerezni.

A főiskola tanáritestülete az előljáró ministerium felhívására a közigazgatási hatóságok megkeresésére 16 állatorvosi és állategészségrendészeti ügyben szakvéleményt, kir. bíróságok megkeresésére pedig 60 peres ügyben véleményt, illetőleg felülvéleményt mondott.

Az 1899/900. tanév folyamán a főiskola fokozatos fejlődése újabb építkezést tett szükségessé, minek folytán a boncztani intézetet, valamint a kórboncztani és általános kórtani intézetet magába foglaló épület fölé emelet épült.

A Hungária-köruton levő új bakteriologiai intézet építése befejeztetvén, az 1900. év őszén rendeltetésének átadatott.

Az utóbbi másfél év alatt befejezett építkezések, beleértve azok berendezését és felszerelését, 430.000 korona költséget vettek igénybe s ez összeggel a főiskola vagyonának leltári értéke az 1899. év végén 1,850.000 koronára emelkedett.

A főiskola résztvett a párisi nemzetközi kiállításon és kiállítását a bíráló bizottság a nagy díjjal, négy közreműködői arany éremmel és három ezüst éremmel tüntette ki.

Az állatorvosi főiskolán első sorban tényleges szolgálatban álló katonák részére mult évhez hasonlóan két hathónapos *patkolási tanfolyam* tartatott.

Ezen kívül az ország különböző részein iparigazolvánnyal ellátott kovácsmesterek és azon segédek részére, kik 20. életévüket betöltötték s mint segédek legalább 2 évig működtek, hat patkolási tanfolyam tartatott. A tanfolyamokra a felvételt a tanfolyam vezetésével megbízott törvényhatósági állatorvos eszközölte. Egy tanfolyamon a résztvevők száma 25—50 volt. A tanfolyamra felvett egyének közül a tanfolyam tartama alatt a vidékiek 1 korona napidíjban s esetleg utazási átalányban részesültek. Hallgatók első sorban azon megye területéről vétettek fel, a melyen a tanfolyam tartatott. A tanfolyamok háromtól hat hónapig tartottak. A tanfolyam befejeztével vizsga tartatik s a sikerrel végzett hallgatók bizonyítványt nyertek. A tanfolyamokat a kerületi állategészségügyi m. kir. felügyelőök ellenőrzik, s a tanfolyam helyén székelő m. kir. állatorvos vezeti.

Párisi kiállítás.

Az 1900. évi *párisi nemzetközi kiállításon* a magyar földművelésügy is képviselve volt, s meglepéssel jelenthetem, hogy részvételünk minden tekintetben megfelelő sikerrel járt. A tárczám ügyköréhez tartozó, a kiállítás 27 osztályában 1.168 kiállító vett részt, s ezek között a törvényhozás által e célra rendelkezésemre bocsátott hitel felhasználásával jelentékeny szerep jutott a vezetésem alatt álló ministerium alá tartozó állami intézményeknek és üzemeknek. Mint kiállítók részt vettek a kiállításon a vezetésem

alatt álló ministerium megfelelő ügyosztályain kívül a magyaróvári gazdasági akadémia, gazdasági tanintézetek, földművesiskolák, állatorvosi főiskola, mezőgazdasági kísérletügyi központi bizottság és a kísérletügyi állomások, földtani intézet, selyemtenyésztési felügyelőség, állami méhészgazdaság, gyümölcsészeti és fatenyésztési ministeri biztosság, állami faiskolák, kertgazdaságok, kertmunkásiskolák, a tejgazdasági felügyelőség és szakiskola, vinczellériskolák, állami szőlőtelepek, a gödöllői koronauradalom és ménesbirtokok, továbbá az országos vízépítészeti igazgatóság, folyam- és kulturmérnöki hivatalok, a különböző vízi munkálatok vezetőségei, közegészségügyi mérnöki szolgálat, a vízmesteri iskola és a halászati felügyelőség, úgyszintén az állami erdészet, erdőigazgatóságok, erdőfelügyelőségek, rendezőségek, hivatalok és a központi erdészeti kísérleti állomás.

Részt vettek továbbá önálló tudományos dolgozataikkal az egyes intézményeknél működő szakemberek s 36 tanár részben nagy horderejű buvárlataik és munkásságaik eredményeit mutatták be.

A bemutatott kiállítási tárgyak s különösen a magyar földművelésügy egyes ágazatainak ismertetése érdekében gondoskodtam arról, hogy a nagyközönségnek és a tudományos köröknek magyar és francia nyelven megfelelő tájékoztató füzetek álljanak rendelkezésükre. Így megíratam a mezőgazdasági kísérletügyi intézményeknek, a magyar állategészségügy történetének, kertészeti ügyünknek, lótenyésztésünknek, sertésenyésztésünknek, s vízügyi intézményeinknek ismertetését.

A kiállításon való részvételünk úgy a nagyközönségnek, valamint a szakköröknek általános elismerésével találkozott, s meglelégedéssel mutathatunk az elért kitüntetésekre, valamint a napi és szaksajtóban megjelent méltatásokra, melyek igazolják, hogy a népek e nagy versenyében előkelő helyet foglaltunk el, s a kiállítás földművelésügyi csoportjaiban a legszebb sikereket értük el. A tárczám ügykörébe tartozó ágazatok az illető csoportok juryében 14 taggal voltak képviselve, s ezenkívül ezen csoportokban 620 kitüntetést nyertünk el és pedig az állami intézmények 58, a magánkiállítók 327, a közreműködők pedig 235 kitüntetést nyertek. De részvételünk sikerét nemcsak az elért kitüntetések száma, hanem főleg az is igazolja, hogy ezen kitüntetések között az aránylag kisebb számban kiosztott nagy díjak (grand prix, aranyérem, ezüstérem), nagy számmal szerepelnek. Így az állami intézmények által nyert kitüntetések között volt grand prix 17, aranyérem 15, ezüstérem 21, bronzérem 3 és elismerő oklevél 2; a magánkiállítók által nyert kitüntetések között grand prix 16, aranyérem 80, ezüstérem 94, bronzérem 81, elismerő oklevél 56; a közreműködők által nyert kitüntetések között pedig grand prix 4, aranyérem 61, ezüstérem 95, bronzérem 42 és elismerő oklevél 33.

Az élő állat-kiállítások közül egyedül a lókiállításban vehettünk részt, s ezen részvételünk a magyar lótenyésztésnek nagy elismerést hozott. A kiállításban ugyanis 44 lóval vettünk részt és 23 érmet hoztunk el és pedig egész kiállításunk egy külön vert nagy aranyérmet, s minden ménes egy-egy aranyérmet nyert s ezenkívül nyertek lovaink 2 nemzetközi nagy championátusi aranyérmet, 2 nemzetközi championátusi aranyérmet, továbbá 7 arany-, 2 ezüst- és 5 bronzérmet.

A kiállítással kapcsolatban rendezett nagyszámú kongresszusok között sok lévén olyan, a mely tárczám ügykörét közelről érdekelte, kiküldöttem 26 kongresszusban vettem részt s meglelégedéssel jelenthetem, hogy kiküldöttem több kongresszusban részint mint alelnökök, részint mint előadók működtek.

Darányi Ignác, s. k.

II.

MAGYARORSZÁG ÖSTERMELÉSÉNEK ÁLLAPOTA 1900-BAN.

1851
1866

A mezőgazdaság már közel két évtized óta Európaszerte nehéz válsággal küzd, Mezőgazdaság válsággal még azokban az országokban is, hol a termelést magas védvámok oltalmazzák, s hol a sűrű iparos népesség, nagyobb fogyasztó képességével, a mezőgazdasági terményeknek közvetlen közelben jó kelendőséget biztosít. Annál kevésbé lehet kivétel a magyar mezőgazdaság, melyet felhalmozódott tőke nem táplál, nagyra nőtt ipar nem támogat, s mely jórészt a kiviteli esélyére van utalva.

A történet kormányintézkedésekről a földművelésügyi ministerium jelentése számol be, itt csak az eredmények röviden összefoglalt képét nyújthatjuk.

Mezőgazdaságunk fejlődését érdekesen jellemzi, hogy a szántóföld még mindig növekszik. Öröndetes, hogy növekedését ma már nem annyira a rétek és legelők könnyelmű feltörése idézi elő, mely korábban oly nagy mérvet öltött s oly nagy kárára volt állattenyésztésünknek, hanem gazdaságilag nem művelt területek értékesítése s sovány kaszálónak jó takarmánytermő földekké való átalakítása. Szántóföldünknek s az egyes mezőgazdasági terményeknek területét az 1895. évi nagy mezőgazdasági statisztikai fölvétel állapította meg hitelesen. Azóta a terméseredmények kiszámításánál évről-évre azt a területet használtuk, mindössze azzal a módosítással, melyet az elemi károk változó kiterjedése idézett elő. Az 1900. évben azonban a vetésterületi adatok községenként újra begyűjtettek s nemcsak a legújabb állapot feltüntetését teszik lehetővé, hanem az évtödös fejlődésre is világot vetnek. Utalva e műnek évkönyvi részében foglalt táblázatra, elég itt a legfőbb adatokat ismételnünk.

A szántóföld területe 1895-től 1900-ig a magyar anyaországban 12,029.743 hektárról 12,138.597 h-ra, vagyis 108.854 h-ral növekedett, H.-Szlavonországokban pedig 1,364.581 hektárról 1,372.377 hektárra, azaz 7.796 hektárral. Még nagyobb volt a bevetett terület növekedése. A magyar anyaországra szorítkozva, az 1900-ban 10,819.641 hektár volt bevetve 387.572 hektárral több, mint 1895-ben. A szántóföld növekedésén kívül ezt a fekete ugar tetemes megszorítása idézte elő, mely 278.718 hektárral (17⁴⁴/₁₀₀-kal) fogyott; úgy, hogy az ugar az összes szántóföldnek már csak 10⁸⁶/₁₀₀-kát tette. Az egyes termények közül főleg a buza, a kapásnövények, a kereskedelmi növények közül egy pár és a takarmányneműek területe gyarapodott, az őszi búzáé 6¹⁸, a szemes tengerié 3¹⁸, a dohányé 12⁸⁷, a burgonyáé 10⁴³, a cukorrépaé 22⁰⁸, a takarmányrépaé 8⁸⁸, a zabosbükkönyé 13⁶⁷, a lóheréé 26⁹⁵, a luczernáé 5⁹⁸, a muharé 16⁵¹/₁₀₀-kal, a seprőczirok területe pedig több mint megkétszereződött. Vannak azonban termények, melyek vetésterülete megcsökken, ilyen mindenekelőtt a repce, azután a tavaszi buza és rozs, az őszi árpa, a len. A hüvelyesek közül a babbal bevetett terület nagy mértékben növekedett, a borsó, különösen pedig a lencse terület megfogyott; adataink szerint, sajnos, a takarmánymagvak területe is kisebb területre szorult; a mi az utóbbi évek alatt heremagkivitelünk csökkenésében is érezhető volt.

Időjárás.

A mi az 1900. évi termést illeti, az 1899. év ősze nem volt kedvezőtlen, s a vetések általában eléggé megerősödve léptek a télbe. A tavasz korán kinyílt, már február végén megkezdhetők a tavaszi vetési munkát; márciusban azonban erős fagyokkal kemény utótél állt be. A meleg április gyorsan előre vitte a vegetációt, de április végén hirtelen lehülés állt be, néhol erős fagyokkal s nemcsak a szőlő és gyümölcs szenvedett sokat, hanem még a korai rozsvetések is elfagytak. Május 12-én s a következő napokban újabb derek, fagyok vonultak végig az országon, még nagyobb károkat okozva, melyeket részben ugyan helyreütött a május vége felé és júniusban bekövetkezett kedvező időjárás, de a rozsda is nagy mértékben elterjedt, s a közvetlenül aratás előtt beállt rekkenő hőség tetemesen leszállította a termés kilátásokat.

Elemi csapások.

Az *elemi károkról* a hivatalos adatgyűjtés alapján, röviden a következőkben számolhatunk be. Az elemi csapások 1900-ban a Magyarbirodalom egész területén 222 ezer hektár vetést semmisített meg, közel 37 ezer hektárral többet, mint a megelőző évben. Nagynak azonban ez a terület sem mondható, ha a korábbi évek adataival hasonlítjuk össze, különösen az 1898-ik évivel, a mikor oly óriási jégverések látogatták meg Magyarország számos vidékét. 1900-ban szintén a jég tett legtöbb kárt, azután az árvíz és talajvíz és csak harmadik helyen említhetjük a fagyot, a melynek pusztítására már előbb rámutatunk. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az elemi károkról gyűjtött adatok csak a teljesen megsemmisült területet mutatják ki, a fagy pedig, bár nagy mértékben leszállította több termésünk termését, de a vetéseknek teljes megsemmisülését kevés helyen okozta.

Az elemi károk a magyar anyaországban az összes bevetett területnek 1'94⁰/₀-át pusztították el. Az egyes terményeknél azonban az arány egészen más. Az őszi repcének 11'18⁰/₀-a semmisült meg, a tavaszi búzának 3'68, az őszi rozsnak 3'21, az őszi árpának 2'94, az őszi búzának 2'54, a tavaszi árpának 2'38, a tavaszi rozsnak 2'05⁰/₀-a. A többi terményeknél a megsemmisült terület aránya alatta marad a két százaléknak.

Termés-
eredmények.

Termésünk eredményét tekintve, 1900-ban őszi búzából jobb aratásunk volt, mint 1896 óta bármelyik évben, az eredmény jó középnek mondható, míg a többi gabona-nemű aratása nemesak a megelőző év mögött maradt, hanem a középtermést sem igen érte el. Különösen rosszszul ütött ki a repczetermés, a kapásnövények és a takarmány-növények termése ellenben elég kedvező, sőt némelyiké igen jó volt. Így burgonya termésünkkel egészen meg lehetünk elégedve, a cukorrépa és takarmányrépa pedig fényesen sikerült.

Az 1900. évben őszi búzából az egész Magyarbirodalomban 40'3 millió métermázsát arattak, 700 ezer métermázsával többet mint a megelőző évben, sőt az őszi buza termés-eredménye ez évben csak 2'3 millió métermázsával maradt alatta az 1896-dik évi elég jó termésnek.

Összes buzatermésünk (tehát őszi-tavaszi együtt) 1895 óta, mely eddigelé a legjobb volt, évről-évre így alakult:

1895-ben	46,777.418 mm	1898-ban	38,002.418 mm.
1896-ban	43,877.228 »	1899-ben	40,904.872 »
1897-ben	23,736.125 »	1900-ban	41,431.960 »

A hat év átlaga 39'12 millió métermázsát ad, ezt az 1900. évi eredmény 2'31 millió métermázsával meghaladja, minthogy az átlagot az 1897. évi inséges év erősen lenyomja.

Rozstermésünk 1900-ban csak 10⁷/₉ millió métermázsát tett, az 1897. évi rozsarátás kivételével már évek óta ez volt leggyengébb rozstermésünk, 1897-ben csak 9²/₀ millió métermázsára rozstot arattunk, de 1898-ben 11⁷/₆, 1899-ben 12⁶/₈, 1896-ban pedig 12⁹/₇ millió métermázsát. Tavaszai árpánk 11⁰/₀ millió, zabunk hasonlóképen 11⁰/₀ millió métermázsára termett, elég középszerű eredmény mind a két fontos gabonanemükből. 1899-ben termésünk tavaszai árpából 12⁵/₀, rozsból 12⁷/₀ millió métermázsára rúgott. Szemes tengerit 1900-ban 37²/₀ millió métermázsát nyertünk, kerekszám 4 millióval többet, mint a megelőző évben és közel annyit mint az 1896. és 1898. évi gazdag tengeri termésű években. Burgonya termésünk 48⁶/₀ millió métermázsára rúgott, kerek 10 millióval többre mint 1899-ben; czukorrépa-termésünk 19⁸/₀ millió métermázsára volt s itt is több mint 3 millió métermázsára emelkedést constatálhatunk. Takarmányrépa-termésünk 40⁶/₀ millió métermázsát tett, 4 millióval haladva meg a megelőző évi termést. Szálas takarmányból is igen jó termésünk volt, úgy, hogy a mi a termés eredményt illeti, bár némely termésnél visszaesés mutatkozik, általában véve az 1900-ik év nem volt kedvezőtlen.

Az őszi és tavaszai buza átlagosan az egész Magyarbirodalomban hektáronként 11⁶/₀ métermázsát adott, az anyaországban 11⁷/₀, a társországokban 11²/₀ métermázsát. Az eredmény tehát a Dráván innen és a Dráván túl nem áll nagyon távol egymástól. Az egyes országrészek között sem látunk feltűnő ellentéteket, legjobb volt a buzatermés a Duna jobb partján és a Duna-Tisza közén, mind kettőben megütve, sőt meg is haladva a 12 métermázsát, a Duna bal partján, a Tisza bal partján és Tisza-Maros szögén szintén meghaladta a 11 métermázsát, a Tisza jobb partján ellenben csak 10⁸/₀, az erdélyi részeken pedig csak 10⁶/₀ métermázsát tett.

Rozstermésünknel a végletek már valamivel tovább állanak egymástól. A Tisza-Maros szögén 11²/₀ métermázsára volt a hektáronkénti átlag, a Tisza jobb partján ellenben csak 8⁶/₀. A nagy rozstermő megyék közül Szabolcsban a termés átlaga az erős tavaszai fagy következtében leszállt 8¹/₀ métermázsára.

Árpa termésünk az egész Magyarbirodalom átlagában hektáronként 11⁵/₀ métermázsát tett, a Dráván túl csak 8⁶/₀, a Dráván innen 11⁷/₀ métermázsát, itt a végleteket Horvát-Szlavonországok és a Duna-Tisza köze képezik, mely utóbbiban az átlagos hektáronkénti árpatermés 13⁵/₀ métermázsára rúgott. Az egyes vármegyék között árpatermés tekintetében még nagyobbak az ellentétek, nem is említve a mostoha horvát tengerparti vármegyéket. Háromszék megyében csak 7¹/₀ métermázsára volt a hektáronkénti átlag termés, Csongrád vármegyében ellenben 16²/₀ métermázsára.

A zab átlagosan az egész Magyarbirodalomban 10²/₀ métermázsát adott, Horvát-Szlavonországokban csak 8¹/₀, a magyar anyaországban 10⁵/₀ métermázsát, leggyengébb volt azonban zabtermésünk a Tisza jobb partján: csak 8 métermázsára, legjobb pedig a Duna-Tisza közén 12⁹/₀ métermázsára átlaggal.

Tengeri termésünk átlaga 14⁵/₀ métermázsára rúgott 12⁸/₀ métermázsára a Dráván túl, 14⁶/₀ métermázsára a Dráván innen. E termésnél már egész sorát látjuk a vármegyéknek igen fényes eredménnyel, sőt a Duna-Tisza közén az egész országrész átlaga 17¹/₀ métermázsára rúgott, Bács megyében éppen 19¹/₀ métermázsára.

A többi termények közül elég, ha még a burgonyát emeljük ki, utalva egyébként az évkönyvben foglalt kimutatásokra. Burgonyából hektáronkénti átlagtermésünk 84⁶/₀ métermázsát tett, 54⁷/₀ métermázsát Horvát-Szlavonországokban, 88⁵/₀-öt a magyar anyaországban. A társországok alacsony termése az egyik véglet, míg a másik végletet a Duna jobb partja mutatja 101¹/₀ métermázsára átlaggal. Egyes megyék valóban fényes eredményt mutatnak, így Brassó vármegyében, mely vármegye ez évben is, mint rendesen, kitűnik magas átlagtermésével, 157⁷/₀ métermázsára rúgott hektáronként az átlagos burgonyatermés.

Gabonaárak.

A *gabonaárak* alakulása az 1900. évben nem volt kedvező. A budapesti árutőzsdén a legjobb tiszavidéki buza évi átlagos ára métermázsánként nem tett többet 16¹⁰ koronánál, holott az 1899. év átlagában 18⁹², az 1898. év átlagában pedig 21⁶⁸ koronára rúgott. Valami nagy ingadozást azonban a buza árában ez évben nem igen láttunk, a mi, ha kárpótlást nem nyújtott is, már magában véve örvendetes jelenség. A legjobb tiszavidéki buza ára 15⁵⁸ és 16⁶¹ korona közt váltakozott, míg a közép minőségűé 15⁰² és 16⁵¹ korona közt.

A rozs átlagos ára is alacsonyabb volt, mint 1899-ben; 13¹⁸ korona 14¹⁰ koronával szemben. Csakhogy a rozs árának alakulásánál épen ellenkezőt tapasztaltunk mint a buzáénál. A rozsnál ugyanis az év első felében voltak gyengébbek az árak s a második félévben emelkedtek, a mit a rosszul sikerült termésnek tulajdoníthatunk, nemcsak nálunk, hanem még inkább az osztrák tartományokban. Az elsőrendű rozs átlagos ára a budapesti tőzsdén 1900. január havában csak 12⁶¹ korona volt, decemberben pedig már 14⁰⁴ korona. A két főkenyértermény árkülönbsége ezzel nagyon csekélyre apadt le, az átlagárat véve, 1900. decemberben a rozs csak 1¹⁹ koronával volt olcsóbb métermázsánként a buzánál, holott 1898. májusban 9⁶⁰ koronával, sőt hosszabb időn keresztül 8—9 korona volt a buza- és rozs-ár között a különbség.

Az árpa- és zabárak sem érték el, egész évi átlagban, a megelőző évi magasságot, noha a zab ára az év vége felé magasabb volt, mint a megelőző év megfelelő időszakában. Évi átlagban csak a tengeri mutat magasabb árt. E termény árában nyár közepétől októberig ugrásszerű emelkedést látunk, de a két utolsó hónapban az átlagos ár erősen aláhanyatlott.

Termés
pénzértéke.

A gazdasági tudósítók által közölt helyi árak alapján összes *termésünk értéke* is kiszámíttatik. Mellőzve itt az egyes terményeket, a főbb terménycsoportok kiszámított értékét mutatjuk be, és pedig az 1900. év adataival összehasonlításként párhuzamba állítva az 1899. év adatait is.

Termények	Magyarország		Horv.-Szlav. orsz.		Magyarbirodalom	
	1899	1900	1899	1900	1899	1900
	k o r o n á k b a n					
Kenyértermények	1.451,055.000	1.289,125.000	98,512.000	98,030.000	1.549,567.000	1.387,155.000
Egyéb gabonaneműek ...	427,965.000	379,053.000	22,259.000	23,366.000	450,224.000	402,419.000
Hüvelyesek	17,633.000	27,324.000	10,042.000	12,234.000	27,675.000	39,558.000
Kapásnövények	447,699.000	527,751.000	57,643.000	73,538.000	505,342.000	601,289.000
Kereskedelmi növények	63,854.000	65,937.000	9,274.000	11,122.000	73,128.000	77,059.000
Takarmánymagvak	28,840.000	22,971.000	2,219.000	2,114.000	31,059.000	25,085.000
Szálatakarmány	474,948.000	462,293.000	86,423.000	88,287.000	561,371.000	550,580.000
Zöldségfélék	26,804.000	33,903.000	3,104.000	5,021.000	29,908.000	38,924.000
Összesen	2.938,798.000	2.808,357.000	289,476.000	313,712.000	3.228,274.000	3.122,069.000

Mellőztük a szalma értékét, mely különben sem eléggé megbízható. Az összes értékből az oroszlanrész a kenyérterményekre esik, de tekintélyes a kapásnövények és a szálatakarmány, sőt a kenyértermények közé nem sorozható gabonaneműek részesedése is. Az egész Magyarbirodalmat véve, 1900-ban a kenyértermények és egyéb gabonaneműek, a takarmánymagvak és a szálatakarmány értéke kisebb volt mint a megelőző évben, a hüvelyeseknél, a kapás- és kereskedelmi növényeknél, valamint a zöldségféléknél ellenben kisebb-nagyobb emelkedést látunk. Legjobban nőtt a kapásnövények értéke. Az összes termények értéke 106 millió koronával volt kisebb 1900-ban mint 1899-ben; de ebből

egykönnyen következtetéseket nem vonhatunk. A felsorolt számok megmutatják ugyan, hogy a magyar földművelés különféle mezei terményekben mily értékeket producált, az az értékkülönbség azonban, mely az egyes évek között mutatkozik, nem azt jelenti, hogy annyival kisebb vagy nagyobb a magyar mezőgazdaság haszna. Az előállított terményeket közvetlenül pénzben nem mind értékesíthetjük, még a piacra szánt terményekből is le kell vonni a vetőmagot, le kell vonni a saját szükségletre elfogyasztott mennyiséget, a melynél természetesen nem jut kifejezésre a terménynek magasabb vagy alacsonyabb ára. Viszont van sok olyan termény — különösen ide sorozhatjuk a takarmánynövényeket, — melyeket a gazda nem közvetlenül szokott értékesíteni, hanem közvetve más termékek előállítására használ, ezeknél szintén nem lehet irányadó a magasabb ár.

Statisztikánk nem tudja különválasztani mindazokat az elemeket, a melyek a jövedelemzóság szempontjából egy vagy más tekintetben irányadók; de újabban, épen a nagy mezőgazdasági statisztika eredményeképen, egy lépést mégis haladtunk előbbre, az által, hogy sikerült pontosan megállapítanunk a főbb gabonanemüekből a *vetőmagszükségletet*. Adataink a következők:

Vetőmag-
szükséglet.

Vetőmagszükséglet hektoliterekben

	őszi buza	tavaszi buza	őszi rozs	tavaszi rozs	két- szeres	őszi árpa	tavaszi árpa	zab	szemes tengeri	takar- mány tengeri
Magyarország ...	7,117.000	250.000	2,295.000	50.000	202.000	154.000	2,327.000	3,010.000	819.000	267.000
Horvát-Szlavon- országok ...	604.000	21.000	180.000	12.000	135.000	119.000	61.000	291.000	156.000	3.000
Magyarbirodalom	7,721.000	271.000	2,475.000	62.000	337.000	273.000	2,388.000	3,301.000	975.000	270.000

Látható e kis kimutatásból, hogy a buzának, rozsnak, árpának és zabnak épen nem megvetendő részét teszi a vetőmagul felhasznált mennyiség. A házi szükségletre és a gazdaságban állatok takarmányozására elfogyasztott mennyiséget kiszámítani egyáltalán nem áll módunkban; sőt az egész belfogyasztás megállapítására is legfeljebb csak hozzávetőleges kísérletet tehetünk, külkereskedelmi forgalmunk és a vetőmagszükséglet adatainak az összes terméssel való összevetése útján. A számítás különösen azért tekinthető csak hozzávetőlegesnek, mert az egyik évről a másik évre átmenő készleteket nem ismerjük, a termelési év pedig különben sem vág össze a naptári évvel, melyről külkereskedelmi adataink évi eredménye szól.

Utalva a fenforgó nehézségekre, ezuttal mellőzzük a belfogyasztás külön kiszámítását, inkább áttérünk mezőgazdasági terményeinknek a *külkereskedelmi forgalomban* való szerepére. De ismételen is hangsúlyozzuk, hogy egy év külkereskedelmi forgalmának alakulásában két év termésének hatása érezhető.

A mezőgazdasági
termények
forgalma.

Gabonából és lisztből 1900-ban 2648 millió métermázsát vittünk ki, több mint 4 millió métermázsával többet, mint a közvetlenül megelőző és közel 8 millió métermázsával többet mint az 1898-ik évben. Kivitelünk e nagymérvű emelkedése annál többet nyer jelentőségben, mert a behozatalnak fokozatos csökkenésével járt karöltve. Gabonaimportunk 1898-ban még 72 millió métermázsára rúgott, 1899-ben leszállt 35, 1900-ban pedig 16 millió métermázsára.

Az egyes gabonanemüeket tekintve, kivitelünk emelkedése igen nagy volt buzából és rozsból, zabból már mérsékeltebb, míg ellenben árpa és kukoricakivitelünk határozottan hanyatlott. Liszt kivitelünk szintén örvendetesen emelkedett, 567 millióról 687 millió métermázsára. Oly fényes eredmény ez, melyet eddig csak az 1896-ik év mult felül.

Buzánk tulnyomó részt Ausztriában talált piacot, az 5⁴⁶ millió métermázsából 5³⁰ millió. E mellett a többi relatio egészen eltörpül, de azért mégis némi javulásként említhetjük, hogy Németországba és Svájcba valamivel több búzát szállítottunk ki, mint 1899-ben. Németországba 1899-ben csak 4.987 métermázsos búzát vittünk, 1900-ban 37.633 métermázsát, Svájcba 1899-ben nem is volt búzakivitelünk, 1900-ban ellenben 20.510 mmázsos. Búzakivitelünk roppant összegéhez képest még ez is csekélység ugyan, de már ez a kis javulás is figyelmet érdemel.

Rozskivitelünk mondhatni teljes összegében Ausztriára esett. Árpakivitelünk, a mint említettük, közel fél millió métermázsával csökkent. A csökkenés a vámkülfölddel való forgalmunk rovására esik, mert Ausztriába 169 ezer métermázsával többet szállítottunk, mint a megelőző évben, ellenben kivitelünk Németországba 1⁷⁰ millióról leszállt 1¹² millióra, Hollandiába és a hollandiai kikötőkbe irányuló kivitelünk 155⁷ ezerről 99⁹ ezerre, sőt Nagy-Britanniába irányuló kivitelünk 93 ezer métermázsáról 58 ezer métermázsára hanyatlott. Zabból, kukoriczából sem volt számbavehető kivitelünk a vámkülföldre; fogyasztó piacunk főleg Ausztria. Ellenben örvendetes jelenségül mutatkozik, hogy babkivitelünk, mely magában is szépen emelkedett, főleg a vámkülföldre vette útját, Ausztriába Trieszten kívül csak 69 ezer métermázsát szállítottunk, míg Franciaországba 134, Északamerikába 98, Németbirodalomba 68, Olaszországba 47 ezer métermázsát.

Legnagyobb fontossággal bír azonban lisztkivitelünk. Lisztet Ausztriába 1900-ban kerek egy millió métermázsával szállítottunk többet, mint 1899-ben. Emelkedett némileg Boszniába irányuló kivitelünk is, de Németországba 20 ezer, Olaszországba 23 ezer métermázsával vittünk ki kevesebbet, ellenben Nagy-Britanniába irányuló kivitelünk 63 ezer métermázsával emelkedett, Braziliába is valamivel több lisztet vittünk ki, sőt az afrikai portugál gyarmatokba is erősebben megindult a magyar liszt kivitele. Összes lisztkivitelünket tekintve még Ausztriába és Boszniába, tehát a vámterületre, 1899-ben 79⁸²%-ot vittünk ki, addig 1900-ban 81³⁴%-ot. Abszolút mennyiséget a vámkülföldre is többet vittünk ugyan ki 1900-ban, de aránylag mégis valamivel kevesebbet tudunk elhelyezni a vámkülföldön s a legutóbbi évben még inkább Ausztriára voltunk utalva.

Gabona- és lisztkivitelünk értéke az árak hanyatlása következtében nem emelkedett oly örvendetesen, mint a mennyiség. Kivitelünk értéke 1900-ban 439³⁴ millió koronát tett, 42 millió koronával többet mint a megelőző évben, de az eredmény még kedvezőbb, ha a behozatal és kivitel egyenlegét tekintjük, mert kiviteli többletünk a gabona és liszt értékénél 1900. évben még az 1896-ik évit is felülmulja egy pár millió koronával, activ egyenlegül ugyanis 416⁸² millió koronát nyerünk, holott ez az egyenleg 1899-ben csak 347⁸⁷, 1898-ban pedig csupán 294⁹⁹ millió korona volt, úgy hogy a két év előtti állapottal szemben a javulás 122 millió koronára rúgott. Külön említve fel a főbb gabonaműveket és a lisztet: búzakivitelünk értéke 1900-ban 84⁶, rozskivitelünké 47⁸, árpakivitelünké 56⁷, zabkivitelünké 30⁵, tengerikivitelünké 31⁷, lisztkivitelünké pedig 156⁶ millió koronát tett.

Állattenyésztés
és
állatforgalom.

Mezőgazdaságunk másik főágának, az állattenyésztésnek állapotáról nem számolhatunk be újabb statisztikai adatokkal. Állatállományunknak a nagy mezőgazdasági összefűrés óta újabb számbavétele nem történt, de azért kétségtelen, hogy a haladás állandó előmenetelt tanúsít. Mindazt, a mi állattenyésztésünk emelésére a lefolyt évben történt, a földmivelésügyi ministerium jelentése mutatja be, elég itt állattenyésztésünk állapotának külkereskedelmi forgalmunkból visszatükröződő képét vázolnunk. Vágó- és igásállatokból külkereskedelmi forgalmunk eredményét az utóbbi öt év alatt a következő számok mutatják be:

	1896-ban	1897-ben	1898-ban	1899-ben	1900-ban	1896-ban	1897-ben	1898-ban	1899-ben	1900-ban
	Behozatal					Kivitel				
	m e n n y i s é g					d a r a b o k b a n				
Ökör	50.073	38.272	58.685	66.750	58.259	186.015	190.192	195.445	224.141	230.736
Bika	388	498	1.132	1.870	1.576	8.424	9.750	10.784	13.738	19.068
Tehén	9.871	8.181	10.181	7.728	5.413	22.483	23.614	24.660	27.294	34.161
Bivaly	358	149	1.344	1.008	538	6.085	5.788	6.189	6.812	7.893
Üsző és tinó	1.251	1.021	874	841	725	7.495	4.801	7.315	8.965	11.020
Borjú	1.300	1.319	780	923	1.899	7.969	13.456	10.994	13.288	18.625
Juh és kecske, bárány és gödölye	41.726	26.397	21.269	25.375	22.481	260.371	192.271	147.496	367.411	143.032
Sertés és malac	45.807	99.898	80.420	90.471	85.151	255.753	200.362	236.859	391.543	485.464
Ló és csikó	2.128	2.142	1.937	1.818	869	39.077	41.404	36.320	39.416	54.759
Öszvér és szamár	18	5	24	11	5	142	70	76	500	642
Összesen	152.920	177.882	176.646	196.795	176.916	793.814	681.708	676.138	1,093.108	1,005.400
	É r t é k e z e r k o r o n á k b a n									
Ökör	9.064	7.154	11.188	14.042	12.817	71.866	76.300	73.326	86.127	92.361
Bika	166	236	418	598	571	2.416	2.902	3.422	4.465	6.530
Tehén	1.254	1.208	1.293	1.231	854	5.100	6.067	6.323	8.012	10.043
Bivaly	44	22	189	141	80	926	919	875	1.088	1.245
Üsző és tinó	98	106	190	184	121	1.208	826	1.838	1.863	2.281
Borjú	32	28	24	36	76	242	434	412	555	754
Juh és kecske, bárány és gödölye	338	244	190	246	220	3.868	2.944	2.254	4.165	2.553
Sertés és malac	6.006	15.304	12.428	11.005	11.185	39.702	33.366	38.166	49.730	59.477
Ló és csikó	6.262	6.682	4.432	4.421	889	28.478	31.492	28.830	30.697	28.608
Öszvér és szamár	—	—	2	1	—	6	2	4	35	48
Összesen	23.264	30.984	30.354	31.905	26.813	153.812	155.252	155.450	186.737	203.900

Állatforgalmunk az 1900-ik évben rendkívül kedvezően alakult. A kivitt állatok összes száma némileg csökkent ugyan, de ezt kizárólag juhkivitelünk hanyatlása idézte elő, míg ellenben a többi állatnemekből határozottan kedvezőbb eredményt értünk el, mint 1899-ben, sőt szarvasmarhából és lóból kedvezőbbet, mint eddigelé bármelyik esztendőben.

Állatkivitelünk alakulása annál kedvezőbbnek mondható, mert behozatalunk viszont csökkent, és a mit kivittünk, magasabb árakon tudtuk értékesíteni. Vágóökreinkért például 1899-ben darabonként átlagosan az Ausztriába való kivitelnél 368⁵ koronát kaptunk, 1900-ban pedig 375 koronát, a Németbirodalomba szállítottakért 1899-ben 542 koronát, 1900-ban pedig 570-et. Kivitt sertéseinket aránylag még jobban tudtuk értékesíteni. 1899-ben átlagosan darabonként 138⁵ koronával, 1900-ban pedig 151 koronával. Sertés-kivitelünk máskülönben is rendkívül kedvezően alakult a megelőző évekhez képest. A sertésvész következtében 1897-ben sertéskivitelünk 200 ezer darabra szállt le, 1898-ban némi javulás állt be, mely 1899-ben még inkább fokozódott, 1900-ban pedig már 485 ezer darabot vittünk ki. Bármily örvendetes azonban ez az emelkedés, még mindig nagyon távol állunk attól, hogy csak meg is közelíténők sertéskivitelünknek a sertésvész előtti években elért magasságát. Ha levonjuk az akkor még igen tekintélyes sertésbehozatalt: tiszta kivitelünk 1894-ben 1,110.787 darabra rúgott, míg az 1900-ik évben bármily örvendetes is az emelkedés a közvetlenül megelőző évekkel szemben, kiviteli többletünk csak 400 ezer darabot tett. Igaz, hogy csaknem négyszer annyit, mint 1897-ben, midőn tiszta kivitelünk 100.464 darabot tett. Kivitelünk nagyságának alakulása természetesen az értékben is kifejezésre jut, 1900-ban sertéskivitelünk netto értéke 48 millió koronát

tett, kerek 10 millióval többet, mint 1899-ben, de messze elmarad az 1894-iki év eredménye mögött, a midőn sertés kivitelünk netto értéke 140 millió koronára rúgott.

Lovat közel 55.000 darabot vittünk ki az 1900-ik évben. Ló kivitelünk 1895. óta nagyon szép lendületet vett, azelőtt a 20.000 darabot sem érte el évenként; az 1900-ik évi nagy emelkedésben része van a délafrikai háborúnak is, Délafrikába ugyanis ez évben több mint 10.000 darab lovat vittünk ki. Ló kivitelünk Olaszországba is szépen emelkedett, Franciaországba azonban félfannyi lovat sem vittünk ki, mint 1899-ben.

A lótól eltekintve, állatkivitelünk túlnyomó rész Ausztriába esik, sertéseink előtt tudvalevőleg a német határ egészen el van zárva, juh kivitelünk pedig a vámkülföldre csaknem egészen megszűnt, sőt Németországba szarvasmarháinkból is csak vágni való vittünk ki. Vágni való tehenet Németországba néhány százzal kevesebbet vittünk ugyan ki 1900-ban mint a megelőző évben, de hízott ökörkivitelünk 5 ezer darabbal emelkedett.

Állatvásárok.

Az *állatvásárok* gazdasági életünkben fontos szerepet játszanak, mert állatainknak az ország határain belül végbemenő kereskedelmi forgalmát nagyrészt az állatvásárok közvetítik. Az 1900. év folyamán a Magyarbirodalomban 5.565 állatvásár tartatott s e vásárokon összesen 5⁸² millió szarvasmarha, 2²⁸ millió ló, 1²⁰ millió juh és 1³⁵ millió sertés fordult meg. E valóban nagy számokhoz képest az eladás jóval kisebb számokkal szerepel. A főlhajtott állatokból ugyanis eladatott 2⁰³ millió szarvasmarha, 512 ezer ló, 562 ezer juh és 517 ezer sertés. Az eladás aránya legkedvezőbb a juhoknál, a mennyiben majdnem minden második juh vevőre talált, a lovaknak ellenben még egy negyedrészre sem kelt el. Ha az egyes főbb piacokat külön tekintjük, a szarvasmarhák forgalma tekintetében különösen az erdélyrészi vásárok tűnnek ki valóban óriási felhajtással. Így pl. a bánffyhungyadi vásárokra 67.489, a szászrégenire 40.994, a tordaira 39.940, a nagyenyedire 38.026, a hátszegire 32.682, az erzsébetvárosira 32.552 szarvasmarha hajtott fel. Legtöbb szarvasmarha kelt el ugyancsak Bánffyhungyadon, 44.962, és Szászrégenben, 19.019. A lovak felhajtása legnagyobb volt a temesvári, szegedi és gyulai vásárokon, 23.739, 19.306, illetve 19.010 darab. Legtöbb juhot a debreczeni vásárokra hajtottak fel, 135.965-öt; sertésfelhajtás tekintetében ugyancsak a debreczeni s azonkívül a pápai vásárok voltak legforgalmasabbak, 27.550, illetőleg 18.804 darabbal. Külön említést érdemelnek a budapesti szarvasmarha, borjú és juhvásárok, melyeknek szarvasmarha forgalma, minthogy a hetivásárokra is történik állatfelhajtás, a vidéki vásárokat messze túlhaladja. A budapesti vásárookra ugyanis 1900-ban felhajtott 112.740 ökör, 7.902 bika, 5.274 bivaly, 8.703 fejős tehen, 42.931 vágótehen és 120.742 borjú, vagyis összesen 298.292 szarvasmarha, továbbá 54.032 juh és 34.000 bárány.

A kőbányai sertés piac, mely régebben állatforgalmunkban igen fontos helyet foglalt el, az 1895-iki sertésvész óta jelentőségben meglehetősen alászállott. Az 1900. év folyamán összesen csak 170.272 sertés szállított fel Kőbányára s ebből is 82.295 darab szerbiai származású volt. A felszállított mennyiségből 160.180 darab szállított el, nagyobb része, 65.157 darab Budapest fogyasztására, míg egyéb belföldre 43.431, Bécsbe 16.962 és az osztrák tartományokba 33.794 darab szállított. Ujabbán már a ferencvárosi consumvásár sertésforgalma jelentékenyen túlhaladja a kőbányai sertés piac forgalmát. Ide 1900-ban 276.305 darab sertés érkezett. Győr sertés kereskedelme is erősen fejlődik: 1900-ban 69.704 darab érkezett s 63.080 darab szállított el, ez utóbbiból 40.696 darab Bécsbe és 13.221 darab Ausztria többi részébe.

Gyapjúauktiók.

A budapesti *gyapjúauktiók* 1900-ban hanyatlást mutatnak; az előző évi 25.109 bállal szemben 1900-ban csak 11.914 bál gyapjú árvereztetett el; az utolsó hat évben elárverezett gyapjú mennyiség 136.396 bálra rúgott.

Tej-
szövetkezetek. Az állati termékek értékesítésének egy más terén azonban, érte a falusi *tejszövetkezetek* működését, meglepő fejlődést látunk. A szövetkezetek száma csupán egy év

alatt 146-ról 246-ra emelkedett, a tagoké 15.183-ról 26.932-re és a szövetkezethez tartozó teheneké 27.264-ről 46.044-re. Legjobban el vannak terjedve e szövetkezetek a délvidéken, különösen Baranya és Bács-Bodrog vármegyékben; az előbbiben 59, az utóbbiban 41 ilyen szövetkezet állott fenn az 1900. év végén. A szövetkezetek működésének jellemzésére elég legyen felhozni, hogy az 1900. év folyamán 39⁵⁴ millió liter tejet és 1¹⁹ millió kilogramm vaját szállították, s életképességüket mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy bevételük 4,294.360 koronát tett az előző évi 2,311.216 koronával szemben.

Az állattenyésztésnek két kisebb, habár jelentőségre nem kevésbé fontos ágáról, a *méh- és selyemtenyésztésről* a földművelésügyi miniszter jelentése részletesen megemlékeztet. Méh- és selyemtenyésztés. kezvén, szükségtelennek tartjuk e helyen az adatokat ismételni. Mint örvendetes tény emelhetjük ki mindazonáltal azt a körülményt, hogy a selyemtenyésztés az utóbbi években tapasztalt némi hanyatlás után a múlt évben újlag erőteljes fejlődésnek indult, a mennyiben úgy a selyemtenyésztéssel foglalkozó községek, mint a családok száma is emelkedett s a termelt gubók mennyisége is 1,244.728 kilogrammról 1,354.120 kilogrammra szökkent fel.

A fontosabb állati termékek forgalmáról a következő néhány adat kíván futólag Állati termékek tájékoztatást nyújtani: forgalma.

	1896-ban	1897-ben	1898-ban	1899-ben	1900-ban	1896-ban	1897-ben	1898-ban	1899-ben	1900-ban
	B e h o z a t a l					K i v i t e l				
	m e n n y i s é g m é t e r m á z s á k b a n									
Eledelfélék	106.877	116.516	117.784	80.766	72.980	692.167	696.864	708.638	842.177	1,017.057
Ipari segédanyagok	99.263	115.851	112.053	118.886	126.856	147.150	144.682	150.646	184.910	152.115
Együtt:	206.140	232.367	229.837	199.652	199.836	839.317	841.546	859.284	1,027.087	1,169.172
	É r t é k e z e r k o r o n á k b a n									
Eledelfélék	11.780	14.006	14.196	9.844	8.483	48.436	47.184	50.286	61.809	74.742
Ipari segédanyagok	12.126	14.276	13.990	16.042	17.500	35.654	33.546	36.088	46.802	34.013
Együtt:	23.906	28.282	28.186	25.886	25.983	84.090	80.730	86.374	108.611	108.755

Úgy mennyiségre, mint értékre 1900-ban az eledelfélékből jóval többet, az ipari segédanyagokból ellenben jóval kevesebbet vittünk ki, mint a megelőző évben. Örvendetesen emelkedett tej, vaj, sajt, disznózsír, szalonna és tojás kivitelünk, ellenben gyapjukivitelünk egyharmaddal szállt le. Különösen ki kell emelnünk vajkivitelünknek örvendetes emelkedését. 1896-ban és 1897-ben még körülbelül annyi vajat hoztunk be, mint a mennyit kivittünk, 1900-ban ellenben 9.980 métermáza vajbehozattal szemben 34.838 métermáza kivitel állott. Vajkivitelünknek az utóbbi években tapasztalt ugrásszerű emelkedését annak az actiónak köszönhetjük, melyet a tejszövetkezetek alakítása és vajexportunk emelése körül kifejtünk. Ez a jólétnek és boldogulásnak új forrását nyitja meg a magyar kisbirtokososztály előtt. Ugyancsak a kisbirtokososztály megélhetését mozditja elő a baromfitenyésztés haszna, mely külkereskedelmi forgalmunkban is nem utolsó tényező. Tojás kivitelünk 1900-ban 420.897 métermázsára rúgott, 70.000 métermázsával és 6 millió koronával többre, mint a megelőző évben.

Ha a baromfitenyésztés egész jelentőségét mérlegelni akarjuk, meg kell említenünk, hogy 1900-ban eleven és leölt baromfit 21,284.074 korona értékűt, tojást 34,497.027, tollat 9,938.210, lúdzsirt 59.296, lúdmáját pedig 809.200 korona értékűt vittünk ki, összesen tehát kivitelünk értéke baromfiból és annak termékeiből 66,587.807 koronára rúgott. Oly összeg ez minőt a termelés egyéb ágai közül is csak kevés tud felmutatni. Érdekes külön is vetni egy tekintet az egyes baromfinemekre. Elevenen és leölve kivittünk csirkét és kappant 8,375.013 korona értékűt, ludat 9,805.901, kacsát 1,272.494, pulykát és gyöngytyúkot 1,824.847, házigalambot 5.819 korona értékűt. Ha még figyelembe vesszük, hogy a tojás a tyúktartás, a toll pedig túlnyomó részében a lúdtartás hasznához számítható,

világos, hogy a baromfitenyésztésnek ez a két ága legnagyobb, sőt mondhatni, valóságos közgazdasági fontossággal bír.

Állategészség-
ügy.

Az állategészségügy az 1900. év folyamán javulást mutat, a mennyiben a ragadós betegség következtében elhullott állatok száma a magyar anyaországban 221.593-ról 193.677-re, a társországokban pedig 27.572-ről 11.105-re süllyedt. E kedvező eredmény a sertésvész okozta pusztítás enyhülésének tulajdonítható. E makacs járvány azonban még mindig fel-fellép s helyenkint 1900-ban az anyaországban 173.103, a társországokban pedig 6.270 volt e betegség következtében elhullott sertések száma. A lépfene valamivel erősebben lépett fel, mint az előző évben és 3.171 áldozatot követelt a lovak, szarvasmarhák és juhok közül. A sertéseket a sertésvészen kívül az orbáncz is erősen pusztította, a mely ez évben ismét erősebben lépett fel s 15.234 sertésnek okozta vesztét. Örömmel constatálhatjuk, hogy a többi ragadós betegségek közül a száj- és körömfájás, továbbá a ragadós tüdőlob teljesen elfojtottnak tekinthető. A társországokban a himlő okozott nagyobb pusztítást a juhok közt, az előző évhez képest azonban itt is lényeges javulás mutatkozik. Hogy a ragadós állati betegségek mily érzékenyen sujtják a mezőgazdaságot s az ellenük irányuló védekezés mennyire fontos, annak igazolására szolgáljon az, hogy a ragadós betegségek következtében elhullott vagy kiirtott állatok értéke az anyaországban 6 millió 637 ezer koronát, a társországokban pedig 268 ezer koronát képviselt.

Szőlőművelés.

A Magyarbirodalom szőlőterülete az 1900-ik évben 260.225 hektárra rúgott, 5.303 hektárral többre mint a megelőző évben. Szőlőterületünk legmélyebbre az 1895-ik évben süllyedt, azóta csaknem folytonos emelkedés constatálható, jeléül annak, hogy szőlőművelésünk annak a nagy válságnak, melyet a phylloxeravész idézett elő, tetőpontján már túl van és az állandó javulás útján halad. A phylloxera ugyan még most is szüntelenül pusztít, és évenként kisebb-nagyobb területek esnek áldozatul e bajnak, de az elpusztított szőlők reconstructiója, karöltve új szőlők telepítésével, oly örvedetesen halad, hogy az ültetés már évről-évre túlhaladja az elpusztított területet. Messze vagyunk ugyan attól, hogy csak meg is közelítnék azt a területet, melylyel szőlőhegyeink birtak abban az időben, mikor még a phylloxeravész hatása nem igen volt észlelhető, 1885-ben ugyanis a Magyarbirodalom szőlőterülete 435.710 hektár volt, 175 ezer hektárral több a jelenlegi területnél. A phylloxeravész hatása a magyar anyaországban korábban nyilvánult, de a kedvezőbb fordulat is korábban állt be, mint Horvát-Szlavonországokban. A Dráván túl ugyanis a szőlőművelés területileg még mindég hanyatlást mutat s a szőlőterület épen az 1900-ik évben érte el legmélyebb állását 38.387 hektárral, 2.051 hektár csökkenést jelent ez még az 1899. évi állapottal szemben is, az 1887. évvel szemben pedig, midőn a társországoknak 68.251 hektár szőlője volt, 29.864 hektár, vagyis 43,74% hanyatlást. A magyar anyaországban ellenben az 1900-ik évben a szőlőterület 7.354 hektárral volt nagyobb mint a közvetlen megelőző 1899-ben s 19.000 hektárral nagyobb, mint 1895-ben, a midőn szőlőterületünk a legmélyebbre szállt alá. A magyar anyaország szőlőterülete 1884-ben volt legnagyobb, nem kevesebb mint 367.808 hektár és így az 1900-ik évi terület, az utóbbi években elért javulás daczára, ennek csak 60,31%-át tette.

A szőlők telepítését, értve alatta úgy az elpusztult területen a szőlőművelés reconstructióját, mint az eddig szőlőművelésre még nem használt területek beültetését, az utóbbi évtizedről a következő számok mutatják:

É v	Immunis talajba	Nem immunis talajba	Összesen
1891	2.016 hektár	2.418 hektár	4.434 hektár
1892	3.016 »	3.702 »	6.718 »
1893	2.154 »	3.109 »	5.263 »
1894	2.893 »	4.768 »	7.661 »

É v	Immunis talajba	Nem immunis talajba	Összesen
1895	2.592 hektár	5.616 hektár	8.208 hektár
1896	2.849 >	6.071 >	8.920 >
1897	2.679 >	6.314 >	8.993 >
1898	3.310 >	7.275 >	10.585 >
1899	4.593 >	9.019 >	13.612 >
1900	2.733 >	8.939 >	11.672 >

Ha a beültetett összes területet tekintjük, ez évtized alatt nagyon örvedetes haladást látunk, 1891-ben még csak 4.434 hektárt ültettek be szőlővel, 1898 óta azonban évről-évre több mint 10 ezer hektárt. Legnagyobb területet 1899-ben; az 1900-ik évben némi csökkenés mutatkozik, de az eredmény még mindig nagyon kedvező s arról a munkásságról tanuskodik, mely a szőlőültetés és felújítás terén ország-szerre folyik.

Nagyon érdekes az új ültetésű szőlők immunis és nem immunis talaj szerint való megoszlása. A mint a phylloxeravész a kötött talajokon feltartóztathatlanul folytatta pusztítását, a figyelem az immunis homok felé fordult. Immunis talajba 1899-ben ültettek legtöbb szőlőt; de már 1900-ban a homoki szőlők ültetésében nagy visszaesést látunk. Az ültetés irányának főleg az 1896. évi V. t.-cz. adott új fordulatot. Azóta a nem immunis talajba ültetett szőlők területe növekedik nagy arányokban. A maximumot itt is az 1899. év mutatja, de az 1900-ik év is csaknem egészen olyan kedvező eredményt ért el.

A közölt adatok csak a magyar anyaországra vonatkoznak, minthogy Horvát-Szlavonországokban az adatgyűjtés ezekre a kérdésekre csak 1896 óta terjed ki. Ez évtől kezdve az egyes években következő területeket ültettek be szőlővel: 1896-ban 1.481, 1897-ben 2.068, 1898-ban 2.356, 1899-ben 2.609, 1900-ban pedig 2.073 hektárt. Az 1899. évig a társországokban is szép emelkedés tapasztalható évről-évre a szőlőültetés terén, az 1900. évben azonban erős visszaesés állt be.

Úgy a magyar anyaországról valamint a társországokról a közölt számadatok az egyes években szőlővel beültetett területeket mutatják; adatgyűjtésünk azonban megkülönbözteti ezenkívül azokat az új ültetésű szőlőket is, melyek a megelőző években telepítettek, de még vagy egyáltalán nem teremnek, vagy pedig csak minimalis termést adnak. Az ilyen új ültetésű szőlők a magyar anyaország összes szőlőterületének 1900-ban 25·02%-át tették, míg Horvát-Szlavonországokban csak 16%-át. Ez is mutatja, hogy a szőlők új telepítése mennyire erőteljesebben halad a Dráván innen mint a Dráván túl; de viszont a teljes termésben levő szőlők területe aránylag Horvát-Szlavonországokban több, ott az összes szőlőterületnek 1900-ban 69·20%-át tette, míg a Dráván innen csak 46·50%-át. Nagy a különbség a Dráván innen és túl az elvénuilt és phylloxeralepett szőlők területe között is, a magyar anyaországban a szőlők ezen két csoportja szintén 1900-ban az összes szőlőterületnek 28·30%-át, míg Horvát-Szlavonországokban csak 14·80%-át tette.

Érdekes az egész szőlőterületnek *immunis és nem immunis talaj* szerint való megoszlása, sajnos, erre nézve csak az anyaországból vannak adataink. A magyar anyaországban az összes szőlőterületből 1900-ban 39·20% esett az immunis homoktalajra. Nagy változást e tekintetben nem látunk, legalább az utóbbi 6 évben nem, annál jelentékenyebb a változás, ha külön tekintjük az új ültetést, tehát a még nem termő és a teljes termésben levő szőlőket. Míg ugyanis az új ültetésű szőlőknek 1895-ben 60·70%-a immunis talajú volt, 1900-ban már csak 35·40%-a, ellenben a teljes termésben levő szőlők-

nek 1895-ben 51,2%-a állott immunis talajon, 1900-ban pedig 55,7%-a. Világos jele ez annak, hogy, a mint az imént közölt számokból is látható volt, az utolsó években aránylag sokkal több szőlőt ültettek immunis, mint nem immunis talajba. Míg ellenben a teljes termésben levő szőlőknél az immunis talaj erősebb térfoglalása onnan magyarázható, hogy a korábbi évek homoki ültetései már termővé váltak s a teljes termésű szőlők közt foglalnak helyet, ellenben a teljes termésben volt nem immunis szőlőterületnek tetemes részén évről-évre még mindig pusztít a phylloxera.

Az ismétlés elkerülése végett hallgatnunk kell itt azokról a nagy fontosságú és sokoldalú intézkedésekről, melyek szőlőművelésünk fejlesztése érdekében történtek, elég ha utalunk a földművelésügyi ministerium működéséről szóló jelentésben foglaltakra. Ott részletes tájékoztatást találhatni úgy a szakképzettség érdekében tett intézmények eredményéről, valamint a phylloxerának ellentálló amerikai vesszők és ojtványoknak előállításáról, s áttérhetünk az 1900. évi szüret eredményének vázlatos ismertetésére. Előbb azonban meg kell emlékeznünk a terméseredményt befolyásoló okokról.

Köztudomású, hogy a kilenczvenes évek elején a *peronospora* rohamos föllépte mily nagy mértékben csökkentette Magyarország bortermését. A védekezés eleinte nagyon lassan ment, de később a szakközegek felvilágosító működése kezdte meggyőzni a kételkedőket s az egyesek példája mind általánosabb követésre talált. Ma már azt lehet mondani, hogy a *peronospora* ellen való permetezést csaknem mindenütt alkalmazzák. A védekezésnek meg is van az az örvedetes következménye, hogy a *peronospora* pusztítása kevésbé intenzív, mint felléptének első éveiben volt. Hogy a védelem még teljesebb sikert nem tud felmutatni, annak oka főleg a kistermelők részéről a permetezésnek gyakorta nem kellő időben és nem elég szakértelemmel eszközölt alkalmazásában rejlik. A permetezésnek általános elterjedését örvedetesesen mutatják e műnek évkönyvi részében közzétett adatok; míg ugyanis a magyar anyaországban 1895-ben 44.601 hektárt permeteztek *peronospora* ellen, addig 1900-ban már 171.597 hektárt vagyis az összes szőlőterületnek 1895-ben 21,98, 1900-ban pedig 77,67%-át. Horvát-Szlavonországból csak a legutóbbi évről vannak adataink, e szerint ott 1900-ban 28.176 hektárt permeteztek *peronospora* ellen, 73,39%-át az összes szőlőterületnek. A védekezés általánosabb alkalmazásának meg is van a kellő hatása, a *peronospora* évről-évre kisebb területen lép fel, 1897-ben a magyar anyaországban még 147.350 hektárt lepett el, vagyis az összes szőlőterületnek 71,7%-át, 1900-ban pedig 106.953 hektárt, vagyis csak 48,2%-ot. De nemcsak a *peronospora* által megtámadott terület kisebb évről-évre, hanem a baj is, épen a védekezés folytán, sokkal enyhébb jellegűvé vált.

Örvedetesesen emelkedik a *szénkénegezés* alkalmazása is. 1895-ben a magyar anyaországban még csak 1.713 hektár területen gyérintették a phylloxerát szénkénnel, 1900-ban pedig 12.576 hektáron. Ujabban nemcsak a phylloxera által megtámadott régi szőlőket igyekeznek fentartani gyérintő eljárással, hanem sok esetben nem immunis területeken európai vesszőket egyenesen a gyérintési eljárás alkalmazásának szándékával ültetnek be. Az eredmény kedvező természeti viszonyok mellett, úgy látszik, megfelel a várakozásnak.

A phylloxera terjedése 1900-ban lassúbb volt, mint a megelőző években. Ez évben a magyar anyaországban 69, Horvát-Szlavonországból 16 községben fedeztek föl új phylloxera-infectiót. Ezzel a phylloxerás községek száma a Dráván innen 3.112-re, a Dráván túl 1.486-ra emelkedett.

Az 1900-ik év *szőlőbetegségek* tekintetében sokkal kedvezőbb volt az 1899-ik évnél, míg ugyanis 1899-ben a magyar anyaországban a lisztharmat 54.993 hektár területen pusztított, 1900-ban már csak 15.287 hektáron. Hasonlóképpen örvedetes, hogy a szőlőmoly és a szőlőiloncza kártétele is jóval csekélyebb tere szorítkozik.

A szőlőmoly 1899-ben 19.026 hektáron pusztított, 1900-ban már csak 6.790 hektáron, a szőlőiloncza kártétele pedig 756 hektárról 532 hektárra szállt le. Nem lehetetlen, hogy e két veszedelmes rovar megfogyását a két ízben pusztított erős tavaszi fagy idézte elő, az a csapás, mely máskülönben gazdag reményekkel biztató szőlőtermésünket oly nagy mértékben leszállította. Április 27-én a hőmérsék az ország legnagyobb részében hirtelen 0° alá szállt le, Egerben —5, Debreczenben —3, Kiskartalon —2°-ot mutatott a hőmérő, ellenben az ország nyugati részében, valamint a Tisza-Maros szögében is 0°-on felül maradt, sőt az alföld közép medenczejében is voltak helyek, hol a hőmérsék néhány fokkal a fagypontra felül maradt. Az első fagy a szőlőtermésben még csak kisebb kárt okozott, mert a szőlő fakadása általában nem volt előhaladt stadiumban. Annál nagyobb pusztítást tett a május 12-iki fagy, mely a következő éjszakán megisméltődött. Május 11-ről 12-re virradóra a hőmérő Egerben és Debreczenben ismét —3°-ra szállt le. A fagy különösen Magyarország északkeleti részeit, tehát a hegyalját is, s az alföld homoki szőleit látogatta meg. Az ország nyugati része azonban meglehetősen ment maradt a csapástól. Keszthelyen, Csáktornyan például 5°-ot mutatott a hőmérő 0 felett.

A kései fagy roppant károkat tett szőlőtermelésünkben, úgy hogy *termésünk* nem érte el egészen a megelőző évit sem; míg ugyanis 1899-ben a magyar anyaországban 1.73 millió hektoliter bor termett, 1900-ban csak 1.64 millió, Horvát-Szlavonországokban pedig a bortermés 315.000 hl.-ről 301.000 hl.-re szállt le. Ez utóbbinál azonban a kisebb termést nem a szőlők gyengébb hozama idézte elő, mert a tavaszi fagy a társországok szőleit meglehetősen megkimélte, hanem a területnek már fentebb jelzett csökkenése.

A magyar anyaországban az átlagtermés hektáronként 1900-ban a megelőző évhez képest 8.05 hektoliterről 7.40 hl.-re szállt le, míg ellenben a társországokban 7.80 hl.-ről 7.83 hl.-re emelkedett. Országrészenként nagyon eltérő volt a terméseredmény. Az abszolút mennyiséget hasonlítva össze a megelőző év termésével, nagy emelkedést látni a Duna két partján; a Duna bal partján ugyanis még 1899-ben csak 87.658 hl. termett, 1900-ban 120.852 hl., még nagyobb az emelkedés a Duna jobb partján, ott a bortermés 433.187 hl.-ről 636.536 hl.-re emelkedett. A Tisza jobb partján már csak némi csekély növekedést látunk, a Tisza-Maros szögének és az erdélyi részeknek bortermése némileg meg is csökkent. Két országrészen roppant nagy volt a visszaesés, míg ugyanis 1899-ben a Duna-Tisza közén 609.296 hl. újbor termett, 1900-ban csak 409.460, a Tisza bal partjának bortermése pedig 111.037 hl.-ről leszállt 48.674 hl.-re. A tavaszi fagy különösen Szabolcs vármegyében oly nagy pusztítást vitt véghez, hogy az 1900. évi termés csak 6.078 hl.-t tett a megelőző évnek 32.049 hl. termésével szemben. Még abban a két országrészen is, a hol 1900. évi bortermésünk a megelőző évi termékkel szemben nagyon szép emelkedést mutat, vannak egyes vármegyék, hol a tavaszi fagy hatása érezhetően nyilvánult és az 1900-ik évi termés alatta maradt a megelőző évinek, így a Duna bal partján Esztergom megyében, a Duna jobb partján Komárom, Moson és Tolna vármegyében, ellenben fényes termése volt Pozsony, Sopron és Zala vármegyének. A hektáronkénti átlagos termés, nem tekintve a városi törvényhatóságokat, Szeben vármegyében volt a legnagyobb, nem kevesebb mint 30 hl., második helyen Arad vármegye áll, közel 18 hl. átlagos termékkel, azután jönnek Pozsony és Sopron vármegyék 15 hl.-t meghaladó, Zala és Szerém vármegyék 12 hl.-t meghaladó átlagterméssel, 10 hl.-nél több termett még Hunyad és Temes megyében is. Némely vármegyében azonban a bortermés a tavaszi fagy folytán szinte minimalis volt, Hajdu és Ugocsa megyében még az egy hektolitert sem érte el hektáronként.

Szőlőtermésünk értéke is kisebb volt 1900-ban, mint 1899-ben, mert nemcsak a termés volt valamivel alacsonyabb, hanem a szőlő- és borárak is kedvezőtlenebbül alakultak mint a megelőző évben. Összes szőlőszeti termésünk értéke az egész Magyarbirodalomban 1899-ben 73.5 millió korona volt, míg 1900-ban csak 67.4 millió. De még így is jóval magasabb, mint az 1896., 1897. és 1898-ik évek bármelyikében, nem is említve a

90-es évek első felét, melyek közül csupán csak az 1895-ik év vált ki a többit messze túlszárnyaló eredménynyel.

Bor- és
szőlőforgalom.

Ismeretes, hogy Magyarországnak korábban csekély behozatal mellett nagy bor-kivitele volt. A phylloxera föllépte, támogatva egyéb bajoktól, borforgalmunk képét lassankint egészen megváltoztatta, a 90-es évektől kezdve borbehozatalunk hirtelen roppant magasra szökött, és oly mértékben apadt borkivitelünk. *Borforgalmunkat* az utóbbi másfél évtized alatt a következő kimutatás tünteti fel:

É v	B e h o z a t a l		K i v i t e l	
	métermázsa	korona	métermázsa	korona
1886	92.450	14,940.966	1,349.486	30,328.096
1887	91.229	14,718.920	1,332.832	32,503.742
1888	161.371	23,935.340	1,495.180	36,782.244
1889	166.761	22,686.840	1,433.958	42,581.642
1890	232.364	28,157.680	1,342.495	47,079.118
1891	400.790	48,471.160	1,045.230	46,597.026
1892	727.059	26,238.936	724.994	34,740.032
1893	1,224.036	38,049.220	722.304	43,945.460
1894	1,127.827	29,125.816	694.369	33,774.638
1895	773.838	20,998.810	782.416	39,603.048
1896	1,046.713	30,483.898	794.460	40,211.620
1897	1,293.033	31,625.976	785.862	35,130.934
1898	1,272.298	30,797.858	700.567	31,383.986
1899	1,235.314	30,034.990	612.143	27,471.094
1900	915.109	25,672.167	741.415	33,461.231

Szükségesnek látszott ez az áttekintés, hogy annál helyesebben mérlegelhessük az 1900-ik év eredményét, melyről e jelentés számot ad. Két irányban is látszik az örvendetes fordulat, egyrészt, hogy borbehozatalunk az 1899. évvel szemben több mint 300 ezer hl-rel csökkent, kivitelünk pedig több mint 100 ezer hl-el emelkedett. Igaz, hogy ez csak viszonylagos javulás, mert borkivitelünk 1899-ben oly mélyre sülyedt, melyhez hasonlót a korábbi legrosszabb évek sem tudnak felmutatni.

Borimportunk nagy mérvű csökkenését az olasz borbehozatal hirtelen visszaesése okozta. Hordókban 1899-ben 889.962 métermázsa bort hoztunk be Olaszországból, 1900-ban csak 483.845 métermázsat. Az osztrák borok behozatala ellenben (értve alatta természetesen első sorban a dalmát és isztriai borokat) 292.105 métermázsról 369.029 métermázására emelkedett. Borkivitelünk túlnyomó része, mint rendesen, ez évben is Ausztriába irányult. Mérsékelt kivitelünk a Németbirodalomba, Boszniába és Oroszországba (31, 16 és 3 ezer métermázsa) változatlan mennyiséggel szerepel. Svájcba jó ezer métermázásával többet vittünk ki, Szerbiába való borkivitelünk pedig 620 métermázsról 6.559 métermázására szökött. A palaczkos borok és a pezsgő behozatala és kivitele az előző évvel szemben alig változott. Palaczkokban 3.421 métermázsa bort hoztunk be s 8.572 métermázsat vittünk ki, pezsgőből ellenben 3.151 métermázsa behozatal mellett csak 2.407 métermázsat tudtunk kivinni. Pezsgőgyártásunk tehát még mindig nem fedezi a belfogyasztást, nem is említve, hogy a behozott pezsgőt sokkal magasabb áron fizetjük, mint a mit a kivitt magyar pezsgőért kapunk.

Bár nem oly fontos mint borkivitelünk, a szőlő kivitele sincs minden jelentőség nélkül. Újabb időben tömegesen ültették a csemegefajokat. Ha ez új ültetésű szőlők teljes termésbe lépnek, csemege-szőlő termésünk a belfogyasztást nagy mértékben túl fogja szárnyalni, és ha csak külföldön nem sikerül piacot teremtenünk vagy nagyobb elhelyezést biztosítanunk, csemege-szőlőnk elértéktelenedése fog beállani. Érdekesnek látszik tehát *szőlőforgalmunkat* is bemutatni.

É v	Szőlő-behozatalunk	Szőlő-kivitelünk	Szőlő-kivitelünk	Szőlő-kivitelünk	Az Ausztriába vitt szőlőnk
	összesen	összesen	Ausztriába	Németországba	átlagára métermázsánként
	m é t e r m á z s á k b a n				korona
1886	1.033	47.715	37.265	10.385	32
1887	1.199	45.458	30.680	14.741	36
1888	2.019	34.701	20.530	14.156	36
1889	1.163	59.967	38.196	21.743	44
1890	1.819	53.103	37.263	15.726	48
1891	1.459	10.292	6.938	3.349	60
1892	2.586	12.661	11.167	1.493	80
1893	5.255	10.946	8.906	2.038	56
1894	5.434	21.128	18.262	2.837	40
1895	6.740	26.153	24.457	1.672	60
1896	9.433	25.073	23.567	1.494	70
1897	5.997	35.313	33.450	1.683	54
1898	8.818	34.733	32.907	1.765	54
1899	13.699	33.980	32.671	1.242	46
1900	21.089	47.217	45.504	1.521	40

Szőlőbehozatalunk, különösen a két utóbbi esztendőben, nagy mértékben emelkedett, 1900-ban főleg Romániából. Szőlőkivitelünk, mely a 90-es évekig jelentékeny volt, a szőlőművelésünket akkor ért katasztrófa következtében hirtelen egyötöd részére szállt le. Ezen az alacsony színvonalon állt 1893-ban is, de már 1894-től kezdve javulást látunk, az 1900-ik év eredménye pedig oly kedvező, hogy a 80-as évek kivitelével vetekedik, 1890-ig Németországba is tetemes mennyiséget vittünk ki, de azóta szőlőkivitelünk túlnyomó része Ausztriában talál elhelyezést, Németországba való kivitelünk még a 90-es évek második felétől kezdve is, a midőn a kivitelben némi lendület volt tapasztalható, inkább hanyatlott semmint emelkedett volna.

Szőlőművelésünk szempontjából azonban nemcsak a kivitel mennyisége a fontos, hanem az ár is, a melyen szőlőnket értékesíthetjük. A 80-as években meglehetősen alacsony árt értünk el, csak az évtized végén vettek az árak emelkedő irányzatot. 1889-ben az Ausztriába kivitt szőlőnk métermázsájának átlagos értékét áruforgalmi statisztikánk már 44 koronára teszi. A következő években rohamosan emelkedett a szőlő ára, majd ingadozás, az utóbbi években pedig határozott hanyatlás állt be.

Gyümölcsstermelésünkről az 1895-iki mezőgazdasági statisztikai felvétel óta nem lévén újabb adataink, ezuttal gyümölcsstermelésünknek csak a külforgalmunkban való szerepéről emlékezünk meg. A gyümölcsforgalom nagyságát 1900-ban a következő számok tüntetik föl.

Gyümölcs-
stermelés.

A gyümölcs megnevezése	Behozatal	Kivitel	Behozatali	Kiviteli
	m é t e r m á z s á k b a n			
Mandula	5.357	41	5.316	—
Dió	18.812	4.084	14.728	—
Mogyoró	3.884	64	3.820	—
Alma, körte, bírsalma	148.429	46.294	102.135	—
Baraczk, cseresznye, meggy, szilva friss állapotban ...	105.471	120.873	—	15.402
Dinnye	1.908	24.546	—	22.638
Egyéb friss bogyós gyümölcs	1.892	10.836	—	8.944
Aszalt szilva	34.102	41.703	—	7.601
Egyéb aszalt vagy elkészített gyümölcs	1.888	3.141	—	1.253

Látható e számokból, hogy a friss baraczkból, cseresznyéből, meggyből és szilvából továbbá a dinnyéből, különböző friss bogyós gyümölcsökből és az aszalt és szárított gyümölcsökből jóval nagyobb kivitelünk volt, a többi felsorolt gyümölcsből azonban a

behozatal multa felül a kivitelt. Kivitelünk esése különösen feltűnő a diónál, az 1899. évben kivitt 16.246 métermázsával szemben 4.084 métermázsá, és az alma és körténél, a hol a kivitel az előző évi 108.816 métermázsáról 46.294 métermázsára szállt le.

Erdészet.

A Magyarbirodalom *erdőterülete* 1900. év végén 9,040.677 hektárt (15,712.697 kat. hold) tett, miből 7,510.235 hektár (13,052.789 kat. hold) a magyar anyaországra, 1,530.442 hektár (2,659.908 kat. hold) pedig a társorszárokra esett. Az egész Magyarbirodalom összes erdőterületéből 5,996.655 hektár erdő volt tervszerű kezelésre kötelezve. A mi a talaj szerint való megoszlást illeti, 433.836 hektár véderdő volt; 122.201 hektár futóhomokon, 6,824.345 hektár feltétlen erdőtalajon állt s csak 1,660.295 hektár nem állt feltétlen erdőtalajon, az összes erdőterületnek tehát 18³⁷/₀-a. Nagy különbség van e tekintetben az anyaország és a társorszárok között; míg az anyaországban a nem feltétlen erdőtalajon álló erdők mindössze 969.651 hektárt tettek, vagyis csak 12⁹¹/₀-át foglalták el az összes erdőterületnek, addig a társorszárokban 690.644 hektár erdő, vagyis 45¹³/₀ állt nem feltétlen erdőtalajon. Ebből az tűnik ki, hogy a Dráván túl az erdőknek jóval nagyobb része volna alkalmas más művelési ág számára is. Fanemek szerint a Magyarbirodalom erdőállománya következőleg oszlott meg: tölgyfaerdő volt 2,414.985 hektár, bükk- és más lomberdő 4,731.803 hektár és fenyőerdő 1,893.889 hektár. A Dráván innen és Dráván túl az egyes fanemek más-más arányban fordulnak elő; a társorszárokban különösen a bükk és egyéb lomberdők túlnyomósága sokkal kirívóbb, mint az anyaországban; itt a bükk és egyéb lomberdők körülbelül felét teszik az összes erdőterületnek, amott ellenben két harmadát; viszont a fenyőerdők kétszer nagyobb arányban fordulnak elő az anyaországban, mint a társorszárokban.

A kincstári erdőbirtokok összes területe az 1900. évben 1,548.506 hektárra rúgott s értékük 203⁹⁸ millió koronát képviselt. Az utóbbi évek adataival összehasonlítva a kincstári erdőbirtokok területe majdnem fokozatos csökkenést mutat. Az említett területből azonban 154.109 hektár a nem tulajdonképeni erdőterületre esett, hanem részint legelő és havasi legelő, részint rét, szántóföld, nem termő terület és beltelek foglalta el. A tulajdonképeni erdőterületből is 138.083 hektár használaton kívül állott; a rendes használat alatt lévő erdőterületből 189.556 hektár tölgyerdő, 384.732 hektár fenyőerdő, 669.665 hektár bükk és más kemény lombfaerdő, 12.361 hektár pedig fűz-, nyár- és egyéb puha lombfaerdő volt. A kincstári erdőkből kihasználható volt 37.679 hektár, tényleg azonban csak 11.625 hektár használtatott ki, a kihasználható erdőterület 30⁸⁵/₀-a. Ez utóbbi területen termett összesen 1,175.388 köbméter épület- és tűzifa, 1,903.752 köbméter tűzifa összesen tehát 3,079.140 köbméter fatömeg, a kihasználatlanul maradt vágásterületek fatömege ellenben becslés szerint 6,273.775 köbméterre rúgott. Zárszámadásaink adatai szerint a kincstári erdőkből ez évben a kincstárnak 16,910.000 korona nyers bevétele, 9,409.000 korona kiadása s így 7,501.000 korona tiszta bevétele volt.

A kincstári erdősfítés a múlt évben 18.245 hektárra terjedt; ebből természetes úton 4.344 hektár, vetéssel 1.310 hektár és ültetéssel 12.591 hektár erdősfített. Az üzentervek szerint ugyan az 1900. évben 19.109 hektárt és az előző évek hátralékaival együtt 32.089 hektárt kellett volna erdősfíteni, ennél fogva a hátralék valamivel emelkedett. Az év folyamán foganasított erdősfítések költsége 386.147 koronát tett.

A kincstári csemetekertek kiterjedése, melyekből a kincstári erdők a beültetésre szükséges csemetét nyerik, 1900. évben 281 hektárt tett. A csemetekertek nemcsak a kincstári erdők szükségletét fedezik, hanem magánosoknak kopár területek beerdősfítésére is adnak ki csemetéket. Az erdőkincstár által foganasított erdősfítésekhez 57⁴ millió csemete adatott ki, magánosoknak kopár területek beerdősfítésére pedig 16⁹ millió darab csemete osztatott ki az 1900. évfolyamán. A kiosztott csemeték túlnyomó része fenyő volt. A kopár és vízmosásos területek beerdősfítésére az 1900. évben az erdőőri szakiskoláknál, az országos erdőalap költségén továbbá a magyar királyi erdőkincstár, végül a selmecz-

bányai erdészeti akadémia költségén fentartott csemetekertben 104² millió csemete állt rendelkezésre, még pedig 62⁷ millió különböző fenyő, 17³ millió tölgy és 22⁰ millió akác, a többi 2² millió egyéb fánemekre esett.

Az erdészet fontosságának megítéléséhez nagyban hozzájárulnak azok az adatok, amelyek a fa és egyéb erdei termékeknek külkereskedelmi forgalmát tüntetik fel. Behozatalunk az erdészeti termékekből 1900-ban 16 millió koronát tett, kivitelünk ellenben ugyanezen árúkból a 100 millió koronát meghaladta. Behozatalunkban legfontosabb szerepet játszanak a fűrészelt és faragott faárúk, melyekből 1,830.689 métermázsát hoztunk be 9,456.590 korona értékben, továbbá a dongabehozatal, mely 278.376 métermázsát és 2,739.404 korona értéket képviselt. Kivitelünkben 2 millió koronánál nagyobb értékkel szereplő erdei termékek pedig a következők:

	Métermázsa	Ezer korona
Fűrészelt faáru kemény fából	2,526.218	25.219
Fűrészelt faáru puhafából	3,608.454	24.855
Donga	1,435.250	18.614
Kemény épület és műfa	834.895	5.972
Cserzőanyagkivonatok	311.404	5.607
Puha épület és műfa	1,736.280	5.177
Vasuti talpfa	1,028.839	4.845
Cserzőhéj	461.657	3.693
Faszén	737.342	3.318
Meggyfabot és egyéb nyers botfa	45.006	2.630

Az 1900. évben a földművelési miniszter úr intézkedése folytán az őstermelés egy szintén fontos ága, a vadászat is statisztikai kutatás tárgyává vált, úgy a vadászati jog bérbeadásából befolyt jövedelmekről, valamint általában a vadászterületekről és ezek bérleti viszonyairól egy községenkinti országos felvétel rendezésével.

Vadászat.

Ezen adatgyűjtés eredményei szerint a vadászterületek kiterjedése a szorosabb értelemben vett Magyarországon 46,570.401 kataszteri hold, vagyis az ország összes területének 95¹⁵/₀-a s így csupán 4⁸⁵/₀ olyan terület volna, a melyen a vadászat egyáltalán nem gyakorolható. E százalék azonban hihetőleg azért oly alacsony, mert egyrészt igen sok olyan község volt, a mely a beltelkeket és beépített területeket pontosan elkülöníteni nem tudta, másrészt, mert ezen területek a tényleg bérbeadott területekben amúgy is benfoglaltatnak s így a beépített és bekerített területek után tényleg haszonbér is fizetetik.

A vadászterületet képező összes területből 12.611 község határában 28,557.729 kat. hold, vagyis 58³¹/₀ az 1883. évi XX. t.-cz. 3. §-a értelmében bérbeadásra kötelezett, 18,012.672 kat. hold, 36⁸⁴/₀, pedig önálló vadászati jogosultságot élvez. A bérbeadásra kötelezett területből 11.751 község határában 27,838.753 kat. hold terület, vagyis 56⁸¹/₀ van tényleg bérbeadva, míg 509 község határában 718.976 kat. hold, illetőleg az egész terület 1⁵⁰/₀-a egyáltalán nem volt bérbeadható. Azon 509 község közül, melyek határa nem volt bérbe adva, a Tisza jobb partjára 171, a Tisza bal partjára 162, az erdélyi részekre 126 község esik, a mely területek az illető országrész 2¹⁷, 3³³, illetőleg 3¹⁷/₀-át teszik.

A Duna jobb és bal partján, valamint a Tisza-Maros szögén elenyésző csekély, 1⁰/₀-on aluli a bérbe nem adott terület, a Duna-Tisza közén pedig már minden terület bérlőre talált.

Az egyes vármegyék közül legtöbb a bérbe nem adott terület Zemplénben, a hol 345 község közül 101 és Biharban, a hol 379 közül 103 községben nem lehetett a község határát bérbeadni.

A vadászterületek után, a melyek 11.612 községben 6 évre s csakis 139 községben vannak ennél hosszabb időre bérbe adva, az 1899-ik évben vadászati haszonbér címén 1,265.946 korona folyt be, a mi holdankint csupán 4⁴³ fillérenyi csekély bérnek felel meg.

A bérjövedelem legnagyobb része, 41⁴⁴/₀ a Duna jobb partjára esik, a hol kat.

holdankint 13¹² fillér az átlagos haszonbér, ezt követi a Duna bal partja 22⁸⁴ 0/0-kal és 8⁶⁶ fillér átlagos haszonbérrel, míg a többi országrészben a holdankinti átlag fokozatosan csökken.

A törvényhatóságok közül a legmagasabb haszonbérátlagot Moson vármegye mutatja fel és pedig kat. holdankint 35³² fillért, ezt követi a szomszédos Pozsony vármegye 27⁷⁴, Sopron 24⁵², Fejér 15⁸⁸, Vas 15³⁴, Esztergom 13⁵⁹, Bars 8³⁹, Nyitra 13⁵⁵ fillér átlagos bérjövedelemmel. Ezek a holdankinti átlagok azután nyugatról keleti irányban fokozatosan csökkennek, mert míg pl. Beregben még 3⁰⁹ fillér, addig Máramarosban már csak 0⁷⁵, Csikban pedig csupán 0¹⁷ fillér a holdankinti átlagos haszonbér.

A haszonbéri jövedelemből 52⁸¹ 0/0 közigazgatási célra fordítatik, 30⁴⁰ 0/0 birtokarány szerint a tulajdonosok között felosztatik, 16⁷⁹ 0/0 pedig egyéb célra szolgál. Nem érdektelen, hogy míg azon területek, a melyeknek jövedelmei közigazgatási célra fordítatnak, tehát a községi számadások során számoltatnak el, kat. holdanként átlag 3⁰⁷ fillérért vannak bérbe adva, addig azon területek után, a melyeknek befolyt bérjövedelem a tulajdonosok között birtokarány szerint felosztatik, egy kat. hold után 14⁷⁶ fillér az átlagos haszonbér.

Kétségtelen azonban, hogy e szembeszökő bérkülönbséget oka nem pusztán a vadászterületek minőségében keresendő, hanem inkább abban a körülményben, hogy oly területek bérbeadása iránt, a melyeknek bérjövedelem felosztás alá kerül, a társtulajdonosok részéről is nagyobb az érdeklődés.

Kultur-
mérnökség.

A *kulturmérnökség* munkássága 1900. évben az anyaországban 14.933 hektárra terjedt ki s tulnyomólag ebben az évben is lecsapolásból állt. E munkát 13.910 hektárra terjedt, az alagsövezés ellenben csupán 962 hektáron hajtattott végre s az öntözés csak 61 hektáron rendeztetett be. Jóval intenzívebb volt a kulturmérnökség munkássága Horvát-Szlavonországokban, a hol a lecsapolás 128.596, az alagsövezés pedig 155 hektáron hajtattott végre.

Mezőgazdasági
szakoktatás.

Mezőgazdasági tanintézetek fejlődését mi sem bizonyítja jobban, mint a hallgatók számának folytonos emelkedése. Az 1900. évben az összes hallgatók száma már 2.290-et tett az anyaországban, az emelkedés csupán az utolsó év alatt 239. A fejlődésben a gazdasági tanintézeteknek valamennyi kategóriája körülbelül egyenlő lépést tart; az utolsó két év adatait véve a felsőbb gazdasági tanintézetek hallgatóinak száma 925-ről 1.068-ra, a földműves iskoláké 523-ről 570-re, a vinczellérképezdek és szőlészeti iskoláké 302-ről 338-ra, végül az egyéb gazdasági tanintézetek tanulóinak száma 301-ről 314-re emelkedett. Horvát-Szlavonországokban azonban ellenkező irányzat látszik állandósulni, ott a gazdasági tanintézetek hallgatói 4 év óta folytonosan kevesbednek.

A tanulók anyanyelv szerint való megoszlásának adatai a magyar anyanyelvűeknek igen kedvező arányát mutatják. Csak a magyar anyaországra szorítkozva, az összes tanulóknak 82⁹⁸ 0/0-a volt magyar, 9⁹⁵ 0/0-a német, 2²⁷ 0/0-a tót, 2⁰⁴ 0/0-a oláh, 1²⁴ 0/0-a szerb, a többi töredék egyéb anyanyelvűekre esett. A magyarság számaránya legerősebb a felsőbb gazdasági tanintézeteknél, leggyengébb a földműves iskoláknál (65⁷⁹ 0/0), főleg az erdélyrészi német földműves iskolák erős látogatottsága következtében.

A hitfelekezetek szerint való megoszlást tekintve, feltűnő a két görög felekezetnek a tanulók számában való csekély részesedése, a többi felekezetek hányada ellenben, különösen az izraelitáké, az országos arányt többé-kevésbé felülmulja.

Érdemes még fölemlíteni, hogy a felsőbb gazdasági tanintézetek végzett hallgatói közül, ide számítva az állatorvosi főiskola hallgatóit is, de mellőzve a selmeczbányai erdészeti akadémia hallgatóit, az 1900. évben összesen 246 egyén nyert oklevelet, a mi az előző évi 199-hez képest jelentékeny emelkedés; a succrescentia tehát e téren is kezdi fedezni a szükségletet.

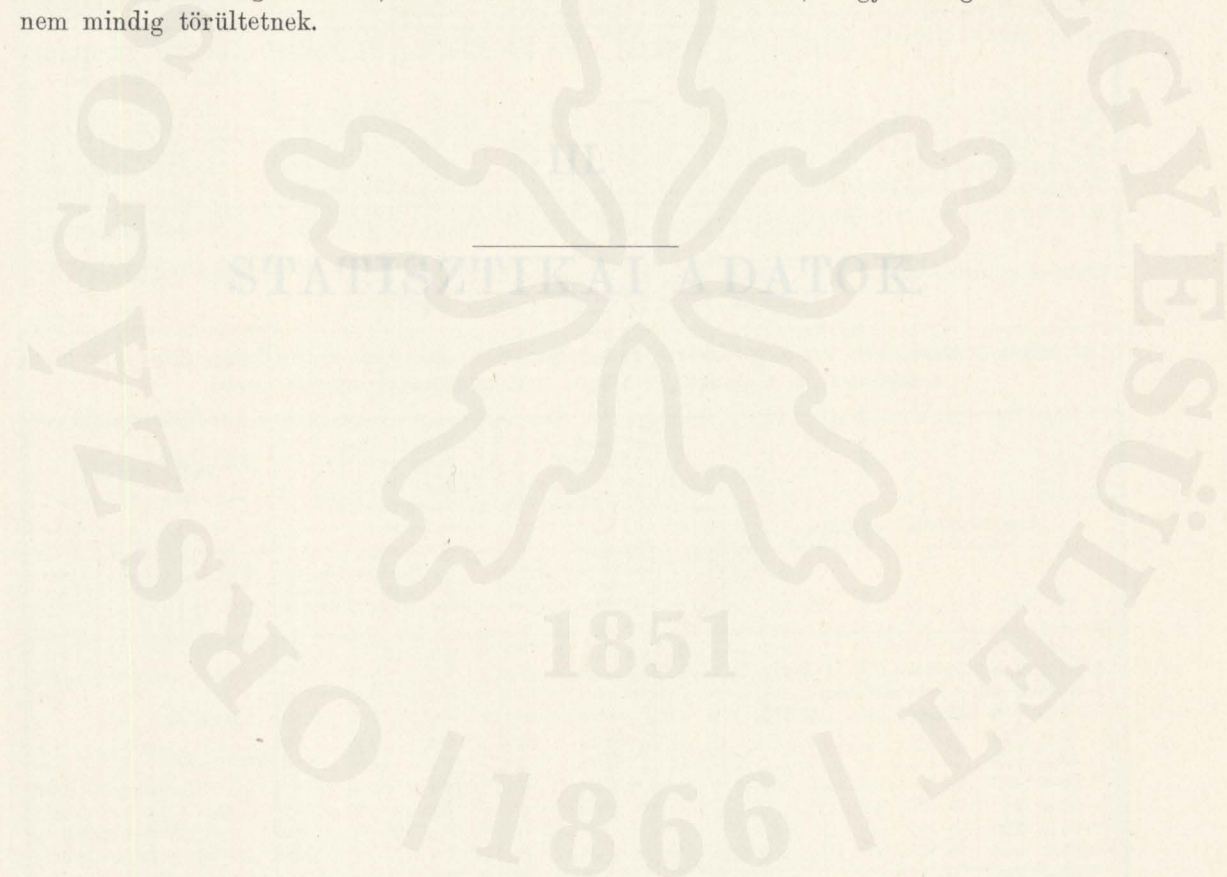
Az erdészeti szakképzés tekintetében is haladást constatálhatunk. A selmeczbányai

erdészeti akadémián 1900-ban a hallgatók száma 116 volt, 23-mal több, mint az előző évben. Az erdőőri szakvizsgákra szintén többen jelentkeztek, mint 1899-ben; a régebbi évekhez, különösen 1894-hez képest azonban csökkenés mutatkozik.

A *birtokváltások* száma 1900-ban is emelkedést mutat. Ez évben ugyanis az egész Magyarbirodalomban 514.263 birtok cserélt gazdát, részben szerződés vagy végrehajtás által, részben haláleset következtében. Legerősebben emelkedett a haláleset következtében beállott birtokváltások száma, a mi annál feltűnőbb, mert a halálozási arányszám évről-évre csökken. Az összes birtokváltozási eseteknek 71'35 0/0-a történt szerződés által, 3'74 0/0-a végrehajtás által és 24'41 0/0-a haláleset következtében. A birtokost változtató ingatlanok értéke azonban a birtokváltozások eseteinek emelkedése dacára is erős csökkenést mutat, az előző évi 800'4 millió korona értékkel szemben ugyanis 1900-ban csupán 750'9 millió korona értéket képviselt.

A birtokváltozások gyakoriságánál sokkal aggasztóbb jelenség az ingatlanok megterhelésének folytonos növekvése. Az 1900. év folyamán ingatlanokra már 678'4 millió korona új terhet kebeleztek be telekkönyvileg s ezzel szemben a megszűnt terhek csak 349'2 millió értéket képviseltek. Az új terhek többlete tehát csupán egy év alatt 329'2 millió koronára rúgott volna, nem szabad azonban felednünk, hogy a megszűnt terhek nem mindig törültetnek.

Birtok-
változások.

1894-ben a Magyarországi Államok közötti szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

1894-
1895-
1896-
1897-
1898-
1899-
1900-
1901-
1902-
1903-
1904-
1905-
1906-
1907-
1908-
1909-
1910-
1911-
1912-
1913-
1914-
1915-
1916-
1917-
1918-
1919-
1920-
1921-
1922-
1923-
1924-
1925-
1926-
1927-
1928-
1929-
1930-
1931-
1932-
1933-
1934-
1935-
1936-
1937-
1938-
1939-
1940-
1941-
1942-
1943-
1944-
1945-
1946-
1947-
1948-
1949-
1950-
1951-
1952-
1953-
1954-
1955-
1956-
1957-
1958-
1959-
1960-
1961-
1962-
1963-
1964-
1965-
1966-
1967-
1968-
1969-
1970-
1971-
1972-
1973-
1974-
1975-
1976-
1977-
1978-
1979-
1980-
1981-
1982-
1983-
1984-
1985-
1986-
1987-
1988-
1989-
1990-
1991-
1992-
1993-
1994-
1995-
1996-
1997-
1998-
1999-
2000-
2001-
2002-
2003-
2004-
2005-
2006-
2007-
2008-
2009-
2010-
2011-
2012-
2013-
2014-
2015-
2016-
2017-
2018-
2019-
2020-
2021-
2022-

A Magyarországi Államok közötti szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el. A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

A szerződés értelmében a magyar állam a magyarországi állami tulajdonú földterületeknek a magyar állam tulajdonába kerülését fogadta el.

2. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása, az 1958. évi 11. törvény alapján

(a) Állami gazdaságok

A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása		1958. évi adatok		1957. évi adatok	
A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása		1958. évi adatok		1957. évi adatok	
1. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	2. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	3. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	4. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	5. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	6. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása
1. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	2. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	3. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	4. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	5. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	6. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása

III.

STATISZTIKAI ADATOK.

A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása, az 1958. évi 11. törvény alapján

A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása		1958. évi adatok		1957. évi adatok	
A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása		1958. évi adatok		1957. évi adatok	
1. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	2. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	3. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	4. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	5. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	6. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása
1. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	2. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	3. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	4. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	5. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása	6. A gazdasági mutatók megnevezése és az adatok forrása

1. A gazdaságok száma és területe a gazdaságok nagyságkategóriái szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás alapján.¹⁾

a) Abszolút számokban.

A gazdaságok nagysága	A gazdaságok száma			A gazdaságok területe hektárokbán		
	Magyarországon	Horvát-Szlavonországokban	a Magyar-birodalomban	Magyarországon	Horvát-Szlavonországokban	a Magyar-birodalomban
1 holdon alul, szántóföld nélkül	294.475	23.715	318.190	53.218	4.558	57.776
1 holdon alul, szántófölddel	268.474	30.171	298.645	80.296	9.469	89.765
1— 5 holdig	716.769	126.289	843.058	1,106.708	213.284	1,319.992
5— 10 »	458.535	110.999	569.534	1,908.860	463.136	2,371.996
10— 20 »	385.381	81.657	467.038	3,105.280	649.303	3.754.583
20— 50 »	205.181	30.603	235.784	3,459.737	494.489	3,954.226
50— 100 »	36.032	2.830	38.862	1,387.822	106.232	1,494.054
100— 200 »	10.275	550	10.825	807.636	42.431	850.067
200— 500 »	6.448	263	6.711	1,163.262	48.658	1,211.920
500—1000 »	3.144	117	3.261	1,288.410	49.005	1,337.415
1000 holdon felül	3.768	209	3.977	6,848.818	602.822	7,451.640
Összesen	2,388.482	407.403	2,795.885	21,210.047	2,683.387	23,893.434
Törpegazdaság (0—5 holdas)	1,279.718	180.175	1,459.893	1,240.222	227.311	1,467.533
Kisgazdaság (5—100 holdas)	1,085.129	226.089	1,311.218	9,861.699	1,713.161	11,574.860
Középgazdaság (100—1000 holdas) ...	19.867	930	20.797	3,259.308	140.093	3,399.401
Nagygazdaság (1000 holdnál nagyobb)	3.768	209	3.977	6,848.818	602.822	7,451.640
Összesen	2,388.482	407.403	2,795.885	21,210.047	2,683.387	23,893.434

¹⁾ Itt csakis a tulajdonképeni mezőgazdasági üzemek vétettek föl, a tisztán erdő- vagy legelőbirtokok egészen figyelmen kívül hagyattak.

b) Az összes gazdaságokból és a gazdaságok összes területéből az egyes nagyságkategóriákra eső %-os arány, valamint a gazdaságok átlagos területe nagyságkategóriák szerint.

A gazdaságok nagysága	Az összes gazdaságokból			A gazdaságok összes területéből			Átlag esett 1—1 gazdaságra az egyes nagyságkategóriákban		
	az egyes nagyságkategóriákra esett %						hektár		
	Magyarországon	Horvát-Szlavonországokban	a Magyar-birodalomban	Magyarországon	Horvát-Szlavonországokban	a Magyar-birodalomban	Magyarországon	Horvát-Szlavonországokban	a Magyar-birodalomban
1 holdon alul, szántóföld nélkül	12'4	5'8	11'4	0'2	0'2	0'2	0'1	0'2	0'2
1 holdon alul, szántófölddel	11'2	7'4	10'7	0'4	0'4	0'4	0'3	0'3	0'3
1— 5 holdig	30'0	31'0	30'1	5'2	7'9	5'5	1'5	1'7	1'6
5— 10 »	19'2	27'3	20'4	9'0	17'3	9'9	4'2	4'2	4'2
10— 20 »	16'1	20'0	16'7	14'6	24'2	15'7	8'1	8'0	8'0
20— 50 »	8'6	7'5	8'4	16'3	18'4	16'6	16'9	16'2	16'8
50— 100 »	1'5	0'7	1'4	6'6	3'9	6'3	38'5	37'5	38'4
100— 200 »	0'4	0'1	0'4	3'8	1'6	3'5	78'6	77'1	78'5
200— 500 »	0'3	0'1	0'2	5'5	1'8	5'1	180'4	185'0	180'6
500—1000 »	0'1	0'0	0'1	6'1	1'8	5'6	409'8	418'8	410'1
1000 holdon felül	0'2	0'1	0'2	32'3	22'5	31'2	1.817'6	2.884'3	1.873'7
Összesen	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	9'3	6'6	8'5
Törpegazdaság (0—5 holdas)	53'6	44'2	52'2	5'8	8'5	6'1	0'9	1'3	1'0
Kisgazdaság (5—100 holdas)	45'4	55'5	46'9	46'5	63'8	48'5	9'1	7'6	8'8
Középgazdaság (100—1000 holdas) ...	0'8	0'2	0'7	15'4	5'2	14'2	164'1	150'6	163'5
Nagygazdaság (1000 holdnál nagyobb)	0'2	0'1	0'2	32'3	22'5	31'2	1.817'6	2.884'3	1.873'7
Összesen	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	9'3	6'6	8'5

2. A gazdaságok megoszlása nagyságkategóriák és művelési ágak szerint, az 1895-ik évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján.¹⁾

a) Abszolút számokban.

Közigazgatási alkatrész; nagyságkategóriák	A gazdaságok egyes kategóriáinak területeiből esett								
	szántó- földre	kertre	rétre	beültetett	parlag	legelőre	erdőre	nádasra	nem termő területre
				szőlőre					
				h e k t á r					
I. Magyarország.									
Törpegazdaságok	788.582	90.185	159.087	62.382	27.210	39.823	24.144	1.567	47.243
Kisgazdaságok	6.719.103	214.669	1.669.563	111.212	49.114	523.138	400.531	16.910	157.458
Középgazdaságok	1.877.437	27.554	341.986	11.483	4.918	390.807	507.669	12.010	85.444
Nagygazdaságok	2.279.664	25.322	485.716	6.905	3.343	934.665	2.756.402	37.189	319.611
Összesen	11.664.786	357.730	2.656.352	191.982	84.585	1.888.433	3.688.746	67.676	609.756
II. Horv.-Szlav.-ország.									
Törpegazdaságok	127.742	9.287	43.293	5.240	5.638	13.310	16.910	7	5.880
Kisgazdaságok	1.044.263	42.115	345.514	19.184	15.447	94.473	127.643	117	24.406
Középgazdaságok	67.698	1.567	17.538	828	1.017	10.381	36.493	312	4.259
Nagygazdaságok	110.804	1.585	28.973	1.118	958	38.931	398.967	1.350	20.138
Összesen	1.350.507	54.554	435.318	26.370	23.060	157.095	580.013	1.786	54.683
Magyarbirodalom.									
Törpegazdaságok	916.324	99.472	202.380	67.622	32.848	53.133	41.054	1.574	53.123
Kisgazdaságok	7.763.366	256.784	2.015.077	130.396	64.561	617.611	528.174	17.027	181.864
Középgazdaságok	1.945.135	29.121	359.524	12.311	5.935	401.188	544.162	12.322	89.703
Nagygazdaságok	2.390.468	26.907	514.689	8.023	4.301	973.596	3.155.369	38.539	339.749
Összesen	13.015.293	412.284	3.091.670	218.352	107.645	2.045.528	4.268.759	69.462	664.439

b) A gazdaságok egyes kategóriáinak területéből az egyes művelési ágakra és a művelési ágak területeiből a gazdaságok egyes kategóriáira eső %-os arány.

Közigazgatási alkatrész; nagyságkategóriák	A gazdaságok egyes kategóriáinak területeiből esett									A gazdaságok egyes kategóriáira esett az összes																												
	szántóföldre	kertre	rétre	beültetett szőlőre	parlag	legelőre	erdőre	nádasra	nem termő területre	szántóföldből	kertből	rétből	beültetett szőlőből	parlagból	legelőből	erdőből	nádasból	nem termő területből	területből																			
																				s z á z a l é k																		
I. Magyarország.																																						
Törpegazdaságok	63 ⁶	7 ³	12 ⁵	5 ⁰	2 ²	3 ²	2 ⁰	0 ¹	3 ⁸	6 ⁸	25 ²	6 ⁰	32 ⁵	32 ²	2 ¹	0 ⁷	2 ³	7 ⁸	5 ⁸																			
Kisgazdaságok	68 ¹	2 ²	16 ⁹	1 ¹	0 ⁵	5 ³	4 ¹	0 ²	1 ⁶	57 ⁶	60 ⁰	62 ⁸	57 ⁸	58 ¹	27 ⁷	10 ⁸	25 ⁰	25 ⁸	46 ⁵																			
Középgazdaságok	57 ⁶	0 ⁸	10 ⁵	0 ³	0 ²	12 ⁰	15 ⁶	0 ⁴	2 ⁰	16 ¹	7 ⁷	12 ⁹	6 ¹	5 ⁸	20 ⁷	13 ⁸	17 ⁷	14 ⁰	15 ⁴																			
Nagygazdaságok	33 ³	0 ⁴	7 ¹	0 ¹	0 ⁰	13 ⁶	40 ³	0 ⁵	4 ⁷	19 ⁵	7 ¹	18 ³	3 ⁶	3 ⁹	49 ⁵	74 ⁷	55 ⁰	52 ⁴	32 ³																			
Összesen	55⁰	1⁷	12⁵	0⁹	0⁴	8⁹	17⁴	0³	2⁹	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰																			
II. Horv.-Szlav.-ország.																																						
Törpegazdaságok	56 ²	4 ¹	19 ⁰	2 ³	2 ⁵	5 ⁹	7 ⁴	0 ⁰	2 ⁸	9 ⁵	17 ⁰	9 ⁹	19 ⁹	24 ⁴	8 ⁵	2 ⁹	0 ⁴	10 ⁸	8 ⁵																			
Kisgazdaságok	61 ⁰	2 ⁶	20 ³	1 ¹	0 ⁹	5 ⁵	7 ⁴	0 ⁰	1 ⁴	77 ³	77 ³	79 ⁴	72 ⁸	67 ⁰	60 ¹	22 ⁰	6 ⁶	44 ⁶	63 ⁸																			
Középgazdaságok	48 ³	1 ¹	12 ⁵	0 ⁶	0 ⁷	7 ⁴	26 ¹	0 ²	3 ¹	5 ⁰	2 ⁹	4 ⁰	3 ¹	4 ⁴	6 ⁶	6 ³	17 ⁴	7 ⁸	5 ²																			
Nagygazdaságok	18 ⁴	0 ³	4 ⁸	0 ²	0 ²	6 ⁴	66 ²	0 ²	3 ³	8 ²	2 ⁹	6 ⁷	4 ²	4 ²	24 ⁸	68 ⁸	75 ⁶	36 ⁸	22 ⁵																			
Összesen	50³	2⁰	16²	1⁰	0⁹	5⁹	21⁶	0¹	2⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰																			
Magyarbirodalom.																																						
Törpegazdaságok	62 ⁴	6 ⁸	13 ⁸	4 ⁶	2 ³	3 ⁶	2 ⁸	0 ¹	3 ⁸	7 ⁰	24 ¹	6 ⁵	30 ⁹	30 ⁵	2 ⁶	1 ⁰	2 ³	8 ⁰	6 ¹																			
Kisgazdaságok	67 ¹	2 ²	17 ⁴	1 ¹	0 ⁶	5 ³	4 ⁶	0 ¹	1 ⁶	59 ⁷	62 ³	65 ²	59 ⁷	60 ⁰	30 ²	12 ⁴	24 ⁵	27 ⁴	48 ³																			
Középgazdaságok	57 ²	0 ⁹	10 ⁶	0 ⁴	0 ¹	11 ⁸	16 ⁰	0 ⁴	2 ⁶	14 ⁹	7 ¹	11 ⁶	5 ⁷	5 ⁵	19 ⁶	12 ⁷	17 ⁷	13 ⁵	14 ²																			
Nagygazdaságok	32 ¹	0 ⁴	6 ⁹	0 ¹	0 ¹	13 ¹	42 ³	0 ⁵	4 ³	18 ⁴	6 ⁵	16 ⁷	3 ⁷	4 ⁰	47 ⁶	73 ⁹	55 ⁵	51 ¹	31 ²																			
Összesen	54⁵	1⁷	12⁹	1⁰	0⁴	8⁵	17⁹	0³	2⁸	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰	100⁰																			

¹⁾ Itt csak a tulajdonképeni mezőgazdasági üzemek vétettek föl, a tisztán erdő- vagy legelőbirtokok egészen figyelmen kívül hagytak.

3. A vizek szabályozására fordított állami kiadások 1867-től 1900-ig.

É v	Kezelési és fentartási		Szabályo- zási		É v	Kezelési és fentartási		Szabályo- zási		É v	Kezelési és fentartási		Szabályo- zási	
	kiadások koronákban					kiadások koronákban					kiadások koronákban			
1867	198.007	250.464	1878	406.625	2.220.132	1889	858.835	4.885.099				858.835	4.885.099	
1868	240.117	1.222.574	1879	444.192	7.805.336	1890	1.030.505	5.201.168				1.030.505	5.201.168	
1869	183.759	1.037.105	1880	552.630	7.956.981	Átlag:								
1870	507.866	2.567.595	Átlag:			1886—1890	746.941	5.093.105						
Átlag:			1876—1880	439.661	4.449.394	1891	1.092.220	4.862.118						
1867—1870	282.437	1.269.434	1881	511.896	4.339.705	1892	1.246.694	5.387.759						
1871	517.398	2.101.558	1882	576.499	8.190.836	1893	1.204.034	5.519.085						
1872	717.630	5.459.924	1883	394.211	6.556.305	1894	1.297.395	9.868.600						
1873	668.492	6.478.247	1884	613.481	6.274.033	1895	1.270.940	6.422.000						
1874	615.630	5.605.472	1885	606.120	7.609.765	Átlag:								
1875	334.189	3.737.498	Átlag:			1891—1895	1.222.247	6.411.912						
Átlag:			1881—1885	540.442	6.594.168	1896	2.295.433	9.499.620						
1871—1875	571.068	4.676.540	1886	497.909	6.313.400	1897	1.307.794	9.499.999						
1876	431.630	2.062.564	1887	505.446	4.684.370	1898	1.296.934	9.494.299						
1877	363.228	2.202.158	1888	841.008	4.381.486	1899	871.516	9.999.999						
						1900	920.260	8.494.880						

4. A kulturmérnöki hivatal által teljesített talajjavítási munkálatok 1891-től 1900-ig.

É v	M a g y a r o r s z á g o n										H o r v á t - S z l a v o n o r s z á g o k b a n							
	Leccapolás		Alag-csővezés		Öntözés		Vízmosások megköltése		Összesen hektár	Földmőzgetés összesen ezer köbméterekb.	Leccapolás		Alag-csővezés		Öntözés	Összesen hektár	Földmőzgetés összesen ezer köbméterekb.	
	hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár	%			hektár	%	hektár	%				hektár
Átl.1891—95	28.813	94'31	579	1'90	1.025	3'35	133	0'44	30.550	2.005	809	93'42	35	4'04	22	2'54	866	33
1896	48.642	96'32	648	1'28	634	1'26	574	1'14	50.498	2.058	614	94'17	—	—	38	5'83	652	33
1897	12.875	90'77	673	4'75	637	4'48	—	—	14.185	1.900	3.880	99'85	—	—	6	0'15	3.886	63
1898	28.711	97'98	589	2'01	3	0'01	—	—	29.303	1.342	32.260	99'89	29	0'09	6	0'02	32.295	1.811
1899	32.226	98'58	407	1'24	58	0'18	—	—	32.691	2.880	64.365	99'86	82	0'13	7	0'01	64.454	2.000
1900	13.910	93'15	962	6'44	61	0'41	—	—	14.933	2.869	128.596	99'88	153	0'12	—	—	128.751	1.882
Átl.1896—900	27.273	96'30	656	2'32	278	0'98	115	0'40	28.322	2.210	45.943	99'86	53	0'11	12	0'03	46.008	1.158

1) Adatok nincsenek. — 2) Az előző évekkel szemben mutakozó jelentékeny növekedés az a körülmény magyarázza, hogy a talajjavítási munkálatok, melyeket azelőtt a h.-szlav.-orsz. kormány építési osztálya végeztet, nagy része 1898. óta a horvát kulturmérnöki hivatal hatáskörébe ment át. — 3) E számban az előző évben megkezdett talajjavítások is benfigyeltek, míg a földmőzgetésre vonatkozó adatok csak az 1900. évre vonatkoznak.

5. A telekkönyvi birtoktekstek forgalma 1891-től 1900-ig.

Év; közzégi alkatrész	A b i r t o k v á l t o z á s o k													
	eseteinek száma						összes pénzértéke 1000 koronákban							
	Szerződés által		végrehajtás által		haláloset következtéb.		Összesen 1)	Szerződés által		végrehajtás által		Összesen		
	szám sz.	%	szám sz.	%	szám sz.	%		szám sz.	%	szám sz.	%			
1891	302.744	76'70	14.978	3'79	74.616	18'91	394.699	388.056	64'67	24.562	4'09	187.466	31'24	600.084
1892	315.373	76'35	15.090	3'65	79.527	19'26	413.045	421.176	64'24	22.966	3'50	211.534	32'26	655.676
1893	314.131	75'90	15.363	3'72	82.191	19'86	413.873	484.218	68'15	25.524	3'59	200.848	28'26	710.590
1894	310.778	76'36	14.922	3'67	77.629	19'07	406.995	495.318	69'30	26.526	3'71	192.930	26'99	714.774
1895	311.303	76'74	15.057	3'71	76.518	18'86	405.670	470.580	67'84	26.068	3'76	196.986	28'40	693.633
Átl. 1891—95	310.866	76'41	15.082	3'68	78.096	19'19	406.856	451.870	66'94	25.132	3'72	198.064	29'34	675.066
1896	317.209	77'78	15.012	3'68	72.590	17'80	407.832	469.898	68'78	32.590	4'77	180.688	26'45	683.176
1897	342.041	75'48	18.857	4'16	89.551	19'76	453.151	521.542	63'24	34.752	4'21	268.420	32'55	824.714
1898	349.398	73'71	18.070	3'81	104.074	21'96	474.007	509.987	63'65	38.675	4'83	252.515	31'52	801.177
1899	360.942	72'95	19.930	3'99	116.283	23'27	499.615	499.678	62'43	35.503	4'43	265.249	33'14	800.430
1900	366.956	71'35	19.228	3'74	125.512	24'41	514.263	446.444	59'45	41.247	5'49	263.226	35'06	750.917
Átl. 1896—1900	347.309	73'93	18.220	3'88	101.602	21'63	469.774	489.510	63'40	36.553	4'73	246.020	31'87	772.083
1900 - b a n .														
Magyarország ...	333.166	70'58	18.333	3'89	120.508	25'53	472.007	422.823	58'84	40.205	5'59	255.619	35'57	718.647
H.-Szlavonország	33.790	79'96	895	2'12	5.004	11'84	42.256	23.621	73'20	1.042	3'23	7.607	23'57	32.270
Magyarbirodalom	366.956	71'35	19.228	3'74	125.512	24'41	514.263	446.444	59'45	41.247	5'49	263.226	35'06	750.917

1) A horvát-szlavonországi házközbiztség-felosztási esetek befoglalásával, a melyek száma 1891-ben 2.361 (0'60%), 1892-ben 3.055 (0'76%), 1893-ban 2.188 (0'56%), 1894-ben 3.666 (0'90%), 1895-ben 2.792 (0'69%), 1891—95. évek átlagában, 2.812 (0'71%), 1896-ban 3.021 (0'76%), 1897-ben 2.702 (0'68%), 1898-ban 2.465 (0'56%), 1899-ben 2.460 (0'64%), 1900-ban 2.567 (0'56%) és 1896—1900 évek átlagában 2.643 (0'70%)

6. A birtokost változtató telekkönyvi birtoktestek átlagos értéke az 1896–1900. évek átlagában, 1899-ben és 1900-ban.

Közjogi alkatrész	Szerző- dés	Végre- hajtás	Halál- eset	Mindez okok	Szerző- dés	Végre- hajtás	Halál- eset	Mindez okok	Szerző- dés	Végre- hajtás	Halál- eset	Mindez okok
	folytán történt birtokváltozások átlagos értéke koronákban											
	Átlag 1896–1900-ban.				1899-ben.				1900-ban.			
Magyarország	1.177	1.654	2.002	1.383	1.458	1.766	2.998	1.676	1.269	2.193	2.121	1.523
Horv.-Szlavonországek	538	1.244	1.426	645	614	2.092	1.814	767	650	1.164	1.520	764
Magyarbirod. össz.	1.115	1.637	1.979	1.323	1.375	1.781	2.281	1.602	1.208	2.145	2.097	1.460

7. A telekkönyvi birtoktestek megterheltségében előfordult változások 1891-től 1900-ig.

É v ; közjogi alkatrész	Új terhek keletkezése					Régi terhek megszüntetése			Az új és megszüntetett terhek különbözete
	szerződé- sek bekebele- zése által	igazolt előjegyzés által	végrehajtás utján való bekebele- zés által	hagyatéki átszolgá- ltatás által	összesen	a hitelezők kielégíté- sére befolyt összeg elég- telensége miatt	a jognak más mó- don való meg- szűnése által	összesen	
A változások eseteinek száma.									
1891	196.439		51.595	21.075	269.109	2.501	165.618	168.119	100.990
1892	198.143		51.664	20.862	270.669	4.306	174.393	178.699	91.970
1893	224.382		54.291	24.620	303.293	3.486	189.894	193.380	109.913
1894	227.685		61.911	24.574	314.170	3.906	193.458	197.364	116.806
1895	245.936		66.827	23.432	336.195	5.863	197.735	203.598	132.597
1896	242.462		76.121	23.763	342.346	4.060	201.013	205.073	137.273
1897	301.636		80.292	29.065	410.993	7.498	232.464	239.962	171.031
1898	293.408		84.666	33.411	411.485	9.537	215.553	225.090	186.395
1899	287.816		91.113	34.503	413.432	12.278	235.590	247.868	165.564
1900-ban.									
Magyarország	268.084	11.965	81.732	35.667	397.448	4.455	230.466	234.921	162.527
Horv.-Szlavonországek	15.634		10.289	34	25.957	483	15.803	16.286	9.671
Magyarbirod. össz.	295.683		92.021	35.701	423.405	4.938	246.269	251.207	172.198
A változások pénzértéke ezer koronákban.									
1891	375.022		26.940	9.668	411.630	3.172	255.154	258.326	153.304
1892	372.320		25.266	9.600	407.186	5.004	286.940	291.944	115.242
1893	482.704		30.696	20.342	533.742	6.390	353.082	359.472	174.270
1894	501.976		35.108	9.422	546.506	5.186	404.718	409.904	136.602
1895	571.736		41.124	18.694	631.554	9.606	390.868	400.474	231.080
1896	531.402		57.008	12.210	600.620	6.336	360.092	366.428	234.192
1897	601.198		54.262	17.500	672.960	7.706	398.242	405.948	267.012
1898	602.829		49.945	14.312	667.086	11.179	441.604	452.783	214.303
1899	551.978		52.304	17.834	622.116	10.939	336.037	346.976	275.140
1900-ban.									
Magyarország	543.912	24.531	72.640	14.317	655.400	7.961	329.201	337.162	318.238
Horv.-Szlavonországek	20.530		2.444	52	23.026	474	11.543	12.017	11.009
Magyarbirod. össz.	588.973		75.084	14.369	678.426	8.435	340.744	349.179	329.247

8. Népies gazdasági oktatás az 1900. évben Magyarországon.

Sorszám	Előadások rendezésével megbízottak	Tanfolyamok			Gazdasági előadások				Kiosztott füzetek száma	
		Közsegek	Tanfolyamok	Állandó részt- vevők	Megyek	Közsegek	Előadók	Előadások		Résztvevők
		száma			száma					
1	Gazdasági egyesületek és gazdakörök	134	134	9.320	58	1.064	553	3.400	269.046	150.156
2	Gazdasági vándortaná- rok (19-en)	24	24	6.731	18	476	19	580	49.441	22.400
3	Földmivessiskolák (15) ...	23	23	420	—	—	—	—	—	5.000
	Összesen	181	181	16.471	76	1.540	572	3.980	318.487	177.556

a) Főáttekintés az intézetek egyenkinti felsorolásával.

Folyó szám	Az intézet jellegének és székhelyének megnevezése	Az intézet alapít. éve	Tanfolyamok száma				Tanulók és tanítók száma			Tanulók száma a korábbi években					
			Tanfolyamok száma	rendesek	más-félék	összesen	rendesek	más-félék	összesen	1895-ben	1896-ban	1897-ben	1898-ban	1899-ben	
I. Magyarország.															
1	1. Felsőbb gazdasági tanintézetek. Erdészeti akadémia, Selmeczbánya ...	1808	3	4	3	7	114	2	116	94	86	81	79	93	
2		Állatorvosi főiskola, Budapest ...	1787	4	11	16	27	440	1)40	480	255	317	336	383	376
3		Gazdasági akadémia, Magyaróvár ...	1818	2	9	8	17	119	5	124	128	137	103	125	130
4		Gazdasági tanintézet, Debreczen ...	1868	3	6	5	11	69	3	72	96	88	93	80	70
5		Gazdasági tanintézet, Kassa ...	1875	3	8	2	10	97	3	100	107	95	73	84	93
6		Gazdasági tanintézet, Keszthely ...	1864	3	9	2	11	115	3	118	114	106	97	91	103
7		Gazdasági tanintézet, Kolozsvár ...	1869	3	10	2	12	54	4	58	98	106	87	68	60
	Összesen ...		—	57	38	95	1.008	60	1.068	892	935	870	910	925	
a) Államiak.															
1	2. Földműves-iskolák. (Ada ...)	1884	2	3	3	6	48	—	48	36	30	32	30	35	
2		Algyógy (gr. Kún Kocsárd-féle) ...	1891	2	4	3	7	40	—	40	30	27	25	31	39
3		Csákova ...	1885	2	3	3	6	29	—	29	26	30	28	26	30
4		Debreczen ...	1867	2	1900. évben megszűnt.						39	37	39	38	29
5		Hódmező-Vásárhely ...	1897	2	3	2	5	28	—	28	—	—	—	15	26
6		Jászberény ...	1896	2	3	2	5	27	—	27	—	—	11	26	28
7		Karczag ...	1898	2	3	2	5	22	—	22	—	—	—	—	20
8		Kecskemét ²⁾ ...	1895	2	3	3	6	23	—	23	—	25	21	26	17
9		Komárom ...	1899	2	3	2	5	15	—	15	—	—	—	—	—
10		Lugos ...	1895	2	2	2	4	28	—	28	—	12	24	24	24
11		Pápa ...	1893	2	3	—	3	30	1	31	27	26	31	34	27
12		Rimaszombat ...	1883	2	3	2	5	22	25	47	29	28	27	19	26
13		Szentimre (Somogy vm.) ...	1886	2	3	3	6	40	—	40	32	32	31	30	32
14		Szerbnagyszentmiklós (Kristóf-int.) ...	1887	2	3	3	5	27	—	27	29	32	30	27	28
	Együtt ...		—	38	30	68	379	26	405	248	279	299	326	361	
b) Községi és magánjellegűek, de állami kezelés alatt.															
15	Békécsaba ...	1896	2	2	3	5	25	—	25	—	—	—	13	20	
16		Beszterce ...	1868	2	1	4	5	15	—	15	11	15	12	14	15
17		Földvár (Brassó vm.) ...	1871	2	2	2	4	20	—	20	22	15	23	26	20
18		Medgyes ...	1871	3	4	2	6	59	2	61	31	24	34	46	59
19		Szabadka ...	1896	2	4	2	6	17	—	17	—	—	—	16	23
20		Szebenmegyei földm. tangazdaság ³⁾ ...	1889	1	1	1	2	8	—	8	7	6	6	7	7
	Együtt ...		—	14	14	28	144	2	146	71	60	75	122	144	
c) Magánjellegű.															
21	(Csákvár (gr. Eszterházy M. Mór-cs. féle) ...)	1891	2	1	2	3	19	—	19	14	11	16	17	18	
	2. összesen ...		—	53	46	99	542	28	570	333	350	390	465	523	
1	3. Vinczellérképezők és szőlőszeti iskolák. (Erzsébet szeretetház, Balatonfüred ...)	1875	3	1	4	5	29	—	29	9	9	9	17	18	
2		Bihardiószeg vinczellériskola ...	1871	2	1	2	3	34	1	35	30	31	29	36	32
3		Ménés ...	1881	1	3	—	3	40	—	40	25	22	29	37	38
4		Munkács ...	1892	1	1	—	1	20	—	20	19	12	15	15	8
5		Nagyenyed ...	1880	3	3	1	4	22	—	22	21	22	25	22	22
6		Pécs ...	1896	3	1	—	1	18	—	18	—	—	16	13	21
7		Tapolca ...	1891	1	4	—	4	31	—	31	26	22	22	33	32
8		Tarcal ...	1871	1	4	—	4	24	—	24	8	8	18	28	14
9		Szőlőszeti és kertészeti tanf., Eger ...	1897	2	4	—	4	33	—	33	—	—	—	9	29
10		Szőlőszeti és kert. szakisk., Pozsony ...	1884	2	3	1	4	21	—	21	17	20	19	23	19
11		Szőlősz. előmunk.-kép. tanf., Szegzárd ...	1888	1	1	—	1	16	—	16	22	24	16	10	8
12		Szőlősz. előmunk.-kép. tanf., Bonyhád ...	1898	1	3	—	3	7	—	7	—	—	—	—	10
13		Szőlősz. előmunk.-kép. tanf., Gyöngy ...	1895	1	1	—	1	11	—	11	—	—	10	8	10
14		Szőlőszeti és borászati tanf., Kaposvár ...	1899	1	1	—	1	14	—	14	—	—	—	—	15
15		Felsőbb szől. és borgazd. tanf. Budap. ...	1892	1	—	9	9	17	—	17	14	13	22	21	26
	3. összesen ...		—	31	17	48	337	1	338	191	183	230	272	302	
1	4. Egyéb gazdasági tanintézetek. (Kertészeti m. kir. tanint., Budapest ⁴⁾ ...)	1893	4	3	5	8	25	1	26	28	14	16	37	37	
2		Kertészképzőint., Istvántelek ...	1884	4	6	3	9	30	—	30	30	27	30	30	30
3		M. kir. vízmester-iskola, Kassa ...	1879	1	5	2	7	36	—	36	40	33	31	40	33
4		Tejgazdasági szakiskola, Sárovar ...	1890	2	2	1	3	31	5	36	35	29	30	21	18
5		Tejgazdasági szakiskola, N.-Szécsény ...	1897	2	1	1	2	8	1	9	—	—	6	6	7
6		Munk.-képz. tejgazd. szakisk., Munkács ...	1895	1	1	—	1	9	—	9	—	7	6	9	9
7		Munk.-képző tejg. szakisk., Gödöllő ...	1895	1	1	—	1	6	—	6	—	11	6	8	5
8		Erdőéri szakisk., Görgényzentimre ...	1893	2	2	—	2	56	—	56	24	59	53	54	58
9		Erdőéri szakisk., Királyhalma (Szeged) ...	1883	2	2	—	2	24	—	24	21	21	23	23	23
10		Erdőéri szakiskola, Liptóújvár ...	1886	2	2	—	2	58	—	58	55	58	54	55	57
11		Erdőéri szakisk., Vadászerdő ...	1885	2	2	—	2	24	—	24	23	23	24	23	24
	4. összesen ...		—	27	12	39	307	7	314	256	282	279	306	301	
	Gazdasági tanintézetek összesen ...		—	168	113	281	2.194	96	2.290	1.672	1.750	1.769	1.958	2.051	

¹⁾ Köztük 14 gazdaság, 2 gyógyszerész, 19 katonai és 5 rendkiv. hallgató. — ²⁾ Ez intézettel kapcsolatos egy téli gazdasági tanfolyam 39 tanulóval és egy szüneti néptanítói gazdasági tanfolyam 43 hallgatóval. — ³⁾ Nagyszebenben. — ⁴⁾ Ez intézettel kapcsolatos egy egyéves kertészegédképző tanfolyam 8 tanulóval.

Gazdasági tanintézetek 1900-ban.
Főttekintés az intézetek egyenkinti felsorolásával.

Folyó szám	Az intézet jellegének és székhelyének megnevezése	Az intézet alapít. éve	Tanfolyamok száma	Tanárok és tanítók száma			Tanulók száma			Tanulók száma a korábbi években													
				rende- sek	más- félek	össze- sen	rende- sek	más- félek	össze- sen	1895- ben	1896- ban	1897- ben	1898- ban	1899- ben									
II. Horvát-Szlavonországek.																							
1	Mezőgazd. és erdészeti középisk., Kőrös ...	1860	3	8	3	11	23	1	24	69	52	54	43	36									
2	Földmives-iskola, Kőrös ...	1860	2	2	3	5	24	—	24	62	57	48	43	36									
3	Földmives-iskola, Pozsega ...	1884	2	2	4	6	35	—	35	39	28	22	22	21									
4	Szőlészeti és gyüm.-kert. iskola, Petrinja ...	1893	2	2	—	2	12	—	12	8	7	13	8	5									
5	Szőlészeti tanfolyam, Božjakovina ...	1896	2	2	—	2	25	—	25	—	—	16	26	25									
6	Tejgazdasági tanfolyam, Božjakovina ...	1896	2	2	1	3	11	—	11	—	—	11	10	12									
7	Patkoló-tanfolyam, Zágráb ...	1886	1	3	—	3	45	21	66	37	41	41	48	63									
	Összesen ...			21	11	32	175	22	197	215	185	205	200	198									
	Magyarbirodalom összesen ...			189	124	313	2.369	118	2.487	1.887	1.935	1.974	2.153	2.249									

b) Tanulók részletezése anyanyelv és hitfelekezet szerint.

Folyó szám	Az intézet jellegének és székhelyének megnevezése	Anyanyelv szerint							Hitfelekezet szerint							Összesen	
		magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb	egyéb	róm. katl.	gór. kath.	gór. keleti	ág. hitv. evang.	ev. ref.	unifárius		izraelita
I. Magyarország.																	
1. Felsőbb gazd. tanintézetek.																	
1	Erdész. akadémia, Selmecezb.	100	10	5	—	—	—	1	—	79	11	—	18	7	1	—	116
2	Állatorvosi főisk., Bpest ¹⁾ ...	390	30	8	4	—	1	6	1	134	4	11	39	26	4	222	440
3	Gazdas. akad., Magyaróvár	123	1	—	—	—	—	—	—	70	—	5	20	15	—	14	124
4	Gazd. tanint., Debreczen ...	72	—	—	—	—	—	—	—	28	2	—	6	34	—	2	72
5	Gazdasági tanint., Kassa ...	97	3	—	—	—	—	—	—	65	1	1	10	21	—	2	100
6	Gazdasági tanint., Keszthely	118	—	—	—	—	—	—	—	79	—	2	11	19	—	7	118
7	Gazd. tanint., Kolozsvár ...	57	—	—	1	—	—	—	—	21	1	1	5	28	2	—	58
	Összesen ...	957	44	13	5	—	1	7	1	476	19	20	109	150	7	247	1.028
	%-ban ...	93'09	4'28	1'26	0'49	—	0'10	0'68	0'10	46'30	1'85	1'95	10'60	14'59	0'68	24'03	100'00
2. Földmives-iskolák.																	
	a) Államiak ...	330	31	7	17	—	3	14	3	220	1	29	21	113	8	13	405
	b)—c) Községi és magán- jellegűek ...	45	100	8	6	—	—	6	—	34	5	2	113	10	—	1	165
	Együtt ...	375	131	15	23	—	3	20	3	254	6	31	134	123	8	14	570
	%-ban ...	65'79	22'98	2'63	4'03	—	0'53	3'51	0'53	44'56	1'05	5'44	23'51	21'58	1'40	2'46	100'00
	3. Vinczellér-kép. és szől.-isk. %-ban ...	304	15	—	6	13	—	—	—	164	18	—	20	133	2	1	338
		89'94	4'44	—	1'77	3'85	—	—	—	48'52	5'32	—	5'92	39'35	0'59	0'30	100'00
4. Egyéb gazdasági tanintézetek.																	
1—2	Kertészképző-intézetek ...	53	3	—	—	—	—	—	—	45	1	—	3	7	—	—	56
3	Vizmester-iskola, Kassa ...	25	10	1	—	—	—	—	—	28	—	—	3	5	—	—	36
4—7	Tejgazdasági szakiskolák ...	42	5	3	1	4	—	—	5	36	4	1	—	18	—	—	60
8—11	Erdőőri szakiskolák ...	111	16	19	11	—	4	1	—	123	13	9	6	10	1	—	162
	Összesen ...	231	34	23	12	4	4	1	5	232	18	10	12	40	1	1	314
	Gazd. tanint. mindössze ...	1.867	224	51	46	17	8	28	9	1.126	61	61	275	446	18	263	2.250
	%-ban ...	82'98	9'95	2'27	2'04	0'76	0'36	1'24	0'40	50'05	2'71	2'71	12'29	19'82	0'80	11'69	100'00
II. Horv.-Szlavonország.																	
1	Mezőgazdasági és erdészeti középiskola, Kőrös ...	1	—	—	—	—	22	—	1	21	—	3	—	—	—	—	24
2—3	Földmives-iskolák ...	5	—	—	—	—	54	—	—	38	1	20	—	—	—	—	59
4—5	Szől. és kert. iskolák ...	—	—	—	—	—	37	—	—	26	—	11	—	—	—	—	37
6	Tejgazd. tanfolyam, Božjakovina ...	—	—	—	—	—	10	—	1	11	—	—	—	—	—	—	11
7	Patkoló-tanfolyam, Zágráb ...	1	5	1	—	—	58	—	1	59	—	6	1	—	—	—	66
	Összesen ...	7	5	1	—	—	181	—	3	155	1	40	1	—	—	—	197
	Magyarbirod. öszs. ...	1.874	229	52	46	17	217	—	12	1.281	62	101	276	446	18	263	2.447

¹⁾ Csak a rendes hallgatók vannak részletezve.

Gazdasági tanintézetek 1900-ban.

c) A felsőbb gazdasági tanintézetek részletesen.

1. Tiszti és tanszemélyzet, az intézetek működésére vonatkozó némely főbb adat.

A felsőbb gazdasági tanintézetek	Tiszti és tanszemélyzet																A gazdaságot megtekintette	Az esetek száma, melyekben az intézetek tanácsát ill. véleményét fordultak			
	Igazgató tanár	Rendes tanár	Rendkívüli tanár	Segédtanár	Tanársegéd	Tanító	Tanító köv. v. társ	Őszöndijas gyakornok	Intéző	Titkár	Intézeti orvos	Gondnok	Főkezelő	Intézői segéd	Őszöndijas gazd. segéd	Irodatiszt			Naplótiszt	Írnokok	Összesen
M. kir. állatorv. főisk. Bpest	1	8	2	2	13	1	1	5	—	1	—	—	—	—	—	1	2	37	—	—	76
Gazdas. akad. Magyaróvár	1	6	1	2	5	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	—	1	24	16	23	68
(Keszthely ... ..)	1	6	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	1	—	15	35	146	—	7
Debrecezen	1	5	1	2	1	—	—	—	1	—	1	—	1	1	3	1	18	130	120	—	17
Kolozsvár	1	6	1	2	—	—	—	—	1	—	1	1	1	2	—	1	18	28	60	—	17
Kassa	1	6	—	1	—	—	—	—	1	—	1	1	1	3	—	1	17	125	131	—	8
Összesen	6	39	5	10	20	1	1	5	5	2	4	2	5	5	11	3	5	129	334	480	193

2. A hallgatók s a végzett növendékek részletezése.)

A felsőbb gazdasági tanintézetek	A rendes hallgatók összes száma	Tanfolyamok szerint				Gazdaságok, győgy. szereszek, stb.	Műgyétemi oklevél	Előképzettség szerint							Életkor szerint		
		Az I.	A II.	A III.	A IV.			Gazdasági oklevél, egygy. szeres	Tanítói oklevél	Gymnasiumi v. reálistólai érettségi biz.	Kereskedelmi iskolai érettségi bizonyítv.	Gymn. v. reál VI. oszt. és azon felül	VI. polgári iskola	Földmivesiskola	16-19	20-24	25-30
M. kir. állatorv. főisk. Bpest	440	199	116	57	68	16	—	—	2	46	11	268	113	—	239	178	23
Gazdas. akad. Magyaróvár	138	71	67	—	—	—	2	—	1	—	96	39	—	—	50	79	9
(Keszthely ... ..)	123	50	44	29	—	—	—	—	2	5	5	55	55	1	29	83	11
Debrecezen	90	32	32	26	—	—	—	—	2	8	3	62	13	2	65	21	4
Kolozsvár	67	23	23	15	4	—	1	—	1	6	2	22	34	1	30	33	4
Kassa	107	47	35	25	—	—	—	—	—	4	1	53	46	3	81	24	2
Összesen	965	424	317	152	72	16	3	1	7	165	61	460	261	7	494	418	53

A felsőbb gazdasági tanintézetek	A szülők polgári állása szerint							Ösztönd.-ban részesültek	Oklevelet, ill. végbizonyítványt nyertek											
	életelmiség	földbirtokos	bérlő	gazdatiszt	földmives	kereskedő és iparos	magánzó		ismertetlen	önálló hallgató	800 korona	600 korona	300 korona	magán	összesen	szülők v. szüjait birtokára	föld. gazd. intéz.-be v. kult. ta. nult.-ittra	gazdatiszt- nek	tanpályára	katonai szolgálatra ismeretlen
M. kir. állatorv. főisk. Bpest	93	38	16	17	31	211	44	—	5	1	23	34	6	45	—	—	—	—	—	—
Gazdas. akad. Magyaróvár	33	48	10	20	2	11	14	—	—	8	12	56	12	—	14	12	—	—	18	—
(Keszthely ... ..)	24	20	4	27	7	11	16	13	1	—	6	6	29	1	2	14	—	—	2	10
Debrecezen	32	26	1	10	11	4	5	—	1	—	5	—	26	4	—	7	—	—	11	4
Kolozsvár	28	17	1	5	5	4	5	—	2	—	26	—	14	1	3	5	1	4	—	—
Kassa	38	33	—	11	—	13	12	—	2	—	6	2	26	3	2	13	—	—	7	1
Összesen	246	182	32	90	56	254	96	13	11	1	23	85	26	196	21	21	51	1	42	15

1) A tanulók számában e táblázat és a 92. oldalon foglalt 9. sz. kimutatás adatai között mutatkozó eltérés onnan ered, hogy az utóbb említett kimutatás a tanév végi, előbbi pedig a tanéveleji állapotnak felel meg.

10. Gazdasági tanfolyamok és tanulmányi kirándulások 1900-ban Magyarországon.

Folyó szám	Az intézet jellegének és székhelyének megnevezése	Tanfolyamok száma						Résztevők száma							
		mezőgazd.	kertészeti	mezőg. ip. (gépkészítés szeszgyárt.)	mezőgazd. házi ipari	patkolás	egyéb	szeszfőző és gyáros	lelkészek	tanítók	gazdák és kertészek	kovácsok	Tanulmányi kiránduláson az intézetet felkereste		
1	Állatorvosi főisk. Bpest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Gazd. ak. Magyaróvár	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	46	—	23
3	Gazd. tanint. Keszthely	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	27	21	—	—
4	» » Debrecezen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	» » Kolozsvár	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—
6	» » Kassa	—	—	1	—	—	—	—	—	9	—	—	8	—	35
	Összesen	—	2	3	—	—	—	—	9	—	—	49	75	—	58
1	Önállóan rendezve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Állami földmives-isk.	39	—	—	—	20	—	—	—	—	17	361	378	25	2.579
3	Meg., közs. mag. f.-m. isk.	5	—	—	—	—	—	1	—	—	—	22	130	—	553
	Összesen	44	—	—	—	20	—	1	—	—	17	383	508	25	3.132
	Mindössze	44	2	3	—	20	—	1	9	—	17	432	583	25	3.190

a) B u z a.

Hónap	M i n ő s é g s z e r i n t																	
	75-78		79		80		75-78		79		80		75-78		79		80	
	k i l o g r a m m o s j e g y e z t e t t																	
	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig
	Bánsági				Tiszavidéki				Pestvidéki									
Január	14'68	15'50	15'36	15'74	15'77	16'01	14'80	15'72	15'50	15'96	15'87	16'19	14'58	15'58	15'40	15'74	15'81	16'05
Február	14'52	15'43	15'23	15'73	15'73	16'03	14'93	16'03	15'53	16'23	15'89	16'39	14'43	15'63	15'33	15'73	15'83	16'13
Márczius	14'39	15'30	15'10	15'60	15'60	15'90	14'80	16'00	15'40	16'10	15'78	16'27	14'30	15'63	15'20	15'70	15'70	16'00
Április	14'81	15'61	15'41	15'87	15'87	16'21	15'21	16'41	15'81	16'51	16'21	16'61	14'61	16'01	15'51	16'11	16'01	16'41
Május	14'82	15'62	15'42	15'92	15'92	16'22	15'15	16'35	15'75	16'45	16'15	16'55	14'55	15'95	15'45	16'05	15'95	16'25
Június	15'58	15'29	15'10	15'60	15'60	15'90	14'73	15'93	15'38	16'08	15'78	16'13	14'27	15'58	15'12	15'68	15'49	15'74
Július	14'11	14'77	—	—	—	—	14'21	15'38	14'97	15'48	15'19	15'58	13'91	15'02	14'61	15'10	14'81	15'20
Augusztus	14'56	15'36	—	—	—	—	14'44	15'64	15'40	15'82	15'60	15'98	14'14	15'34	15'16	15'44	15'28	14'64
Szeptember	14'52	15'41	—	—	—	—	14'32	15'36	15'25	15'56	15'45	15'69	14'19	15'12	15'04	15'22	15'21	15'42
Október	14'60	15'50	—	—	—	—	14'40	15'40	15'30	15'62	15'50	15'72	14'30	15'20	15'10	15'30	15'30	15'52
November	14'25	15'22	—	—	—	—	14'10	15'11	15'02	15'49	15'22	15'59	13'98	14'92	14'82	15'02	15'02	15'39
December	14'42	15'33	—	—	—	—	14'32	15'13	15'13	15'43	15'33	15'53	14'12	15'03	14'93	15'13	15'13	15'33
Átlag	14'61	15'36	15'27	15'74	15'75	16'09	14'62	15'71	15'37	15'89	15'66	16'10	14'28	15'42	15'14	15'52	15'46	15'67
	Fejérmegyei				Bácskai				Buza általában									
Január	14'80	15'64	15'50	15'88	15'91	16'11	15'08	15'64	—	—	—	—	14'79	15'62	15'44	15'83	15'84	16'09
Február	14'83	15'63	15'43	15'93	15'93	16'13	15'10	15'63	—	—	—	—	14'76	15'67	15'38	15'95	15'84	16'17
Márczius	14'70	15'50	15'30	15'80	15'80	16'00	15'00	15'55	—	—	—	—	14'64	15'59	15'25	15'80	15'72	16'05
Április	15'06	15'81	15'61	16'11	16'11	16'41	15'31	15'91	—	—	—	—	14'99	15'95	15'59	16'16	16'06	16'36
Május	15'02	15'82	15'62	16'12	16'12	16'32	15'32	15'92	—	—	—	—	14'97	15'93	15'56	16'13	16'03	16'33
Június	14'73	15'53	15'33	15'74	15'74	15'94	14'99	15'59	—	—	—	—	14'66	15'58	15'23	15'78	15'64	15'93
Július	14'11	15'01	14'81	15'11	15'11	15'31	14'41	15'01	—	—	—	—	14'15	15'04	14'80	15'23	15'04	15'36
Augusztus	14'34	15'56	15'36	15'74	15'74	15'94	14'78	15'38	—	—	—	—	14'45	15'40	15'31	15'67	15'49	15'83
Szeptember	14'21	15'36	15'25	15'56	15'45	15'66	14'72	15'19	—	—	—	—	14'39	15'29	15'18	15'45	15'37	15'59
Október	14'30	15'40	15'30	15'60	15'60	15'70	14'80	15'30	—	—	—	—	14'48	15'36	15'23	15'51	15'43	15'64
November	13'98	15'11	15'02	15'31	15'22	15'41	14'48	15'02	—	—	—	—	14'16	15'08	14'95	15'27	15'15	15'46
December	14'12	15'13	15'13	15'33	15'33	15'43	14'62	15'22	—	—	—	—	14'32	15'17	15'06	15'30	15'26	15'43
Átlag	14'52	15'46	15'31	15'79	15'65	15'86	14'85	15'42	—	—	—	—	14'56	15'48	15'25	15'67	15'57	15'85

b) Egyéb gabonaneműek.

Hónap	Rozs				Árpa				Z a b	Tengeri				Repeze				K ö l e s				
	első-rendű		másod-rendű		takar-mány	égetni-való		sör-főzésre		bánsági		más-nemű		káposzta-		bánsági						
	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig		koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig		koro-nától	koro-náig		
Január	12'32	12'61	12'11	12'31	11'30	11'40	10'30	11'10	—	—	10'00	10'90	9'31	9'71	—	—	23'00	24'50	—	—	10'60	11'60
Február	12'53	12'73	12'23	12'43	11'30	11'40	10'30	11'10	—	—	10'00	10'90	9'31	10'08	—	—	23'60	24'80	—	—	10'60	11'60
Márczius	12'51	12'71	12'21	12'41	11'30	11'40	10'30	11'10	—	—	10'00	10'90	10'09	10'65	10'40	10'60	24'30	25'30	—	—	10'60	11'60
Április	13'04	13'50	12'58	12'78	11'69	11'86	11'13	11'49	—	—	10'14	11'17	10'80	11'06	—	—	25'00	26'10	—	—	10'68	10'65
Május	13'44	14'08	13'09	13'35	11'90	12'20	11'20	11'60	—	—	10'15	11'28	11'10	11'40	—	—	25'00	26'10	—	—	10'60	10'60
Június	13'49	13'79	13'10	13'44	11'80	12'20	11'20	11'60	—	—	10'60	11'09	11'10	11'40	—	—	—	—	—	—	10'60	10'60
Július	12'92	13'24	12'48	12'78	11'80	12'20	11'20	11'60	—	—	10'00	10'90	12'38	11'81	—	—	25'58	26'37	—	—	10'60	10'60
Augusztus	13'51	13'37	13'29	13'44	11'80	12'20	11'07	11'60	—	—	10'29	11'08	12'41	12'82	—	—	26'58	27'52	—	—	10'60	10'60
Szeptember	13'65	13'95	13'41	13'64	11'80	12'20	11'00	11'60	—	—	10'23	11'03	12'68	12'96	12'80	12'90	27'00	28'00	—	—	11'37	11'60
Október	13'75	14'15	13'65	13'85	11'80	12'20	11'00	11'60	—	—	10'48	11'43	13'00	13'20	11'85	14'32	28'38	29'38	—	—	11'09	11'45
November	13'45	13'85	13'28	13'48	11'80	12'06	11'00	11'33	—	—	10'50	11'70	9'69	9'99	9'60	10'37	30'00	31'00	—	—	10'68	11'04
December	13'64	14'04	13'37	13'64	11'30	13'00	11'00	11'60	—	—	10'50	11'50	9'10	9'44	9'60	11'30	—	—	—	—	10'35	10'47
Átlag	13'18	13'50	12'91	13'11	11'62	11'94	11'04	11'45	—	—	10'23	11'14	10'91	11'22	10'88	11'90	25'84	26'91	—	—	10'41	11'08

12. Különbféle terményeknek havi és évi átlagára 1900-ban a budapesti tőzsde árjegyzései szerint.)

Hónap	1. Disznózsír (budapesti)			2. Szalonna			3. Szilva *)						4. Szilvaiz *)		5. Heremag						
	városi, légen szárított	4 dbos	3 dbos	fűstölt	boszniai 1899/900. évi		szerbiai 1899/900. évi		Z s z a k k a l e g y ü t t		szilvaiz 1899/900. évi		heremag 1899/900. évi		lu-cserna	lőhere apró-	lőhere közép-	lőhere nagy-			
					usance minőség	100	85	usance minőség	100	85	szilvaiz 1899/900. évi	szilvaiz 1899/900. évi	magy.	szemű	szemű	szemű					
Január	97'50	80'00	82'00	92'25	30'13	40'63	56'50	27'25	39'25	54'25	37'50	33'00	80'00	114'50	136'75	146'00	—	—	—	—	
Február	101'88	85'33	87'50	95'88	31'25	41'58	56'31	28'00	40'31	54'44	36'75	32'68	80'25	122'00	139'00	149'70	—	—	—	—	
Márczius	107'60	90'20	93'40	100'20	32'45	42'60	56'25	28'75	41'50	54'50	36'70	32'70	87'40	119'60	136'00	148'20	—	—	—	—	
Április	117'60	98'75	105'70	115'00	34'25	46'00	57'69	31'75	44'19	55'81	37'21	33'31	82'00	104'00	122'00	136'00	—	—	—	—	
Május	112'63	94'00	104'00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Június	109'40	92'20	101'70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Július	109'00	92'88	105'00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Augusztus	112'25	94'00	101'88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeptember	120'00	104'10	109'50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Október	119'50	103'22	106'50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
November	119'75	101'75	105'38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
December	115'30	87'90	93'40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Átlag	111'88	93'70	99'68	100'85	32'45	40'10	45'10	29'67	38'68	45'22	36'78	33'91	84'78	115'38	131'09	143'11	—	—	—	—	

1) Valamennyi terménynél a pénz és árú átlaga. — *) Ingyen hordó. — *) Zsákkal együtt, göngyűly tisztá súly helyett. Minőség 500 grammont.

H ó n a p		1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	
		m é t e r m á z s á n k i n t k o r o n a															
1. Búza	Január	15'96	18'38	14'62	15'14	17'42	16'56	22'28	15'94	15'22	13'36	14'28	17'22	26'16	20'66	15'29	
	Február	16'66	18'24	14'52	14'88	17'62	17'02	21'84	16'02	15'16	13'28	14'34	16'60	26'54	20'60	15'22	
	Márczius	17'24	18'36	14'50	15'00	17'90	17'48	20'86	15'76	14'98	13'92	14'02	16'46	26'26	20'48	15'11	
	Április	16'96	18'64	14'64	14'72	18'22	19'08	19'20	16'24	15'30	14'32	14'14	15'90	27'72	18'58	15'44	
	Május	16'46	18'22	14'72	14'44	17'22	20'76	18'54	17'50	14'22	15'00	14'22	16'22	29'76	18'30	15'44	
	Június	16'16	18'08	14'50	14'56	17'36	19'98	18'04	17'46	14'66	14'54	13'82	17'32	24'84	19'24	15'09	
	Július	16'06	16'96	14'00	17'10	16'00	21'10	17'44	16'52	14'04	13'76	13'54	20'36	21'68	18'60	14'56	
	Augusztus	16'56	13'96	14'98	17'32	14'68	21'74	16'62	15'52	13'20	12'60	13'72	25'12	18'22	17'26	15'05	
	Szeptember	17'34	13'56	15'04	17'26	14'88	21'46	16'06	15'26	12'86	12'84	14'42	24'96	18'40	17'00	14'96	
	Október	17'32	13'96	15'78	17'20	15'06	21'66	15'92	15'10	12'92	13'24	15'46	25'60	19'58	16'74	15'04	
	November	17'10	14'22	15'74	16'94	16'10	22'88	15'78	15'00	13'34	13'82	16'38	26'28	20'86	16'02	14'83	
	Deczember	17'70	14'52	15'48	17'50	16'50	22'84	15'92	15'08	13'56	13'78	16'78	26'18	20'86	15'78	14'90	
2. Rozs	Január	12'50	13'26	11'24	11'14	15'94	14'48	20'48	12'60	10'18	10'76	12'62	13'40	17'20	16'16	12'36	
	Február	12'66	13'46	11'24	11'46	17'38	14'62	19'84	12'80	11'42	10'78	12'92	13'04	17'52	15'04	12'48	
	Márczius	13'36	13'64	11'38	11'54	16'62	15'10	18'74	12'62	11'26	11'84	12'80	12'80	17'60	15'70	12'46	
	Április	12'94	13'54	11'54	11'96	16'62	15'88	17'64	12'94	11'46	11'78	12'72	12'30	18'36	14'56	13'06	
	Május	12'76	13'34	11'54	11'84	14'96	16'46	17'28	14'56	10'76	12'56	12'56	12'60	20'16	14'38	13'61	
	Június	12'42	13'14	11'30	11'88	14'38	15'50	16'44	13'48	10'30	11'84	12'30	12'96	17'88	14'36	13'39	
	Július	12'40	12'08	10'68	13'50	12'60	17'14	15'18	12'76	10'06	11'02	11'64	14'80	15'30	13'74	12'95	
	Augusztus	12'88	11'00	11'12	13'52	11'78	19'34	13'20	12'46	10'06	10'70	11'28	17'32	14'08	13'10	13'58	
	Szeptember	13'06	10'82	11'06	13'66	12'82	19'32	12'96	11'86	10'16	10'74	12'32	16'96	14'20	13'08	13'68	
	Október	12'94	11'00	11'10	14'34	13'86	19'40	13'20	11'68	10'52	11'98	13'04	16'78	15'62	13'12	13'86	
	November	13'04	11'02	11'40	14'52	14'50	20'86	12'72	11'56	10'64	12'64	13'64	17'02	16'48	12'48	13'55	
	Deczember	12'88	11'16	11'14	15'84	14'36	20'96	12'68	11'42	10'62	12'36	13'32	17'10	16'60	12'28	13'71	
3. Sörárpa	Január	14'58	17'00	13'80	14'66	16'80	15'60	14'70	12'46	15'80	14'30	12'80	13'00	16'00	15'40	—	
	Február	14'40	16'60	13'70	14'68	16'80	15'60	14'20	12'40	15'80	14'38	12'86	13'00	16'00	15'36	—	
	Márczius	15'02	16'56	13'50	14'70	16'50	15'60	13'84	12'26	15'80	14'40	12'00	13'00	16'00	15'20	—	
	Április	14'20	16'20	13'60	14'70	16'50	15'80	13'64	12'44	15'80	14'24	11'42	13'00	16'00	14'66	—	
	Május	13'80	15'32	13'12	14'36	16'50	15'36	—	13'86	15'80	14'20	—	13'00	—	13'52	—	
	Június	—	—	—	13'20	13'62	—	—	—	—	—	—	—	13'00	—	13'52	—
	Július	—	—	—	17'00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13'50	—	—
	Augusztus	17'24	14'22	15'54	16'42	14'82	—	13'08	13'88	14'60	13'80	12'12	16'26	15'00	14'46	—	—
	Szeptember	16'90	14'00	15'60	16'00	15'20	14'66	12'80	13'88	14'60	13'60	12'68	15'10	14'60	14'88	—	—
	Október	17'00	14'00	15'50	16'00	15'28	14'70	12'80	15'30	14'66	13'80	12'14	15'00	15'18	14'92	—	—
	November	17'00	13'98	15'30	16'00	15'70	15'16	12'60	15'68	14'64	13'84	11'80	15'00	15'60	14'52	—	—
	Deczember	17'00	13'80	14'82	16'20	15'60	14'74	12'54	15'80	14'30	13'20	12'76	15'40	15'44	12'74	—	—
4. Takarmányárpa	Január	11'14	13'40	10'96	11'44	13'84	13'54	12'70	10'56	12'60	11'80	10'00	8'00	12'70	12'50	11'15	
	Február	11'14	13'34	10'98	11'64	13'84	13'68	12'40	10'46	12'42	12'20	10'00	8'98	13'00	12'54	11'15	
	Márczius	11'82	13'44	10'90	12'00	13'48	13'70	12'04	10'20	12'40	12'68	9'80	8'02	13'88	12'74	11'15	
	Április	11'30	13'30	11'10	12'20	13'62	14'22	11'62	10'48	12'24	12'94	9'98	8'54	13'58	12'52	11'50	
	Május	10'74	12'60	10'84	12'06	13'70	13'98	11'10	12'54	12'22	12'92	9'70	8'78	13'76	12'18	11'70	
	Június	11'22	11'78	11'22	11'22	13'30	12'88	10'88	11'94	11'32	12'04	9'10	9'46	—	12'14	11'70	
	Július	—	10'64	—	13'30	—	12'40	10'80	—	—	10'44	—	11'00	11'20	12'06	11'70	
	Augusztus	12'50	10'68	11'06	12'58	11'48	12'62	11'04	11'68	11'24	10'50	7'92	13'00	11'58	11'56	11'66	
	Szeptember	12'98	10'48	11'10	12'40	12'08	12'40	10'80	11'82	11'60	10'38	8'58	12'68	11'46	12'02	11'57	
	Október	13'32	10'64	11'28	12'40	12'82	12'32	10'74	12'56	11'88	10'26	8'34	11'94	12'20	11'94	11'60	
	November	13'36	10'72	11'72	12'32	13'70	13'04	10'36	12'78	11'86	10'32	8'48	11'94	12'70	11'68	11'52	
	Deczember	13'30	10'64	11'46	12'86	13'42	12'74	10'54	12'90	11'60	10'10	8'34	12'12	12'54	11'40	11'50	
5. Zab	Január	13'18	12'38	11'12	11'14	15'50	14'06	12'80	11'30	12'10	12'16	12'50	12'02	12'94	11'78	10'45	
	Február	13'04	13'44	11'06	10'92	15'46	14'16	12'56	11'46	14'10	12'22	12'38	12'24	13'22	11'94	10'45	
	Márczius	13'48	13'36	10'94	10'94	16'24	14'30	12'12	11'56	14'34	13'14	12'62	12'16	13'94	11'94	10'45	
	Április	13'46	12'92	10'78	11'14	16'66	14'64	11'84	11'94	14'42	13'90	12'68	12'04	14'62	11'94	10'65	
	Május	13'24	12'38	10'60	11'08	16'00	13'98	11'54	13'72	13'96	13'84	12'62	12'00	15'58	11'76	10'71	
	Június	12'82	11'88	10'50	11'04	17'36	12'78	11'20	14'14	13'54	13'38	12'54	11'86	14'84	11'62	10'54	
	Július	12'60	11'04	10'44	12'48	15'72	11'74	11'20	14'50	13'94	12'90	12'60	11'86	15'16	11'50	10'45	
	Augusztus	12'66	10'94	10'74	12'98	12'80	12'50	11'36	13'76	12'02	12'06	11'54	12'72	11'58	11'30	10'65	
	Szeptember	12'70	10'50	10'82	13'70	12'92	12'32	11'18	13'60	11'94	12'04	11'30	12'58	11'48	10'62	10'62	
	Október	12'48	10'62	10'52	14'28	13'08	12'28	11'44	14'36	11'94	11'90	11'44	12'58	11'80	10'54	10'92	
	November	12'18	10'68	10'70	14'48	14'20	13'00	11'26	14'12	12'12	12'58	11'78	13'04	11'80	10'46	11'00	
	Deczember	11'82	10'62	10'74	15'42	14'16	12'90	11'48	14'10	12'04	12'26	11'90	12'96	11'76	10'40	11'00	
6. Tengeri	Január	10'24	11'54	10'94	9'12	10'20	11'98	11'36	9'24	8'78	12'00	8'20	6'80	10'30	11'10	9'52	
	Február	10'64	11'88	11'20	9'50	9'72	12'30	10'08	9'44	9'08	12'42	8'34	7'04	10'38	11'64	9'89	
	Márczius	11'08	12'02	11'64	9'12	9'70	12'46	10'58	9'28	9'60	12'66	8'26	7'10	10'84	9'30	10'44	
	Április	10'88	11'60	12'32	9'24	9'72	13'48	10'04	9'14	10'02	12'46	8'14	7'00	11'16	8'90	10'93	
	Május	10'72	11'16	12'66	9'08	9'90	13'34	9'72	10'24	9'62	13'54	7'94	6'94	11'86	8'84	11'25	
	Június	10'40	11'08	12'96	9'12	10'20	12'26	9'64	10'16	9'56	12'86	8'08	7'80	10'40	9'00	11'25	
	Július	10'32	11'18	12'42	9'90	10'64	11'32	9'56	10'22	10'06	12'16	7'86	8'74	10'54	9'20	11'51	
	Augusztus	11'84	11'00	12'22	10'14	11'60	12'30	9'60	9'56	11'42	11'24	7'28	10'00	10'32	9'48	12'60	
	Szeptember	12'52	11'52	12'16	10'04	12'42	12'78	9'70	9'78	12'12	11'98	7'60	9'82	10'50	10'18	12'79	
	Október	12'14	11'88	12'14	9'58	12'34	12'28	9'60	9'88	12'64	11'54	8'06	9'22	10'90	10'52	13'14	
	November	12'08	12'34	11'04	9'70	13'32	13'20	9'42	10'04	10'82	8'44	8'44	9'64	11'02	10'70	9'64	
	Deczember	12'22	11'48	10'16	10'42	13'08	13'14	9'24	10'54	11'18	8'14	7'56	10'10	11'06	10'18	9'27	

Folyó szám	Országrészt, törvényhatóság	Férfi-napszám								Női napszám								Gyermek-napszám							
		tavaszi		nyári		ősi		téli		tavaszi		nyári		ősi		téli		tavaszi		nyári		ősi		téli	
		ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül
f i l l é r e k b e n																									
I. Magyarország.																									
<i>a) Duna bal partja.</i>																									
1	Árva vm.	124	170	132	172	122	162	84	120	61	89	65	82	68	83	54	65	47	60	50	60	50	57	—	—
2	Bars »	85	117	121	173	89	125	64	88	52	79	73	108	55	83	39	62	39	56	52	70	39	58	22	44
3	Esztergom vm. ...	—	116	115	160	67	122	—	90	—	87	90	125	53	93	—	80	—	62	—	85	—	72	—	52
4	Hont vm.	66	99	127	170	73	105	55	83	52	78	83	116	58	81	41	61	32	49	52	74	35	54	24	43
	Selm.- és Bélab.	—	120	—	160	—	160	—	120	—	100	—	100	—	100	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Liptó vm.	103	146	130	194	116	170	76	118	52	73	60	81	56	78	46	62	34	53	46	67	40	62	33	47
6	Nógrád vm.	82	108	144	171	106	132	73	85	67	84	94	115	78	94	58	66	36	53	61	77	46	58	36	43
7	Nyitra »	84	103	125	167	96	123	60	80	64	81	85	115	68	88	35	66	43	61	60	83	52	67	28	49
8	Pozsony »	70	110	107	158	84	119	51	81	57	80	80	126	64	88	39	64	36	56	47	75	39	64	32	45
	Pozsony, th. j. v.	80	105	100	150	80	105	60	90	60	85	95	115	60	85	50	70	40	60	55	70	40	60	35	60
9	Trencsén vm. ...	82	122	118	176	96	140	63	94	59	85	74	105	61	89	44	66	39	56	49	69	40	59	29	48
10	Turóc »	70	105	140	183	85	120	70	90	40	58	68	88	45	73	31	43	29	45	48	66	34	55	—	—
11	Zólyom »	84	114	100	162	73	121	57	99	46	66	57	85	46	66	38	57	27	48	37	59	32	54	24	53
	Átlag	83	115	121	170	92	129	63	90	57	80	77	108	61	85	42	64	37	56	51	74	42	52	30	48
<i>b) Duna jobb p.</i>																									
1	Baranya vm. ...	71	104	123	174	85	116	64	91	54	85	82	115	62	91	53	74	36	60	54	79	39	61	33	52
	Pécs, th. j. v. ...	120	160	160	200	120	160	100	140	80	120	100	150	80	120	80	100	60	80	80	100	60	80	60	80
2	Fejér vm.	73	104	144	199	83	117	59	88	60	84	99	140	69	94	51	72	40	56	63	82	44	62	33	47
	Székesfeh., thjv.	—	140	—	200	—	160	—	120	—	120	—	160	—	120	—	100	—	60	—	100	—	90	—	60
3	Győr vm.	70	110	158	211	90	123	60	81	49	82	88	127	56	88	45	60	35	59	60	93	44	66	35	42
	Győr, th. j. v.	120	200	300	400	180	240	120	160	60	120	200	250	100	140	60	100	40	80	80	120	40	90	30	50
4	Komárom vm. ...	67	99	115	173	105	130	63	89	53	76	73	117	70	91	45	66	40	57	60	83	47	70	33	51
	Komárom, thjv.	—	110	—	190	—	160	—	105	—	85	—	105	—	85	—	70	—	75	—	85	—	70	—	55
5	Moson vm.	78	104	122	136	108	133	57	95	68	86	100	116	77	107	—	73	—	54	—	73	—	70	—	49
6	Somogy »	76	107	134	174	96	123	59	85	61	81	91	131	71	91	49	65	38	53	58	77	47	62	32	46
7	Sopron »	80	107	130	176	88	125	66	90	69	80	98	131	71	94	59	67	48	60	66	86	56	67	—	47
	Sopron, th. j. v.	120	170	120	170	—	130	—	120	110	150	110	150	—	120	—	100	—	110	—	110	—	100	—	—
8	Tolna vm.	78	105	135	180	90	114	58	86	58	82	90	119	62	86	50	63	40	54	64	76	45	58	30	46
9	Vas »	82	118	128	206	96	135	68	95	59	96	87	116	66	93	52	69	39	58	58	83	46	66	33	43
10	Veszprém vm. ...	68	106	104	182	78	113	53	86	50	78	78	118	52	82	41	61	34	59	51	82	36	61	28	43
11	Zala vm.	66	94	105	156	68	104	56	84	50	78	74	108	57	82	42	65	36	54	50	72	41	59	31	45
	Átlag	76	107	129	181	89	122	62	90	58	84	88	119	65	91	50	67	39	57	59	80	45	64	32	46
<i>c) D.-Tisza köze.</i>																									
1	Bács-Bodrog vm.	99	129	172	205	128	162	81	105	76	99	114	140	91	111	65	79	47	58	74	89	63	72	40	48
	Baja, th. j. v. ...	—	120	—	200	—	120	—	100	—	100	—	140	—	120	—	80	—	60	—	80	—	50	—	40
	Szabadka, th. j. v.	80	120	120	160	90	140	60	100	60	80	80	100	60	100	50	80	40	60	60	80	60	90	40	60
	Ujvidék, th. j. v.)	120	160	240	280	140	180	120	140	80	140	120	180	100	120	80	140	60	100	80	120	60	100	60	100
	Zombor, th. j. v.	80	120	160	200	120	160	80	120	50	80	100	140	80	100	50	80	40	60	60	80	60	80	40	60
2	Csongrád vm. ...	105	130	235	275	150	175	90	110	80	107	125	177	95	120	60	75	62	85	105	125	65	90	45	60
	H.-Vásárh. thjv.	80	120	250	400	160	200	50	80	50	80	100	200	80	120	40	60	40	60	80	120	60	80	—	—
	Szeged, th. j. v.	120	160	160	220	100	140	80	110	60	100	80	120	60	100	50	70	40	60	80	100	40	60	30	50
3	Heves vm.	81	113	143	192	87	127	70	90	52	77	100	127	60	78	47	62	40	53	66	83	50	63	40	50
4	J.-N.-Szoln. vm.	82	107	160	194	94	120	61	84	57	75	108	132	66	85	48	63	38	55	74	94	45	63	36	47
5	Pest-P.-S.-K. vm.	98	125	175	208	106	137	74	108	65	89	106	136	69	97	55	77	49	63	73	90	50	67	31	54
	Budapest, sz.-f.	—	200	—	240	—	200	—	160	—	140	—	200	—	140	—	120	—	—	—	160	—	140	—	—
	Kecskeméti, thjv.	140	170	200	250	130	170	100	140	85	115	100	140	80	120	70	110	60	90	70	110	60	100	—	—
	Átlag	95	124	173	208	112	142	74	100	66	89	108	138	76	99	54	74	47	60	74	92	54	69	38	51
<i>d) Tisza j. partja.</i>																									
1	Abauj-Torna vm.	84	107	131	173	101	130	64	83	56	69	82	105	60	80	46	58	37	50	52	65	41	57	31	42
	Kassa, th. j. v.	120	200	200	270	160	220	80	140	60	105	120	140	90	120	50	90	40	70	80	95	60	80	30	50
2	Bereg vm.	63	98	102	142	72	108	48	80	44	72	74	105	52	80	35	54	25	50	37	68	25	54	20	51
3	Borsod »	74	101	134	183	91	123	64	84	51	69	87	113	62	83	45	63	43	55	64	81	48	59	33	47
4	Gömör- és K.-H.	89	126	148	199	98	142	73	100	54	77	77	101	59	82	44	63	43	57	52	74	46	61	26	45
5	Sáros várm.	72	118	142	193	96	148	61	93	41	63	65	90	58	79	39	53	30	46	42	56	39	53	29	38
6	Szepes »	115	154	146	220	130	195	89	148	51	86	60	96	59	95	45	77	41	63	45	68	43	70	33	56

Mezőgazdasági átlagos napszámok az 1900. évben törvényhatóságokint.

Folyó szám	Ország rész, törvényhatóság	Férfi-napszám								Női napszám								Gyermek-napszám							
		tavaszi		nyári		ősz		téli		tavaszi		nyári		ősz		téli		tavaszi		nyári		ősz		téli	
		ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül
		f i l l é r e k b e n																							
e) Tisza b. partja.																									
1	Békés várm. ...	86	113	215	241	121	144	62	84	57	72	103	130	75	92	53	64	42	53	77	99	49	63	40	45
2	Bihar » ...	71	96	138	175	87	114	59	81	50	70	86	114	56	78	43	62	34	48	56	76	40	54	29	44
	N.-Várad, th. j. v.	100	140	200	260	130	160	80	110	60	100	120	160	80	120	60	90	40	60	90	130	70	80	40	60
3	Hajdu várm. ...	81	118	196	243	123	148	80	105	55	76	141	167	87	103	65	90	39	64	108	139	79	95	49	64
	Debreczen, th. j. v.	80	120	180	253	123	193	70	117	60	93	97	150	70	130	53	93	47	77	70	120	50	90	33	60
4	Máramaros várm.	72	117	96	146	80	117	67	96	44	74	54	95	46	80	37	66	32	53	43	67	36	57	28	45
5	Szabolcs » ...	70	102	132	173	88	123	62	86	51	73	90	113	61	84	48	61	43	55	61	81	48	64	39	49
6	Szatmár » ...	67	96	123	165	91	120	55	79	52	73	84	114	63	84	44	66	34	49	56	77	42	61	28	42
	Sz.-Németi, th. j. v.	90	130	165	230	90	130	65	120	60	90	115	160	65	100	50	80	50	80	75	105	50	80	—	—
7	Szilágy várm. ...	62	86	97	147	68	94	50	70	47	64	75	101	51	74	41	58	33	47	48	52	35	52	28	42
8	Ugocsa » ...	53	78	80	125	63	100	43	61	47	67	73	105	53	73	37	55	37	48	50	65	35	42	25	33
	Átlag ...	70	101	132	176	90	120	59	84	51	72	85	115	59	83	44	62	36	52	60	81	43	60	31	45
f) Tisza-Mar. sz.																									
1	Arad várm. ...	62	89	126	153	85	109	50	75	46	69	86	112	60	82	39	58	33	48	57	77	39	56	31	43
	Arad, th. j. v.	—	105	—	155	—	100	—	80	—	90	—	130	—	90	—	70	—	60	—	95	—	70	—	50
2	Csanád várm.	100	122	205	254	143	174	78	95	70	90	135	162	105	124	52	64	45	66	80	104	60	80	36	52
3	Krassó-Szörény	83	118	129	172	98	137	74	106	66	91	92	125	76	102	59	77	41	58	54	76	46	64	35	54
4	Temes várm. ...	89	121	147	188	101	135	68	96	71	92	107	147	76	103	56	73	46	57	63	82	50	64	40	50
	Temesvár, th. j. v.	A d a t o k n i n c s e n e k																							
	Versecz, th. j. v.	A d a t o k n i n c s e n e k																							
5	Torontál várm. ...	81	113	133	194	102	132	69	90	64	88	106	131	78	98	54	70	38	55	55	71	46	62	30	47
	Pancsova, th. j. v.	160	220	—	340	—	160	—	—	140	200	—	250	—	140	—	—	—	80	—	90	—	90	—	—
	Átlag ...	83	113	145	185	100	132	68	92	65	88	101	133	76	99	53	70	40	55	58	78	46	63	34	42
g) Erdély.																									
1	Alsó-Fehér várm.	6 ³	92	93	129	73	103	53	78	48	73	70	101	54	81	42	64	32	58	45	67	37	55	28	46
2	Beszt.-Naszód »	7 ²	111	110	146	86	117	62	92	56	84	81	116	62	92	50	80	34	58	46	70	37	61	30	51
3	Brassó várm.	8 ¹	127	111	177	88	135	64	103	59	96	76	123	64	102	45	75	36	63	50	77	41	68	26	47
4	Csík » ...	8 ⁸	148	123	188	93	155	80	132	58	95	76	118	60	98	50	81	36	65	49	79	40	64	34	61
5	Fogarás » ...	8 ⁰	105	120	145	100	110	70	88	65	88	85	102	55	78	50	60	35	47	45	62	40	50	30	38
6	Háromszék » ...	6 ⁴	120	89	145	74	123	57	106	47	92	68	114	55	100	43	87	33	59	45	75	37	66	41	50
7	Hunyad » ...	7 ⁵	104	110	147	80	107	64	88	60	83	89	117	65	87	51	74	44	62	61	73	47	64	39	55
8	Kis-Küküllő vm.	4 ⁸	74	78	110	52	78	42	64	38	62	64	86	44	70	36	57	28	41	42	60	30	42	24	38
9	Kolozs várm. ...	6 ⁴	94	95	136	73	103	48	73	49	76	74	105	56	81	40	52	32	48	47	68	33	50	23	37
	Kolozsvár, th. j. v.	8 ⁰	140	100	180	100	170	80	120	80	110	80	130	80	120	80	100	48	65	50	80	50	70	48	60
10	Maros-Torda vm.	5 ⁹	95	89	136	66	104	52	78	47	76	71	109	54	84	40	64	32	51	46	63	36	57	27	45
	M.-Vásárh. th. j. v.	6 ⁰	100	100	150	70	110	50	90	50	70	70	100	60	90	—	—	—	40	70	30	60	—	—	—
11	N.-Küküllő várm.	6 ⁴	116	93	166	72	121	50	100	53	95	69	120	57	98	41	74	34	62	44	79	35	58	25	43
12	Szeben » ...	6 ⁵	102	108	152	80	118	56	93	52	80	75	113	58	93	43	75	34	57	49	72	37	62	30	47
13	Sz.-Doboka »	5 ⁹	75	85	111	71	87	45	64	47	66	73	95	61	76	40	56	32	44	52	67	37	54	27	43
14	T.-Aranyos »	6 ⁹	99	100	139	78	106	54	82	52	74	78	108	58	82	41	62	33	51	52	70	38	55	28	43
15	Udvarhely »	6 ¹	106	98	153	72	126	51	88	50	83	73	116	55	91	40	69	35	53	48	70	37	56	28	48
	Átlag ...	66	102	102	142	76	111	55	86	51	79	74	109	57	87	43	69	34	54	48	71	37	57	27	47
h) Fiume v. és ker.																									
	Országos átlag	77	111	129	174	94	127	58	91	56	81	84	116	63	89	46	67	38	54	56	77	43	61	29	46
II. Horv.-Szlav.																									
1	Belov.-Kőrös vm.	94	128	108	148	90	120	80	110	84	116	96	126	80	110	74	108	56	74	64	86	54	72	50	70
2	Lika-Krbava »	84	120	102	158	90	130	80	112	70	110	74	122	70	110	60	90	41	60	48	70	40	60	36	56
3	Modr.-Fiume »	112	160	120	180	106	137	100	128	82	116	90	124	68	104	62	90	42	64	50	72	41	62	38	60
4	Pozsega várm. ...	92	130	105	140	84	124	80	110	74	102	82	116	72	100	70	98	42	63	52	74	40	60	38	59
5	Szerém » ...	100	140	140	186	108	148	84	118	80	108	116	146	78	106	70	100	36	69	50	74	34	66	20	42
	Zimony, th. j. v.	120	160	200	240	130	170	120	160	80	120	120	160	80	120	71	100	36	70	50	80	40	70	20	50
6	Varazsd várm. ...	60	92	80	114	59	89	54	78	50	70	60	86	52	80	46	74	32	54	42	66	32	54	22	46
	Varazsd, th. j. v.	60	100	160	200	70	120	60	100	60	100	100	140	60	100	58	96	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Verőce várm. ...	92	117	118	148	90	110	74	100	74	98	88	116	70	96	64	84	45	68	58	78	42	66	32	50
	Eszék, th. j. v. ...	—	150	—	160	—	140	—	120	—	110	—	120	—	100	—	86	—	70	—	80	—	70	—	50
8	Zágráb várm. ...	82	120	98	140	78	110	76	100	70	102	84	126	64	94	50	82	43	60	54	70	40	60	30	40
	Zágráb, th. j. v.	120	160	160	210	110	150	90	130	70	110	90	140	66	100	50	90	—	60	—	70	—	60	—	40
	Átlag ...	92	131	126	169	92	129	82	113	72	105	91	127	69	102	61	92	41	65	52	75	40	64	32	51

15. Az összes szántóföld, a bevett és az elemi csapások folytán kivett vetésterület 1900-ban törvényhatóságunkint.

Folyó szám	Országrés, törvényhatóság	Összes szántóföld		Elemi csapások folytán kivett vetésterület 1900-ban			Folyó szám	Országrés, törvényhatóság	Összes szántóföld		Elemi csapások folytán kivett vetésterület 1900-ban			
		az 1900-ban községenként történt felvétel szerint	hektárokbán	hektárokbán	az összes szántóföld %ában	a bevett terület let			az 1900-ban községenként történt felvétel szerint	hektárokbán	hektárokbán	az összes szántóföld %ában	a bevett terület let	
														hektárokbán
I. Magyarország.														
a) Dunab. partja.														
	Árva vármegye	77.525	58.767	704	0'91	1'20		Békés vm. ...	268.549	264.486	1.504	0'56	0'57	
1	Bars »	118.214	105.461	208	0'18	0'20		Bihar » ...	444.984	406.636	15.401	3'46	3'79	
2	Esztergom »	61.216	55.343	55	0'09	0'10		N.-Várad th.j.v.	1.721	1.721	—	—	—	
3	Hont »	102.945	83.987	2.271	2'21	2'70		Hajdu vm. ...	145.739	141.202	1.692	1'16	1'20	
4	Selm. és Béalab.	898	898	—	—	—		Debreczen ...	42.416	40.402	—	—	—	
5	Liptó várm. ...	36.564	33.065	163	0'45	0'49		Máramaros vm.	104.675	75.408	949	0'91	1'26	
6	Nógrád » ...	176.261	147.249	404	0'23	0'27		Szabolcs »	310.651	255.781	9.720	3'13	3'80	
7	Nyitra » ...	303.198	274.763	8.728	2'88	3'18		Szatmár »	291.820	226.582	6.127	2'10	2'70	
8	Pozsony » ...	248.536	234.102	8.212	3'30	3'51		Sz.-Németi ...	9.126	7.256	—	—	—	
9	Pozsony, th.j.v.	2.536	2.510	—	—	—		Szilágy vm. ...	153.426	115.059	1.554	1'01	1'35	
10	Trencsén vm. ...	151.662	132.757	581	0'38	0'44		Úgocsa » ...	51.153	42.741	2.512	4'91	5'87	
11	Turóc » ...	30.694	26.336	320	1'04	1'22		Összesen ...	1.824.260	1.577.274	39.459	2'16	2'50	
	Zólyom » ...	45.018	39.472	18	0'04	0'05								
	Összesen ...	1.355.267	1.194.710	21.664	1'60	1'81								
b) Duna j. partja.														
1	Baranya vm. ...	250.625	211.276	3.721	1'48	1'76		1	Arad vm. ...	253.753	243.622	974	0'38	0'40
	Pécs, th. j. v.	2.172	2.116	—	—	—			Arad, th. j. v.	8.045	8.045	—	—	—
2	Fejér vm. ...	254.851	223.516	1.047	0'41	0'47		2	Csanád vm. ...	142.743	141.002	331	0'23	0'24
	Székesfehérvár	7.375	7.277	—	—	—		3	Kr.-Szörény vm.	211.344	195.380	985	0'47	0'50
3	Győr vm. ...	88.473	84.052	9.486	10'72	11'29		4	Temes »	434.755	413.687	18.048	4'15	4'36
	Győr, th. j. v.	2.339	2.339	—	—	—			Temesvár, thjv.	1.836	1.836	—	—	—
4	Komárom vm.	162.304	145.840	12.587	7'76	8'63		5	Versecz, th. j. v.	12.055	12.055	1.726	14'32	14'32
	Komárom, th.jv.	750	750	—	—	—			Torontál vm. ...	701.552	695.392	10.854	1'55	1'56
5	Moson vm. ...	111.832	98.648	6.647	5'94	6'74			Pancsova, thjv.	7.240	7.217	—	—	—
6	Somogy » ...	334.677	307.862	352	0'11	0'12			Összesen ...	1.773.823	1.718.236	32.918	1'86	1'92
7	Sopron » ...	162.281	154.883	8.387	5'17	5'42		g) Erdély.						
	Sopron, th. j. v.	3.421	3.421	9	0'26	0'26		1	Alsó-Fehér vm.	131.547	99.328	144	0'11	0'14
8	Tolna várm. ...	221.922	197.010	698	0'31	0'35		2	B.-Naszód »	72.371	55.112	17	0'02	0'03
9	Vas » ...	268.916	261.947	3.269	1'22	1'25		3	Brassó »	40.587	38.391	436	1'07	1'14
10	Veszprém » ...	196.624	184.584	287	0'15	0'16		4	Csik »	70.832	40.098	666	0'94	1'66
11	Zala » ...	225.604	219.076	1.277	0'57	0'58		5	Fogarás »	56.883	43.527	70	0'12	0'16
	Összesen ...	2.294.166	2.104.597	47.767	2'08	2'27		6	Háromszék »	88.023	70.816	1.867	2'12	2'64
c) D.-Tisza köze.														
1	B.-Bodrog vm.	667.516	631.638	7.608	1'40	1'20		7	Hunyad »	164.626	140.531	3.062	1'86	2'18
	Baja, th. j. v.	6.534	4.940	276	4'22	5'59		8	Kis-Küküllő »	78.747	62.803	1.678	2'18	2'67
	Szabadka, th.j.v.	63.559	55.428	63	0'10	0'11		9	Kolozs »	157.206	121.053	1.262	0'80	1'04
	Ujvidék, th. j.v.	10.802	10.802	—	—	—			Kolozsvár, thjv.	5.415	4.745	—	—	—
	Zombor, th. j.v.	24.808	22.203	2.648	10'67	11'93		10	M.-Torda vm.	112.414	96.791	57	0'05	0'06
2	Csongrád vm. ...	127.679	126.604	314	0'24	0'25			M.-Vásárhely	1.384	1.346	—	—	—
	H.-Vásárhely	57.920	57.920	—	—	—		11	N.-Küküllő vm.	114.203	85.229	1.037	0'91	1'22
	Szeged, th. j. v.	38.536	37.792	—	—	—		12	Szeben »	70.346	63.046	323	0'46	0'51
3	Heves vm. ...	191.833	169.107	5.089	2'65	3'01		13	Sz.-Doboka »	179.278	134.101	310	0'17	0'23
4	J.-N.-Szolnok	374.657	361.963	8.378	2'24	2'31		14	T.-Aranyos »	115.664	85.273	479	0'41	0'56
5	Pest-P.-S.-K. vm.	629.203	562.935	8.763	1'39	1'56		15	Udvarhely »	72.493	53.684	52	0'07	0'10
	Budapest, sz.-f.	6.648	6.631	—	—	—			Összesen ...	1.532.019	1.195.874	11.460	0'75	0'96
	Kecskemét ...	37.881	37.881	777	2'05	2'05		h) Fiume v. és ker.						
	Összesen ...	2.237.576	2.085.844	33.916	1'52	1'63			Magy.-orsz. össz.	12.138.597	10.819.641	209.934	1'73	1'94
d) Tisza j. partja.														
1	A.-Torna vm.	137.617	120.436	3.870	2'81	3'21		II. H.-Szlav.						
	Kassa, th. j. v.	3.069	2.925	—	—	—		1	Belov.-Kőr. vm.	192.455	177.590	1.881	0'98	1'06
2	Bereg várm. ...	118.439	100.105	2.424	2'05	2'42		2	Lika-Krbava »	89.129	71.812	2.188	2'45	3'05
3	Borsod » ...	165.219	139.459	1.389	0'84	0'99		3	Modr.Fiume »	96.088	79.899	3	0'00	0'00
4	Gömör- és K.-H.	106.923	85.109	1.328	1'24	1'56		4	Pozsega »	144.527	122.964	1.036	0'72	0'84
5	Sáros várm. ...	146.637	124.993	812	0'55	0'65		5	Szerém »	338.065	317.168	4.220	1'25	1'33
6	Szepes » ...	118.641	102.534	460	0'39	0'45			Zimony, th. j. v.	4.431	4.431	—	—	—
7	Ung » ...	85.692	65.710	1.659	1'94	2'52		6	Varazsd vm. ...	89.467	88.677	797	0'89	0'90
8	Zemplén » ...	239.749	201.835	10.808	4'51	5'35			Varazsd, th. j.v.	3.278	3.278	—	—	—
	Összesen ...	1.121.986	943.106	22.750	2'03	2'41		7	Verőcze vm. ...	190.052	175.507	919	0'48	0'52
									Eszék, th. j. v.	4.106	4.106	—	—	—
									Zágráb vm. ...	218.519	194.439	779	0'36	0'40
									Zágráb, th. j. v.	2.210	2.212	—	—	—
									Összesen ...	1.372.377	1.242.033	11.823	0'86	0'95
									Magyarbir. össz.	13.510.974	12.061.724	221.757	1'64	1'84

16. A bevett terület az 1900. évi fölvétel szerint a főbb

Folyó szám	Közigazgatási, országgrész, törvényhatóság	h e k t á r o k b a n											
		búza		rozsa		Kétszemes	árpa		Zab	Hétfalvesek	Szemes tengori	Burgonya	
		Őszi	Tavaszi	Őszi	Tavaszi		Őszi	Tavaszi					
I. Magyarország.													
a) Duna bal partja.													
1	Árva vármegye	238	13	1.267	62	152	629	5.364	29.321	21	—	16.332	
2	Bars »	29.573	541	8.015	503	428	252	28.554	6.775	472	4.893	5.045	
3	Esztergom »	14.923	100	5.788	—	581	89	12.549	3.892	215	7.220	2.315	
4	Hont »	27.361	466	10.035	79	384	50	15.779	7.690	496	3.603	3.504	
	Selmez- és Bélab.	29	86	57	86	—	—	173	288	—	—	115	
5	Liptó vármegye	182	38	2.675	47	532	—	7.829	8.303	779	—	8.644	
6	Nógrád »	45.725	468	25.386	365	251	153	21.626	10.573	736	8.391	8.882	
7	Nyitra »	39.175	497	46.123	201	176	1.801	75.054	15.372	1.889	14.234	19.426	
8	Pozsony »	42.461	158	30.675	523	577	704	58.526	8.795	891	19.225	19.602	
	Pozsony, th. j. v.	250	—	405	—	—	—	683	59	—	124	158	
9	Trencsén vármegye	8.380	1.153	10.542	485	1.624	943	32.616	22.863	1.542	110	26.922	
10	Turóc »	1.019	4	5.383	69	1.515	31	3.720	4.557	468	—	5.091	
11	Zólyom »	6.697	440	4.060	494	3	114	4.931	8.242	377	1	8.541	
	Összesen	216.013	3.964	150.411	2.914	6.223	4.766	267.404	126.730	7.886	57.801	124.577	
b) Duna jobb partja.													
1	Baranya vármegye	68.870	794	15.309	313	3.771	4.524	9.865	18.577	685	49.911	8.207	
	Pécs, th. j. v.	491	22	98	—	—	282	95	109	—	782	18	
2	Fejér vármegye	67.114	123	17.207	20	226	182	26.252	25.244	372	27.889	11.170	
	Székesfehérv. th. j. v.	1.243	—	539	—	—	—	2.319	191	—	2.744	3	
3	Győr vármegye	20.699	569	13.711	46	395	69	11.693	6.129	91	10.314	4.708	
	Győr, th. j. v.	691	—	377	—	—	—	446	29	—	239	112	
4	Komárom vármegye	38.427	1.417	16.822	7	302	103	21.954	14.967	366	16.909	7.861	
	Komárom, th. j. v.	349	—	87	—	—	—	105	—	—	209	—	
5	Moson vármegye	23.077	221	12.265	—	504	193	26.173	4.451	201	12.915	2.626	
6	Somogy »	81.781	653	45.026	1.441	681	1.705	29.415	23.605	577	41.969	15.434	
7	Sopron »	39.507	163	22.402	66	18	561	25.904	10.307	211	6.399	9.747	
	Sopron, th. j. v.	560	—	816	—	—	—	734	615	—	66	201	
8	Tolna vármegye	60.627	871	17.716	35	897	708	21.015	17.039	669	33.340	10.876	
9	Vas »	72.369	304	52.712	342	101	1.089	22.775	26.155	747	13.899	22.040	
10	Veszprém »	42.851	67	32.875	65	235	1.508	27.050	13.045	337	17.422	15.747	
11	Zala »	53.138	120	48.135	479	40	688	19.322	12.999	233	35.746	11.620	
	Összesen	571.794	5.324	296.097	2.814	7.170	11.612	245.117	173.462	4.489	270.753	120.370	
c) Duna-Tisza köze.													
1	Bács-Bodrog várm.	250.419	858	5.885	72	2.711	12.613	11.303	99.258	926	191.115	8.998	
	Baja, th. j. v.	978	—	1.151	—	—	29	86	662	8	1.151	173	
	Szabadka, th. j. v.	16.391	29	2.877	—	—	1.036	4.927	13.338	29	14.457	1.208	
	Ujvidék, th. j. v.	4.192	216	—	—	17	161	264	812	194	4.166	181	
	Zombor, th. j. v.	9.711	23	—	—	56	693	—	5.526	231	4.663	532	
2	Csongrád vármegye	48.731	234	13.002	196	643	1.218	11.204	6.264	227	25.655	2.185	
	Hódmezővásárhely, th. j. v.	30.499	172	172	—	—	403	5.179	863	29	17.264	288	
	Szeged, th. j. v.	4.086	161	14.473	—	46	288	1.209	144	—	11.049	4.488	
3	Héves vármegye	66.881	378	12.866	23	2.257	183	19.395	8.181	316	20.463	4.102	
4	Jász-N.-Szoln. vm.	176.064	2.906	10.435	—	1.618	2.136	36.946	15.492	580	59.198	3.313	
5	Pest-P.-S.-Kiskun	112.127	616	152.379	312	4.372	2.143	57.498	35.289	1.928	96.650	33.667	
	Budapest, szék. főv.	325	3	775	—	—	—	2.050	240	13	1.417	449	
	Kecskemét, th. j. v.	3.596	—	11.960	—	432	—	5.840	2.099	—	8.714	3.047	
	Összesen	724.000	5.596	225.975	603	12.152	20.903	155.901	188.168	4.481	455.962	62.631	
d) Tisza jobb partja.													
1	Abauj-Torna várm.	37.707	553	16.226	33	73	23	21.946	13.038	562	4.458	7.338	
	Kassa, th. j. v.	806	17	662	—	—	—	863	235	8	5	137	
2	Bereg vármegye	25.079	331	6.946	887	600	446	1.877	17.568	338	22.674	9.644	
3	Borsod »	56.358	557	13.906	27	1.994	161	18.657	8.567	677	12.740	3.170	
4	Gömör- és K.-H. vm.	23.110	634	10.978	923	90	276	8.232	16.934	471	3.253	9.049	
5	Sáros vármegye	7.739	852	14.297	1.458	3	539	20.413	34.715	899	247	25.895	
6	Szepes »	345	35	10.722	842	166	293	24.656	29.664	1.724	—	25.305	
7	Ung »	18.617	262	8.927	479	48	140	3.094	8.546	457	7.725	8.097	
8	Zemplén »	58.658	1.395	25.554	760	261	236	27.691	23.217	623	14.591	15.649	
	Összesen	228.419	4.636	108.218	5.409	3.235	2.114	127.429	152.484	5.759	65.693	104.284	

termények megkülönböztetésével törvényhatóságokint.

Czukorrépa	Takarmány- répa	Őszi és tavaszi repeze	Dohány	Kender.	Len	Takarmány- tengeri (csala- mádé)	Őszi búkköny, őszi borsó és őszi rozs	Tavaszi búkk., zabos búkköny takarmánynak	Lóhere	Luczerna	Baltaczim	Mohar	Egyéb termé- nyek	Bevetett terület mindössze	Ugar
h e k t á r o k b a n															
—	32	—	—	55	282	—	6	216	2.659	14	1	—	2.103	58.767	18.758
3.992	1.711	101	—	614	36	700	108	5.143	5.383	1.553	287	15	767	105.461	12.753
253	1.039	328	11	158	8	827	307	2.329	706	1.144	99	128	334	55.343	5.873
1.352	1.463	23	68	429	10	382	69	3.298	5.297	1.568	140	6	435	83.987	18.958
—	—	—	—	—	—	—	—	29	29	6	—	—	—	898	—
6	37	—	—	180	352	—	7	911	1.760	40	—	—	743	33.065	3.499
1.907	3.317	133	92	929	64	1.128	255	6.600	6.610	2.269	113	30	1.246	147.249	29.012
18.188	4.626	345	—	1.342	42	2.685	329	9.588	12.012	5.592	1.880	288	3.898	274.763	28.435
8.378	6.847	387	—	825	380	3.936	282	11.491	4.659	4.252	487	4.964	5.077	234.102	14.434
—	159	—	—	—	—	204	—	221	55	9	8	90	85	2.510	26
5.279	1.343	30	—	738	431	40	268	2.589	10.372	666	30	22	3.769	132.757	18.905
3	207	—	—	145	152	—	8	990	1.892	51	40	46	945	26.336	4.358
9	340	23	—	341	135	12	43	1.479	2.196	237	3	14	740	39.472	5.546
39.867	21.121	1.370	171	5.756	1.892	9.914	1.682	44.884	53.630	17.401	3.088	5.603	20.142	1.194.710	160.557
303	4.592	290	—	1.315	170	1.736	390	13.020	4.008	2.422	161	281	1.762	211.276	39.349
—	23	—	—	—	—	12	14	43	78	26	7	16	—	2.116	56
1.636	5.782	683	164	322	82	6.457	597	15.996	2.623	5.075	4.677	1.816	1.807	223.516	31.335
—	31	—	—	—	—	53	—	—	—	—	—	154	—	7.277	98
966	2.079	36	—	166	66	2.402	105	4.422	890	1.116	614	1.309	1.457	84.052	4.421
—	56	—	—	—	—	39	—	221	—	41	—	55	33	2.339	—
1.635	3.170	307	336	524	458	3.047	199	8.031	2.485	1.886	1.400	1.408	1.819	145.840	16.464
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	750	—
1.768	3.352	167	1	33	4	3.147	501	2.898	408	608	170	1.417	1.548	98.648	13.184
2.786	7.182	1.316	759	1.246	88	3.826	1.047	22.723	13.778	5.889	1.612	542	2.781	307.862	26.815
9.927	3.570	944	—	151	45	3.375	197	7.235	9.595	3.445	53	138	923	154.883	7.398
52	184	—	—	—	—	23	—	118	26	20	—	—	6	3.421	—
1.294	3.463	652	820	896	29	3.091	504	11.847	2.538	2.583	1.592	1.216	2.692	197.010	24.912
3.306	6.020	850	1	295	597	3.438	520	10.417	16.319	2.605	69	428	4.549	261.947	6.969
1.020	3.993	236	—	447	57	3.743	386	11.236	5.886	2.890	1.376	956	1.156	184.584	12.040
496	4.141	1.021	1	774	520	1.612	392	10.306	11.650	2.840	98	149	2.556	219.076	6.528
25.189	47.638	6.502	2.082	6.169	2.116	36.001	4.852	118.513	70.284	31.416	11.829	9.885	23.089	2.104.597	189.569
17	2.117	2.470	312	7.173	11	4.280	304	12.297	4.238	2.683	523	6.494	4.561	631.638	35.878
—	115	11	—	—	—	69	—	144	23	147	17	75	101	4.940	1.594
—	88	—	77	—	—	—	52	144	63	19	—	86	607	55.428	8.131
—	9	—	—	—	—	67	—	83	53	24	—	76	287	10.802	—
—	60	233	—	104	—	55	—	78	—	127	—	17	94	22.203	2.605
509	1.904	252	850	689	58	1.630	287	3.384	689	3.702	—	258	2.833	126.604	1.075
—	576	58	—	115	—	288	58	58	—	949	—	—	949	57.920	—
—	374	—	169	6	14	144	36	46	—	495	—	14	550	37.792	744
3.302	4.759	298	2.836	655	6	1.815	464	8.068	4.877	3.878	50	37	3.017	169.107	22.726
3.357	7.833	1.106	3.245	139	45	5.559	399	12.066	4.030	10.098	—	56	5.342	361.963	12.694
2.859	13.096	718	4.071	889	137	6.930	918	11.926	4.810	6.048	516	2.682	10.354	562.935	66.268
—	84	—	—	—	—	299	29	180	296	296	17	64	94	6.631	17
—	921	—	122	—	—	60	26	121	—	427	—	—	516	37.881	—
10.044	31.936	5.146	11.682	9.770	271	21.196	2.573	48.595	19.079	28.893	1.123	9.859	29.305	2.085.844	151.732
555	2.946	245	127	811	86	628	179	4.198	6.711	1.381	47	19	546	120.436	17.181
—	29	3	—	2	—	10	—	60	40	17	—	—	31	2.925	144
—	837	347	258	1.162	244	395	114	2.018	5.473	493	13	314	2.047	100.105	18.334
1.105	3.116	269	1.228	979	6	835	146	4.745	6.883	2.365	15	24	929	139.459	25.760
256	1.278	65	234	997	269	110	123	1.769	4.597	834	6	4	617	85.109	21.814
—	1.540	7	—	752	796	39	75	2.236	9.704	741	10	—	2.036	124.993	21.644
2	322	—	—	33	1.100	3	107	1.838	4.643	57	4	—	673	102.534	16.107
18	725	323	63	857	23	78	46	2.207	3.919	269	—	28	762	65.710	19.982
2.558	4.490	1.853	469	1.721	177	1.042	202	5.658	10.744	1.922	—	50	2.314	201.835	37.914
4.494	15.288	3.112	2.379	7.314	2.701	3.140	992	24.729	52.714	8.079	95	439	9.955	943.106	178.880

A bevett terület az 1900. évi fölvétel szerint a főbb

Folyó szám	Közjogi alkatrész, országész, törvényhatóság	Őszi	Tavaszi	Őszi	Tavaszi	Kétszeres	Őszi	Tavaszi	Zab	Hűvelyesek	Szemes tengeri	Burgonya
		búza	rozsa	árpa								
hektárookban												
e) Tisza bal partja.												
1	Békés vármegye ...	114.434	883	2.903	—	308	2.401	33.033	16.113	475	58.669	1.216
2	Bihar »	130.892	2.328	39.666	491	20.345	3.758	15.862	22.109	568	101.608	7.806
	N.-Várad, th. j. v.	613	—	90	—	66	74	35	100	—	466	23
3	Hajdu vármegye ...	53.531	1.255	13.081	263	3.837	1.748	10.652	5.379	104	33.601	1.498
	Debreczen, th. j. v.	8.920	345	6.618	288	921	115	3.740	1.726	69	11.797	576
4	Máramaros várm. ...	1.369	2.314	1.376	591	38	19	1.681	25.277	342	26.617	10.522
5	Szabolcs »	50.787	401	67.358	1.335	865	973	9.358	6.755	478	43.350	23.304
6	Szatmár »	71.899	2.232	23.277	140	1.382	2.082	3.777	20.562	308	62.798	7.411
	Sz.-Németi, th. j. v.	2.474	43	19	—	43	81	52	541	59	3.016	36
7	Szilágy vármegye ...	37.212	1.388	4.694	55	3.026	439	1.698	10.160	169	41.961	1.409
8	Ugocsa »	10.155	91	2.486	54	64	17	612	6.912	71	17.090	1.368
	Összesen ...	482.286	11.280	161.568	3.217	30.895	11.707	80.500	115.634	2.643	400.973	55.169
f) Tisza-Maros szöge.												
1	Arad vármegye ...	111.184	1.220	3.455	67	4.514	2.355	7.523	15.660	260	73.070	1.785
	Arad, th. j. v. ...	3.453	9	374	—	43	46	429	288	6	2.132	83
2	Csanád vármegye ...	59.893	496	1.734	—	708	1.775	11.262	5.535	151	40.877	684
	Kr.-Szörény »	66.236	933	2.839	573	280	746	1.224	17.572	525	85.656	5.091
4	Temes »	200.874	724	7.225	202	4.324	4.555	4.793	23.613	1.034	131.694	3.424
	Temesvár, th. j. v.	560	—	54	—	—	74	175	197	—	462	22
	Versecz, th. j. v. ...	4.604	115	—	—	—	—	218	288	23	6.278	29
5	Torontál vármegye ...	337.601	2.285	4.702	328	6.086	7.717	12.578	32.633	1.487	229.591	5.493
	Pancsova, th. j. v.	2.576	19	9	—	14	455	73	138	5	3.263	52
	Összesen ...	786.981	5.801	20.392	1.170	15.969	17.723	38.275	95.924	3.491	573.023	16.663
g) Erdély.												
1	Alsó-Fehér várm. ...	28.950	10.187	2.037	543	1.159	147	1.425	5.665	44	39.632	1.263
2	B.-Naszód »	11.731	3.598	224	195	17	116	2.134	12.829	65	19.892	856
3	Brassó »	5.751	52	3.201	89	375	2	7.956	3.274	344	4.805	3.903
4	Csik »	2.726	916	14.293	389	92	65	4.954	10.465	215	1.357	2.571
5	Fogarás »	4.596	1.106	9.821	286	42	1	1.176	8.793	69	11.701	3.967
6	Háromszék »	11.917	26	12.977	29	1.039	—	9.198	12.450	1.238	9.705	4.740
7	Hunyad »	32.101	16.239	6.694	1.185	631	148	1.014	10.290	147	59.144	3.800
8	Kis-Küküllő »	17.787	122	2.655	24	1.311	25	908	4.106	108	27.474	471
9	Kolozs »	24.527	15.055	7.644	531	1.477	229	4.588	10.597	381	43.200	1.452
	Kolozsvár, th. j. v.	949	—	843	—	—	—	629	426	—	1.153	34
10	Maros-Torda várm.	23.745	3.605	2.278	57	1.486	78	3.131	12.144	71	35.809	469
	M.-Vásárh., th. j. v.	247	—	13	11	—	—	152	34	—	516	2
11	N.-Küküllő várm. ...	24.744	355	2.921	74	1.630	100	526	9.462	457	33.880	1.999
12	Szeben »	18.106	1.058	1.331	210	352	85	1.308	7.442	292	21.750	2.075
13	Sz.-Doboka »	20.216	9.564	3.737	293	407	112	1.514	22.311	140	62.413	1.162
14	T.-Aranyos »	17.067	14.335	4.310	1.190	946	3	4.675	7.380	128	26.941	862
15	Udvarhely »	14.651	73	5.142	509	2.348	20	745	10.210	100	14.681	1.181
	Összesen ...	259.811	76.291	80.121	5.615	13.312	1.131	46.033	147.878	3.799	414.053	30.087
h) Fiume város és ker.												
	Magyarorsz. össz. ...	3,269.304	112.892	1,042.782	21.742	88.956	69.956	960.659	1,000.280	32.548	2,288.258	513.781
II. H.-Szlavonorsz.												
1	Belovár-Kőrös vm.	33.646	835	27.560	1.467	198	9.541	2.691	5.385	1.604	51.932	12.246
2	Lika-Krbava »	1.325	4.785	2.326	1.199	7.558	45	13.940	8.864	956	9.751	9.462
3	Modrus-Fiume »	7.266	1.316	4.298	301	626	3.427	850	5.879	1.423	17.499	8.849
4	Pozsega »	39.399	902	6.552	688	3.211	4.775	832	11.114	1.274	34.146	5.683
5	Szerém »	90.740	34	2.309	10	33.821	13.690	2.012	34.110	3.259	94.570	5.756
	Zimony, th. j. v. ...	1.436	—	3	—	240	185	—	334	40	1.371	64
6	Varazsd vármegye ...	5.070	85	9.972	583	8	2.420	975	4.075	498	45.939	6.937
	Varazsd, th. j. v. ...	152	55	440	59	—	299	275	316	17	457	353
7	Verőcze vármegye ...	62.042	1.662	9.852	568	9.007	5.981	584	19.448	1.367	31.586	5.028
	Eszék, th. j. v. ...	1.304	—	116	—	63	394	—	584	35	805	54
8	Zágráb vármegye ...	19.515	673	15.139	452	140	10.646	801	11.909	2.328	82.808	12.378
	Zágráb, th. j. v. ...	9	—	102	1	—	195	3	69	54	1.158	184
	Összesen ...	261.904	10.347	78.699	5.328	54.872	51.598	22.963	102.087	12.855	372.022	66.994
	Magyarbirod. össz. ...	3,581.208	123.239	1,121.481	27.070	143.828	121.554	983.622	1,102.367	45.403	2,610.280	580.775

termények megkülönböztetésével törvényhatóságonként.

Czakorrépa	Takarmány- répa	Őszi és tavaszi repeze	Dohány	Kender	Len	Takarmány- tengeri (csala- mádé)	Őszi bikköny, őszi borsó és őszi roz	Tavaszi bikk., zahos bikköny, takarmányrak	Lóhere	Luczerna	Baltaczin	Mohar	Egyéb termé- nyek	Bevetett terület mindössze	Ugar
h e k t á r e k b a n															
1.587	4.255	1.286	1.727	1.207	211	3.269	949	4.007	1.564	9.265	40	601	4.083	264.486	4.063
355	6.422	1.637	2.410	3.885	122	2.843	306	26.029	8.314	5.169	—	83	3.628	406.636	38.348
—	18	—	—	—	—	—	—	120	50	59	—	—	7	1.721	—
275	2.228	475	1.226	96	—	1.266	132	4.246	1.577	3.390	—	10	1.332	141.202	4.537
460	230	403	604	29	—	806	124	719	230	704	—	17	961	40.402	2.014
28	269	—	—	1.098	88	9	5	67	1.066	370	1	—	2.261	75.408	29.267
629	6.802	1.308	9.619	712	41	2.797	523	12.054	6.385	3.764	54	96	6.033	255.781	54.870
—	3.223	1.539	1.300	1.600	45	922	395	6.911	10.670	1.945	—	1	2.163	226.582	65.238
—	70	22	—	15	—	37	—	212	310	213	—	—	13	7.256	1.870
58	947	54	325	1.059	22	239	193	2.961	5.520	914	22	18	516	115.059	38.367
—	96	53	12	431	16	27	—	630	2.261	52	—	3	240	42.741	8.412
3.392	24.500	6.777	17.223	10.132	545	12.215	2.627	57.956	37.947	25.845	117	829	21.237	1.577.274	246.986
1.058	1.802	487	1.657	1.495	14	1.093	287	6.378	3.060	2.204	8	715	2.271	243.622	10.131
40	58	—	26	—	—	49	—	198	—	230	—	69	512	8.045	—
2.485	1.407	113	2.769	773	—	1.286	261	1.443	1.128	2.380	55	1.436	2.351	141.002	1.741
14	197	200	3	1.411	33	368	40	1.062	5.693	1.300	—	326	3.058	195.380	15.964
120	1.798	2.222	736	1.082	64	1.474	779	8.575	5.794	2.905	83	2.292	3.301	413.687	21.068
—	33	—	—	—	—	26	—	80	61	66	—	—	26	1.836	—
—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	121	—	58	309	12.055	—
635	3.155	4.679	1.323	1.659	251	3.420	1.323	6.742	8.173	6.516	169	9.158	7.688	695.392	6.160
6	61	—	—	—	—	9	43	16	44	185	—	142	107	7.217	23
4.358	8.523	7.701	6.514	6.420	362	7.725	2.733	24.494	23.953	15.907	315	14.196	19.623	1.718.236	55.087
598	593	135	—	829	84	128	9	2.546	1.936	713	71	—	634	99.328	32.219
9	101	—	—	740	43	3	10	472	1.201	126	8	—	742	55.112	17.259
2.046	696	—	—	74	55	—	140	2.340	2.481	184	—	138	485	38.391	2.196
14	48	—	—	557	138	—	40	589	186	131	2	—	350	40.098	30.734
2	137	24	19	547	37	17	48	375	345	81	—	3	334	43.527	13.356
683	1.077	—	11	332	39	70	—	2.547	1.669	398	3	—	668	70.816	17.207
90	211	32	—	1.667	36	228	227	3.455	1.176	1.120	11	36	1.569	140.531	24.095
290	392	11	15	512	6	89	87	2.593	2.789	776	11	1	240	62.803	15.944
61	1.148	43	6	1.207	62	264	173	1.463	4.637	979	74	—	1.255	121.053	36.153
—	55	—	—	4	—	62	—	64	186	302	—	—	38	4.745	670
691	451	7	—	860	32	124	67	3.295	6.139	1.319	147	17	769	96.791	15.623
134	13	—	—	—	—	—	—	37	76	89	—	—	22	1.346	38
185	1.441	—	—	1.122	83	37	257	2.102	1.646	773	34	15	1.386	85.229	28.974
78	1.271	3	—	422	33	29	707	2.866	2.340	466	13	3	806	63.046	7.300
98	753	—	—	1.297	132	285	113	2.812	5.417	701	31	2	591	134.101	45.177
238	678	104	13	668	251	222	29	1.025	2.548	766	142	9	743	85.273	30.391
56	284	—	—	511	27	9	54	920	1.186	434	47	—	496	53.684	18.809
5.273	9.349	359	64	11.349	1.058	1.567	1.961	29.501	35.958	9.358	594	224	11.128	1.195.874	336.145
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92.117	158.410	30.967	40.115	56.910	8.945	91.758	17.420	348.672	293.565	186.929	17.161	41.035	134.479	10.819.641	1.318.956
183	565	53	—	1.202	2.022	128	937	2.117	7.868	2.035	62	1	13.312	177.590	14.865
—	10	3	—	945	138	—	—	3	2.017	70	—	—	8.415	71.812	17.317
29	135	1	—	1.045	563	295	9	9	5.711	701	18	10	19.639	79.899	16.189
32	399	311	18	199	931	47	1.274	2.611	3.996	684	69	1	3.816	122.964	21.563
22	810	1.506	—	1.626	365	72	6.653	12.417	4.151	2.104	184	867	6.080	317.168	20.897
—	200	—	—	—	—	89	138	—	61	—	—	—	196	74	4.431
188	428	274	—	1.125	303	296	693	764	3.946	636	27	—	3.435	88.677	790
7	—	—	—	6	1	32	—	—	280	227	264	6	32	3.278	—
465	1.268	3.386	25	816	516	391	4.163	4.706	6.024	2.704	13	216	3.659	175.507	14.545
—	—	465	—	—	—	—	—	—	135	53	—	—	14	84	4.106
210	477	82	—	1.769	2.259	264	260	199	8.985	2.456	14	26	20.649	194.439	24.080
—	9	—	—	11	—	7	—	5	52	237	—	—	116	2.212	48
1.136	4.301	6.081	43	8.744	7.098	1.621	14.127	22.966	43.144	11.854	651	1.337	79.311	1.242.083	130.294
98.258	162.711	37.048	40.158	65.654	16.043	98.379	31.547	371.688	336.709	148.783	17.812	42.372	213.790	12.061.724	1.449.250

17. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület 1899-ben és 1900-ban.

Az elemi csapás megnevezése	Magyarország.				Horvát-Szlavonországok.				Magyarbirodalom.			
	Elpusztított vetésterület											
	1899-ben		1900-ban		1899-ben		1900-ban		1899-ben		1900-ban	
	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%
Árvíz (talajvíz)	35.601	23'99	57.433	27'36	22.971	62'82	2.937	24'84	58.572	31'66	60.370	27'22
Aszály	26.897	18'12	9.625	4'58	4.289	11'73	62	0'52	31.186	16'86	9.687	4'37
Fagy	6.546	4'41	37.601	17'91	79	0'22	99	0'84	6.625	3'58	37.700	17'00
Jég	46.330	31'22	61.512	29'30	8.109	22.18	6.169	52'18	54.439	29'43	67.681	30'52
Köd	4.128	2'78	404	0'19	86	0'23	—	—	4.214	2'28	404	0'18
Rozsda	14.251	9'60	7.843	3'74	218	0'60	—	—	14.469	7'82	7.843	3'54
Egerek	2.432	1'64	3.012	1'44	44	0'12	1	0'01	2.476	1'34	3.013	1'36
Férgek	7.430	5'01	16.248	7'74	710	1'94	2.517	21'29	8.140	4'40	18.765	8'46
Egyéb	4.802	3'28	16.256	7'74	58	0'16	38	0'32	4.860	2'63	16.294	7'35
Összesen	148.417	100'00	209.934	100'00	36.564	100'00	11.823	100'00	184.981	100'00	221.757	100'00

18. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület az elemi csapások és termények nemei szerint 1900-ban Magyarországon.

Az elemi csapás megnevezése	elpusztított terület hektárokban													
	Őszi búza	Tavaszi búza	Őszi rozs	Tavaszi rozs	Kétszeres	Őszi árpa	Tavaszi árpa	Zab	Szénes tengeri	Burgonya	Őszi repace	Dohány	Egyéb ter- mények	Összesen
Árvíz (talajvíz)	19.163	1.219	10.028	41	426	271	10.993	4.009	4.575	1.793	390	7	4.518	57.433
Aszály	3.217	246	570	17	3	201	713	1.779	953	371	558	—	997	9.625
Fagy	10.320	536	13.163	143	258	501	2.945	2.653	2.490	703	1.542	3	2.344	37.601
Jég	18.754	1.499	6.041	236	620	593	6.882	8.148	12.117	1.726	2 635	—	4.259	61.512
Köd	242	86	36	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	404
Rozsda	6.673	300	107	1	65	31	207	391	57	—	—	—	11	7.843
Egerek	1.318	56	677	5	—	12	259	446	36	18	121	—	64	3.012
Férgek	9.709	271	2.165	6	217	201	529	350	672	657	739	—	732	16.248
Egyéb	13.465	—	645	—	138	263	313	1.090	27	197	—	—	118	16.256
Összesen	82.861	4.213	33.432	449	1.727	2.073	22.841	18.906	20.927	5.465	3.352	645	13.043	209.934
A bevet. ter. %-ában	2'54	3'68	3'21	2'05	1'94	2'94	2'38	1'89	0'93	1'06	1'18	1'61	0'91	1'94

*) **Jegyzet a 110.—112. lapokhoz.** Jóllehet 1897 óta a kertekben, valamint a melléktermények és utónövények gyanánt termelt terményeket is kimutatjuk, a korábbi évek illető adataival való összehasonlíthatóság czéljából e kimutatásban csak a főtermények területi és mennyiségi adatait vettük fel. — A melléktermények, az utónövények s a kerti termelés 1899. és 1900. évi adatait a következőkben adjuk:

Termett 1899-ben:

1. Köles mint utónöv. Magyarországon 4.534 hektár- 27.547 mm.; H.-Szlav.-orsz.-ban 4.637 hektár- 23.545 mm.
2. Tatárka » » » 10.447 ron 46.604 » » » 3.452 ron 17.797 »
3. Bab » mellékterm. » 596.861 » 1.127.094 » » » 260.699 » 704.368 »
4. Takarmányrépa kertekben » 10.316 » 2.702.246 » » » 4.010 » 208.951 »
5. Luczerna (szálas takarm.)
kertekben » 22.857 » 1.129.749 » » » 2.167 » 90.839 »

Termett 1900-ban:

1. Köles mint utónöv. Magyarországon 4.534 hektár- 31.296 mm.; H.-Szlav.-orsz.-ban 4.759 hektár- 33.601 mm.
2. Tatárka » » » 10.447 ron 62.876 » » » 3.789 ron 28.566 »
3. Bab » mellékterm. » 596.861 » 1.757.138 » » » 248.961 » 817.363 »
4. Takarmányrépa kertekben » 10.316 » 2.894.637 » » » 4.126 » 288.836 »
5. Luczerna (szálas takarm.)
kertekben » 22.857 » 1.079.608 » » » 1.168 » 51.320 »

Jegyzetek a 120. oldalhoz. ¹⁾ Horvát-Szlavonországokra vonatkozólag a lovak száma az 1889. évi honvédelemügyi miniszteri összeírás szerint; az őszvérek, szamarak és sertések száma az 1869., a szarvasmarhák, juhok és kecskék száma pedig az 1880-iki népszámlálásokkal összekapcsolt állatszámllások adatai szerint. — ²⁾ Az itt részletezett állományon kívül a következő állatok voltak a cs. és kir. közös hadsereg, a m. kir. honvédség és csendőrség tulajdonában: I. Magyarországon 24.168 ló, 6 szamár, 102 szarvasmarha, 1 juh, 236 sertés, 1.632 baromfi és 67 méhcsalád; II. Horvát-Szlavonországokban 2.261 ló, 6 szarvasmarha, 16 sertés, 114 baromfi; a Magyarbirodalomban: 26.429 ló, 6 szamár, 108 szarvasmarha, 1 juh, 252 sertés, 1.746 baromfi, 67 méhcsalád.

19. A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1900-ban.

A) Abszolút számokban.

A termény neve	Magyarország			Horvát-Szlavonországok			Magyarbirodalom		
	A learatott terület hektárokb ¹⁾	A termés mennyisége méter-mázsákban	A termés értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokb ¹⁾	A termés mennyisége méter-mázsákban	A termés értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokb ¹⁾	A termés mennyisége méter-mázsákban	A termés értéke, 1000 korona
Kenyértermények.									
Őszi búza	3,184.993	37,414.009	499.595	258.639	2,923.012	38.007	3,443.632	40,337.021	537.602
Tavaszi búza	110.152	1,014.805	12.588	10.286	80.134	1.102	120.438	1,094.939	13.690
Őszi és t. búza egy.	3,295.145	38,428.814	512.183	268.925	3,003.146	39.109	3,564.070	41,431.960	551.292
Őszi rozs	1,009.192	10,013.500	124.699	77.782	544.047	6.318	1,086.974	10,557.547	131.017
Tavaszi rozs	21.459	199.004	2.349	5.303	36.730	4.18	26.762	235.734	2.767
Őszi és t. rozs egy.	1,030.651	10,212.504	127.048	83.085	580.777	6.736	1,113.736	10,793.281	133.784
Kétszeres	87.481	913.728	10.555	53.691	548.794	6.114	141.172	1,462.522	16.669
Tönköly	1.238	10.308	108	5.182	26.738	226	6.420	37.046	334
Egyéb gabona-neműek.									
Őszi árpa	68.347	882.241	9.129	51.067	475.203	4.776	119.414	1,357.444	13.905
Tavaszi árpa	937.366	10,848.050	128.222	22.786	156.721	1.730	960.152	11,004.771	129.952
Őszi és t. árpa egy.	1,005.713	11,730.291	137.351	73.853	631.924	6.506	1,079.566	12,362.215	143.857
Zab	981.381	10,252.930	100.280	100.209	807.592	7.409	1,081.590	11,060.522	107.689
Köles :									
mint főtermény ...	24.686	258.890	2.517	30.749	211.244	2.035	55.435	470.134	4.552
mint utónövény ...	4.534	31.296	313	4.759	33.601	314	9.293	64.897	627
Tatárka :									
mint főtermény ...	6.249	48.339	525	4.788	26.775	274	11.037	75.114	799
mint utónövény ...	10.447	62.876	716	3.789	28.566	322	14.236	91.442	1.038
Hüvelyesek.									
Borsó	9.045	85.986	1.414	2.513	24.325	512	11.558	110.311	1.926
Bab :									
mint főtermény ...	16.110	152.506	2.068	12.481	115.012	1.389	28.591	267.518	3.457
mint mellékterm.	594.861	1,757.138	22.853	248.961	817.363	10.219	845.822	2,574.501	33.072
Lenkse	6.358	51.257	989	682	4.676	114	7.040	55.933	1.103
Kapásnövények.									
Szemes tengeri	2,217.341	32,426.221	298.476	371.077	4,747.802	46.040	2,588.418	37,174.023	344.516
Dinnye	21.357	2,810.858	13.754	420	37.559	507	21.777	2,848.417	14.261
Tök :									
mint főtermény ...	12.840	3,004.903	2.819	558	47.615	81	13.398	3,052.518	2.900
mint mellékterm.	694.397	9,809.122	9.710	250.096	4,937.739	7.585	944.493	14,746.861	17.295
Burgonya	508.337	44,974.720	121.362	66.714	3,647.010	16.268	575.051	48,621.730	137.630
Czukorrépa	90.433	19,786.292	33.395	1.135	70.635	172	91.568	19,856.927	33.567
Takarmányrépa :									
szántóföldön	155.777	40,081.033	42.306	5.495	529.122	1.150	161.272	40,610.155	43.456
kertekben	10.316	2,894.637	3.202	4.126	288.836	557	14.442	3,183.473	3.759
Tarlórépa :									
mint utónövény ...	12.249	1,191.689	1.391	8.289	574.090	1.099	20.538	1,765.779	2.490
Seprőcziromag :									
mint főtermény ...	5.450	64.653	467	2.228	12.707	79	7.678	77.360	546
mint mellékterm.	85.661	105.399	869	—	—	—	—	—	—
Kereskedelmi növények.									
Őszi repce	26.628	206.522	4.736	5.657	31.853	698	32.285	238.375	5.434
Tavaszi repce	1.383	10.738	245	309	1.807	36	1.692	12.545	281
Őszi és t. repce egy.	28.011	217.260	4.981	5.966	33.660	734	33.977	250.920	5.715
Komló	381	2.232	364	71	436	85	452	2.668	449
Dohány	39.469	598.450	21.407	43	744	18	39.512	599.194	21.425
Kendermag	55.576	273.693	4.395	11.526	8.410	147	67.102	282.103	4.542
Kenderfonal		411.345	23.025		69.374	5.485		480.719	28.510
Lenmag	8.770	41.929	892	9.650	7.212	159	18.420	49.141	1.051
Lenfonal		60.943	3.983		38.804	3.537		99.747	7.520
Mák :									
mint főtermény ...	4.581	32.983	1.519	480	2.727	136	5.061	35.710	1.655
mint mellékterm.	8.226	8.458	390	350	1.760	87	8.576	10.218	477

¹⁾ A dült számokkal szedett adatok más termények területi adataiban már befigyeltettek.

A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1900-ban.
Abszolút számokban.

A termény neve	Magyarország			Horvát-Szlavonországok			Magyarbirodalom		
	A learatott terület hektárokból ¹⁾	A termény mennyisége méter-mázsákban	Atermény értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokból ¹⁾	A termény mennyisége méter-mázsákban	A termény értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokból ¹⁾	A termény mennyisége méter-mázsákban	Atermény értéke, 1000 korona
Takarmánymagvak.									
Őszi búkköny	3.276	33.331	416	2.021	13.779	157	5.297	47.110	573
Tavaszi búkköny	39.924	388.541	4.612	2.287	16.841	191	42.211	405.382	4.803
Őszi és t. búkk. egy.	43.200	421.872	5.028	4.308	30.620	348	47.508	452.492	5.376
Lóhere	51.776	85.594	9.661	4.167	10.830	1.143	55.943	96.424	10.804
Luczerna	10.622	27.961	2.462	1.089	2.625	270	11.711	30.586	2.732
Baltaczim	2.846	16.575	353	5	4	*)	2.851	16.579	353
Mohar	4.432	37.148	439	75	469	5	4.507	37.617	444
Szálás takarmány.									
Csalamádé	91.754	23.491.283	18.359	3.070	271.870	918	94.824	23.763.155	19.277
Őszi b., borsó és rozsz ²⁾	13.792	475.437	1.589	14.128	386.588	1.260	27.920	862.023	2.849
Tavaszi búkköny	305.209	10.165.946	37.843	22.963	623.597	2.028	328.172	10.789.540	39.871
Lóhere	241.783	9.160.276	38.096	53.737	2.303.794	7.859	295.520	11.464.07	45.955
Luczerna : szántóföldön	126.301	5.900.112	24.171	11.839	514.242	1.868	138.140	6.414.35 ⁴	26.039
kertekben	22.857	1.079.608	4.434	1.168	51.320	178	24.025	1.130.92 ⁸	4.612
Széna és sarjú : réten	2.933.310	89.282.323	312.253	1.106.975	23.380.599	73.967	4.202.402	117.898.170	405.366
kertekben	114.111	3.950.977	14.565						
egyéb kaszálókon	48.006	1.284.271	4.581	653	17.682	54	14.969	474.292	1.803
Baltaczim	14.316	456.610	1.749	1.334	45.166	155	37.938	1.325.923	4.808
Mohar	36.604	1.280.757	4.653						
Szalma és szár.									
Őszi búza	3.184.993	81.588.460	79.059	258.639	3.970.108	—	3.443.632	85.558.568	—
Tavaszi búza	110.152	2.123.660	2.726	10.286	107.849	—	120.438	2.231.509	—
Őszi és t. búza egy.	3.295.145	83.712.120	81.785	268.925	4.077.957	—	3.564.070	87.790.077	—
Őszi rozs	1.009.192	24.687.657	28.570	77.782	1.180.990	—	1.086.974	25.868.647	—
Tavaszi rozs	21.459	467.399	604	5.303	69.738	—	26.762	537.137	—
Őszi és t. rozs egy.	1.030.651	25.155.056	29.174	83.085	1.250.728	—	1.113.736	26.405.784	—
Kétszeres	87.481	2.210.387	2.218	53.691	951.333	—	141.172	3.161.720	—
Tönköly	1.238	22.195	22	5.182	50.497	—	6.430	72.692	—
Őszi árpa	68.347	1.720.062	2.133	51.067	948.547	—	119.414	2.668.609	—
Tavaszi árpa	937.366	20.920.531	35.425	22.786	238.560	—	960.152	21.159.091	—
Őszi és t. árpa egy.	1.005.713	22.640.593	37.558	73.853	1.187.107	—	1.079.566	23.827.700	—
Zab	981.381	21.534.634	32.378	100.209	1.683.189	—	1.081.590	23.217.823	—
Köles :									
mint főtermény	24.686	485.476	607	—	—	—	—	—	—
mint utónövény	4.534	63.853	82	—	—	—	—	—	—
Borsó	9.045	162.843	184	—	—	—	—	—	—
Bab :									
mint főtermény	16.110	258.198	182	—	—	—	—	—	—
mint mellékterm.	596.861	3.060.960	1.767	—	—	—	—	—	—
Lencse	6.358	93.311	94	—	—	—	—	—	—
Tengeri	2.217.341	64.737.733	47.987	371.077	4.747.802	—	2.588.418	69.485.535	—
Seprőzirok :									
mint főtermény	5.450	65.897	1.162	—	—	—	—	—	—
mint mellékterm.	85.661	177.790	3.121	—	—	—	—	—	—
Tatárka :									
mint főtermény	6.249	95.569	79	—	—	—	—	—	—
mint utónövény	10.447	126.546	109	—	—	—	—	—	—
Őszi búkköny	3.276	67.063	75	—	—	—	—	—	—
Tavaszi búkköny	39.924	795.202	930	—	—	—	—	—	—
Őszi és t. búkk. egy.	43.200	862.265	1.005	—	—	—	—	—	—
Lóhere	51.776	1.070.825	1.244	—	—	—	—	—	—
Luczerna	10.622	232.659	270	—	—	—	—	—	—
Baltaczim	2.846	58.351	69	—	—	—	—	—	—
Mohar	4.432	111.702	176	—	—	—	—	—	—
Zöldségfélék.									
Fejes káposzta :									
mint főtermény	34.023	6.281.480	32.753	17.280	974.263	5.021	51.303	7.255.743	37.774
mint mellékterm.	19.439	242.992	1.150	—	—	—	—	—	—

¹⁾ A dült számokkal szedett adatok más termények területi adataiban már befoglaltak. — ²⁾ Horvát-Szlavonországokban ezen adatok csak az őszi búkkönyre vonatkoznak. — ³⁾ A termés értéke csak 82 korona volt.

A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1900-ban.

B) Viszonylagos számokban.

a) Átlagos termés hektáronként és a termés átlagos értéke mm.-kint.

A termény neve	Magyar-ország		Horv.-Szl.-országok		Magyar-birodalom		A termény neve	Magyar-ország		Horv.-Szl.-országok		Magyar-birodalom	
	átlag 1 hektarra esett mm. a termés értéke mm.-kint korona		átlag 1 hektarra esett mm. a termés értéke mm.-kint korona		átlag 1 hektarra esett mm. a termés értéke mm.-kint korona			átlag 1 hektarra esett mm. a termés értéke mm.-kint korona		átlag 1 hektarra esett mm. a termés értéke mm.-kint korona		átlag 1 hektarra esett mm. a termés értéke mm.-kint korona	
Kenyértermények.	Őszi búza 11.75	13.35	11.30	13.00	11.71	13.33	Őszi búkköny 10.17	12.48	6.83	11.39	8.59	12.16	
	Tavaszi búza 9.21	12.40	7.79	13.73	9.69	12.50	Tavaszi búkköny 9.33	11.57	7.36	11.24	9.60	11.33	
	Őszi rozs 9.92	12.45	6.99	11.61	9.71	12.41	Lóhere 1.65	112.87	2.66	105.54	1.72	112.04	
	Tavaszi rozs 9.27	11.50	6.93	11.28	8.81	11.74	Luczerna 2.23	58.05	2.41	102.56	2.51	89.23	
	Kétszeres 10.44	11.75	10.22	11.14	10.25	11.46	Baltaczim 5.82	21.30	0.80	0.00	5.81	21.29	
	Tönköly 8.33	10.48	5.16	8.45	5.77	9.69	Mohar 8.28	11.38	6.28	10.68	8.35	11.80	
Egyéb gabona-neműk.	Őszi árpa 12.91	10.35	9.31	10.05	11.37	10.24	Csalamádé 256.02	0.78	88.55	3.28	250.00	0.81	
	Tavaszi árpa 11.57	11.82	6.85	11.04	11.46	11.81	Őszi búkköny, borsó és rozs 34.47	3.34	27.36	3.36	30.87	3.31	
	Zab 10.45	9.78	8.06	9.17	10.23	9.74	Tavaszi búkköny Lóhere 37.89	4.16	42.87	3.41	38.79	4.01	
	Köles :						Luczerna :						
	mint főtermény ... 10.49	9.72	6.87	9.63	8.48	9.65	szántóföldön 46.71	4.10	43.44	3.63	46.43	4.06	
	mint utónövény 6.90	10.00	7.06	9.34	6.95	9.66	kertekben 47.23	4.13	43.94	3.47	47.07	4.08	
	Tatárka :						Széna és sarjú :						
	mint főtermény ... 7.73	10.89	5.29	10.23	6.90	10.64	réten 30.44	3.50					
	mint utónövény 6.02	11.29	7.54	11.27	6.42	11.33	kertekben 34.62	3.69	21.13	3.16	28.05	3.44	
							egyéb kaszálókon 26.75	3.17					
Hüvelyesek.	Borsó 9.53	16.44	9.65	21.05	9.54	17.46	Baltaczim 31.89	3.63	27.08	3.03	31.68	3.80	
	Bab :						Mohar 34.99	3.63	33.56	3.43	34.35	3.63	
	mint főtermény ... 9.47	13.56	9.21	12.08	9.36	12.98	Őszi búza 25.62	0.97	15.35	—	24.55	—	
	mint mellékterm. 2.94	13.01	3.38	12.50	3.04	12.85	Tavaszi búza 19.28	1.28	10.49	—	18.33	—	
	Lencse 8.06	19.29	6.85	24.38	7.94	19.73	Őszi rozs 24.46	1.16	15.78	—	23.80	—	
							Tavaszi rozs 21.78	1.29	13.15	—	20.07	—	
Kapásnövények.	Szemes tengeri 14.62	9.20	12.79	9.70	14.26	9.27	Kétszeres 25.27	1.00	17.72	—	22.70	—	
	Dinnye 131.61	4.89	89.40	13.50	130.80	5.01	Tönköly 17.93	0.99	9.74	—	11.32	—	
	Tök :						Őszi árpa 25.17	1.24	18.67	—	22.35	—	
	mint főtermény ... 234.03	0.94	85.33	1.70	227.83	0.95	Tavaszi árpa 22.22	1.69	10.47	—	22.04	—	
	mint mellékterm. 14.13	0.96	19.74	1.54	15.61	1.17	Zab 21.94	1.50	16.80	—	21.47	—	
	Burgonya 88.47	2.70	54.67	4.46	84.55	2.83	Köles :						
	Czukorrépa 218.79	1.69	62.33	2.44	216.85	1.96	mint főtermény ... 19.67	1.25	—	—	—	—	
	Takarmányrépa :						mint utónövény 14.08	1.28	—	—	—	—	
	szántóföldön 257.30	1.06	96.29	2.17	251.81	1.07	Borsó 18.00	1.13	—	—	—	—	
	kertekben 280.60	1.11	70.00	1.93	220.43	1.15	Bab :						
	Tarlórépa :						mint főtermény ... 16.03	0.70	—	—	—	—	
	mint utónövény 97.29	1.17	69.26	1.91	85.98	1.41	mint mellékterm. 5.13	0.58	—	—	—	—	
	Sepróczyrokag :						Lencse 14.68	1.01	—	—	—	—	
	mint főtermény ... 11.86	7.23	5.70	6.29	10.07	7.06	Tengeri 29.20	0.74	28.15	—	28.84	—	
	mint mellékterm. 1.23	8.24	—	—	—	—	Sepróczyrok :						
Kereskedelmi növények.	Őszi repce 7.75	22.93	5.63	21.91	7.38	22.80	mint főtermény ... 12.09	17.63	—	—	—	—	
	Tavaszi repce 7.76	22.32	5.85	19.92	7.42	22.40	mint mellékterm. 2.07	17.53	—	—	—	—	
	Kömly 5.86	163.06	6.14	194.95	5.90	168.29	Tatárka : 15.29	0.83	—	—	—	—	
	Dohány 15.16	35.77	17.90	24.19	15.16	35.76	mint főtermény ... 12.12	0.86	—	—	—	—	
	Kendermag 4.92	16.08	0.73	17.48	4.20	16.10	mint utónövény 20.47	1.12	—	—	—	—	
	Kenderfonál 7.40	55.97	6.01	79.06	7.17	59.31	Őszi búkköny 19.92	1.17	—	—	—	—	
	Lenmag 4.78	21.27	0.75	22.05	2.67	21.29	Tavaszi búkköny 20.68	1.16	—	—	—	—	
	Lenfonál 6.95	65.28	4.02	91.15	5.42	75.39	Lóhere 21.90	1.16	—	—	—	—	
	Mák :						Luczerna 20.50	1.18	—	—	—	—	
	mint főtermény ... 7.20	46.05	5.68	49.87	7.05	46.33	Baltaczim 25.50	1.58	—	—	—	—	
	mint mellékterm. 1.03	48.11	5.03	49.43	1.19	46.65	Mohar 25.50	1.58	—	—	—	—	
							Zöldségek.						
							Fejes kaporzta :						
							mint főtermény ... 184.62	5.21	56.38	5.15	141.43	5.21	
							mint mellékterm. 12.86	4.73	—	—	—	—	

b) A termés átlagos súlya.

A termény neve	1 hektol. átl. súlya kgr.		A termény neve	1 hektol. átl. súlya kgr.		A termény neve	1 hektol. átl. súlya kgr.	
	Magyar-ország	H.-Szlav.-országok		Magyar-ország	H.-Szlav.-országok		Magyar-ország	H.-Szlav.-országok
Kenyértermények.			Tatárka :			Kereskedelmi növények.		
Őszi búza 77.0	77.2	77.0	mint főtermény 62.1	65.0	63.1	Őszi repce 67.9	68.9	67.9
Tavaszi búza 75.2	74.0	75.2	mint utónövény 59.8	64.3	61.1	Tavaszi repce 66.8	66.8	66.8
Őszi rozs 71.6	69.6	71.5	Hüvelyesek.			Kendermag 56.9	50.1	56.7
Tavaszi rozs 69.1	68.5	69.0	Borsó 75.7	80.2	76.7	Lenmag 70.5	69.1	70.3
Kétszeres 72.4	69.5	71.3	Bab :			Takarmánymagvak.		
Tönköly 63.3	48.4	51.3	mint főtermény 77.4	79.9	78.4	Őszi búkköny 78.1	80.4	78.7
Egyéb gabonaneműk.			mint melléktermény 77.0	80.1	78.0	Tavaszi búkköny 77.3	80.3	77.5
Őszi árpa 63.8	61.2	62.7	Lencse 75.3	79.9	75.1	Lóhere 78.2	78.4	78.3
Tavaszi árpa 65.0	60.3	64.9	Kapásnövények.			Luczerna 78.4	79.2	78.7
Zab 44.8	45.5	44.4	Szemes tengeri 73.3	74.3	73.4	Baltaczim 32.9	23.5	32.9
Köles :			Burgonya 72.3	72.3	72.3	Mohar 64.4	63.0	64.4
mint főtermény 68.3	71.4	69.6	Sepróczyrokag :					
mint utónövény 65.9	71.3	68.6	mint főtermény 58.8	58.0	58.7			
			mint melléktermény 57.9	—	—			

20. A fontosabb mezőgazdasági termények terméseredményei 1900-ban törvényhatóságonként.

Folyó szám	Ország rész, törvényhatóság	Ö s s z e s t e r m é s						Átlagos termés hektáronként					
		Búza ¹⁾	Rozs ²⁾	Árpa ³⁾	Zab	Tengeri	Burgonya	Búza ¹⁾	Rozs ²⁾	Árpa ³⁾	Zab	Tengeri	Burgo- nya
m é t e r m á z s á k b a n													
I. Magyarország.													
a) Duna bal partja.													
1	Árva vármegye	2.817	13.297	56.918	226.986	—	710.897	11'2	9'0	9'7	7'9	—	43'9
2	Bars »	369.446	70.256	347.737	69.262	84.805	422.738	12'3	7'9	12'1	10'2	17'3	84'3
3	Esztergom »	188.870	72.831	173.809	40.039	113.949	243.760	12'6	11'5	13'8	10'3	15'8	105'3
4	Hont »	263.953	78.017	161.312	72.276	38.069	265.008	9'8	8'1	10'4	9'4	10'6	76'8
	Selm.-és Bél., th. j. v.	1.074	1.030	1.830	2.775	—	11.000	9'3	7'2	10'6	9'6	—	95'6
5	Liptó vármegye	2.568	24.857	78.205	55.698	—	956.810	11'7	7'7	10'1	6'8	—	110'7
6	Nógrád »	517.584	212.969	235.481	108.721	110.047	833.131	11'2	8'2	10'8	10'3	13'1	93'9
7	Nyitra »	500.427	461.429	861.644	155.562	249.674	2,094.787	13'1	10'5	11'5	10'5	18'1	109'9
8	Pozsony »	465.347	294.883	644.006	88.773	286.643	1,681.498	11'5	10'1	11'3	10'3	15'0	88'0
	Pozsony, th. j. v.	2.387	3.344	6.825	612	2.150	17.875	9'5	8'3	10'0	10'4	17'3	113'1
9	Trencsén várm.	108.057	129.327	383.108	199.252	1.700	1,905.873	11'4	10'2	11'5	8'8	15'3	70'9
10	Turóc »	11.482	64.343	38.095	39.115	—	469.049	11'5	9'3	10'4	8'7	—	93'1
11	Zólyom »	68.405	32.563	43.477	65.609	12	565.994	9'6	7'2	8'6	8'0	12'0	66'3
	Összesen	2,502.417	1,459.146	3,032.447	1,124.680	887.049	10,178.420	11'6	9'5	11'3	9'0	15'5	82'5
b) Duna jobb partja.													
1	Baranya vármegye	903.574	204.621	176.484	232.142	691.050	790.898	13'3	10'6	12'2	12'8	14'3	96'4
	Pécs, th. j. v.	8.918	1.105	7.368	1.463	16.320	1.550	17'4	11'3	19'5	13'4	20'8	86'1
2	Fejér vármegye	874.895	202.991	338.320	332.069	449.772	1,225.125	13'1	11'8	12'9	13'1	16'2	109'8
	Székesfehérv., th. j. v.	21.600	8.433	48.360	2.979	57.216	360	17'4	15'6	20'9	15'6	20'9	120'0
3	Győr vármegye	175.514	122.892	89.981	48.509	147.877	453.168	9'8	9'9	8'8	9'9	15'0	100'6
	Győr, th. j. v.	6.846	3.537	4.007	287	3.494	10.864	9'9	9'4	9'0	9'9	14'6	97'0
4	Komárom vármegye	346.968	134.445	185.353	126.304	213.103	716.823	9'9	9'0	9'4	9'1	13'4	93'8
	Komárom, th. j. v.	4.856	755	1.358	—	3.640	—	13'9	8'7	13'0	—	17'3	—
5	Moson vármegye	258.503	138.091	208.171	45.571	199.475	320.475	12'0	12'3	8'6	11'1	15'9	124'6
6	Somogy »	1,018.224	504.756	344.287	272.131	630.569	1,811.740	12'4	10'7	11'1	11'5	15'0	117'5
7	Sopron »	473.999	215.821	295.490	106.942	100.354	913.498	13'1	10'5	11'9	11'0	15'8	94'7
	Sopron, th. j. v.	6.790	9.119	8.287	7.490	1.265	21.000	12'2	11'3	11'3	12'2	19'2	104'5
8	Tolna vármegye	752.091	213.311	300.677	199.101	561.357	1,293.191	12'3	11'6	13'9	11'7	16'8	118'9
9	Vas »	738.399	412.465	228.079	268.132	149.300	1,738.303	10'3	7'9	9'8	10'4	10'9	78'9
10	Veszprém »	525.359	357.621	298.222	152.748	279.330	1,779.543	12'3	10'8	10'4	11'7	16'1	113'0
11	Zala »	622.522	446.843	214.214	143.757	431.240	1,029.759	11'7	9'3	10'7	11'1	12'1	87'7
	Összesen	6,739.058	2,976.806	2,748.658	1,939.625	3,935.362	12,106.297	12'0	10'1	11'1	11'5	14'8	101'1
c) Duna-Tisza köze.													
1	Bács-Bodrog várm.	3,076.037	96.690	356.002	1,372.470	3,639.524	974.870	12'5	11'6	15'0	13'9	19'1	109'0
	Baja, th. j. v.	11.237	13.440	1.575	8.050	17.500	13.500	12'6	12'2	13'7	12'2	17'4	78'0
	Szabadka, th. j. v.	242.207	37.500	92.727	208.476	251.220	73.500	14'8	13'0	15'6	15'6	17'4	60'8
	Ujvidék, th. j. v.	52.516	240	6.502	10.434	72.400	18.900	11'9	14'1	15'3	12'9	17'4	105'0
	Zombor, th. j. v.	86.172	637	9.640	67.221	72.918	36.960	12'2	11'4	13'9	12'2	15'6	69'5
2	Csongrád vármegye	589.582	168.191	201.281	84.647	411.821	277.532	12'1	12'2	16'2	13'6	16'1	127'8
	H.-Vásárh., th. j. v.	400.050	2.175	97.000	15.000	270.000	27.500	13'0	12'6	17'4	17'4	15'6	95'5
	Szeged, th. j. v.	58.760	190.209	19.960	1.625	182.400	312.000	13'8	13'1	13'4	11'3	16'5	69'5
3	Heves vármegye	812.132	148.059	221.337	69.487	316.383	337.413	12'7	10'0	11'9	8'9	15'5	82'7
4	J.-N.-Szolnok vm.	1,941.922	128.973	501.078	157.126	878.396	267.213	11'2	10'9	13'1	10'4	15'2	80'7
5	Pest-P.-S.-K. vm.	1,369.292	1,588.213	721.996	389.110	1,508.312	2,877.049	12'3	10'3	12'5	11'3	15'7	86'9
	Budapest, székh.-főv.	5.121	13.470	28.496	3.553	19.696	39.000	15'7	17'4	13'9	14'7	13'2	86'9
	Kecskemét, th. j. v.	35.628	133.217	71.043	20.064	90.852	423.600	10'4	11'3	12'2	9'6	11'2	139'0
	Összesen	8,680.656	2,521.014	2,328.637	2,407.263	7,731.422	5,679.037	12'2	10'8	13'5	12'9	17'1	91'6
d) Tisza jobb partja.													
1	Abauj-Torna várm.	382.003	110.460	215.000	98.867	45.569	497.131	10'2	7'1	10'2	7'9	10'8	71'7
	Kassa, th. j. v.	7.180	4.025	8.250	1.428	56	10.710	8'7	6'1	9'6	6'1	11'2	78'2
2	Bereg vármegye	285.377	66.027	24.045	125.249	195.401	660.344	11'3	8'1	10'4	7'4	8'9	70'0
3	Borsod »	642.005	156.404	210.586	61.583	179.710	220.710	11'4	9'9	11'3	7'4	14'2	71'9
4	Gömör- és Kis-Hont	214.339	79.972	80.568	110.655	32.887	722.244	9'2	6'7	9'6	6'6	10'4	81'3
5	Sáros vármegye	76.338	138.743	193.349	285.179	2.912	1,954.071	9'0	8'9	9'3	8'2	11'9	76'1
6	Szepes »	3.770	105.859	293.614	247.767	—	2,202.653	10'1	9'1	11'8	8'4	—	87'4
7	Ung »	193.303	80.137	34.833	80.518	98.367	647.097	10'7	8'9	11'1	9'5	12'8	80'7
8	Zemplén »	642.628	227.605	267.656	185.795	182.463	1,275.550	11'3	9'3	10'1	8'5	13'0	85'0
	Összesen	2,446.943	969.232	1,327.901	1,197.041	737.365	8,190.510	10'8	8'6	10'5	8'0	11'5	80'1

1) Őszi és tavaszi együtt. — 2) Őszi, tavaszi és kétszeres együtt.

A fontosabb mezőgazdasági termények terméseredményei 1900-ban törvényhatóságokint.

Folyó szám	Országrésztörvényhatóság	Ö s s z e s t e r m é s						Átlagos termés hektáronkint					
		Búza ¹⁾	Rozs ²⁾	Árpa ¹⁾	Zab	Tengeri	Burgonya	Búza ¹⁾	Rozs ²⁾	Árpa ¹⁾	Zab	Tengeri	Bur-gonya
		m é t e r m á z s á k						b a n					
e) Tisza bal partja.													
1	Békés vármegye ...	1,393.675	35.081	466.584	201.459	741.109	98.376	12'1	10'9	13'3	12'7	12'7	82'8
2	Bihar » ...	1,394.820	564.171	215.903	186.707	1,008.139	413.071	11'0	9'6	11'9	9'1	10'3	53'2
	Nagy-Várad, th. j. v.	6.748	1.434	1.131	927	3.907	1.404	11'0	9'3	10'3	9'3	8'4	63'8
3	Hajdu vármegye ...	744.314	186.932	134.009	47.544	437.435	183.510	13'8	11'0	10'9	8'9	13'1	122'5
	Debreczen, th. j. v.	127.600	83.097	40.400	15.000	164.000	70.000	13'8	10'6	10'5	8'7	13'9	121'7
4	Máramaros vmegye	29.945	18.833	16.727	175.879	310.173	727.340	8'2	9'5	9'9	7'1	11'7	70'3
5	Szabolcs » ...	557.819	516.711	123.031	63.498	552.382	2,491.432	11'2	8'1	12'4	10'1	12'8	107'2
6	Szatmár » ...	784.241	220.118	66.309	198.931	635.651	440.400	10'9	9'2	12'0	9'9	10'3	63'3
	Szat.-Németi, th. j. v.	24.719	598	1.579	6.345	34.060	2.835	9'9	9'5	12'0	11'7	11'3	78'8
7	Szilágy vármegye ...	439.419	80.950	20.716	87.854	454.971	98.169	11'5	10'5	9'8	8'7	11'1	69'7
8	Ugocsa » ...	86.480	24.353	5.368	51.890	171.346	94.380	8'5	9'4	8'7	8'7	10'7	71'1
	Összesen	5,589.780	1,782.278	1,091.757	1,036.034	4,513.173	4,620.917	11'6	9'3	12'2	9'8	11'4	85'0
f) Tisza-Maros szöge.													
1	Arad vármegye ...	1,397.982	96.363	125.880	184.411	905.989	126.080	12'5	12'0	12'8	11'8	12'4	70'6
	Arad, th. j. v.	42.097	4.425	6.680	4.500	25.935	7.250	12'2	10'6	14'1	15'6	12'2	87'4
2	Csanád vármegye ...	783.438	25.628	179.830	72.778	647.328	43.516	13'0	10'6	13'9	13'2	15'9	63'5
3	Krassó-Szőrény vm.	675.860	36.649	20.495	172.814	1,331.522	369.897	10'1	11'0	10'4	9'9	15'6	73'2
4	Temes vármegye ...	2,271.318	126.920	117.243	282.447	2,347.534	360.348	12'2	11'7	13'3	12'4	17'9	105'7
	Temesvár, th. j. v. ...	7.290	611	3.572	2.992	8.432	3.059	13'0	11'3	14'3	15'2	18'3	139'1
	Versecz, th. j. v. ...	35.680	—	2.185	3.125	103.664	2.375	11'5	—	10'0	10'9	16'5	84'8
5	Torontál vármegye ...	3,709.140	116.358	251.808	391.196	3,816.589	620.455	11'2	10'5	12'6	12'3	16'7	113'1
	Pancsova, th. j. v.	36.039	280	9.170	2.160	56.700	6.300	13'9	12'2	17'4	15'7	17'9	121'2
	Összesen	8,958.844	407.234	716.863	1,116.423	9,243.693	1,539.280	11'7	11'2	13'0	11'9	16'2	92'8
g) Erdély.													
1	Alsó-Fehérvármegye	453.359	44.713	19.677	62.405	584.714	119.327	11'6	12'0	12'5	11'1	14'8	94'5
2	Beszta-Naszód várm.	122.302	3.287	21.411	108.314	281.406	65.745	8'0	7'6	9'5	8'4	14'2	76'8
3	Brassó vármegye ...	72.957	47.007	96.470	35.864	75.870	615.537	13'1	12'9	12'4	11'1	15'8	157'7
4	Csík » ...	30.804	127.960	41.010	81.862	14.502	137.875	8'7	8'7	8'4	8'0	11'8	53'7
5	Fogarás » ...	66.082	115.787	13.105	104.217	196.478	379.676	11'6	11'5	11'1	11'9	16'8	95'7
6	Háromszék vmegye	124.648	144.449	61.887	90.522	126.020	413.780	10'6	10'4	7'1	7'6	13'3	87'5
7	Hunyad » ...	475.598	108.984	11.480	100.578	689.542	252.550	9'9	12'8	9'9	9'8	12'1	87'0
8	Kis-Küküllő » ...	187.863	46.288	9.971	42.701	356.816	43.338	11'0	11'9	11'7	10'9	13'2	92'0
9	Kolozs » ...	375.556	94.003	56.507	92.108	574.257	95.007	9'6	9'8	11'9	8'9	13'4	65'4
	Kolozsvár, th. j. v.	13.769	10.438	8.416	5.920	20.040	4.130	14'5	12'4	13'4	13'9	17'4	121'5
10	Maros-Torda vmegye	301.583	42.496	36.105	123.757	470.880	33.667	11'0	11'1	9'2	10'2	13'2	71'9
	M.-Vásárh., th. j. v.	3.432	298	1.821	420	6.272	150	13'9	11'9	11'9	12'4	12'2	75'0
11	Nagy-Küküllő várm.	294.399	51.350	7.407	90.067	470.219	137.213	12'2	11'4	11'8	9'5	13'9	68'6
12	Szeben vármegye ...	239.549	24.321	19.813	111.520	304.906	161.872	12'7	12'9	14'3	15'0	14'0	78'1
13	Szolnok-Doboka vm.	260.780	35.224	16.167	211.009	649.944	75.459	8'8	8'0	9'9	9'5	10'4	65'9
14	Torda-Aranyos vm.	348.792	72.009	52.884	69.590	358.673	53.831	11'2	11'2	11'4	9'6	13'4	62'5
15	Udvarhely vmegye ...	139.643	91.908	9.896	101.010	197.618	71.102	9'5	11'5	12'9	9'9	13'5	60'2
	Összesen	3,511.116	1,060.522	484.027	1,431.864	5,378.157	2,660.259	10'6	10'8	10'5	9'8	13'1	89'1
h) Fiume vár. és ker.													
	Magyarors. össz. ...	38,428.814	11,126.232	11,730.290	10,252.930	32,426.221	44,974.720	11'7	10'0	11'7	10'5	14'6	88'5
II. H.-Szlav.-orsz.													
1	Belovár-Kőrös vm.	338.054	178.754	107.727	36.845	628.758	772.073	10'1	6'2	8'9	7'3	12'1	63'0
2	Lika-Krbava » ...	39.756	60.617	80.320	42.214	72.470	470.489	6'6	5'6	5'8	4'8	7'7	50'7
3	Modrus-Fiume » ...	73.108	25.599	28.074	35.265	192.280	381.216	8'5	4'9	6'6	6'0	11'0	43'1
4	Pozsega » ...	387.426	77.118	42.580	86.157	333.432	243.800	9'7	7'4	7'7	7'8	9'8	43'0
5	Szerém » ...	119.294	390.160	163.780	285.300	1,511.033	384.012	1'3	11'1	10'6	8'7	15'9	67'7
	Zimony, th. j. v.	13.273	2.121	1.799	2.030	21.733	9.520	9'2	8'8	9'8	6'1	15'8	146'4
6	Varasd vármegye	61.286	78.428	31.562	37.939	576.711	495.864	12'0	7'4	9'3	9'3	12'6	71'5
	Varasd, th. j. v.	2.810	4.316	7.465	4.941	7.137	24.520	13'6	8'6	13'0	15'6	15'6	69'5
7	Verőcze vármegye	782.693	202.149	67.304	197.531	436.476	258.595	12'4	10'6	10'3	10'7	13'8	51'4
	Eszék, th. j. v. ...	15.506	1.680	3.699	3.898	9.198	6.580	11'9	9'3	9'4	6'8	11'4	121'9
8	Zágráb vármegye	169.825	107.536	95.138	74.766	947.315	596.325	8'4	6'9	8'3	6'3	11'5	48'3
	Zágráb, th. j. v. ...	115	1.093	2.476	706	11.259	4.016	12'7	10'5	12'5	10'1	9'7	21'8
	Összesen	3,003.146	1,129.571	631.924	807.592	4,747.802	3,647.010	11'2	8'3	8'6	8'1	12'8	54'7
	Magyarbirod. össz. ...	41,431.960	12,255.803	12,362.214	11,060.522	37,174.023	48,621.730	11'6	9'0	11'5	10'2	14'5	84'6

1) Őszi és tavaszi együtt. — 2) Őszi, tavaszi és kétszeres együtt.

I. Magyarország.

C z i m	A b s z o l u t s z á m o k b a n				V i s z o n y s z á m o k b a n							
	1897	1898	1899	1900	1897	1898	1899	1900				
A) Szántóföld.					Az őszi és tavaszi vetés együttes területének, ill. az összes szántóföld %ában.							
I. Terület (hektároiban).												
Őszi vetés	3,837.327	4,140.473	4,281.558	4,377.879	40'33	41'12	41'61	41'26				
Tavaszi vetés	5,677.896	5,928.147	6,006.973	6,231.328	59'67	58'88	58'39	58'74				
Együtt	9.515.223	10.068.620	10.288.531	10.609.707	79'76	84'40	86'24	87'40				
Elemi és egyéb csapások folytán kivészett vetés területe					921.725	368.328	148.417	209.934	7'73	3'09	1'24	1'73
Ugarnak maradt tér					1,492.975	1,492.975	1,492.975	1,318.956	12'51	12'51	12'52	10'87
Összes szántóföld					11,929.923	11,929.923	11,929.923	12,138.597	100'00	100'00	100'00	100'00
Learatott terület terményenkint.*)					A learatott ter. %ában.¹⁾							
Őszi búza	2,670.054	2,936.195	3,035.953	3,184.993	28'63	29'66	30'07	30'61				
Tavaszi búza	109.861	121.102	122.252	110.152	1'18	1'22	1'21	1'06				
Kétszeres	85.526	90.537	91.312	87.481	0'92	0'91	0'90	0'84				
Őszi rozs	972.508	989.850	1,024.369	1,009.192	10'43	10'00	10'14	9'70				
Tavaszi rozs	26.797	26.382	27.317	21.459	0'28	0'27	0'27	0'21				
Őszi árpa	71.042	78.080	81.477	68.347	0'76	0'79	0'81	0'66				
Tavaszi árpa	874.850	896.534	934.347	937.366	9'38	9'05	9'25	9'01				
Zab	897.033	947.084	964.112	981.381	9'62	9'57	9'55	9'42				
Tönköly	1.681	2.003	2.008	1.238	0'02	0'02	0'02	0'01				
Köles	24.419	26.323	27.147	24.686	0'26	0'27	0'27	0'24				
Tatárka	5.567	6.647	6.646	6.249	0'06	0'07	0'07	0'06				
Őszi repce	36.516	43.808	46.439	26.628	0'39	0'44	0'46	0'26				
Tavaszi repce	1.433	1.671	1.698	1.383	0'01	0'02	0'02	0'01				
Szemes tengeri	1,987.777	2,114.388	2,128.911	2,217.341	21'31	21'36	21'08	21'31				
Magbúkköny	45.021	46.994	48.092	43.200	0'48	0'47	0'48	0'42				
Borsó, lencse, bab	28.712	30.427	30.732	31.513	0'31	0'31	0'30	0'30				
Len	10.730	11.122	11.202	8.770	0'11	0'11	0'11	0'08				
Kender	53.666	54.728	55.965	55.576	0'57	0'55	0'55	0'53				
Burgonya	440.106	457.644	456.322	508.337	4'73	4'62	4'52	4'89				
Dohány	35.187	34.098	34.865	39.469	0'38	0'34	0'35	0'38				
Czukorrépa	70.842	73.981	73.345	90.433	0'76	0'75	0'73	0'87				
Takarmányrépa	136.699	142.356	143.642	155.777	1'47	1'44	1'42	1'50				
Luczerna, lóhere, baltaczim	415.190	415.246	415.245	447.644	4'45	4'42	4'11	4'30				
Bükkönykeverék, mohar, stb.	326.111	330.416	333.894	346.245	3'50	3'34	3'31	3'33				
II. Termelés (métermázsákban).*)					Átlagos termés hektáronkint.							
Őszi búza	21,400.211	33,788.966	37,231.146	37,414.009	8'02	11'51	12'26	11'75				
Tavaszi búza	664.763	1,108.739	1,220.409	1,014.805	6'05	9'16	9'98	9'21				
Kétszeres	630.918	928.704	1,048.469	913.728	7'38	10'26	11'48	10'44				
Őszi rozs	8,431.684	10,622.231	11,722.746	10,013.500	8'67	10'73	11'44	9'92				
Tavaszi rozs	193.394	248.729	267.728	199.004	7'33	9'43	9'80	9'27				
Őszi árpa	647.973	997.679	1,117.714	882.241	9'12	12'78	13'72	12'91				
Tavaszi árpa	8,501.871	11,485.342	12,291.381	10,848.050	9'72	12'81	13'15	11'57				
Zab	7,992.416	11,424.423	11,788.614	10,252.930	8'91	12'06	12'23	10'45				
Tönköly	10.912	15.893	18.363	10.308	6'49	7'93	9'14	8'33				
Köles	261.243	268.353	253.632	258.890	10'70	10'19	9'34	10'49				
Tatárka	96.398	46.587	42.263	48.339	17'32	7'01	6'36	7'74				
Őszi repce	271.420	341.309	384.224	206.522	7'43	7'79	8'28	7'76				
Tavaszi repce	9.033	13.704	13.084	10.738	6'30	8'20	7'71	7'76				
Szemes tengeri	26,394.357	32,356.562	29,460.642	32,426.221	13'28	15'30	13'84	14'62				
Magbúkköny	441.008	524.756	510.984	421.872	9'80	11'17	10'63	9'77				
Borsó, lencse, bab	240.501	301.273	274.381	289.749	9'90	8'93	8'93	9'19				
Lenmag	55.942	63.429	61.078	41.929	5'21	5'70	5'45	4'78				
Lenfonál	48.212	67.759	58.155	60.943	4'49	6'09	5'19	6'95				
Kendermag	294.749	378.720	354.187	273.693	5'49	6'92	6'33	4'92				
Kenderfonál	340.974	399.488	399.744	411.345	6'35	7'30	7'14	7'40				
Burgonya	30,410.717	37,290.639	36,054.117	44,974.720	69'10	81'48	79'01	88'47				
Dohány	517.071	472.179	434.191	598.450	14'69	13'85	12'45	15'16				
Czukorrépa	14,239.315	14,953.820	16,175.945	19,786.292	201'00	202'33	220'34	218'80				
Takarmányrépa	33,695.711	35,821.522	36,045.377	40,081.033	246'40	251'68	250'94	257'90				
Luczerna, lóhere, baltaczim	13,369.373	13,781.300	13,943.976	15,647.128	32'20	33'96	33'58	34'95				
Bükkönykeverék, mohar, stb.	10,861.807	11,403.532	11,400.859	11,483.851	33'05	34'51	33'15	33'17				
B) Természetes kaszálók.					Átlagos termés hektáronkint.							
I. Learatott terület (hektár) ...	3,095.332	3,095.427	3,095.427	3,095.427	30'56	28'27	31'51	30'53				
II. Termés (mm.)	94,599.236	87,515.801	97,538.266	94,517.571								

*) Jegyzetet lásd a 104. lapon. — ¹⁾ Az itt felsorolt termények összes területének %-ában.

II. Horvát-Szlavonországok.

C z i m	A b s z o l u t s z á m o k b a n				V i s z o n y s z á m o k b a n			
	1897	1898	1899	1900	1897	1898	1899	1900
A) Szántóföld.					Az őszi és tavaszi vetés együttes területének, ill. az összes szántóföld %-ában.			
I. Terület (hektárokbán).								
Őszi vetés	422.594	436.459	442.287	452.018	36'02	35'44	36'48	36'74
Tavaszi vetés	750.472	795.118	770.012	778.242	63'98	64'56	63'52	63'26
Együtt	1,173.066	1,231.577	1,212.299	1,230.260	84'59	88'81	87'42	89'05
Elemi és egyéb csapások folytán kivesztett vetés területe	24.353	4.628	36.564	11.823	1'75	0'33	2'64	0'86
Ugarnak maradt tér	¹⁾ 189.384	150.598	137.940	130.294	13'66	10'86	9'94	9'49
Összes szántóföld	1,386.803	1,386.803	1,386.803	1,372.377	100'00	100'00	100'00	100'00
Learatott terület terményenkint.*)					A learatott ter. %-ában.²⁾			
Őszi búza	222.619	234.697	246.090	258.639	19'48	18'77	20'48	21'33
Tavaszi búza	10.307	10.299	10.458	10.286	0'90	0'82	0'87	0'85
Kétszeres	56.440	55.997	55.551	53.691	4'94	4'48	4'62	4'43
Őszi rozs	83.519	85.837	83.019	77.782	7'31	6'86	6'91	6'41
Tavaszi rozs	6.319	4.895	5.046	5.303	0'55	0'39	0'43	0'44
Őszi árpa	45.867	47.608	46.105	51.067	4'02	3'81	3'84	4'21
Tavaszi árpa	22.922	23.314	23.204	22.786	2'01	1'86	1'93	1'88
Zab	94.614	99.961	98.957	100.209	8'28	7'99	8'24	8'27
Tönköly	4.904	5.196	6.090	5.182	0'43	0'42	0'51	0'43
Köles	32.525	33.639	31.228	30.749	2'85	2'68	2'60	2'54
Tatárka	5.862	5.432	4.467	4.788	0'51	0'43	0'37	0'39
Őszi repce	9.245	7.124	5.432	5.657	0'81	0'57	0'45	0'47
Tavaszi repce	171	233	575	309	0'02	0'02	0'05	0'03
Szemes tengeri	356.606	391.412	367.711	371.077	31'21	31'30	30'60	30'61
Magbükköny	4.599	11.079	5.068	4.308	0'40	0'89	0'42	0'36
Borsó, lencse, bab	14.513	18.088	15.981	15.676	1'27	1'45	1'33	1'29
Len	7.480	7.397	7.189	9.650	0'65	0'59	0'60	0'60
Kender	8.966	11.700	8.528	11.526	0'79	0'94	0'71	0'95
Burgonya	63.093	84.585	65.185	66.714	5'52	6'76	5'42	5'50
Dohány	110	67	57	43	0'01	0'01	0'00	0'00
Czukorrépa	1.262	1.034	1.093	1.135	0'11	0'08	0'09	0'09
Takarmányrépa	4.266	4.690	6.372	5.495	0'37	0'38	0'53	0'45
Luczerna, lóhere, baltaczim	53.109	76.033	68.578	71.490	4'65	5'23	5'71	5'90
Bükkönykeverék, mohar, stb. ...	33.235	41.224	39.583	28.804	2'91	3'27	3'29	2'37
II. Termelés (métermázsákban).*)					Átlagos termés hektáronkint.			
Őszi búza	1,608.801	3,011.941	2,381.630	2,923.012	7'23	12'83	9'68	11'30
Tavaszi búza	62.350	92.772	71.687	80.134	6'05	9'01	6'85	7'82
Kétszeres	376.331	660.454	542.671	548.794	6'67	11'79	9'77	10'22
Őszi rozs	535.933	844.485	643.342	544.047	6'42	9'84	7'75	6'99
Tavaszi rozs	39.373	43.871	34.439	36.730	6'23	8'96	6'83	6'93
Őszi árpa	293.330	532.864	411.322	475.203	6'40	11'19	8'92	9'31
Tavaszi árpa	159.416	237.823	184.144	156.721	6'95	10'20	7'94	6'88
Zab	638.558	1,019.211	916.711	807.592	6'75	10'20	9'26	8'06
Tönköly	23.715	35.079	28.297	26.738	4'84	6'75	4'65	5'16
Köles	229.157	250.219	149.494	211.244	7'06	7'44	4'79	6'87
Tatárka	40.575	32.697	19.029	26.775	6'92	6'02	4'26	5'59
Őszi repce	56.187	47.325	30.252	31.853	6'08	6'64	5'57	5'63
Tavaszi repce	846	1.137	3.910	1.807	4'95	4'88	6'80	5'85
Szemes tengeri	3,710.702	5,289.051	3,728.880	4,747.802	10'41	13'51	10'14	12'79
Magbükköny	34.768	51.516	37.310	30.620	7'56	4'65	7'36	7'11
Borsó, lencse, bab	104.172	157.608	109.770	144.013	7'18	9'27	6'87	9'19
Lenmag	14.687	12.890	6.693	7.212	1'96	1'74	0'93	0'75
Lenfonál	44.523	46.832	35.927	38.804	5'95	6'33	5'00	4'02
Kendermag	7.525	9.223	7.504	8.410	0'84	0'79	0'88	0'73
Kenderfonál	75.724	108.436	65.392	69.374	8'45	9'27	7'67	6'02
Burgonya	2,498.411	3,524.125	2,596.865	3,647.010	39'60	41'66	39'84	54'66
Dohány	1.833	1.250	750	744	16'66	18'66	13'16	17'30
Czukorrépa	62.314	59.430	48.054	70.635	49'37	57'48	43'97	62'23
Takarmányrépa	359.298	524.800	403.201	529.122	84'23	111'00	63'28	96'29
Luczerna, lóhere, baltaczim	1,832.739	2,678.972	2,198.790	2,849.177	34'51	40'67	32'06	39'85
Bükkönykeverék, mohar, stb. ...	896.068	1,300.659	969.792	669.232	26'37	31'74	24'50	23'23
B) Természetes kaszálók.					Átlagos termés hektáronkint.			
I. Learatott terület (hektár) ...	445.018	1,121.683	1,100.913	1,106.975	19'06	21'04	17'16	21'53
II. Termés (mm.)	8,481.054	23,596.679	18,894.357	23,380.599				

1) Ebből 34.158 hektár tulajdonképpen nem ugar, hanem elemi csapások következtében be nem vetett terület.

2) Jegyzetet lásd a 104. lapon. — *) Az itt felsorolt termények összes területének %-ában.

Magyarbirodalom.

C z i m	Abszolút számokban				Viszonyszámokban							
	1897	1898	1899	1900	1897	1898	1899	1900				
A) Szántóföld.					Az őszi és tavaszi vetés együttes területének, ill. az összes szántóföld %-ában.							
I. Terület (hektárokbán).												
Őszi vetés	4,259.921	4,576.932	4,723.845	4,829.897	39'86	40'50	41'07	40'79				
Tavaszi vetés	6,428.368	6,723.265	6,776.985	7,010.070	60'14	59'50	58'93	59'21				
Együtt	10,688.289	11,300.197	11,500.830	11,839.967	80'26	84'86	86'36	87'63				
Elemi és egyéb csapások folytán kivészett vetés területe					946.078	372.956	184.981	221.757	7'11	2'80	1'39	1'64
Ugarnak maradt tér	1,682.359	1,643.573	1,630.915	1,449.250	12'63	12'34	12'25	10'73				
Összes szántóföld	13,316.726	13,316.726	13,316.726	13,510.974	100'00	100'00	100'00	100'00				
Learatott terület terményenkint.*)					A learatott ter. %-ában.¹)							
Őszi búza	2,892.673	3,170.892	3,282.043	3,443.632	27'63	28'43	29'05	29'64				
Tavaszi búza	120.168	131.401	132.710	120.438	1'15	1'18	1'17	1'04				
Kétszeres	141.966	146.534	146.863	141.172	1'35	1'31	1'30	1'21				
Őszi rozs	1,056.027	1,075.687	1,107.388	1,086.974	10'09	9'65	9'78	9'36				
Tavaszi rozs	33.116	31.277	32.363	26.762	0'32	0'28	0'29	0'23				
Őszi árpa	116.909	125.688	127.582	119.414	1'12	1'13	1'13	1'03				
Tavaszi árpa	897.772	919.848	957.551	960.152	8'57	8'25	8'48	8'26				
Zab	991.647	1,047.045	1,063.069	1,081.590	9'47	9'39	9'41	9'31				
Tönköly	6.585	7.199	8.098	6.420	0'06	0'06	0'07	0'06				
Köles	56.944	59.962	58.375	55.435	0'54	0'54	0'52	0'48				
Tatárka	11.429	12.079	11.113	11.037	0'11	0'11	0'10	0'09				
Őszi repce	45.761	50.932	51.871	32.285	0'44	0'46	0'46	0'28				
Tavaszi repce	1.604	1.904	2.273	1.692	0'02	0'02	0'02	0'01				
Szemes tengeri	2,344.383	2,505.800	2,496.622	2,588.418	22'39	22'47	22'10	22'28				
Magbúkköny	49.620	58.073	53.160	47.508	0'47	0'52	0'47	0'41				
Borsó, lencse, bab	43.225	48.515	46.713	47.189	0'41	0'43	0'41	0'41				
Len	18.210	18.519	18.391	18.420	0'17	0'17	0'16	0'16				
Kender	62.632	66.428	64.493	67.102	0'60	0'60	0'57	0'58				
Burgonya	503.199	542.229	521.507	575.051	4'81	4'86	4'62	4'95				
Dohány	35.297	34.165	34.922	39.512	0'34	0'31	0'31	0'34				
Czukorrépa	72.104	75.015	74.438	91.568	0'69	0'67	0'66	0'79				
Takarmányrépa	140.965	147.046	150.014	161.272	1'35	1'32	1'33	1'39				
Luczerna, lóhere, baltaczim	468.299	491.279	483.823	519.134	4'47	4'51	4'28	4'47				
Bükkönykeverék, mohar, stb.	359.346	371.640	373.477	375.049	3'43	3'33	3'31	3'22				
II. Termelés (métermázsokban).*)					Átlagos termés hektáronkint.							
Őszi búza	23,009.012	36,800.907	39,612.776	40,337.021	7'95	11'61	12'07	11'71				
Tavaszi búza	727.113	1,201.511	1,292.096	1,094.939	6'05	9'14	9'74	9'09				
Kétszeres	1,007.249	1,589.158	1,591.140	1,462.522	7'10	10'84	10'84	10'36				
Őszi rozs	8,967.617	11,466.716	12,366.088	10,557.547	8'51	10'66	11'17	9'71				
Tavaszi rozs	232.767	292.600	302.167	235.734	7'03	9'36	9'34	8'81				
Őszi árpa	941.303	1,530.543	1,529.036	1,357.444	8'05	12'18	11'98	11'37				
Tavaszi árpa	8,661.287	11,723.165	12,475.525	11,004.771	9'65	12'74	13'03	11'46				
Zab	8,630.974	12,443.634	12,705.325	11,060.522	8'70	11'88	11'95	10'23				
Tönköly	34.627	50.972	46.660	37.046	5'26	7'08	5'76	5'77				
Köles	490.400	518.572	403.126	470.134	8'61	8'65	6'91	8'48				
Tatárka	136.973	79.284	61.292	75.114	11'98	6'56	5'52	6'81				
Őszi repce	327.607	388.634	414.476	238.375	7'16	7'63	7'99	7'38				
Tavaszi repce	9.879	14.841	16.994	12.545	6'16	7'79	7'48	7'41				
Szemes tengeri	30,105.059	37,645.613	33,189.522	37,174.023	12'84	15'02	13'29	14'36				
Magbúkköny	475.776	576.272	548.294	452.492	9'59	9'92	10'31	9'52				
Borsó, lencse, bab	344.673	458.881	384.151	433.762	7'98	9'46	8'22	9'19				
Lenmag	70.629	76.319	67.771	49.141	3'88	4'12	3'69	2'67				
Lenfonál	92.735	114.591	94.082	99.747	5'09	6'19	5'12	5'42				
Kendermag	302.274	387.943	361.691	282.103	4'83	5'84	5'61	4'20				
Kenderfonál	416.698	507.924	465.136	480.719	6'65	7'65	7'21	7'16				
Burgonya	32,909.128	40,814.764	38,650.982	48,621.730	65'40	75'27	74'11	84'55				
Dohány	518.904	473.429	434.941	599.194	14'70	13'86	12'45	15'16				
Czukorrépa	14,301.629	15,013.250	16,223.999	19,856.927	198'35	200'14	217'95	216'85				
Takarmányrépa	34,055.009	36,346.322	36,448.578	40,610.155	241'58	247'18	242'97	251'83				
Luczerna, lóhere, baltaczim	15,202.112	16,460.272	16,142.766	18,496.305	32'46	34'84	33'37	35'63				
Bükkönykeverék, mohar, stb.	11,757.875	12,704.191	12,370.651	12,153.083	32'49	34'21	33'12	33'40				
B) Természetes kaszálók.					Átlagos termés hektáronkint.							
I. Learatott terület (hektár)	3,540.350	4,217.110	4,196.340	4,202.402	29'12	26'35	27'75	28'05				
II. Termés (mm.)	103.080.290	111,112.480	116,432.623	117,893.170								

*) Jegyzetet lásd a 104. oldalon. — ¹) Az itt felsorolt termények összes területének %-ában.

22. Szőlőterület és bortermelés 1881-től 1900-ig.

É v	Szőlőterület hektárokbán	Termett újbor				Az összes szőlőszeti termelés értéke		É v	Szőlőterület hektárokbán	Termett újbor				Az összes szőlőszeti termelés értéke	
		összesen ezer hektoliterekben	átlag hektáronként hektoliter	Az eladott szőlő mennyisége 1000mm.	ezzer koronákban	átlag hektáronként koronákban	összesen ezer hektoliterekben			átlag hektáronként hektoliter	Az eladott szőlő mennyisége 1000mm.	ezzer koronákban	átlag hektáronként koronákban		
I. Magyarország.						II. Horvát-Szlavonországek.									
Átlag 1881—85	367.360	4.563	12'48	28	84.792	231	1885 ...	68.057	1.197	17'59	—	23.938	352		
1886—90	340.596	4.154	12'19	47	86.278	253	Átlag 1886—90	64.981	981	15'10	1	19.296	297		
1891 ...	254.207	1.231	4'80	16	49.096	193	1891 ...	60.986	251	4'11	4	4.010	66		
1892 ...	248.831	797	3'20	12	30.494	123	1892 ...	56.805	187	3'29	1	3.456	61		
1893 ...	226.100	940	4'16	32	39.812	176	1893 ...	52.650	170	3'23	1	5.684	108		
1894 ...	219.842	1.387	6'31	35	48.384	220	1894 ...	45.565	221	4'84	1	7.654	168		
1895 ...	202.865	1.929	9'51	87	63.690	314	1895 ...	42.540	262	6'17	1	9.024	212		
1896 ...	206.897	1.446	6'99	30	47.048	227	1896 ...	40.608	126	3'10	1	3.750	92		
1897 ...	205.468	1.131	5'50	47	42.816	208	1897 ...	41.916	177	4'22	4	7.436	177		
1898 ...	208.477	1.138	5'46	66	45.996	220	1898 ...	39.746	167	4'20	6	7.090	178		
1899 ...	214.484	1.726	8'05	64	61.000	284	1899 ...	40.438	315	7'80	7	12.515	309		
1900 ...	221.838	1.643	7'40	63	58.078	262	1900 ...	38.387	301	7'83	5	9.293	242		

23. A szőlőterület a termőerő és a talaj minősége szerint 1895-től 1900-ig.

É v	Új ültetésű		Teljes termésben levő		Elvényt		Phylloxera-lepett		Összes	Peronosporalepett	Az új ültetésű területből immunis talajú		A teljes termésben levő		Az összes		
	hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár	%			hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár
I. Magyarország.																	
1895	31.789	15'7	100.473	49'5	31.959	15'7	38.644	19'1	202.865	118.462	56'8	19.310	60'7	51.465	51'2	80.288	39'6
1896	36.053	17'4	97.696	47'2	32.739	15'8	40.409	19'6	206.897	135.789	65'6	22.159	61'5	50.803	52'0	82.315	39'8
1897	41.369	20'3	94.219	45'8	32.509	15'8	37.371	18'1	205.468	147.350	71'7	17.518	42'0	49.196	52'1	77.582	37'8
1898	45.893	22'0	92.487	44'4	31.688	15'2	38.409	18'4	208.477	120.082	57'6	17.341	37'8	51.131	55'3	79.624	38'5
1899	53.194	24'8	95.828	44'7	29.411	13'7	36.051	16'8	214.484	108.422	50'6	20.149	37'9	53.806	56'1	84.682	39'2
1900	55.815	25'2	103.232	46'5	27.468	12'4	35.323	15'9	221.838	106.953	48'2	19.739	35'4	57.466	55'7	86.926	39'2
II. Horvát-Szlavonországek.																	
1895	2.676	6'3	24.986	58'7	1)	14.878	35'0	42.540	22.753	53'5	Adatok nincsenek						
1896	4.234	10'4	18.158	44'7	1)	18.216	44'9	40.608	28.557	70'3							
1897	5.697	13'6	16.928	40'4	1)	19.291	46'0	41.916	11.572	27'6							
1898	6.783	17'1	21.676	54'5	1)	11.287	28'4	39.746	12.288	30'9							
1899	7.580	18'7	27.413	67'8	1)	5.445	13'5	40.438	15.132	37'4							
1900	6.147	16'0	26.545	69'2	1)	5.695	14'8	38.387	15.007	39'1							

1) Összefoglalva a teljes termésben levő szőlővel.

24. A szőlőművelők szakképzettségének fejlesztése érdekében tartott tanfolyamok száma s a permegetett és szénkéggel gyéritett szőlők terjedelme 1895-től 1900-ig.

É v	Szőlőfásoltási		Szőlőzöldoltási		Szénkéngézési		Peronosporapermetezési		Más irányú		Összes		Permegetett	Szénkéggel gyéritett
	tanfolyamok	résztvevők	tanfolyamok	résztvevők	tanfolyamok	résztvevők	tanfolyamok	résztvevők	tanfolyamok	résztvevők	tanfolyamok	résztvevők		
I. Magyarország.														
1895 ...	151	9.001	117	4.533	34	1.300	132	5.339	159	9.888	593	30.061	44.601	1.713
1896 ...	256	7.376	247	4.034	25	464	222	3.775	167	11.289	917	26.938	60.983	1.877
1897 ...	94	4.980	97	4.147	38	596	1)	210	12.318	439	22.041	122.950	3.443	
1898 ...	119	5.452	119	4.468	79	1.979	1)	390	16.445	707	23.344	154.026	5.075	
1899 ...	121	5.812	120	4.738	94	2.368	1)	400	16.651	735	29.569	169.736	9.361	
1900 ...	164	7.007	158	4.705	107	3.693	1)	563	29.922	992	45.327	168.597	12.576	
II. Horvát-Szlavonországek.														
1895 ...	2	150	25	3.513	—	—	50	2.727	—	—	77	6.390	—	—
1896 ...	3	500	20	8.000	—	—	35	500	—	—	58	9.000	Adatok	—
1897 ...	9	800	6	350	—	—	—	—	—	—	15	1.150	nin-	—
1898 ...	10	920	8	400	—	—	—	—	—	—	18	1.320	csenek	—
1899 ...	12	1.050	6	500	—	—	—	—	—	—	18	1.550	—	28'8
1900 ...	8	840	6	320	—	—	6	970	—	—	20	2.130	28.176	86'3

1) Összefoglalva a más irányú tanfolyamok és az ezeken résztvevők számával.

25. Az állami szőlőtelepek 1900. évi vesszőtermése és 1900/901. évi forgalma európai szőlővesszőből Magyarországon.

Részletezés	Vörös		Fehér		Csemege-fajták		Vegyes fajok		Összesen	
	bortermők									
	síma	gyökerez	síma	gyökerez	síma	gyökerez	síma	gyökerez	síma	gyökerez
E z e r d a r a b o k b a n										
a) Vesszőtermelés.										
Összesen	379 ⁷	182 ⁵	2.059 ²	363 ⁶	270 ⁹	45 ⁴	75 ⁹	10 ⁰	2.785 ⁷	601 ⁵
b) Vesszőforgalom.										
a) saját termésű vesszőkből	379 ⁷	182 ⁵	2.059 ²	363 ⁶	270 ⁹	45 ⁴	75 ⁹	10 ⁰	2.785 ⁷	601 ⁵
b) magán-telepekről vett vesszőkből	322 ⁵	—	2.445 ⁹	1 ⁸	161 ³	0 ²	—	—	2.929 ⁷	2 ⁰
Összesen	702 ²	182 ⁵	4.505 ¹	365 ⁴	432 ²	45 ⁶	75 ⁹	10 ⁰	5.715 ⁴	603 ⁵
II. Kiosztatott										
a) rendes áron	60 ⁷	35 ⁷	124 ²	138 ⁰	54 ⁶	32 ⁹	3 ²	5 ⁰	242 ⁷	211 ⁶
b) ingyen és mérsékelt áron	83 ⁹	101 ⁵	459 ²	114 ⁵	84 ⁷	6 ⁰	7 ⁵	4 ⁰	635 ³	226 ⁰
Összesen	144 ⁶	137 ²	583 ⁴	252 ⁵	139 ³	38 ⁹	10 ⁷	9 ⁰	878 ⁰	437 ⁶
III. A telepek céljaira, oltásra, iskolázásra, stb. felhasználtott										
557 ⁶	45 ³	3.921 ⁷	112 ⁹	292 ⁹	6 ⁷	65 ²	1 ⁰	4.837 ⁴	165 ⁹	
Együtt	702 ²	182 ⁵	4.505 ¹	365 ⁴	432 ²	45 ⁶	75 ⁹	10 ⁰	5.715 ⁴	603 ⁵

26. Az állami szőlőtelepek 1900. évi szőlőoltvány-termése és 1900/901. évi szőlőoltvány-forgalma Magyarországon.

Részletezés	Vörös		Fehér		Csemege-fajták		Vegyes fajok		Összesen	
	bortermők									
	fás	zöld	fás	zöld	fás	zöld	fás	zöld	fás	zöld
E z e r d a r a b o k b a n										
a) Szőlőoltvány-termelés.										
Összesen	276 ⁰	2 ⁴	944 ⁴	11 ⁰	55 ⁰	6 ⁵	1 ⁰	1 ⁵	1.276 ⁴	21 ⁷
b) Szőlőoltvány-forgalom.										
a) saját termésű oltványokból	276 ⁰	2 ⁴	944 ⁴	11 ⁰	55 ⁰	6 ⁵	1 ⁰	1 ⁵	1.276 ⁴	21 ⁷
b) magán-telepekről vett oltványokból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	276 ⁰	2 ⁴	944 ⁴	11 ⁰	55 ⁰	6 ⁵	1 ⁰	1 ⁵	1.276 ⁴	21 ⁷
II. Kiosztatott										
a) rendes áron	105 ⁵	1 ⁹	384 ⁷	1 ⁹	15 ⁵	0 ²	0 ³	0 ⁹	506 ⁰	4 ⁹
b) ingyen és mérsékelt áron	168 ⁰	—	460 ⁴	4 ⁴	39 ²	5 ⁸	0 ²	0 ⁵	667 ⁸	10 ⁷
Összesen	273 ⁵	1 ⁹	845 ¹	6 ³	54 ⁷	6 ⁰	0 ⁵	1 ⁴	1.173 ⁸	15 ⁶
Visszamaradt	2 ⁵	0 ³	99 ³	4 ⁷	0 ³	0 ⁵	0 ⁵	0 ⁴	102 ⁶	6 ¹
Együtt	276 ⁰	2 ⁴	944 ⁴	11 ⁰	55 ⁰	6 ⁵	1 ⁰	1 ⁵	1.276 ⁴	21 ⁷

27. Amerikai szőlővesszőtelepek 1896-tól 1900-ig.

É v	Állami telepek		Egyéb közérd. telepek		Az állami szőlőtelepeken rendelkezésre állott és kiosztatott szőlővesszők mennyisége				Rendes áron elárúsított			
	száma	terjedelme	száma		terjedelme	Időszak	Rendelkezésre állott összes	A közérdekű telepeknek díjtalanul és mérsékelt áron kiosztatott				
		összesen	ebből tényleg betelepítve	hány közésben				hány telep	hektár			síma
a z é v v é g é n												
I. Magyarországon.												
1896	9	141 ⁵	112 ²	634	666	930 ⁵	18.020.037	1.503.382	124.348	310.600	40.050	
1897	30	309 ³	140 ⁹	542	542	856 ²	6.353.086	667.572	255.287	545.792	105.630	
1898	41	531 ⁸	362 ⁶	542	542	856 ²	1.026.077	310.890	21.487	396.013	801	
1899	46	1.012 ²	660 ¹	500	500	460 ⁴	29.060.276	6.887 ⁸	386 ⁶	988 ⁴	265 ³	
1900	46	1.012 ⁹	660 ⁷	500	500	460 ⁴	6.318.967	635 ³	226 ⁰	242 ⁷	211 ⁶	
							1.298.084	667 ⁸	10 ⁷	506 ⁰	4 ⁹	
II. Horvát-Szlavonországokban.												
1896	24	126	92	51	51	40	1896/7	5.111.531	380.300	42.199	1.639.850	1.069.302
1897	24	198 ⁴	149 ⁵	46	46	18 ⁴	1897/8	5.484.897	300.000	140.000	1.373.000	966.000
1898	24	216 ⁰	166 ⁹	46	46	18 ⁴	1898/9	5.513.113	273.500	100.000	1.292.350	887.471
1899	8	63 ³	63 ³	46	46	18 ⁴	1899/900	4.500.000	17.000	404.000	72.000	780.000
1900	4	41 ⁴	41 ⁴	51	51	22 ⁴	1900/901	124.500	1335.600	29.850	267.524	464.474

1) Amerikai vesszők. — 2) Európai vesszők. — 3) Szőlőoltványok. — 4) Fás oltvány. — 5) Zöld oltvány. — 6) Ezek közül 39.000 nemesített. — 7) Ezek közül 517.677 nemesített. — 8) Ezek közül 105.000 nemesített. — 9) Ezek közül 530.000 nemesített. — 10) Adat hiányzik. — 11) Ezek közül 51.260 nemesített. — 12) Ezek közül 267.524 nemesített.

28. Az állami szőlőtelepek 1900. évi vesszőtermése és 1900/901. évi forgalma amerikai szőlővesszőkből Magyarországon.

A telep megnevezése	Riparia portalis		Vitis Solonis		Riparia monticola		Egyéb fajták		Összesen	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
	osztályú		osztályú		osztályú		osztályú		osztályú	
E z e r d a r a b o k b a n										
A) Régi telepek.										
a) Vesszőtermelés.										
Síma vesszők	2.099'1	373'2	487'3	126'1	306'7	78'4	66'6	8'9	2.959'7	586'6
Gyökeres vesszők	147'8	64'9	29'9	23'5	7'1	3'9	25'7	9'1	210'5	101'4
B) 1897/98-ban létesített telepek.										
Síma vesszők	1.962'1	818'9	398'8	255'4	465'2	319'5	78'6	36'1	2.904'7	1.429'9
Gyökeres vesszők	134'5	69'9	77'5	28'3	46'9	62'3	5'9	5'6	264'8	166'1
C) 1898/99-ben létesített telepek közül.										
Síma vesszők	232'1	110'3	75'9	30'6	24'1	18'2	—	0'3	332'1	159'4
Gyökeres vesszők	155'7	29'0	8'9	8'8	17'5	6'2	0'2	—	182'3	44'0
D) 1899/900-ban létesített telepek.										
Síma vesszők	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyökeres vesszők	1'0	0'2	0'6	—	1'4	0'1	—	—	3'0	0'3
E) 1899-ben állami kezelésbe visszavett telepek.										
Síma vesszők	10.218'0	810'0	1.338'0	258'0	2.114'0	663'1	1.446'0	212'1	15.116'0	1.943'2
Gyökeres vesszők	571'0	154'6	39'0	21'5	49'0	31'5	97'0	41'4	756'0	249'0
F) Minta szőlők										
Gyökeres vesszők	0'7	—	0'6	—	—	—	—	—	1'3	—
Összesen :										
Síma vesszők	14.511'3	2.112'4	2.300'0	670'1	2.910'0	1.079'2	1.591'2	257'4	21.312'5	4.119'1
Gyökeres vesszők	1.010'7	318'6	156'5	82'1	121'9	104'0	128'8	56'1	1.417'9	560'8
I. Rendelkezésre állott										
a) saját termésű										
síma vesszőkből	14.511'3	2.112'5	2.299'9	670'1	2.910'1	1.079'2	1.591'2	257'3	21.312'5	4.119'1
gyökeres vesszőkből ...	1.010'7	318'5	156'5	82'1	121'8	103'9	128'9	56'2	1.417'9	560'7
b) magán telepekről vett										
síma vesszőkből	985'0	—	272'0	—	393'0	—	—	—	1.650'0	—
gyökeres vesszőkből ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen :										
síma vesszőkből	15.496'3	2.112'5	2.571'9	670'1	3.303'1	1.079'2	1.591'2	257'3	22.962'5	4.119'1
gyökeres vesszőkből ...	1.010'7	318'5	156'5	82'1	121'8	103'9	128'9	56'2	1.417'9	560'7
II. Kiosztatott										
a) rendes áron										
síma vesszőkből	605'3	199'6	46'3	6'1	80'0	49'8	0'6	0'7	732'2	256'2
gyökeres vesszőkből ...	143'5	72'9	8'6	8'3	16'0	15'1	—	0'9	168'1	97'2
b) ingyen és mérsékelt áron										
síma vesszőkből	3.909'9	859'3	496'9	206'5	679'8	616'9	72'1	46'4	5.158'7	1.729'1
gyökeres vesszőkből ...	80'6	197'7	20'8	24'0	12'0	36'0	10'0	5'5	123'4	263'2
c) szerződésbeli kötelezettségek teljesítésére										
síma vesszőkből	3.261'0	270'0	446'0	86'0	705'0	221'0	627'0	70'0	5.039'0	647'0
gyökeres vesszőkből ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen :										
síma vesszőkből	7.776'2	1.328'9	989'2	298'6	1.464'8	887'7	699'7	117'1	10.929'9	2.632'3
gyökeres vesszőkből ...	224'1	270'6	29'4	32'3	28'0	51'1	10'0	6'4	291'5	360'4

Folyó szám	Országrészt, vármegye	A szőlőmiveléssel foglalkozó összes községek száma			Az összes phylloxerás községek száma			Folyó szám	Országrészt, vármegye	A szőlőmiveléssel foglalkozó összes községek száma			Az összes phylloxerás községek száma							
		Az 1900. év folyamán felfedezett új infekc. száma			1898 1899 1900					Az 1900. év folyamán felfedezett új infekc. száma			1898 1899 1900							
		végén			végén					végén			végén							
I. Magyarország.																				
a) Duna bal partja.																				
1	Bars vármegye ...	100	2	50	68	70	3	Hajdu vármegye ...	21	—	12	13	13							
2	Esztergom » ...	52	—	48	48	48	4	Máramaros várm. ...	—	—	—	—	—							
3	Hont » ...	145	—	119	119	119	5	Szabolcs vármegye	110	—	7	8	8							
4	Nógrád » ...	175	—	146	146	146	6	Szatmár »	94	—	46	46	46							
5	Nyitra » ...	167	5	41	68	73	7	Szilágy »	168	—	139	139	139							
6	Pozsony » ...	95	1	25	28	29	8	Ugoicsa »	21	—	17	17	17							
7	Trencsén » ...	9	—	—	—	—	Összesen ...			621	—	367	369	369						
Összesen ...		743	8	429	477	485	f) Tisza-Maros szöge.													
b) Duna jobb partja.																				
1	Baranya vármegye	297	—	209	209	209	1	Arad vármegye ...	69	—	49	49	49							
2	Fejér vármegye ...	97	—	89	89	89	2	Csanád »	21	—	5	5	5							
3	Győr » ...	66	—	19	20	20	3	Krassó-Szörény vm.	99	—	99	99	99							
4	Komárom » ...	83	—	43	43	43	4	Temes vármegye ...	149	—	148	148	148							
5	Moson » ...	47	—	23	28	28	5	Torontál »	205	3	117	134	137							
6	Somogy » ...	239	2	96	97	99	Összesen ...			543	3	418	435	438						
7	Sopron » ...	144	—	62	67	67	g) Erdély.													
8	Tolna » ...	117	—	112	112	112	1	Alsó-Fehér vm. ...	141	3	44	71	74							
9	Vas » ...	371	—	4	19	19	2	Beszt.-Naszód vm.	40	4	2	2	6							
10	Veszprém » ...	138	—	69	76	76	3	Fogarás várm. ...	5	—	—	—	—							
11	Zala » ...	405	4	130	147	151	4	Hunyad »	127	3	12	12	15							
Összesen ...		2.004	6	856	907	913	5	K.-Küküllő »	114	3	54	58	61							
c) Duna-Tisza köze.																				
1	Bács-Bodrog-várm.	121	2	62	70	72	6	Kolozs »	107	—	22	23	23							
2	Csongrád vármegye	18	—	5	5	5	7	Mar.-Torda »	134	14	1	3	17							
3	Heves » ...	61	9	52	52	61	8	Torda-Aranyos vm.	62	7	12	16	23							
4	Jász-N.-Szoln. vm.	46	—	27	27	27	9	Udvarhely várm. ...	21	—	—	—	—							
5	Pest-P.-S.-Kisk. »	209	1	112	112	113	Összesen ...			1.002	40	232	285	325						
Összesen ...		455	12	258	266	278	Magyarorsz. össz.													
d) Tisza jobb partja.																				
1	Abauj-Torna várm.	94	—	92	92	92	II. Horv.-Szlavon-országok.													
2	Bereg vármegye ...	69	—	22	22	22	1	Belov.-Kőrös vm. ...	209	2	223	261	20							
3	Borsod » ...	115	—	110	110	110	2	Lika-Krbava » ...	14	—	—	—	—							
4	Gömör- és K.-H. vm.	39	—	26	27	27	3	Modrus-Fiume »	112	—	113	161	74							
5	Ung vármegye ...	25	—	9	9	9	4	Pozsega várm. ...	236	10	1	2	11							
6	Zemplén » ...	64	—	44	44	44	5	Szerém » ...	172	—	221	262	43							
Összesen ...		406	—	303	304	304	6	Varazsd » ...	161	—	168	194	18							
e) Tisza bal partja.																				
1	Békés vármegye ...	26	—	20	20	20	7	Verőcze » ...	151	—	70	86	37							
2	Bihar » ...	181	—	126	126	126	8	Zágráb » ...	392	4	401	504	77							
Összesen ...		207	—	146	146	146	Összesen ...			1.447	16	1.197	1.470	280						
Magyarbirod. össz.																				
										7.221	85	4.060	4.513	3.392						

30. A phylloxera terjedése 1875-től 1900-ig.

É v	A községek száma, melyekben a phylloxera fellépése megállapított			Az összes phylloxerás községek száma			É v	A községek száma, melyekben a phylloxera fellépése megállapított			Az összes phylloxerás községek száma		
	Magyar-országon	Horvát-Szlav.-országokban	együtt	Magyar-országon	Horvát-Szlav.-országokban	együtt		Magyar-országon	Horvát-Szlav.-országokban	együtt	Magyar-országon	Horvát-Szlav.-országokban	együtt
1875 ...	1	1	2	1	1	2	1888 ...	433	58	491	1.173	257	1.430
1876 ...	—	4	4	1	5	6	1889 ...	306	27	333	1.479	284	1.763
1877 ...	—	—	—	1	5	6	1890 ...	266	20	286	1.745	304	2.049
1878 ...	1	—	1	2	5	7	1891 ...	425	83	508	2.170	387	2.557
1879 ...	5	—	5	7	5	12	1892 ...	154	42	196	2.324	429	2.753
1880 ...	28	6	34	35	11	46	1893 ...	35	87	122	2.359	516	2.875
1881 ...	15	—	15	50	11	61	1894 ...	88	105	193	2.447	621	3.068
1882 ...	29	4	33	79	15	94	1895 ...	96	80	176	2.543	701	3.244
1883 ...	48	21	69	127	36	163	1896 ...	163	181	344	2.706	882	3.588
1884 ...	110	26	136	237	62	299	1897 ...	68	228	296	2.774	1.110	3.884
1885 ...	138	35	173	375	97	472	1898 ...	89	87	176	2.863	1.197	4.060
1886 ...	158	67	225	533	164	697	1899 ...	180	273	453	3.043	1.470	4.513
1887 ...	207	35	242	740	199	939	1900 ...	69	16	85	3.112	1.486	4.598

31. Az 1900-ik évi szőlőterület részletezése törvényhatóságonként.

Folyó szám	Ország rész, törvényhatóság	Az 1900. évi szőlőterület részletezése.											
		Összes szőlőterület 1900-ban	Teljes termésben levő szőlőterület		Elvált szőlő- terület	Phylloxeralepet, de még részben termő szőlő- terület	Új ültetési terület		Az összes szőlő- területből		A phylloxeralepet területből szénké- neggel gyertyított	A peronospora ellen permetezett	Az elcsmi csapások által sújtott terület
			össze- sen	ebből immunis homok- talajon			össze- sen	ebből immunis talajon	amerikai ültetvény volt	peronospora által sújtva			
h e k t á r													
I. Magyarország.													
a) Duna bal partja.													
1	Árva vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Bars »	680	77	2	91	328	184	9	137	477	43	380	
3	Esztergom vmegye ...	2.038	613	447	147	174	1.104	678	252	832	368	1.769	
4	Hont »	1.179	424	61	94	123	538	32	781	442	12	865	
	S.- és Bélabánya ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5	Liptó vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Nógrád »	884	271	128	30	59	524	111	389	316	29	640	
7	Nyitra »	3.122	1.320	234	537	700	565	127	110	1.779	48	2.346	
8	Pozsony »	3.955	1.814	603	325	1.517	299	46	113	1.956	42	3.351	
	Pozsony, th. j. v. ...	778	715	3	3	42	18	6	20	5	52	773	
9	Trencsén vmegye ...	12	10	2	—	1	1	—	—	1	—	4	
10	Turóc »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Zólyom »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen	12.648	5.244	1.480	1.227	2.944	3.233	1.009	1.802	5.808	594	10.128	
	b) Duna jobb partja.												
1	Baranya vármegye ...	6.789	778	14	617	2.815	2.579	27	2.315	5.181	1.072	5.152	
	Pécs, th. j. v.	612	256	—	—	17	339	—	594	—	17	431	
2	Fejér vármegye	6.331	2.622	1.041	250	812	2.647	688	951	2.686	1.924	4.360	
	Székesfehérv., thjv.	652	224	—	—	—	428	—	321	—	224	652	
3	Győr vármegye	1.327	477	230	127	480	243	65	25	1.027	100	1.050	
	Győr, th. j. v.	4	3	1	—	—	1	1	—	—	—	4	
4	Komárom vármegye ...	3.216	1.392	1.082	576	452	796	510	119	2.400	192	3.062	
	Komárom, th. j. v.	78	69	69	—	—	9	9	—	—	—	69	
5	Moson vármegye	1.324	178	1	334	654	158	31	82	1.046	14	1.117	
6	Somogy »	10.781	3.147	945	1.980	3.501	2.153	579	211	8.680	638	8.974	
7	Sopron »	3.982	1.285	72	542	1.499	656	23	178	1.839	90	2.786	
	Sopron, th. j. v. ...	809	96	—	—	576	137	—	18	13	35	796	
8	Tolna vármegye	9.377	3.346	2.410	968	1.572	3.491	785	1.451	4.287	921	8.865	
9	Vas »	3.657	1.845	116	1.169	184	459	22	39	1.763	47	2.736	
10	Veszprém »	2.964	1.159	305	529	585	691	101	231	1.831	329	2.080	
11	Zala »	19.152	5.458	342	4.536	6.146	3.012	338	3.256	11.555	2.921	16.341	
	Összesen	71.055	22.335	6.628	11.628	19.293	17.799	3.179	9.791	42.308	8.524	58.475	
	c) Duna-Tisza köze.												
1	Bács-Bodrog vmegye ...	9.360	5.122	3.399	1.312	1.193	1.733	851	289	5.869	489	8.062	
	Baja, th. j. v.	653	409	409	164	—	80	80	—	104	—	518	
	Szabadka, th. j. v. ...	4.112	2.981	2.981	432	—	699	699	6	1.122	—	4.086	
	Ujvidék, th. j. v. ...	85	—	—	—	—	85	2	84	—	—	84	
	Zombor, th. j. v.	52	9	—	17	17	9	—	3	—	20	20	
2	Csongrád vármegye ...	3.005	1.572	1.487	459	95	879	711	117	2.288	32	2.857	
	H.-Vásárhely, th.j.v.	890	243	7	477	160	10	7	6	891	—	575	
	Szeged, th. j. v.	4.844	2.762	2.762	989	—	1.093	1.093	—	—	—	—	
3	Heves vármegye	4.429	1.805	681	293	385	1.946	659	1.940	1.022	70	4.012	
4	Jász-N.-Szolnok vm. ...	5.156	3.188	2.842	911	172	885	454	282	2.496	13	3.960	
5	Pest-P.-S.-Kiskun »	36.092	23.887	22.549	3.372	633	8.200	6.871	1.033	16.739	982	30.421	
	Budapest, sz.-főv. ...	817	544	119	12	3	258	8	209	392	440	692	
	Kecskemét, th. j. v.	4.380	3.777	3.777	—	—	603	603	—	4.380	—	4.380	
	Összesen	73.875	46.299	41.013	8.438	2.658	16.480	12.038	3.969	35.303	2.046	56.667	
	d) Tisza jobb partja.												
1	Abauj-Torna várm. ...	466	94	—	25	62	285	—	344	44	7	257	
	Kassa, th. j. v.	19	9	—	—	3	7	—	16	—	—	19	
2	Bereg vármegye	1.727	199	9	49	227	1.252	10	1.287	149	3	1.100	
3	Borsod »	1.449	537	281	35	112	765	40	834	543	3	1.051	
4	Gömör- és K.-H. vm. ...	233	54	3	16	111	52	9	41	139	1	79	
5	Sáros vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Szepes »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	Ung »	420	163	21	39	67	151	6	135	223	3	335	
8	Zemplén »	3.893	1.190	186	343	479	1.881	97	2.479	217	493	2.334	
	Összesen	8.207	2.246	500	507	1.061	4.393	162	5.136	1.315	510	5.175	

Folyó szám	Ország rész, törvényhatóság	Az 1900. évi szőlőterület részletezése.											
		Teljes termésben levő szőlőterület		Elvényt szőlő-terület	Phylloxeralepett, de még részben termő szőlő-terület	Új ültetési terület		Az összes szőlő-területből					
		össze- sen	ebből immunis homok- talajon			össze- sen	ebből immunis talajon	amerikai ültetvény volt	peronospora által sújtva	A phylloxeralepett területről szénké- negel gyérített	A peronospora ellen permetezett	Az elemi csapások által sújtott terület	
h e k t á r													
e) Tisza bal partja.													
1	Békés vármegye ...	1.668	406	19	274	490	498	38	283	624	69	1.313	944
2	Bihar »	4.453	1.902	786	92	202	2.257	382	2.609	881	189	3.050	5.063
	Nagy-Várad, th. j. v.	460	247	3	—	—	213	—	460	—	—	418	265
3	Hajdu vármegye ...	2.447	1.221	1.155	171	394	661	518	153	1.382	20	1.929	2.312
	Debreczen, th. j. v.	857	420	247	118	29	290	290	—	857	—	857	857
4	Máramaros vmegye	3	1	—	—	—	2	—	—	1	—	2	3
5	Szabolcs »	4.540	2.896	2.785	299	35	1.310	1.195	28	2.185	9	4.197	4.276
6	Szatmár »	2.206	1.083	745	116	107	900	403	746	727	3	1.738	2.014
	Sz.-Németi, th. j. v.	316	150	—	—	17	149	—	313	—	—	316	316
7	Szilágy vármegye ...	1.304	349	—	15	1	939	9	1.233	128	1	770	1.233
8	Ugocsa »	647	71	—	78	328	170	9	182	306	31	220	290
	Összesen ...	18.901	8.746	5.740	1.163	1.603	7.389	2.844	6.007	7.091	322	14.810	17.573
f) Tisza-Maros szöge.													
1	Arad vármegye ...	4.839	1.769	154	335	294	2.441	171	2.597	535	2	3.940	239
	Arad, th. j. v. ...	132	30	2	—	46	56	—	84	—	—	86	69
2	Csanád vármegye ...	631	328	67	19	161	123	50	35	163	5	551	57
3	Krassó-Szörény vm.	555	168	15	69	104	214	11	254	205	3	258	33
4	Temes vármegye ...	2.964	1.200	368	100	422	1.242	115	1.569	1.027	67	2.272	541
	Temesvár, th. j. v.	46	27	—	—	1	18	—	47	47	—	47	—
	Versecz, th. j. v. ...	1.320	808	—	—	—	512	—	1.320	—	—	1.151	259
5	Torontál vármegye	5.495	2.633	333	759	1.226	877	90	476	3.238	78	3.827	1.914
	Pancsova, th. j. v.	95	69	—	—	—	26	—	95	—	—	94	—
	Összesen ...	16.077	7.032	939	1.282	2.254	5.509	437	6.477	5.215	155	12.226	3.112
g) Erdély.													
1	Alsó-Fehér vármegye	4.148	2.171	188	478	1.305	194	3	82	2.675	171	2.225	722
2	B.-Naszód »	835	440	—	160	228	7	—	1	177	—	332	163
3	Brassó vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Csik »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Fogarás »	83	60	51	22	—	1	—	—	—	—	10	—
6	Háromszék »	6	1	—	—	—	5	—	—	—	—	6	6
7	Hunyad »	1.585	1.121	203	307	103	54	—	59	499	5	367	177
8	Kis-Küküllő vm. ...	4.272	1.563	161	529	2.052	128	7	79	2.445	65	2.245	1.461
9	Kolozs »	690	389	17	232	34	35	1	59	218	—	437	434
	Kolozsvár, th. j. v.	307	254	—	35	11	7	—	3	125	1	32	307
10	Maros-Torda vm. ...	1.882	1.074	150	677	92	39	1	18	876	—	839	861
	M.-Vásárhely, th. j. v.	60	53	—	—	—	7	—	—	40	—	58	46
11	N.-Küküllő vmegye	3.010	1.499	208	255	1.067	189	31	113	1.295	113	2.198	94
12	Szeben »	2.272	1.919	159	82	88	183	25	13	560	—	1.809	110
13	Sz.-Doboka »	780	271	3	247	236	26	2	23	378	38	248	364
14	T.-Aranyos »	847	342	—	133	294	71	—	73	531	32	294	651
15	Udvarhely »	298	166	26	66	—	66	—	—	94	—	16	276
	Összesen ...	21.075	11.330	1.166	3.223	5.510	1.012	70	523	9.913	425	11.116	5.672
h) Fiume v. és ker.													
Nincs külön művelési ágat képező szőlőterülete.													
	Magyarorsz. össz.	221.838	103.232	57.466	27.468	35.323	55.815	19.739	33.705	106.953	12.576	168.597	85.289
II. H.-Szlav. orsz.													
1	Belovár-Kőrös vm. ...	8.180	—	6.358	—	766	1.056	—	1.081	4.700	—	—	919
2	Lika-Krbava »	199	—	195	—	—	4	—	—	71	—	—	9
3	Modrus-Fiume »	1.924	—	985	—	815	124	—	73	607	—	—	178
4	Pozsega »	4.138	—	3.894	—	187	57	—	15	2.728	—	—	149
5	Szerém »	4.645	—	2.649	—	822	1.174	—	2.069	903	—	—	608
	Zimony, th. j. v. ...	130	—	61	—	—	69	—	130	—	—	—	61
6	Varazsd vármegye ...	4.273	—	2.442	—	533	1.298	—	3.129	733	—	—	523
	Varazsd, th. j. v. ...	172	—	—	—	—	172	—	172	—	—	—	—
7	Verőcze vármegye ...	4.630	—	3.167	—	1.094	369	—	125	2.388	—	—	213
	Eszék, th. j. v. ...	114	—	112	—	—	2	—	2	88	—	—	—
8	Zágráb vármegye ...	9.666	—	6.552	—	1.385	1.729	—	5.307	2.789	—	—	692
	Zágráb, th. j. v. ...	316	—	130	—	93	93	—	221	—	—	—	—
	Összesen ...	38.387	—	26.545	—	5.695	6.147	—	12.324	15.007 ¹⁾	86 ¹⁾	28.176	3.352
	Magyarbirod. össz.	260.225	—	214.711	—	41.018	61.962	19.739	46.029	121.960	12.662	196.773	88.641

1) Törvényhatóságok szerinti részletezés hiányzik.

32. Az 1900. évi szüret törvényhatóságunkint.

Folyó szám	Országrés, törvényhatóság	Előállított bor			Eladott szőlő-mennyiség (métermázs)	A termelés értéke (koronákban)	Folyó szám	Országrés, törvényhatóság	Előállított bor			Eladott szőlő-mennyiség (métermázs)	A termelés értéke (koronákban)
		Must termelt összesen	összesen	átlag hektáronként					hektoliter	Must termelt összesen	összesen		
I. Magyarország.						e) Tisza bal partja.							
a) Duna bal partja.													
1	Árva vármegye	—	—	3 ⁰⁶	—	—	1	Békés vármegye	6.836	6.096	3 ⁰⁵	734	216.075
2	Bars »	2.311	2.080	3 ⁰⁶	26	85.091	2	Bihar »	13.272	11.943	2 ⁰⁵	367	500.038
3	Esztergom »	13.006	11.719	5 ⁷⁵	691	473.305		N.-Várad, th. j. v.	3.781	3.403	7 ⁴⁰	466	176.067
4	Hont »	5.620	5.058	4 ²⁹	8.354	450.001	3	Hajdu vármegye	1.806	1.623	0 ⁰⁶	9	64.635
	Selmecz- és Bélab.	—	—	—	—	—		Debreczen, th. j. v.	2.000	1.800	2 ¹⁰	200	82.000
5	Liptó vármegye	—	—	—	—	—	4	Máramaros vármegye	2	1	0 ³³	11	794
6	Nógrád »	4.739	4.264	4 ⁵³	387	185.378	5	Szabolcs »	6.753	6.078	1 ³⁴	357	243.269
7	Nyitra »	16.136	14.519	4 ⁰⁵	625	524.988	6	Szatmár »	8.728	7.828	3 ⁰⁵	195	330.546
8	Pozsony »	65.857	59.559	15 ⁰⁶	4.064	2,673.780		Sz.-Németi, th. j. v.	620	558	1 ⁷⁷	8	30.532
	Pozsony, th. j. v.	26.240	23.616	30 ³⁵	1.000	1,030.804	7	Szilágy vármegye	9.698	8.726	6 ⁰⁹	353	381.397
9	Trencsén vármegye	40	37	3 ⁰⁸	2	1.355	8	Ugocea »	687	618	0 ⁰⁶	187	41.230
10	Turóc »	—	—	—	—	—		Összesen	54.183	48.674	2⁰⁸	2.887	2,066.588
11	Zólyom »	—	—	—	—	—		f) Tisza-Maros szüge.					
	Összesen	133.949	120.852	9⁵⁶	15.149	5,474.702	1	Arad vármegye	95.253	86.181	17 ⁵¹	2.003	2,660.332
b) Duna jobb partja.													
1	Baranya vármegye	36.053	32.452	4 ⁷⁸	1.315	1,178.547		Arad, th. j. v.	1.832	1.650	12 ⁰⁰	3	42.972
2	Pécs, th. j. v.	7.070	6.363	10 ⁴⁰	90	283.572	2	Csanád vármegye	4.106	3.694	5 ⁵⁵	82	121.775
	Fejér vármegye	60.119	54.167	8 ⁵⁶	815	2,142.974	3	Krassó-Szörény vm.	4.297	3.867	6 ⁰⁷	83	139.198
	Székesfehérvár	10.378	9.341	14 ³³	15	411.694	4	Temes vármegye	33.342	30.050	10 ¹⁴	1.003	1,025.818
3	Győr vármegye	7.270	6.550	4 ⁹⁴	243	259.711		Temesvár, th. j. v.	406	365	7 ⁰³	142	23.198
	Győr, th. j. v.	61	55	13 ⁷⁵	6	2.911	5	Verecz, th. j. v.	36.256	32.631	24 ⁷³	220	1,182.636
4	Komárom vármegye	14.393	12.953	4 ⁰³	144	486.889		Torontál vármegye	42.278	38.103	6 ⁰⁹	3,823	1,223.915
	Komárom th. j. v.	693	628	8 ⁰⁵	—	17.590		Pancsova, th. j. v.	1.800	1.620	17 ⁰⁵	55	60.300
5	Moson vármegye	12.932	11.611	8 ⁷⁷	140	487.407		Összesen	219.570	198.161	12³²	7.414	6,480.144
6	Somogy »	61.479	55.359	5 ¹³	178	1,845.254		g) Erdély.					
7	Sopron »	67.381	60.748	15 ⁰⁶	447	2,638.600	1	Alsó-Fehér várm.	42.360	38.118	9 ¹⁹	58	1,166.676
	Sopron, th. j. v.	33.000	29.700	36 ⁷¹	32	1,486.600	2	B.-Naszód »	4.461	4.015	4 ⁵¹	25	126.780
8	Tolna vármegye	83.982	75.558	8 ⁰⁶	2.422	2,283.053	3	Brassó »	—	—	—	—	—
9	Vas »	27.412	24.597	6 ⁷³	178	937.446	4	Csik »	—	—	—	—	—
10	Veszprém »	25.652	23.080	7 ⁷⁹	116	800.892	5	Fogarás »	75	67	0 ⁵¹	5	1.799
11	Zala »	259.304	233.374	12 ¹⁹	1.153	7,377.333	6	Háromszék »	34	32	5 ³³	2	1.956
	Összesen	707.184	636.536	8⁰⁶	7.294	22,640.473	7	Hunyad »	17.836	16.052	10 ¹³	78	473.478
c) Duna-Tisza köze.													
1	Bács-Bodrog várm.	84.232	75.675	8 ⁰⁸	733	1,934.032	8	Kis-Küküllő »	26.497	23.805	5 ⁵⁷	10	805.908
	Baja, th. j. v.	7.600	6.950	10 ⁰⁴	15	174.450	9	Kolozs »	3.863	3.477	5 ⁰⁴	35	136.900
	Szabadka, th. j. v.	12.336	11.102	2 ⁷⁰	60	334.740		Kolozsvár, th. j. v.	15	13	0 ⁰⁴	10	1.040
	Újvidék, th. j. v.	924	831	9 ⁷⁶	1.400	56.254	10	Maros-Torda várm.	6.481	5.834	3 ¹⁰	61	256.867
	Zombor, th. j. v.	250	225	4 ³³	20	7.310	11	M.-Vásárhely »	10	9	0 ¹⁵	6	735
2	Csongrád vármegye	21.315	19.182	6 ⁴⁸	1.163	629.429	12	N.-Küküllő várm.	28.644	25.780	8 ⁵⁶	218	742.655
	H.-Vásárhely, th. j. v.	750	675	0 ⁷⁰	7	24.576	13	Szeben »	76.008	68.344	30 ⁰⁵	572	1,615.658
	Szeged, th. j. v.	27.500	24.750	5 ¹¹	67	596.010	14	Sz.-Doboka »	1.428	1.288	1 ⁰⁵	41	51.760
3	Heves vármegye	35.205	31.685	7 ¹³	4.454	1,320.181	15	Torda-Aranyos »	3.027	2.740	3 ³³	82	102.297
4	Jász-N.-Szolnok vm.	14.064	12.653	2 ⁴⁵	403	421.222		Údvarhely »	405	364	1 ⁰²	14	12.545
5	Pest-P.-S.-K. »	206.991	186.291	5 ¹⁶	15.838	5,702.450		Összesen	211.144	189.983	9⁰¹	1.217	5,497.054
	Budapest, sz.-föv.	13.146	11.831	14 ⁴⁸	365	549.483		h) Flume v. és ker.					
	Kecskemét, th. j. v.	30.677	27.610	6 ³⁰	1.321	881.133		Nincs külön műv. ágat képező terület.					
	Összesen	454.990	409.460	5⁵⁴	25.846	12,631.270		Magyarorsz. öszs.	1,824.362	1,642.643	7⁴⁰	63.314	58,078.186
d) Tisza jobb partja.						II. H.-Szlavorsz.							
1	Abauj-Torna várm.	1.335	1.202	2 ³⁸	73	65.430	1	Belovár-Körös várm.	34.305	30.874	3 ⁷⁷	70	771.490
	Kassa, th. j. v.	24	21	1 ¹¹	1	1.505	2	Lika-Krbava »	864	778	3 ⁰¹	18	16.348
2	Bereg vármegye	11.516	10.365	6 ⁰⁰	2.700	633.456	3	Modrus-Flume »	11.223	10.101	5 ²⁵	210	457.466
3	Borsod »	4.032	3.647	2 ⁵³	285	185.418	4	Pozsega vármegye	29.376	26.438	6 ³⁹	147	1,037.026
4	Gömör- és K.-H. vm.	450	404	1 ⁷³	5	20.190	5	Szerém »	65.582	59.024	12 ⁷¹	3,325	1,618.638
5	Sáros vármegye	—	—	—	—	—	6	Zimony, th. j. v.	4.200	3.780	29 ⁰⁸	400	124.000
6	Szepes »	—	—	—	—	—	7	Varazsd vármegye	44.347	39.913	9 ³⁴	75	1,008.059
7	Ung »	1.902	1.712	4 ⁰⁸	27	111.871		Varazsd, th. j. v.	816	734	4 ²⁷	20	32.088
8	Zemplén »	24.083	21.671	5 ⁵⁷	416	2,270.090		Verőce várm.	47.423	42.686	9 ³³	329	1,341.317
	Összesen	43.342	39.022	4⁷⁵	3.507	3,287.960		Eszék, th. j. v.	1.057	951	8 ³⁴	50	22.520
								Zágráb vármegye	87.342	78.608	8 ¹³	430	2,624.970
								Zágráb, th. j. v.	7.630	6.867	21 ⁷³	60	238.884
								Összesen	334.170	300.754	7⁵³	5.134	9,292.806
								Magyarbirod. öszs.	2,158.532	1,943.397	7⁴⁷	68.448	67,370.992

Állatfajok	Magyarország			Horvát-Szlavonországek			Magyarbirodalom		
	összes darab-szám	e s i k		összes darab-szám	e s i k		összes darab-szám	e s i k	
		100 □ kilométerre	1000 lélekre		100 □ kilomét.-re	1000 lélekre		100 □ kilométerre	1000 lélekre
1884-ben.¹⁾									
Ló	1,749.302	625	122'5	248.053	583	124'2	1,997.355	620	122'8
Őszvér és számár ...	22.907	8	1'6	2.643	6	1'8	25.550	8	1'6
Szarvasmarha	4.879.334	1.744	341'8	713.539	1.678	357'4	5,592.873	1.729	343'8
Juh	10,594.867	3.787	742'3	585.974	1.378	293'5	11,180.841	3.469	687'2
Sertés	4,803.777	1.717	336'5	750.353	1.764	375'8	5,554.130	1.723	341'4
Kecske	270.211	97	18'9	96.862	228	48'5	367.073	114	22'6
1895-ben.²⁾									
Ló	1,972.930	705	123'8	309.098	727	135'3	2,282.028	708	125'2
Őszvér és számár ...	22.278	8	1'4	3.485	8	1'5	25.763	8	1'4
Szarvasmarha	5,829.483	2.084	365'7	908.774	2.136	397'8	6,738.257	2.091	369'7
Juh	7,526.783	2.690	472'1	595.898	1.401	260'8	8,122.681	2.520	445'7
Sertés	6,447.134	2.304	404'4	882.957	2.076	386'5	7,330.091	2.274	402'2
Kecske	286.392	102	18'0	22.418	55	9'8	308.810	96	16'9
Baromfi	29,354.164	10.492	1.841'3	3,411.175	8.020	1.493'1	32,765.339	10.166	1.797'7
Méhcsaládok	665.077	238	41'7	103.930	244	45'5	769.007	239	42'2

¹⁾—²⁾ Jegyzeteket lásd a 104. oldalon.

34. Az állatállomány a gazd. nagysága szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján.¹⁾

A gazdaságok nagysága	Szarvas-marha	Ló	Samár	Őszvér	Kecske	Sertés	Juh	Házi állatok összege	Baromfi	Méhképt
I. Magyarországon.										
a) Abszolút számokban.										
1 holdon alul sz.-f. nélkül	104.719	43.400	1.405	43	12.600	260.375	59.770	208.459	1,720.583	33.871
1 holdon alul sz.-földdel	116.022	34.102	1.407	89	18.861	238.581	60.932	206.686	1,401.267	21.641
1— 5 holdig ...	741.712	204.418	4.403	134	67.960	835.378	404.867	1,162.760	4,789.497	97.520
5— 10 » ...	938.995	311.562	1.108	50	56.099	773.184	587.983	1,468.890	4,098.938	87.403
10— 20 » ...	1,147.948	452.261	806	93	52.047	964.066	937.140	1,891.104	4,754.083	125.357
20— 50 » ...	912.538	434.114	1.143	37	36.542	843.194	1,017.308	1,620.640	4,268.062	127.764
50— 100 » ...	265.918	127.270	509	9	8.070	259.429	326.033	478.733	1,394.291	37.590
100— 200 » ...	147.577	51.002	427	14	2.053	123.913	194.581	243.398	622.655	15.997
200— 500 » ...	201.513	46.267	1.058	28	1.409	165.526	360.289	318.094	551.498	15.103
500—1.000 » ...	213.775	40.715	1.536	62	842	212.596	546.911	353.354	408.282	10.096
1.000 holdon felül ...	703.910	114.962	4.878	263	1.774	878.582	2,808.272	1,280.674	951.036	22.973
Összesen	5,494.627	1,860.073	18.680	822	258.257	5,554.824	7,304.086	9,232.792	24,960.192	595.315
b) Százalékokban.										
Törpegazdaság	17'5	15'1	38'6	32'4	38'5	24'0	7'2	17'1	31'7	25'7
Kisgazdaság	59'4	71'8	19'1	23'0	59'1	51'1	39'3	59'1	58'2	63'5
Középgazdaság	10'3	7'4	16'2	12'6	1'7	9'1	15'1	9'9	6'3	6'9
Nagygazdaság	12'8	6'2	26'1	32'0	0'7	15'8	38'4	13'9	3'8	3'9
Összesen	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0
II. Horvát-Szlavonországekban.										
a) Abszolút számokban.										
1 holdon alul sz.-f. nélkül	6.631	3.744	21	3	254	14.318	1.863	13.466	125.905	3.215
1 holdon alul sz.-földdel	10.962	2.879	42	79	926	11.270	3.918	16.671	88.928	2.343
1— 5 holdig ...	140.786	28.077	469	471	3.546	95.451	52.264	194.356	636.882	14.006
5— 10 » ...	235.133	69.627	185	274	3.746	156.752	95.305	346.351	834.867	18.087
10— 20 » ...	258.672	103.066	241	80	4.984	229.550	146.880	422.990	863.715	25.770
20— 50 » ...	158.223	70.553	582	39	5.211	218.920	174.571	290.985	504.297	21.061
50— 100 » ...	26.794	11.222	274	5	1.260	50.087	45.398	52.936	89.312	4.325
100— 200 » ...	6.943	2.574	93	5	206	10.132	10.033	12.657	23.325	1.095
200— 500 » ...	6.360	1.628	49	2	19	10.280	2.612	10.356	11.301	508
500—1.000 » ...	6.079	1.505	32	1	23	5.987	4.506	9.266	6.298	229
1.000 holdon felül ...	30.526	7.475	146	—	121	30.543	51.206	49.384	19.725	1.077
Összesen	887.109	302.350	2.134	959	20.296	833.290	588.556	1,419.418	3,204.555	91.716
b) Százalékokban.										
Törpegazdaság	17'9	11'5	24'9	57'7	23'3	14'5	9'9	15'8	26'6	21'3
Kisgazdaság	76'5	84'2	60'1	41'5	74'9	78'6	78'5	78'4	71'5	75'5
Középgazdaság	2'2	1'9	8'2	0'8	1'2	3'2	2'9	2'3	1'3	2'0
Nagygazdaság	3'4	2'4	6'8	—	0'6	3'7	8'7	3'5	0'6	1'2
Összesen	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0

¹⁾ A gazdasággal nem bíró állattulajdonosok állatai itt nincsenek befigyalva.

Az állatállomány a gazdaságok nagysága szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján.

A gazdaságok nagysága	Szarvasmarha	Ló	Szamar	Őszvér	Kecske	Sertés	Juh	Házi állatok összege	Baromfi	Méhköpi
A Magyarbirodalomban.										
a) Abszolút számokban.										
1 holdon alul, szántó-föld nélkül	111.350	47.144	1.426	46	12.854	274.693	61.633	221.925	1,846.488	37.086
1 holdon alul, szántó-földdel	126.984	36.981	1.449	168	19.787	249.851	64.850	223.357	1,490.195	23.984
1— 5 holdig	882.498	232.495	4.872	605	71.506	930.829	457.131	1,357.116	5,426.379	111.526
5— 10 >	1,174.128	381.189	1.293	324	59.845	929.936	683.288	1,815.241	4,933.805	105.490
10— 20 >	1,406.620	555.327	1.047	173	57.031	1,193.616	1,084.020	2,314.094	5,617.798	151.127
20— 50 >	1,070.761	504.667	1.725	76	41.753	1,062.114	1,191.879	1,911.625	4,772.359	148.825
50— 100 >	292.712	138.492	783	14	9.330	309.516	371.431	531.669	1,483.603	41.915
100— 200 >	154.520	53.576	520	19	2.259	134.045	204.614	256.055	645.980	17.092
200— 500 >	207.873	47.895	1.107	30	1.428	175.806	362.901	328.450	562.799	15.611
500—1.000 >	219.854	42.220	1.568	63	865	218.583	551.417	362.620	414.580	10.325
1.000 holdon felül	734.436	122.437	5.024	263	1.895	909.125	2,859.478	1,330.058	970.761	24.050
Összesen	6,881.736	2,162.423	20.814	1.781	278.553	6,888.114	7,892.642	10,652.210	28,164.747	687.081
b) Százalékokban.										
Törpegazdaság	17'6	14'6	37'2	46'0	37'4	22'8	7'4	16'9	31'1	25'1
Kisgazdaság	61'8	73'1	23'3	32'9	60'3	54'7	42'2	61'7	59'7	65'1
Középgazdaság	9'1	6'6	15'3	6'3	1'6	8'3	14'2	8'9	5'8	6'8
Nagygazdaság	11'5	5'7	24'2	14'8	0'7	14'2	36'2	12'5	3'4	3'5
Összesen	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o

35. Az állatállomány a gazd. jellege szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján.¹⁾

A gazdaságok jellege	Szarvasmarha	Ló	Szamar	Őszvér	Kecske	Sertés	Juh	Házi állatok összege	Baromfi	Méhköpi
I. Magyarországon.										
a) Abszolút számokban.										
Tulajdon gazdaságok	4,175.913	1,397.522	13.815	592	234.127	4,084.280	4,849.266	6,905.229	19,154.992	446.073
Haszonélvezeti gazd.	119.863	22.200	583	28	2.094	123.683	280.050	195.551	603.741	31.685
Haszonbéres gazd. ...	349.930	83.406	1.446	46	3.805	438.630	997.236	622.527	1,116.874	17.487
Vegyés gazdaságok	848.921	356.945	2.836	156	18.231	908.231	1,177.534	1,509.485	4,084.585	100.070
Összesen	5,494.627	1,860.073	18.680	822	258.257	5,554.824	7,304.086	9,232.792	24,960.192	595.315
b) Százalékokban.										
Tulajdon gazdaságok	76'o	75'2	74'o	72'o	90'7	73'5	66'4	74'8	76'7	74'9
Haszonélvezeti gazd.	2'2	1'2	3'1	3'4	0'8	2'2	3'8	2'1	2'4	5'3
Haszonbéres gazd. ...	6'4	4'5	7'7	5'6	1'5	7'9	13'7	6'7	4'5	3'o
Vegyés gazdaságok	15'4	19'1	15'2	19'o	7'o	16'4	16'1	16'4	16'4	16'8
Összesen	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o
II. Horvát-Szlavonországokban.										
a) Abszolút számokban.										
Tulajdon gazdaságok	794.793	263.453	1.821	918	18.756	710.530	499.481	1,254.289	2,782.689	78.513
Haszonélvezeti gazd.	9.386	2.116	29	4	76	9.375	5.485	13.963	64.513	2.471
Haszonbéres gazd. ...	14.299	5.395	35	—	233	21.080	13.535	25.314	63.978	1.160
Vegyés gazdaságok	68.631	31.386	249	37	1.231	92.305	70.055	125.852	293.375	9.572
Összesen	887.109	302.350	2.134	959	20.296	833.290	588.556	1,419.418	3,204.555	91.716
b) Százalékokban.										
Tulajdon gazdaságok	89'6	87'1	85'3	95'7	92'4	85'3	84'9	88'4	86'8	5'6
Haszonélvezeti gazd.	1'1	0'7	1'4	0'4	0'4	1'1	0'9	1'o	2'o	2'7
Haszonbéres gazd. ...	1'6	1'8	1'6	—	1'1	2'5	2'3	1'8	2'o	1'3
Vegyés gazdaságok	7'7	10'4	11'7	3'9	6'1	11'1	11'9	8'8	9'2	10'4
Összesen	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o	100'o

¹⁾ A gazdasággal nem bíró állattulajdonosok állatai itt nincsenek befoglalva.

Az állatállomány a gazdaságok jellege szerint az 1895. évi mezőgazdasági összeírás adatai alapján.

A gazdaságok jellege	Szarvasmarha	Ló	Szamar	Őszvér	Kecske	Sertés	Juh	Házi állatok összege	Baromfi	Méhköpi
A Magyarbirodalomban.										
a) Abszolút számokban.										
Tulajdon gazdaságok	4.970.706	1.660.975	15.636	1.510	252.883	4.794.810	5.348.747	8.159.518	21.937.681	524.586
Haszonélvezeti gazd.	129.249	24.316	612	32	2.170	133.058	285.535	209.514	668.254	34.156
Haszonbéres gazd. ...	364.229	88.801	1.481	46	4.038	459.710	1.010.771	647.841	1.180.852	18.647
Vegyes gazdaságok	917.552	388.331	3.085	193	19.462	1.000.536	1.247.589	1.635.337	4.377.960	109.642
Összesen	6.381.736	2.162.423	20.814	1.781	278.553	6.888.114	7.892.642	10.652.210	25.164.747	687.081
b) Százalékokban.										
Tulajdon gazdaságok	77,9	76,8	75,1	84,8	90,8	75,0	67,8	76,6	77,9	76,4
Haszonélvezeti gazd.	2,0	1,1	3,0	1,8	0,8	2,1	3,6	2,0	2,4	4,9
Haszonbéres gazd. ...	5,7	4,1	7,1	2,6	1,4	7,2	12,8	6,1	4,2	2,7
Vegyes gazdaságok	14,4	18,0	14,8	10,8	7,0	15,7	15,8	15,3	15,5	16,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

36. Az állami méntelepek ménállománya és a ménállomány változása az 1900. év folyamán.

Folyó szám	Méntelep székhelye	Állomány az 1900. évben			A lóállomány szaporodása					Kiselejtett ménék		
		állomási mén	bérmén	összesen	más mén-telepből át-helyezett	állami mén-eknek neveléséből	vásároltatott	összesen	Kipróbálásra adatott	mint mén eladatott	más módon kiselejtett	összesen
I. Magyarország.												
1	Székesfehérvár	898	66	964	—	50	43	93	40	29	41	70
2	Nagykőrös	893	56	949	8	64	59	131	15	52	59	111
3	Debreczen	914	69	983	—	48	92	140	23	38	42	80
4	Sepsiszentgyörgy	367	5	372	—	35	3	38	20	7	26	33
	Összesen	3.072	196	3.268	8	197	197	402	98	126	168	294
II. Horv.-Szlavonországok.												
5	Zágráb	300	3	303	9	5	26	40	45	13	6	19
	Magyarbirodalom összesen	3.372	199	3.571	17	202	223	442	143	139	174	313

37. Az állami méntelepek ménállománya 1900-ban teleposztályok szerint.

A méntelepek és teleposztályok megnevezése	A állomány				A méntelepek és teleposztályok megnevezése	A állomány									
	Az állományok	A fedezőállományon levő ménék	A méneket bértlők	A bérbe adott ménék		Az állományok	A fedezőállományon levő ménék	A méneket bértlők	A bérbe adott ménék						
I. Magyarország.															
1. Székesfehérvári méntelep	Székesfehérvár	70	193	26	27	3. Debreczeni méntelep	Eperjes	49	187	5	5				
	Bábolna	55	145	8	8		Debreczen	55	215	36	38				
	Nyitraújvári	56	168	2	2		Turiaremete	49	167	5	5				
	Nagyatád	83	233	27	29		Rimaszombat	39	122	5	5				
	Palin (Korpavár)	51	159	—	—		Szatmár-Németi	79	223	15	16				
	Összesen	315	898	63	66		Összesen	271	914	66	69				
2. Nagy-kőrösi méntelep	Nagykőrös	63	189	8	8	4. Sepsiszentgyörgyi mén-t.	Homoród	57	186	—	—				
	Versecz	83	241	10	11		Sepsiszentgyörgy	35	118	1	1				
	Békéscsaba	57	198	15	17		Dés	20	63	4	4				
	Baja	54	148	8	10			Összesen	112	367	5	5			
	Dorozsma	32	117	9	10		Magyarország összesen	987	3.072	184	196				
	Összesen	289	893	50	56	II. Horv.-Szlavonországok.									
						5. Zágráb	136	300	3	3					
							Magyarbirodalom összesen	1.123	3.372	187	199				

38. Az állami méntelepek ménállománya a mének fajtája szerint 1900-ban.

Folyó szám	A méntelep megnevezése	A mének fajtája								Az összes mének közül a									
		angoltelvér	angolfajta	arab telvér	arabfajta	Nonius	Gidrán	norfolki	lipiczai	női	összesen	kisbéri	bábolnai	mezőhegyesi	fogarasi	mint teljes korú	mint egy éves		
I. Magyarország.		a) A mének száma a fedezési állomásokon.																	
1	Székesfehérvár	77	418	5	62	135	67	1	25	108	898	174	63	216	17	328	100		
2	Nagykőrös	64	438	6	81	187	85	—	32	—	893	109	84	310	29	257	104		
3	Debreczen	94	418	21	105	131	70	—	75	—	914	85	120	185	57	359	108		
4	Sepsiszentgyörgy	32	124	11	51	67	20	—	62	—	367	26	58	91	61	95	36		
	Összesen	267	1.398	43	299	520	242	1	194	108	3.072	394	325	802	164	1.039	348		
II. Horv.-Szlav.-orsz.		b) Bérbe adott mének száma.																	
1	Zágráb	13	141	1	27	17	5	2	89	1)	5	300	5	20	52	2)	16	130	77
	Magyarbirodalom összesen	280	1.539	44	326	537	247	3	283	113	3.372	399	345	854	180	1.169	425		
I. Magyarország.		b) Bérbe adott mének száma.																	
1	Székesfehérvár	22	30	—	5	8	1	—	—	—	66	16	4	22	—	24	—		
2	Nagykőrös	7	40	—	1	7	1	—	—	—	56	7	1	35	—	11	2		
3	Debreczen	22	27	2	3	13	2	—	—	—	69	5	3	35	—	26	—		
4	Sepsiszentgyörgy	1	2	—	1	—	—	—	—	1	5	2	1	—	1	1	—		
	Összesen	52	99	2	10	28	4	—	1	—	196	30	9	92	1	62	2		
II. Horv.-Szlav.-orsz.		b) Bérbe adott mének száma.																	
1	Zágráb	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	—		
	Magyarbirodalom összesen	52	102	2	10	28	4	—	1	—	199	30	9	92	1	65	2		
	Mindössze	332	1.641	46	336	565	251	3	284	113	3.571	429	354	946	181	1.234	427		

1) Normandiai fajta. — 2) A lipiczai udvari ménesből.

39. Az országos fedezőmének, valamint a bérmenek által fedezett kanczák száma és a befolyt fedeztetési, illetőleg bérdíjak 1900-ban.

Folyó szám	A méntelep megnevezése	A fedezőmének		Átlag 1-1 fed. mén. által	Fedeztetési díj fejében befolyt összesen	Ebből esik átlag egy		A bérmenek		Átlag 1-1 bérmen által	Befolyt bérdíj	
		száma	által összesen			ménre	kanczára	száma	által összesen		összesen	átlag egy ménre
		fedezett kanczák száma		korona		fedezett kanczák száma		korona				
I. Magyarország.												
1	Székesfehérvár	898	38.505	42'8	253.294	282	6'6	66	2.172	32'9	61.500	984
2	Nagykőrös	893	39.929	44'7	302.062	338	7'6	56	1.897	33'3	50.500	901
3	Debreczen	914	34.644	37'9	213.844	234	6'2	69	2.647	38'4	73.000	1.058
4	Sepsiszentgyörgy	367	14.114	38'5	70.440	192	5'0	5	238	47'6	6.700	1.340
	Összesen	3.072	127.192	41'4	839.640	273	6'6	196	6.954	35'3	191.700	976
II. Horv.-Szlav.-orsz.												
1	Zágráb	300	12.637	42'1	41.064	137	3'3	3	93	31'0	800	267
	Magyarbirodalom összesen	3.372	139.829	41'5	880.704	261	6'3	199	7.047	35'5	192.500	967

40. A m. kir. állami ménesek Magyarországon 1900-ban.

a) A ménesek loállománya, forgalma és a befolyt fedeztetési díjak.

Folyó szám	A ménesek megnevezése	Összes loállomány			Befolyt fedeztetési díj	Méntelepeknek átengedett mén			Eladatott az év folyamán					Egészségi állapot	
		Fedező-törzsmének	Fedezett magán-kanczák	korona		darab	darab	darab	darab	darab	darab	koronáért	megbetegedett	elbulllott	
		d a r a b	d a r a b	korona	darab	d a r a b	koronáért	az összes loállomány %-a							
1	Kisbér	722	17	207	173.200	23	13	6	41	24	71	101.848	92'4	4'7	
2	Bábolna	673	8	7	400	36	18	6	18	5	29	30.447	79'2	5'1	
3	Mezőhegyes	2.399	34	933	12.185	251	63	91	82	99	272	526.531	77'3	2'3	
4	Fogarasi	313	6	—	—	13	12	—	—	2	2	254	46'6	5'7	
	Összesen	4.107	65	1.147	185.785	323	106	103	141	130	364	659.080	77'7	4'4	

16*

b) A m. kir. állami méneseik loállománya fajok szerint.

A méneseik megnevezése	Összes loállomány	L o á l l o m á n y																			
		m é n e k								k a n c z á k											
		angol		arab		Nonius	Gádran	norfolki	lipiczai	nóri	angol		arab		Nonius	Gádran	norfolki	lipiczai	nóri	herék és használati lovak	eladó v. selejt.
		tellvér	fajta	tellvér	fajta						tellvér	fajta	tellvér	fajta							
Mezőhegyes	2.399	3	6	—	—	40	5	—	—	—	139	—	—	260	110	—	—	—	288	—	
Kisbér	722	16	1	—	—	—	—	—	—	11	174	—	—	—	—	—	—	—	98	1	
Bábolna	673	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	42	145	—	—	—	—	—	82	—	
Fogarás	313	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	98	—	—	56	—	
Összesen	4.107	19	7	4	4	40	5	—	6	—	11 313	42	145	260	110	—	98	—	524	1	

41. A közvágóhidak száma és a közfogyasztásra levágott állatok kimutatása 1896-tól 1900-ig Magyarországon.

É v	A közvágóhidak száma	L e v á g o t t á l l a t o k										
		szarvasmarha				bivaly	borju	juh		kecske		sertés
		bika	ökör	tehén	növend.-marha			öreg	bárány	öreg	gödölye	
a) Szám szerint.												
1896	2.051	9.093	179.294	311.447	125.817	6.208	508.484	787.702	636.858	31.916	28.546	773.351
1897	2.081	11.191	181.660	300.519	142.321	9.823	496.040	792.762	594.095	23.584	27.719	692.505
1898	2.123	13.630	196.604	292.652	133.344	10.492	495.308	769.822	561.786	22.155	32.670	739.149
1899	2.127	14.034	192.469	274.128	119.767	9.510	338.680	710.825	521.863	23.442	32.988	883.073
1900	2.145	12.104	169.917	305.090	136.253	9.281	488.445	678.233	536.577	19.449	32.543	1.070.739
b) Százézer lakosra számítva.												
1896	12'7	57	1.120	1.946	786	39	3.177	4.922	3.979	199	178	4.832
1897	12'8	69	1.121	1.855	879	61	3.062	4.894	3.667	146	171	4.275
1898	12'9	83	1.198	1.783	813	64	3.019	4.691	3.424	135	199	4.505
1899	12'7	85	1.160	1.653	722	57	2.042	4.286	2.146	141	199	5.324
1900	12'9	73	1.023	1.838	821	56	2.942	4.085	3.232	117	196	6.449

42. Az állatvásárok forgalma 1900-ban.

Közjogi alkatrész	Az állatvásárok száma	F e l h á j t a t o t t				E l a d a t o t t			
		szarvasmarha	ló	juh	sertés	szarvasmarha	ló	juh	sertés
		d a r a b							
I. Magyarország	4.645	5.010.760	2.036.977	1.147.964	1.111.863	1.774.810	460.816	538.422	448.869
II. Horvát-Szlavonország	920	812.609	246.499	56.016	237.858	259.950	50.717	23.246	68.439
Magyarbirodalom	5.565	5.823.369	2.283.476	1.203.980	1.349.721	2.034.760	511.533	561.668	517.308

43. Az állatvásárok forgalma 1900-ban főbb piaczonként.¹⁾

a) Felhajtás és eladás.

Folyó szám	A piac neve	A tartott vásárok száma	A vásár tartama alatt az időjárás a vás. szempontjából				F e l h á j t a t o t t				E l a d a t o t t			
			kedvező	tűrhető	kedveztelen	v o l t	szarvasmarha	ló és esikó	juh	sertés	szarvasmarha	ló és esikó	juh	sertés
							szarvasmarha	ló és esikó	juh	sertés	szarvasmarha	ló és esikó	juh	sertés
I. Magyarország.														
1	Bánffyhyunad	8	7	—	1	67.489	3.219	11.268	5.778	44.962	1.507	9.675	3.926	
2	Beregszász	6	5	—	1	12.944	4.458	—	2.565	5.634	1.006	—	811	
3	Besztercze	4	2	2	—	24.380	3.555	774	841	12.141	1.445	452	331	
4	Budapest ¹⁾	6	3	3	—	1.311 ²⁾	9.224	—	—	526	3.634	—	—	
5	Csáktornya	6	3	3	—	13.169	9.456	—	—	3.423	1.682	—	—	
6	Debrecen	4	2	1	1	29.450	14.920	135.965	27.550	12.820	5.574	63.125	11.380	
7	Dicsőszentmárton	4	2	1	1	9.106	1.200	1.200	—	3.238	519	740	—	
8	Eperjes	6	5	—	1	12.638	2.675	8.450	3.656	4.583	718	5.915	2.080	
9	Érsekújvár	8	6	1	1	4.105	4.621	445	689	2.388	2.011	250	469	

¹⁾ E kimutatásba csupán az országos állatvásárok adatai vették föl, a heti vásárokat pedig nem; innen a nagy eltérés Budapest székes-fővárosnak itt és a 44. sz. táblán kimutatott adatai között. — ²⁾ A luxuslovasárok adatai is befoglaltnak.

a) Felhajtás és eladás.

Folyó szám	A piac neve	A tartott vásárok				Felhajtott				Eladott			
		száma	kedvező	tűrhető	kedve- zőtlen	szarvas- marha	lő és esikő	juh	sertés	szarvas- marha	lő és esikő	juh	sertés
10	Erzsébetváros	6	4	2	—	32.552	4.536	—	700	8.811	607	—	300
11	Győr	7	2	2	3	14.591	11.481	535	—	8.885	6.076	259	—
12	Gyula	4	3	—	1	11.822	19.010	23.340	5.490	6.057	4.998	15.427	2.794
13	Gyulafehérvár	4	4	—	—	14.855	1.132	—	256	6.319	658	—	119
14	Hátszeg	2	2	—	—	32.682	1.231	8.172	860	5.378	238	4.125	277
15	Hódmező-Vásárhely	5	4	—	1	9.381	12.296	3.929	5.804	4.606	1.778	348	2.870
16	Homonna	8	4	—	4	11.869	2.617	1.043	409	4.114	600	448	208
17	Huszti	6	6	—	—	15.528	3.304	—	1.188	3.285	433	—	341
18	Karánsebes	4	3	1	—	9.978	1.020	6.762	1.630	5.169	497	4.006	994
19	Karczag	5	2	1	2	6.598	5.798	9.121	1.545	3.115	1.685	5.544	422
20	Kassa	5	5	—	—	8.458	2.426	8.432	1.290	3.591	543	5.529	595
21	Kiskunhalas	4	3	1	—	10.826	6.458	6.724	1.493	4.835	841	2.680	518
22	Korpona	8	6	2	—	15.302	407	12.535	1.011	4.392	141	4.507	288
23	Kőhalom	4	4	—	—	30.048	6.369	—	430	9.456	2.061	—	106
24	Körmend	11	6	5	—	14.945	2.730	—	—	9.651	1.265	—	—
25	Kula (Bács)	4	2	1	1	5.650	12.931	6.882	2.150	2.075	977	2.367	1.157
26	Lippa	4	2	1	1	4.214	586	11.014	1.964	3.887	288	8.473	1.461
27	Lugos	4	1	1	2	12.360	3.408	2.852	2.082	7.885	2.230	1.670	1.409
28	Magyarlápós	4	3	1	—	23.112	1.370	6.300	3.300	4.858	546	2.400	511
29	Máramarosziget	6	4	2	—	30.075	7.276	3.144	2.787	8.734	1.451	1.272	570
30	Maros-Vásárhely	5	3	—	2	26.804	4.264	—	1.360	12.764	1.756	—	959
31	Medgyes	4	1	1	2	28.358	1.320	1.636	380	9.715	690	1.200	200
32	Mezőtúr	4	4	—	—	6.668	2.590	7.149	2.847	4.450	1.544	2.348	2.315
33	Mohács	6	5	1	—	10.616	16.053	—	6.287	2.370	1.219	—	3.217
34	Munkács	7	6	1	—	14.015	2.044	—	10.689	10.118	1.153	—	8.252
35	Nagyenyed	4	4	—	—	38.026	869	4.226	236	5.980	247	1.651	108
36	Nagykanizsa	6	2	2	2	9.819	4.813	—	—	4.428	1.435	—	—
37	Nagykőrös	4	1	3	—	16.230	4.479	5.560	8.255	3.395	1.281	428	1.622
38	Nagyseben	3	3	—	—	19.020	2.850	24.000	700	8.762	1.501	15.941	478
39	Nagy-Várad	4	3	1	—	15.564	9.674	1.720	6.934	10.977	6.894	1.322	4.975
40	Nyiregyháza	4	4	—	—	4.948	5.320	143	500	3.434	1.810	88	300
41	Pápa	7	6	1	—	19.047	9.745	—	18.804	8.979	2.870	—	9.705
42	Pécs	6	4	—	2	16.495	13.721	68	1.729	3.808	1.746	—	677
43	Rimaszombat	6	1	2	3	14.395	10.774	16.509	2.938	4.238	1.212	5.158	716
44	Segesvár	3	2	1	—	13.539	1.699	—	—	5.697	537	—	—
45	Sopron	8	7	—	1	4.667	11.772	—	4.282	2.806	5.343	—	3.146
46	Szabadka	5	3	2	—	11.305	9.310	9.587	3.456	6.297	2.079	4.304	2.566
47	Szamosújvár	4	3	—	1	11.882	1.196	3.534	3.353	5.650	304	1.656	2.243
48	Szászrégen	4	1	3	—	40.994	3.739	4.140	1.250	19.019	1.914	2.771	731
49	Szászsebes	6	5	—	1	17.745	1.617	18.816	696	6.159	572	13.458	325
50	Szatmár-Németi	6	4	1	1	13.263	9.032	4.902	7.269	5.771	1.792	1.733	3.485
51	Szeged	5	5	—	—	17.214	19.306	3.226	5.062	5.980	2.184	974	2.907
52	Székeludvarhely	4	2	2	—	20.213	1.543	—	186	5.156	574	—	142
53	Székesfehérvár	5	3	—	2	13.627	10.774	2.764	1.115	8.230	6.841	682	735
54	Sziksó	5	3	—	2	16.999	10.700	11.987	4.693	6.056	2.835	5.926	1.308
55	Temerin	4	4	—	—	5.159	3.200	2.430	4.360	1.417	653	520	1.095
56	Temesvár	5	4	1	—	20.812	23.739	3.132	10.592	8.978	6.120	1.285	4.220
57	Torda	5	5	—	—	39.940	3.035	1.008	1.568	11.710	1.087	271	540
58	Újvidék	5	1	1	3	1.771	2.870	675	1.205	623	627	67	646
59	Ungvár	8	7	—	1	22.606	5.176	215	—	12.229	2.003	94	—
60	Zalaegerszeg	9	6	—	3	33.265	4.969	—	—	11.497	968	—	—
61	Zombor	4	3	1	—	8.461	10.584	2.902	6.181	2.812	1.646	868	1.731
II. Horvát-Szlav.													
1	Diakovár	4	1	2	1	6.165	4.289	1.400	5.043	2.536	1.642	675	2.010
2	Eszék	2	1	—	1	750	3.660	—	4.430	454	627	—	1.310
3	Kaproncza	6	3	—	3	18.723	12.002	—	450	6.014	1.145	—	202
4	Kőrös	4	1	1	2	7.712	805	—	—	3.103	231	—	—
5	Mitrovicza	3	—	—	3	3.129	9.004	4.116	8.792	1.018	804	1.800	2.662
6	Ruma	4	4	—	—	4.115	4.000	7.105	20.000	1.672	1.663	4.086	5.785
7	Sid	4	4	—	—	8.306	8.300	1.120	12.900	1.227	1.132	46	3.307
8	Varaszd	2	1	1	—	2.657	914	—	—	1.178	329	—	—
9	Verőcze	4	4	—	—	24.866	7.692	1.515	3.458	3.710	1.686	197	857
10	Vukovár	4	4	—	—	7.326	12.767	1.272	13.599	1.880	1.313	247	3.891
11	Zágráb	6	6	—	—	22.709	9.269	745	12.266	5.646	1.439	608	1.724

Az állatvásárok forgalma 1900-ban főbb piaczonkint.

b) Eladási árak.

Az állatnem és faj megnevezése	Egység (darab vagy pár)	á r k o r o n á k b a n															
		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb	
1. Szarvasmarhavásár.		Maros-Vásárhely		Medgyes		Magyar-lápos		Debreczen		Gyula		Nagy-enyed					
Jármos ökör (magyar)	{ első minőségű közép » alarend. » mustra-ökör	pár	680	920	—	—	400	750	640	840	656	800	600	780			
Jármos ökör (tarka)	{ első minőségű közép » alarend. » mustra-ökör	»	500	700	240	710	240	400	470	700	480	640	460	680			
		»	300	600	260	540	192	300	300	580	340	480	240	520			
		»	260	540	260	900	—	—	300	420	320	480	—	—			
		»	700	960	320	1.040	—	—	—	—	—	—	—	—			
		»	500	800	440	740	—	—	—	—	—	—	—	—			
		»	300	600	320	690	—	—	—	—	—	—	—	—			
		»	300	560	280	700	—	—	—	—	—	—	—	—			
Magyar fajú tinó	{ 2 évesig ... 3 » ... 4 » ...	»	160	400	—	—	120	225	200	300	220	320	—	—			
		»	240	480	140	450	100	355	240	340	280	430	160	360			
		»	280	650	160	680	180	350	280	450	400	600	110	380			
Tarka szőrű tinó	{ 2 évesig ... 3 » ...	»	180	380	130	510	—	—	280	300	250	340	—	—			
		»	240	420	180	500	—	—	—	—	310	480	—	—			
Magyar fajú tehén	{ fris fejős borjas (hasas) levágásra	drb	140	280	90	300	90	245	150	300	136	240	65	230			
		»	120	260	90	280	—	—	140	200	140	262	60	220			
		»	100	240	120	230	—	—	130	300	110	220	100	190			
Tarka szőrű tehén	{ fris fejős borjas (hasas) levágásra	»	200	400	240	380	—	—	200	320	178	360	—	—			
		»	180	400	190	380	—	—	180	300	190	400	—	—			
		»	180	260	150	360	—	—	190	240	125	240	—	—			
Magyar fajú üsző	{ 2 évesig ... 3 » ...	»	80	180	100	190	40	100	110	160	64	140	34	90			
		»	100	220	130	250	—	—	140	200	90	190	50	130			
Tarka szőrű üsző	{ előhasú 2 évesig ... előhasú	»	100	250	150	230	—	—	160	210	130	250	64	140			
		»	90	250	140	260	—	—	—	—	80	176	—	—			
		»	100	320	160	290	—	—	—	—	150	300	—	—			
Borju	{ választ. (rúgott)	»	—	—	—	—	15	34	—	—	23	45	12	32			
		»	30	100	25	100	20	50	35	120	50	136	20	80			
Bivalyökör		pár	160	400	160	420	—	—	360	600	430	600	210	350			
Bivalytehén		drb	140	260	100	410	120	250	120	300	—	—	140	240			
Bivalyborju		»	18	50	—	—	20	65	30	80	—	—	10	28			
2. Lóvásár.		Kula		Gyula		Rima-szombat		Karczag		Nagykőrös		Szeged					
Igás ló	{ I. rendű nehéz II. r. könnyű III. rend. (kisgazda czélj.)	drb	280	580	640	1.020	—	—	440	600	—	—	—	—			
		»	220	385	360	620	140	490	100	400	240	400	200	450			
Kocsiló (nehéz)		»	125	220	210	380	100	250	70	140	140	240	100	300			
» (könnyű)		»	210	450	620	850	—	—	210	260	—	—	300	600			
Hátasló		»	150	260	560	800	150	380	260	400	308	600	140	750			
Levágásra		»	200	400	300	780	380	700	260	600	—	—	220	840			
Csikó 1 évesig		»	—	—	45	84	70	120	40	100	70	120	60	152			
» 2 »		»	60	135	40	90	80	150	30	100	50	160	15	50	120		
» 3 »		»	115	210	65	140	150	240	70	250	90	220	40	240			
» 4 »		»	160	400	96	280	180	300	100	260	100	400	60	360			
		»	210	500	180	460	260	580	100	500	140	560	70	480			
3. Juhvásár.		Debreczen		Karánsebes		Karczag		Rima-szombat		Nagy-szeben		Korpona					
Kos		drb	20	60	10	20	8	18	14	50	10	16	10	30			
Anya		»	10	22	8	14	6	16	8	34	5	16	8	25			
Bárány		»	4	10	3	6	4	11	4	12	3	5	3	8			
Ürü	{ fiatal öreg	»	10	20	6	12	6	14	8	26	4	10	7	16			
		»	12	23	6	14	8	16	10	22	4	10	5	10			
Mustrabirka		»	9	14	6	16	8	12	10	20	4	12	4	12			
4. Sertésvásár.		Gyula		Debreczen		Nagyvárad		Szatmár-Németi		Munkács		Eperjes					
Kan		drb	75	130	30	80	—	—	36	80	28	50	30	85			
Kocza (anya)		»	68	120	50	90	45	70	36	80	50	80	28	92			
Süldő 1 évesig		»	32	68	24	40	23	46	14	40	16	29	20	60			

Az állatvásárok forgalma 1900-ban főbb piaczonkint.

b) Eladási árak.

Az állatnem és faj megnevezése	Egység (darab vagy pár)	ár koronákban											
		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb	
I. Szarvasmarhavásár.		Munkács		Torda		Erzsébetváros		Bánffy-hunyad		Verőcze		Zágráb	
Jármos ökör (magyar)	{ első minőségű közép » alárend. »	pár	700 817	450 1.000	560 820	700 850	500 900	400 700	—	—	—	—	
Jármos ökör (tarka)	{ első minőségű közép » alárend. » mustra-ökör »	»	380 460	250 390	140 380	400 510	500 1.000	—	—	—	—	—	
Magyar fajú tinó	{ 2 évesig ... » 3 » 4 »	»	190 322	155 252	—	250 320	—	—	—	—	—	—	
Tarka szőrű tinó	{ 2 évesig ... » 3 »	»	230 340	225 360	100 290	290 450	100 360	—	—	—	—	—	
Magyar fajú tehén	{ friss fejős ... » borjas (hasas) » levágásra »	drb	490 576	260 420	120 640	400 560	120 450	—	—	—	—	—	
Tarka szőrű tehén	{ friss fejős ... » borjas (hasas) » levágásra »	»	140 190	—	80 380	—	30 400	—	—	—	—	—	
Magyar fajú üsző	{ 2 évesig ... » 3 » előhasú »	»	215 265	—	100 440	—	40 480	—	—	—	—	—	
Tarka szőrű üsző	{ 2 évesig ... » előhasú »	»	218 280	140 270	110 260	90 180	80 220	—	—	—	—	—	
Borju	{ választ. (rügött) » szopós »	pár	190 251	105 240	100 200	80 160	110 300	—	—	—	—	—	
Bivalyökör	»	»	160 227	105 260	80 320	70 150	80 240	—	—	—	—	—	
Bivalytehén	»	»	135 240	—	180 410	—	70 280	—	—	—	—	—	
Bivalyborju	»	»	95 192	—	140 280	—	90 290	—	—	—	—	—	
			100 141	—	90 400	—	80 200	—	—	—	—	—	
			90 150	70 130	40 105	60 100	—	—	—	—	—	—	
			130 200	125 185	60 140	80 130	60 100	—	—	—	—	—	
			142 215	110 230	95 180	70 120	70 130	—	—	—	—	—	
			114 167	—	60 230	—	—	—	—	—	—	—	
			98 172	—	140 280	—	40 150	—	—	—	—	—	
			18 40	30 46	10 50	16 60	12 40	14 50	45	—	—	—	
			20 48	55 80	14 55	40 70	16 44	—	—	—	—	—	
			—	150 280	155 440	450 500	—	—	—	—	—	—	
			—	150 255	110 260	170 260	—	—	—	—	—	—	
			—	24 65	8 35	20 60	—	—	—	—	—	—	
2. Lóvásár.		Sopron		Budapest		Debreczen		Temesvár		Mitrovicza		Vukovár	
Igás ló	{ I. rendű nehéz II. r. könnyű III. rend. (kisgazda célj.)	drb	600 1.000	190 350	340 700	—	—	250 600	120 320	—	—	—	—
Kocsiló (nehéz)	»	»	500 760	70 680	240 520	170 370	200 500	100 184	—	—	—	—	
» (könnyű)	»	»	160 380	40 160	140 400	55 180	30 300	80 140	—	—	—	—	
Hátasló	»	»	250 600	240 3.200	360 800	—	250 500	100 240	—	—	—	—	
Levágásra	»	»	150 900	240 3.700	400 850	170 1.200	200 400	16 60	—	—	—	—	
Csikó 1 évesig	»	»	140 860	50 2.000	400 1.200	—	250 600	215 260	—	—	—	—	
» 2 »	»	»	40 120	18 140	60 160	30 120	—	—	—	—	—	—	
» 3 »	»	»	100 220	60 250	60 160	40 160	25 100	18 60	—	—	—	—	
» 4 »	»	»	200 480	135 300	80 200	70 200	40 150	59 120	—	—	—	—	
	»	»	240 600	170 500	150 400	80 320	80 250	100 220	—	—	—	—	
	»	»	260 800	250 380	220 600	80 600	100 350	120 185	—	—	—	—	
3. Juhvásár.		Magyarláp		Szászsebes		Gyula		Kula		Diakovár		Mitrovicza	
Kos	»	drb	10 18	9 22	13 50 19	16 32	8 11	12 20	—	—	—	—	
Ánya	»	»	8 16	10 16	11 16	11 24	8 9	15 22	—	—	—	—	
Bárány	»	»	3 6	2 6	4 70 6 50	6 14	6 8	5 12	—	—	—	—	
Ürű	{ fiatal öreg	»	—	6 8	10 14	11 18	7 9	—	—	—	—	—	
Mustra birka	»	»	—	8 13	9 12 50	13 20	9 11	—	—	—	—	—	
	»	»	4 8	—	9 12	10 14	8 10	—	—	—	—	—	
4. Sertés vásár.		Szikszó		Pápa		Temerin		Karczag		Vukovár		Zágráb	
Kan	»	drb	50 60	40 60	50 90	30 50	45 165	—	—	—	—	—	
Kocza (anya)	»	»	40 100	40 50	36 70	40 50	28 81	20 150	—	—	—	—	
Süldő 1 évesig	»	»	20 36	20 30	18 30	16 25	4 19	30 180	—	—	—	—	

44. A budapesti szarvasmarha-, borjú- és juhvásár forgalma 1881-től 1900-ig.¹⁾

Év	F e l h a j t á s									Átlag hetenkint
	ökör	bika	bivaly	fejőstehén	vágóstehén	borjú	juh	bárány	összesen	
	d a r a b									
Átlag 1881—1885 ...	59.925	—	6.266	11.263	34.264	64.193	68.870	29.009	273.790	5.265
» 1886—1890 ...	97.204	2.167	4.232	11.532	43.466	99.595	88.778	38.091	385.065	7.405
» 1891—1895 ...	107.531	3.539	2.957	11.105	35.786	109.833	167.753	50.846	489.354	9.411
1896—1900 ...	114.928	6.408	5.022	7.066	42.428	131.506	99.678	45.887	452.923	8.710
1898 ...	118.083	6.987	5.852	8.080	41.280	124.911	81.647	42.923	429.763	8.265
1899 ...	123.123	8.482	5.643	7.759	40.001	119.867	62.972	35.960	403.807	7.765
1900 ...	112.740	7.902	5.274	8.703	42.931	120.742	54.032	34.000	386.324	7.429

¹⁾ Lásd a 124. oldalon levő 43. táblázatban közölt 1. számú megjegyzést. — ²⁾ Ezenkívül 978 kecske.

45. A hasznos háziállatok betegségei 1891-től 1900-ig.

Az állatok részletezése; év	Lépfene	Veszetteg	Takonykór	Száj- és k. romlás	Ragados tüdőlob	Himlő	Rüth	Orbáncz	Bivaly-vész	Sertésvész	Valamelyi ragados betegség	Egyéb betegségek	Összesen	A ragados	Az egyéb		
	k ö v e t k e z t é b e n																
e l h u l l o t t, v a g y k i i r t o t t á l l a t o k s z á m a																	
I. M a g y a r o r s z á g.																	
1. Ló.	Átlag 1891—95 ...	264	12	944	—	—	57	—	—	—	1.277	7.377	8.654	240 ⁹	1.401 ³		
	1896 ...	190	21	681	—	—	56	—	—	—	948	9.548	10.496	179 ²	1.820 ⁵		
	1897 ...	197	22	931	—	—	67	—	—	—	1.217	9.141	10.358	230 ¹	1.742 ⁹		
	1898 ...	218	11	1.745	—	—	42	—	—	—	2.016	10.790	12.806	378 ⁵	2.059 ²		
	1899 ...	237	13	916	—	—	96	—	—	—	1.262	9.31	10.573	239 ⁵	1.785 ²		
1900 ...	195	10	900	—	—	156	—	—	—	1.261	9.173	10.434	239 ⁵	1.755 ⁰			
2. Szarvasmarha.	Átlag 1891—95 ...	2.064	46	—	175	3.197	—	1	—	139	—	5.622	8.298	13.920	868 ⁰	1.277 ⁰	
	1896 ...	1.703	83	—	324	1.104	—	2	—	333	—	4.049	10.550	14.599	660 ⁹	1.631 ⁵	
	1897 ...	1.739	122	—	235	997	—	—	—	94	—	3.187	11.015	14.202	520 ²	1.703 ⁴	
	1898 ...	1.789	35	—	122	648	—	—	—	270	—	2.864	11.794	14.658	473 ⁷	1.844 ⁵	
	1899 ...	2.011	68	—	749	10	—	—	—	262	—	3.100	10.089	13.189	490 ⁷	1.596 ⁹	
1900 ...	2.215	26	—	5	19	—	—	—	282	—	2.547	10.536	13.083	403 ²	1.668 ⁰		
3. Juh.	Átlag 1891—95 ...	1.508	13	—	35	—	775	401	—	—	—	2.732	36.463	39.195	47 ²	492 ¹	
	1896 ...	800	70	—	188	—	254	157	—	—	—	1.469	29.508	30.977	35 ²	392 ⁷	
	1897 ...	968	45	—	48	—	1.526	176	—	—	—	2.763	65.150	67.913	66 ⁴	867 ¹	
	1898 ...	1.110	7	—	95	—	569	926	—	—	—	2.707	59.348	62.055	64 ⁶	790 ⁹	
	1899 ...	614	5	—	—	—	488	95	—	—	—	1.202	28.790	29.992	28 ⁷	384 ⁹	
1900 ...	761	10	—	8	—	253	444	—	—	—	1.476	25.340	26.816	35 ²	302 ⁶		
4. Sertés.	Átlag 1891—95 ...	—	61	—	328	—	105	—	32.785	—	72.475	105.754	21.225	126.979	2.968 ⁷	766 ³	
	1896 ...	—	91	—	80	—	—	—	21.306	—	670.835	692.312	15.825	708.137	21.570 ⁰	496 ³	
	1897 ...	—	64	—	13	—	—	—	8.400	—	372.561	381.038	18.820	399.858	11.875 ⁴	587 ¹	
	1898 ...	—	51	—	—	—	—	—	5.779	—	212.706	218.536	18.415	236.951	6.803 ⁴	579 ⁰	
	1899 ...	—	50	—	9	—	78	—	10.224	—	205.668	216.029	14.244	230.27 ³	6.727 ⁰	447 ⁴	
1900 ...	—	52	—	—	—	—	—	15.234	—	173.107	188.393	19.728	208.121	5.958 ⁹	619 ⁷		
Hasznos háziállatok együtt.	Átl. 1891—95 ...	3.836	132	944	538	3.197	880	459	32.785	139	72.475	115.385	73.363	188.748	4.125 ²	3.956 ⁷	
	1896 ...	2.693	265	681	1.092	1.104	254	215	21.306	333	670.835	698.778	65.431	764.209	22.445 ⁴	4.341 ⁰	
	1897 ...	2.904	253	931	296	997	1.526	243	8.400	94	372.561	388.205	104.126	492.331	12.692 ¹	4.900 ⁵	
	1898 ...	3.117	104	1.745	217	648	569	968	5.779	270	212.706	226.123	100.347	326.470	7.720 ²	5.273 ⁶	
	1899 ...	2.862	136	916	758	10	566	191	10.224	262	205.668	221.593	62.434	284.027	7.485 ⁹	4.214 ⁴	
1900 ...	3.171	98	900	13	19	253	600	15.234	282	173.107	193.677	64.777	258.454	6.636 ⁹	4.345 ³		
II. H o r v á t - S z l a v o n o r s z á g o k.																	
1. Ló.	Átlag 1891—95 ...	18	1	56	—	—	—	57	—	—	—	132	1.157	1.289	14 ⁷	57 ⁴	
	1896 ...	5	—	28	—	—	—	7	—	—	—	40	—	40	4 ⁸	—	
	1897 ...	8	—	25	—	—	—	14	—	—	—	47	693	740	5 ⁷	83 ¹	
	1898 ...	7	1	26	—	—	—	3	—	—	—	37	1.539	1.576	4 ⁴	184 ⁴	
	1899 ...	10	5	36	—	—	—	1	—	—	—	52	1.220	1.272	6 ²	151 ⁴	
1900 ...	—	—	44	—	—	—	—	—	—	—	44	1.521	1.565	7 ⁸	156 ⁹		
2. Szarvasmarha.	Átlag 1891—95 ...	201	4	—	9	—	—	—	—	—	—	214	2.284	2.498	25 ³	93 ¹	
	1896 ...	113	7	—	—	—	—	1	—	—	—	121	32	153	11 ⁹	2 ⁸	
	1897 ...	142	1	—	42	—	—	—	—	—	—	185	3.494	3.679	18 ²	334 ³	
	1898 ...	238	9	—	—	—	—	—	—	—	—	263	2.911	3.174	25 ⁴	276 ³	
	1899 ...	215	19	—	—	—	—	—	—	—	—	234	2.499	2.759	35 ⁰	244 ²	
1900 ...	170	3	—	3	13	—	—	—	—	—	186	3.071	3.257	25 ⁴	266 ⁷		
3. Juh.	Átlag 1891—95 ...	13	—	—	28	—	151	—	—	—	—	192	2.769	2.961	2 ⁰	18 ²	
	1896 ...	1	—	—	—	—	131	—	—	—	—	132	—	132	1 ³	—	
	1897 ...	1	—	—	—	—	1.397	—	—	—	—	1.398	2.880	4.278	14 ⁰	28 ⁸	
	1898 ...	25	—	—	—	—	9.080	—	—	—	—	9.105	7.707	16.812	91 ¹	77 ¹	
	1899 ...	—	—	—	—	—	21.534	—	—	—	—	21.534	1.199	22.733	215 ⁴	12 ⁰	
1900 ...	—	—	—	—	—	4.599	—	—	—	—	4.599	1.883	6.482	36 ⁸	14 ⁸		
4. Sertés.	Átlag 1891—95 ...	46	4	—	14	—	—	—	529	—	—	593	3.789	4.382	13 ⁰	36 ³	
	1896 ...	26	—	—	—	—	—	—	416	—	—	70.385	70.827	70.827	1.416 ⁵	—	
	1897 ...	50	2	—	—	—	—	—	172	—	—	7.887	8.111	9.255	162 ²	22 ⁹	
	1898 ...	—	1	—	—	—	—	—	64	—	—	3.537	3.602	3.664	72 ⁰	73 ³	
	1899 ...	—	11	—	—	—	—	—	12	—	—	5.729	5.752	5.335	9.287	115 ⁰	70 ⁷
1900 ...	—	3	—	—	—	—	—	6	—	—	6.270	6.276	2.509	8.785	198 ⁴	45 ⁶	
Hasznos háziállatok együtt.	Átl. 1891—95 ...	278	9	56	51	—	151	57	529	—	—	1.131	9.999	11.130	35 ⁰	205 ⁰	
	1896 ...	145	7	28	—	—	131	8	416	—	—	70.385	71.120	32	71.152	1.434 ⁵	2 ⁸
	1897 ...	201	3	25	42	—	1.397	14	172	—	—	7.887	9.741	8.211	17.952	200 ¹	477 ¹
	1898 ...	270	11	26	—	—	9.080	3	64	16	—	3.537	13.007	15.821	28.828	192 ⁹	611 ¹
	1899 ...	225	35	36	—	—	21.534	1	12	—	—	5.729	27.572	8.453	36.051	371 ⁶	478 ²
1900 ...	170	8	44	3	13	4.599	17	6	—	—	6.270	11.105	8.984	20.087	268 ⁴	484 ¹	

É v	Magyarország								Horvát-Szlavonországek						
	A z áll a t o r v o s o k a z á m a														
	Állami	Vármegyei	Törvényh. jogú városi	Rendezett tan. városi	Községi	Kör.	Magán	Összesen	Országos	Törvényh. jogú városi	Egyéb városi	Községi	Megyei és járási	Magán	Összesen
á l l a t o r v o s o k								á l l a t o r v o s o k							
1891	79	142	60	80	103	48	250	762	2	7	—	—	36	1	46
1892	81	145	84	89	93	89	214	795	2	7	—	—	37	1	47
1893	90	178	87	92	77	108	188	820	3	7	—	—	40	1	51
1894	93	167	89	84	74	140	178	825	2	7	—	—	42	2	53
1895	96	182	91	92	74	148	163	851	2	4	3	—	45	3	57
1896	100	194	92	91	77	152	176	882	3	3	3	1	50	3	63
1897	100	200	108	93	86	159	174	920	3	5	4	1	53	2	68
1898	100	215	107	91	91	160	181	945	3	5	4	1	63	2	78
1899	102	220	107	95	98	162	186	970	3	4	3	1	63	2	76
1900	108	227	107	96	102	166	183	989	4	5	12	—	69	10	100

47. A kőbányai sertésforgalom és sertésárak 1900-ban.

a) Sertésforgalom.

Hónap	Az előző év végén maradt állomány	Felszállított				Elszállított								
		belföldről	Szerbia-ból	Románia-ból	összesen	Buda-pestre	egyéb belföldre	Bécsbe	osztrák tartományokba	Német-biroda-lomba	egyéb ál-lamokba	szarvas-nyáron-feldolg.	összesen	
d a r a b s e r t é s														
Január		2.111	4.971	—	7.082	7.409	2.302	2.037	2.770	—	—	—	98	14.616
Február		11.018	1.879	—	12.897	1.875	1.818	460	2.729	—	—	—	20	6.902
Márcz.		13.593	6.122	—	19.715	4.677	2.485	911	1.659	—	—	—	73	9.805
Április		10.133	4.602	—	14.735	3.805	2.104	498	1.715	—	—	—	59	8.181
Május		9.359	5.917	—	15.276	5.149	2.497	1.025	1.376	—	—	—	109	10.156
Június	23.817	5.450	13.496	—	18.946	7.837	4.641	3.767	1.750	—	—	—	92	18.087
Július		5.636	4.666	—	10.302	4.314	4.499	1.206	1.569	—	—	—	59	11.647
Aug.		3.954	5.626	—	9.580	3.635	6.112	707	3.365	—	—	—	51	13.870
Szept.		5.682	7.554	—	13.236	5.160	5.252	684	3.275	—	—	—	45	14.416
Október		6.816	8.602	—	15.418	7.785	5.080	1.581	3.290	—	—	—	90	17.826
Nov.		7.950	11.252	—	19.202	7.269	4.695	1.504	5.009	—	—	—	72	18.549
Decz.		6.275	7.608	—	13.883	6.242	1.946	2.582	5.287	—	—	—	68	16.125
Összesen	23.817	87.977	82.295	—	170.272	65.157	43.431	16.932	33.794	—	—	—	836	160.180

b) Átlagárak.

H ó n a p	A m a g y a r				A szerbiai
	nehéz	könnyű	öreg nehéz	vidéki	
	sertés átlagára kilogrammonként fillérekben				
Január	86'00—88'30	84'30—85'30	82'20—83'30	—	79'00—83'50
Február	98'00—100'00	96'70—98'00	88'50—90'50	—	92'00—94'60
Márczius	100'40—102'20	100'00—101'20	92'60—94'60	—	94'60—97'80
Április	108'00—109'70	106'50—107'50	100'00—103'00	—	103'00—106'00
Május	105'70—107'50	104'20—105'20	101'20—103'20	—	98'00—103'00
Június	97'60—99'60	96'80—98'40	92'40—94'40	—	90'00—95'60
Július	93'70—95'00	93'00—94'00	89'30—90'30	—	90'20—94'20
Augusztus	95'20—96'50	94'40—96'00	—	—	93'00—95'40
Szeptember	96'50—97'70	95'70—97'20	—	—	91'50—96'00
Október	96'20—98'00	96'50—97'70	—	—	91'50—96'00
November	96'20—98'00	96'00—97'00	—	—	89'20—93'80
Deczember	96'50—97'50	95'50—96'50	90'00—93'00	—	81'50—92'00
Évi átlag	97'50—99'10	96'60—97'80	92'00—94'00	—	91'10—95'60

48. A budapest-ferencvárosi konzumvásár sertésforgalma és a napi átlagárak 1900-ban.

Hónap	Érke-zett sertés	N a p i á r a k				Hónap	Érke-zett sertés	N a p i á r a k				Hónap	Érke-zett sertés	N a p i á r a k			
		nehéz		könnyű				nehéz		könnyű				nehéz		könnyű	
		fillér-től	fillér-ig	fillér-től	fillér-ig			fillér-től	fillér-ig	fillér-től	fillér-ig			fillér-től	fillér-ig	fillér-től	fillér-ig
Január	27.593	78	85	77	85	Május	18.992	93	105	90	102	Szeptember	18.603	94	100	88	98
Február	26.032	92	99	90	100	Június	25.577	86	97	84	97	Október	16.990	86	99	83	97
Márczius	18.971	93	102	94	102	Július	17.022	84	98	84	97	November	35.907	79	97	72	94
Április	19.661	94	107	93	108	Augusztus	24.656	90	98	86	98	Deczember	26.301	76	90	73	85

H ó n a p	Érkezett összesen belföldről	E l s z á l l í t t a t o t t				
		összesen	b e l f ö l d r e		Bécsbe	Ausztria többi részébe
			Győrbe	vidékre		
Január	2.338	3.182	305	46	2.831	—
Február	8.844	3.835	342	163	2.915	415
Márczius	7.085	4.379	259	165	2.291	1.664
Április	6.766	4.561	251	29	3.391	890
Május	6.383	5.242	374	53	4.164	651
Június	5.243	4.440	513	52	2.604	1.271
Július	4.753	5.560	448	178	3.429	1.505
Augusztus	5.759	6.663	399	378	3.527	2.359
Szeptember	4.854	6.731	458	366	2.967	2.940
Október	6.267	5.024	498	842	2.209	1.475
November	5.035	6.433	376	1.097	4.927	33
Deczember	6.377	7.030	527	1.044	5.441	18
Összesen	69.704	63.080	4.750	4.413	40.696	13.221

50. A budapesti gyapjúaukciók.

a) Elárverezett mennyiségek 1895-től 1900-ig.

É v	Aukcionált mennyiségek (Katalogusok szerint)	B á l	É v	Aukcionált mennyiségek (Katalogusok szerint)	B á l	É v	Aukcionált mennyiségek (Katalogusok szerint)	B á l
1895	júliusi aukció	9.664	1897	júliusi aukció	12.592	1899	júliusi aukció	18.953
	szeptemberi auk.	8.354		szeptemberi auk.	11.764		szeptemberi auk.	6.156
	Összesen	18.018		novemberi aukció	7.145		Összesen	25.109
				Összesen	31.501			
1896	júliusi aukció	13.239	1898	júliusi aukció	16.056	1900	júliusi aukció	7.327
	szeptemberi auk.	10.376		szeptemberi auk.	10.183		szeptemberi auk.	4.587
	Összesen	23.615		Összesen	26.239		Összesen	11.914
							Mindössze	136.396

b) Árak az 1900. évben.

M i n ő s é g	Á r			M i n ő s é g	Á r					
	Január	Július	Szeptember		Január	Július	Szeptember			
	h ó n a p b a n				h ó n a p b a n					
	k o r o n á k b a n				k o r o n á k b a n					
Hátmosott.	Legfin. merino-posztógyapjú ...	500—550	500—600	500—560	Hátmosott.	Hibás bácskai gyapjú	210—220	180—195	180—195	
	Finom posztógyapjú	400—460	400—500	400—480		Homokos, pestvidéki gyapjú	230—270	200—250	190—240	
	Finom és közepfin. szövetyapjú	330—450	360—400	360—400		Merino-báranygyapjú	—	500—650	500—610	
	Finom fésűs gyapjú	340—360	290—330	260—290		Közepfinom báranygyapjú	—	350—480	300—450	
	Közepfinom fésűs gyapjú	280—320	250—290	250—265		Közepfinom fésűs báranygyapjú	250—300	240—300	230—300	
	Alarend., részben hibás fésűs gyap.	240—280	220—250	200—240		Merino- és posztógyapjú	—	120—140	120—125	
	Hibátlan, bácskai gyapjú	240—250	200—210	200—210		Fésűs gyapjú	—	100—135	100—125	
						Szeny-nyes.				

51. A vajtermelésre berendezett falusi tejszövetkezetek működése 1900-ban Magyarországon.

V á r m e g y e	A szövetkezetek	A szövetkezeti tagok	Az üzletrészek (tehének)	A tagok által		A szövetkezetek bevétele koronákban
	s z á m a			szállított tej literekben	készített vaj kilogrammokban	
Arad vármegye	2	368	453	418.141	10.673	32.640
Bács-Bodrog vármegye	41	3.576	5.607	3.783.030	97.758	389.442
Baranya vármegye	59	7.101	11.838	11.364.140	458.857	1.399.670
Csanád »	1	49	89	55.030	—	6.200
Fejér »	4	424	850	628.316	12.682	73.673
Krassó-Szörény vármegye	1	102	111	27.704	—	1.385
Máramaros »	1	4	44	11.000	400	13.600
Moson »	7	543	1.026	422.487	17.897	40.033
Nógrád »	1	18	522	537.172	14.397	54.009
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye	1	330	372	381.136	17.991	38.114
Somogy vármegye	3	419	897	943.600	36.620	89.531
Sopron »	4	285	755	1.065.675	46.858	101.787
Szatmár »	1	12	98	140.000	1.500	11.000
Szeben »	1	170	240	276.480	11.604	33.963
Temes »	26	3.315	5.362	3.293.512	11.519	363.737
Tolna »	34	4.730	7.978	8.320.917	349.451	845.593
Torontál »	36	3.821	6.456	5.793.394	18.705	595.513
Vas »	5	119	422	577.398	23.159	50.905
Veszprém »	12	859	1.481	708.867	29.297	70.189
Zala »	2	73	406	9.614	—	—
Zólyom »	4	614	1.037	779.181	33.465	82.376
Összesen	1) 246	26.982	46.044	39.536.794	1.192.833	4.294.360
1899. évi eredmény	146	15.183	27.264	22.147.144	878.174	2.311.216

1) 21 szövetkezet megalakult, de működését még nem kezdte meg.

52. A köztenyésztés emelésére kiosztott apaállatok, ezek értéke és az állatkiallításokon s díjazásokon kiosztott államdíjak az 1900-ik évben.

Állattenyésztési kerületi m. k. felügyelőség	Vármegye	Kiosztott													A kiosztott tenyész-apaállatok összes értéke	A kioszt. tenyész-apaállat-vételár-ból nyújtott kedv.	Tenyészállat-vás. díjazás, engedély, államdíjak	Az állattenyésztés emelésére engedély, állams. mindössz.		
		bikákából					kanokból		kosokból		baromfiból									
		magyar	piros farka	pinzgau	horz-doros	bivaly-	hús-	zár-	tracika	ezigája	kakas	gumár	gácsér	pulyka						
		f a j t a																	d a r a b	
Budapest	Pest-P.-S.-K.	15	74	—	—	—	97	—	—	850	300	350	150	51.536	10.489	7.200	17.689			
	Jász-N.-Sz.	35	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	24.129	5.086	1.000	6.086			
Pozsony	Pozsony	—	62	—	—	—	7	25	—	—	—	—	—	30.405	7.556	616	8.172			
	Moson	—	28	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	13.308	2.429	800	3.229			
	Nyitra	—	23	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	10.739	4.728	1.200	5.928			
	Trencsén	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12.055	3.065	—	3.065			
	Vas	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11.076	2.779	1.000	3.779			
Szombathely	Sopron	—	20	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	8.995	3.570	400	3.970			
	Zala	1	88	—	—	—	46	7	—	—	—	—	—	43.003	11.997	600	12.597			
	Veszprém	—	4	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	3.129	642	400	1.042			
Pécs	Baranya	20	33	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	29.751	5.286	790	6.076			
	Somogy	19	23	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	22.336	5.101	600	5.701			
	Tolna	10	36	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	25.374	5.372	2.000	7.372			
	Esztergom	—	7	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	3.444	703	—	703			
Komárom	Fejér	3	26	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	13.623	3.259	—	3.259			
	Győr	—	31	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	12.538	6.918	—	6.918			
	Komárom	15	47	—	—	—	43	—	—	—	—	—	—	30.024	11.527	1.000	12.527			
Balassagyarmat	Bars	—	42	1	—	—	25	—	—	—	—	—	—	17.075	3.745	500	4.245			
	Hont	—	25	10	—	—	3	—	—	—	—	—	—	12.771	2.857	—	2.857			
	Nógrád	—	84	6	—	—	32	—	—	60	—	—	—	34.061	2.203	—	2.203			
Besztercebánya	Árva	—	—	61	—	—	7	—	—	—	—	—	—	19.967	369	—	369			
	Liptó	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1.241	5.165	112	5.277			
	Turóc	—	—	67	—	—	4	—	—	5	—	—	—	26.856	6.520	500	7.020			
	Zólyom	—	8	57	—	—	—	5	15	2	—	—	—	21.785	5.941	—	5.941			
Miskolcz	Heves	8	36	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	17.448	5.071	40	5.111			
	Borsod	35	17	—	—	—	27	—	—	—	—	—	—	23.094	6.222	50	6.272			
	Göm. és K.-H.	12	55	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	36.609	8.520	140	8.660			
	A.-Torna	22	—	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18.876	4.480	400	4.880			
Kassa	Zemplén	14	37	6	—	—	2	—	—	—	—	—	—	21.489	5.640	—	5.640			
	Sáros	—	—	48	—	—	4	—	—	200	140	50	10	17.004	3.292	650	3.942			
	Szepes	—	—	19	—	—	3	14	—	—	—	—	—	7.089	1.898	—	1.898			
Debreczen	Hajdu	18	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	9.478	1.722	—	1.722			
	Szabolcs	48	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	23.922	6.256	515	6.771			
	Szatmár	83	—	—	—	—	57	—	—	—	—	—	—	45.369	9.424	—	9.424			
Máramaros-sziget	Máramaros	7	—	123	—	—	42	—	—	—	—	—	—	43.194	9.150	1.000	10.150			
	Bereg	43	—	44	—	—	36	6	—	30	24	18	—	35.549	7.236	—	7.236			
	Ung	31	—	73	—	—	16	—	—	—	—	—	—	36.832	6.912	—	6.912			
	Ugocsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	200			
Nagy-Váradi	Bihar	66	3	—	—	—	55	—	—	—	—	—	—	41.670	10.785	800	11.585			
	Békés	28	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	15.998	2.526	800	3.326			
	Arad	22	11	9	—	—	66	—	—	200	50	50	50	25.864	4.825	800	5.625			
	Csanád	10	11	—	—	—	28	—	—	—	—	—	—	12.408	3.983	135	4.118			
Szeged	B.-Bodrog	45	—	—	—	—	108	—	—	—	—	—	—	30.933	6.094	—	6.094			
	Csongrád	9	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4.585	952	—	952			
Temesvár	Temes	38	115	—	—	—	156	—	3	180	35	35	60	91.062	18.942	800	19.742			
	Torontál	46	52	—	—	—	111	—	85	600	300	300	300	62.413	16.539	800	17.339			
	Kr.-Szörény	—	18	59	—	—	89	30	—	100	50	50	50	41.606	11.026	800	11.826			
	Alsó-Fehér	29	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	—	15.793	3.762	335	4.097			
Kolozsvár	Kolozs	41	—	—	—	—	6	—	—	29	—	—	—	21.237	5.557	9.300	14.857			
	M.-Torda	11	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	5.847	2.103	—	2.103			
	T.-Aranyos	13	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	7.221	1.872	600	2.472			
	Sz.-Doboka	22	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	10.371	2.164	1.200	3.364			
Dés	Szilágy	23	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	10.905	2.660	600	3.260			
	B.-Naszód	1	—	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	1.587	344	—	344			
	N.-Küküllő	46	—	—	16	12	43	—	—	—	—	—	—	31.388	6.903	750	7.653			
	K.-Küküllő	40	—	—	1	5	8	—	—	22	—	—	—	20.072	5.177	550	5.727			
Segesvár	Udvarhely	46	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	23.128	5.161	860	6.021			
	Háromszék	34	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	17.122	4.921	450	5.371			
	Csík	18	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	9.414	1.744	640	2.384			
	Brassó	3	—	8	—	9	2	13	—	—	—	—	—	8.057	1.956	550	2.506			
Nagyszeben	Fogarás	2	—	9	—	2	5	—	—	—	12	28	—	5.630	1.464	300	1.764			
	Hunyad	—	—	50	—	—	—	—	—	50	15	30	5	22.100	6.376	640	7.016			
	Szeben	4	—	44	—	5	2	—	—	—	—	—	—	22.260	4.834	450	5.284			
Összesen		1.036	1.042	535	249	33	113	1.441	65	95	2.321	926	911	625	1.373.845	325.800	43.873	369.673		

53. A méhészeti termelés Magyarországon 1893-tól 1900-ig.

É v	A méhcsaládok száma az év őszén		A termelt méz		A termelt viasz		Esett átlag egy méhcsaládra	
	mozgó szerkezetű kaptárakban	közönséges kőpükben	mennyisége méter-mázsákban	értéke (mmázsáját 60 koronával számítva) koronákban	mennyisége méter-mázsákban	értéke (mmázsáját 200 kor.-ával számítva) koronákban	méz	viasz
							kilogrammokban	
1893	131.031	390.971	22.301	1,338.060	2.467	493.400	4'27	0'47
1894	137.051	403.896	20.170	1,210.200	1.665	333.000	3'73	0'31
1895	148.779	432.646	27.940	1,676.400	2.627	525.400	4'81	0'45
1896	158.997	404.520	32.371	1,942.260	2.049	409.800	5'74	0'36
1897	196.735	443.512	32.432	1,945.920	2.235	447.000	5'05	0'35
1898	204.574	449.090	37.431	2,245.854	2.249	449.800	5'73	0'34
1899 ¹⁾	212.191	447.899	33.518	2,815.512	2.319	463.800	5'08	0'35
1900 ¹⁾	206.914	448.668	38.508	3,243.417	2.884	576.800	5'87	0'44

¹⁾ A termelt méz értéke métermázsánként 84 koronával számított.

54. A méhészeti termelés 1900-ban vármegyénként.

Folyó szám	Országgréz, vármegye	A méhcsaládok száma az év őszén		A termelt		Méhtermék értéke koronákban	Folyó szám	Országgréz, vármegye	A méhcsaládok száma az év őszén		A termelt		Méhtermék értéke koronákban							
		mozgó szerkezetű kaptárakban	közönséges kőpükben	mennyisége méter-mázsákban	viasz				mozgó szerkezetű kaptárakban	közönséges kőpükben	mennyisége méter-mázsákban	viasz								
														méz	viasz	méz	viasz			
a) Duna bal partja.							7	Ung	192	233	4.517	245	91	38.673						
1	Árva	104	780	810	46	3	4.438	8	Zemplén ...	355	941	7.651	531	34	48.007					
2	Bars	217	1.424	5.062	358	12	32.547	Összesen ...												
3	Esztergom ...	48	1.368	1.874	232	8	20.974	1.791	6.943	41.857	2.767	210	270.959							
4	Hont	189	1.644	4.970	143	30	18.022	e) Tisza bal partja.												
5	Liptó	132	1.046	1.985	168	12	16.446	1	Békés	29	6.510	5.634	308	27	31.217					
6	Nógrád	268	2.366	8.123	605	18	54.414	2	Bihar	491	2.997	10.731	524	55	54.872					
7	Nyitra	449	3.668	10.140	570	27	53.361	3	Hajdu	19	1.678	1.936	260	8	23.340					
8	Pozsony	295	3.006	10.837	861	36	79.471	4	Máramaros ...	144	1.242	8.526	1.009	26	90.076					
9	Trencsén ...	403	1.197	4.992	184	13	18.048	5	Szabolcs	231	1.714	6.668	518	10	45.446					
10	Turóc	98	1.136	1.191	71	4	6.819	6	Szatmár	300	2.090	8.755	661	29	61.410					
11	Zólyom	142	2.362	2.782	290	10	26.316	7	Szilágy	240	846	5.731	273	23	27.578					
Összesen ...							2.345	19.997	52.766	3.528	173	330.856	8	Ugocsa	70	189	1.728	88	6	8.639
b) Duna jobb partja.							Összesen ...													
1	Baranya	354	3.371	10.249	704	62	71.516	1.524	17.266	49.709	3.641	184	342.578							
2	Fejér	104	3.791	5.461	531	38	52.278	f) Tisza-Maros szöge.												
3	Győr	91	1.539	5.263	430	30	42.180	1	Arad	218	6.145	4.661	355	31	35.967					
4	Komárom ...	95	2.092	4.428	457	17	41.711	2	Csanád	28	5.233	1.267	161	13	15.998					
5	Moson	67	1.090	5.628	512	37	50.448	3	Kr.-Szörény ...	310	5.962	12.219	510	77	58.348					
6	Somogy	301	2.549	12.692	1.018	72	99.812	4	Temes	214	17.857	9.530	1.082	149	120.672					
7	Sopron	341	2.789	8.480	758	40	71.662	5	Torontál	305	34.873	6.120	2.117	106	199.162					
8	Tolna	123	5.874	7.734	590	34	56.386	Összesen ...												
9	Vas	576	3.302	13.608	1.589	75	148.478	1.075	70.070	33.797	4.225	376	430.147							
10	Veszprém ...	179	2.466	7.165	655	40	63.014	g) Erdély.												
11	Zala	456	2.178	11.251	1.153	53	107.418	1	Alsó-Fehér ...	180	974	7.272	240	41	28.365					
Összesen ...							2.687	31.041	91.959	8.397	498	804.903	2	B.-Naszód ...	94	2.120	15.340	1.460	118	146.168
c) Duna-Tisza köze.							Összesen ...													
1	Bács-Bodrog	127	20.460	7.153	2.180	126	208.240	3	Brassó	24	2.099	907	85	7	8.571					
2	Csongrád ...	19	3.114	2.530	101	17	11.824	4	Csik	71	3.142	11.947	1.356	80	129.854					
3	Heves	122	2.089	4.768	270	98	42.406	5	Fogaras	76	313	2.423	144	27	17.474					
4	Jász-N.-Sz.	57	4.560	5.241	273	53	45.840	6	Háromszék ...	105	2.325	10.983	1.265	105	127.244					
5	Pest-P.-S.-K.	201	1.053	11.796	1.015	168	118.848	7	Hunyad	397	1.073	10.566	290	57	35.780					
Összesen ...							526	31.276	31.488	3.839	462	427.158	8	Kis-Küküllő ...	111	661	3.985	171	16	17.629
d) Tisza jobb partja.							Összesen ...													
1	Abaúj-Torna	251	676	6.085	309	17	29.344	9	Kolozs	209	4.270	18.694	1.587	139	161.076					
2	Bereg	184	342	4.640	374	4	32.206	10	Maros-Torda	143	3.047	13.481	1.746	50	156.598					
3	Borsod	174	1.398	5.060	385	20	36.406	11	N.-Küküllő ...	125	1.999	7.871	185	19	19.335					
4	GümörsK.-H.	241	925	5.658	341	20	32.703	12	Szeben	80	1.207	3.857	149	26	17.821					
5	Sáros	233	341	3.094	161	6	14.675	13	Sz.-Doboka ...	214	2.739	18.956	1.310	106	131.226					
6	Szepes	161	2.087	5.152	421	18	33.945	14	T.-Aranyos ...	157	2.014	8.137	1.078	99	110.522					
Összesen ...							2.094	30.321	147.092	12.111	981	1.213.616	15	Udvarhely ...	108	2.338	12.673	1.045	91	106.153
Magyarorsz...							12.012	206.914	448.668	38.508	2.884	3.820.217								

55. A selyemtenyésztés fejlődése 1893-tól 1900-ig.

E v	A községek és puszták száma, a melyekben selyemtenyésztés történt	A termelő családok száma	A termelők részére kiosztott pete mennyisége kilogrammban	A termelt gubó	Termelt átlag egy uncia (25 gramm) pete után gramm kilogrammban	A selyemtermelők keresete			A selyemgyárakban és gabonraktárakban alkalmazottak keresete	Összes kereset, mely a selyemtermelés és a selyemparral foglalkozóknak kifizetett
						összesen	átlag egy községre vagy pusztára	családra		
1893	1.633	50.909	797	666.248	21	1,544.196	946	30	740.404	2,284.600
1894	1.802	66.306	1.049	879.974	21	1,702.984	946	26	767.278	2,470.262
1895	1.840	74.764	1.045	1,197.918	29	2,335.956	1.270	32	1,013.912	3,349.868
1896	1.831	80.703	1.206	1,300.685	26	2,267.324	1.242	28	1,394.848	3,662.172
1897	2.015	85.862	1.282	1,079.131	21	1,703.218	846	20	1,170.900	2,874.118
1898	1.852	70.131	1.002	1,049.935	26	1,629.360	880	23	1,047.456	2,676.816
1899	1.709	66.318	1.040	1,044.694	25	1,752.368	1.025	26	—	—
1900	1.811	71.799	1.130	1,129.415	25	2,111.773	1.166	29	—	—
1893	929	15.205	235	207.192	22	481.170	518	32	—	481.170
1894	904	19.642	283	247.643	22	480.090	532	24	—	480.090
1895	780	20.101	297	301.927	25	585.180	750	30	—	585.180
1896	710	21.374	334	324.597	24	581.212	802	26	125.358	706.570
1897	682	21.592	326	251.753	19	384.604	564	18	48.912	433.516
1898	609	16.336	233	222.396	24	330.516	543	20	84.604	415.120
1899	565	13.610	213	200.034	25	330.423	585	24	—	—
1900	619	16.026	253	224.705	22	405.493	655	25	—	—
1893	2.562	66.114	1.032	873.440	21	2,025.366	790	30	740.404	2,765.770
1894	2.706	85.948	1.332	1,127.617	22	2,183.074	806	26	767.278	2,950.352
1895	2.620	94.865	1.342	1,499.845	28	2,921.136	1.114	30	1,013.912	3,935.048
1896	2.541	102.077	1.540	1,625.282	26	2,848.536	1.118	28	1,520.206	4,368.742
1897	2.697	107.454	1.608	1,330.884	21	2,087.822	774	20	1,219.812	3,307.634
1898	2.461	86.467	1.235	1,272.331	26	1,959.876	796	23	1,132.060	3,091.936
1899	2.274	79.928	1.253	1,244.722	25	2,082.791	916	26	1,020.000	3,102.791
1900	2.430	87.825	1.383	1,354.120	24	2,517.267	1.036	28	1,180.000	3,697.267

56. A selyemtenyésztés és szederfatenyésztés állapota 1900-ban a jelentékenyebb selyemtermelő vármegyék egyenkinti feltüntetésével.

Vármegye	Selyemtenyésztés				Szederfatenyésztés				
	A községek és puszták száma, a melyekben selyemtenyésztés történt	A termelő családok száma	Termeltetett összesen selyemgubó kilogrammban	A termelők keresete termelt gubó után Koronában	Az intézet kiosztott		Községek saját falkolajából végleges helyre kültettek szederfát	Végleges helyre kültetett az egész megyében szederfa összesen	
					szederfa-magot (litért)	2-3 éves szederfacsémétét			kiültetésre alkalmas szederfát
I. Magyarország.									
Arad vármegye	90	1.571	27.379	51.375	7	113.550	10.125	—	10.125
Bács-Bodrog várm.	128	29.150	452.387	853.244	410	1,902.139	11.404	47.365	58.769
Baranya »	141	1.334	23.106	42.222	87	282.253	3.090	20.694	23.784
Csanád »	24	620	10.372	19.238	1	71.560	1.003	—	1.003
Fejér »	69	615	6.390	11.645	33	177.193	4.835	6.381	11.216
Győr »	22	197	3.207	5.713	10	63.200	770	—	770
Krassó-Szörény »	193	4.125	76.544	141.931	512	398.520	9.615	15.739	25.354
Pest-P.-S.-K. »	53	798	8.357	15.507	295	374.255	125	—	125
Somogy »	123	767	13.172	23.533	81	508.508	6.750	11.530	18.280
Sopron »	49	462	10.323	19.162	43	189.340	680	7.014	7.694
Temes »	191	10.455	170.831	315.953	74	656.483	12.098	20.401	32.499
Tolna »	122	3.550	51.991	98.393	59	116.880	2.801	9.174	11.975
Torontál »	203	16.517	255.279	476.031	194	646.964	9.218	39.495	48.713
Zala »	69	304	3.070	5.603	85	53.115	3.285	—	3.285
Más vármegyék ...	334	1.334	17.007	32.223	926	1,357.256	22.662	71.936	94.598
Összesen ...	1.811	71.799	1,129.415	2,111.773	2.817	6,911.216	98.461	249.729	348.190
II. Horv.-Szl.-ország.									
Belovár-Kőrös vm.	60	453	5.233	9.610	8	69.660	75	—	75
Pozsega vmegye ...	152	2.170	32.180	59.855	23	243	7.043	—	7.043
Szerém »	191	10.857	148.843	266.569	16	439.789	19.965	—	19.965
Verőcze »	125	1.782	28.343	50.743	3	87.759	4.077	—	4.077
Zágráb »	61	543	7.208	13.327	1	254.040	2.485	—	2.485
Más vármegyék ...	30	221	2.898	5.389	5	35.996	330	—	330
Összesen ...	619	16.026	224.705	405.493	56	887.487	33.975	—	33.975
Magyarbirod. össz.	2.430	87.825	1,354.120	2,517.266	2.873	7,798.703	132.436	249.729	382.165

57. Magyarország vadászterületei és az 1883. évi XX-ik t. cz. értelmében

Folyó szám	Közigazgatási körzet, országgrész, törvényhatóság	A községek száma, melyekben				A községek egész hatá- rának kiterjedése	Az önálló vadászati jogosult- sággal bíró területek kiterjedése	Az 1883. évi XXI.-cz.2.§. értelmében tényleg bérbeadott területek kiterjedése	Azon bérbeadásra kötölközött területek, melyek bérbeadha- tók nem voltak	Azon területek kiterjedése, melyek vadászterü- letet nem képeznek
		bérbeadásra kötelezett területek mínuszok	a bérbeadásra kötelezett területek		bérbe adhatók nem voltak					
			6 évre	6 évnél hosszabb időre						
kataszteri holdakban										
I. Magyarország.										
a) Duna bal partja.										
1	Árva vármegye ...	2	88	1	6	352.840	64.834	273.497	7.988	6.521
2	Bars » ...	11	194	4	1	472.191	225.230	244.903	41	2.017
3	Esztergom vm. ...	1	47	1	—	186.353	66.655	111.822	—	7.876
4	Hont vm. ...	—	184	—	1	441.609	169.716	264.019	177	7.697
	Selm.- és Bélab.	—	1	—	—	15.176	—	15.176	—	—
5	Liptó vm. ...	7	102	1	3	386.337	151.898	217.095	4.765	12.579
6	Nógrád » ...	1	261	—	5	707.281	379.843	323.035	1.835	2.568
7	Nyitra » ...	8	422	—	1	953.276	341.502	591.998	12	19.764
8	Pozsony vm. ...	3	294	—	—	742.891	299.104	391.236	—	52.551
	Pozsony, th. j. v. ...	—	1	—	—	13.104	1.342	7.503	—	4.259
9	Trencsén vm. ...	4	364	22	1	774.717	196.972	573.008	333	4.404
10	Turóc » ...	2	93	—	—	195.553	64.713	116.934	—	13.906
11	Zólyom » ...	22	105	—	2	463.947	240.679	208.081	822	14.365
	Összesen ...	61	2.156	29	20	5.705.275	2.202.488	3.338.307	15.973	148.507
b) Duna jobb partja.										
1	Baranya vm. ...	12	344	1	—	881.968	327.084	527.119	—	27.815
	Pécs, th. j. v. ...	—	1	—	—	12.284	—	11.834	—	450
2	Fejér vm. ...	12	90	—	—	685.825	464.924	191.451	—	29.450
	Székesfehérvár ...	—	1	—	—	20.839	—	18.638	—	2.201
3	Győr vm. ...	11	77	—	—	256.584	126.656	116.508	—	13.420
	Győr, th. j. v. ...	—	1	—	—	7.126	—	6.607	—	519
4	Komárom vm. ...	—	86	4	—	486.337	223.126	250.213	—	12.998
	Komárom, th. j. v. ...	—	1	—	—	5.325	—	3.301	—	2.024
5	Moson várm. ...	3	57	—	—	349.154	122.570	222.544	—	4.040
6	Somogy » ...	7	296	5	—	1.160.097	681.347	427.598	—	51.152
7	Sopron » ...	5	229	—	—	535.722	177.894	345.145	—	12.683
	Sopron, th. j. v. ...	—	1	—	—	22.874	—	20.420	—	2.454
8	Tolna várm. ...	7	109	4	1	612.497	258.862	330.603	721	22.311
9	Vas » ...	—	607	10	2	958.836	287.957	642.264	169	28.446
10	Veszprém » ...	7	173	2	2	685.886	325.941	313.427	6.229	40.289
11	Zala » ...	8	547	—	4	1.030.580	392.351	571.912	778	65.539
	Összesen ...	72	2.620	26	9	7.711.934	3.388.662	3.999.584	7.897	315.791
c) Duna-Tisza köze.										
1	Bács-Bodrog vm. ...	1	126	—	—	1.531.152	348.472	1.160.808	—	21.872
	Baja, th. j. v. ...	—	1	—	—	14.537	1.860	11.634	—	1.043
	Szabadka, th. j. v. ...	—	1	—	—	166.600	39.490	127.110	—	—
	Ujvidék, th. j. v. ...	—	1	—	—	26.304	3.360	22.944	—	—
	Zombor, th. j. v. ...	—	1	—	—	52.667	2.430	50.237	—	—
2	Csongrád vm. ...	2	15	—	—	339.969	157.337	176.155	—	6.477
	Hód.-Vás., th. j. v. ...	—	1	—	—	132.257	26.771	98.000	—	7.486
	Szeged, th. j. v. ...	—	1	—	—	141.208	14.493	64.306	—	62.409
3	Heves vm. ...	2	115	—	—	650.834	306.862	303.587	—	40.385
4	J.-N.-Szolnok vm. ...	—	53	—	—	907.125	297.515	592.911	—	16.699
5	P.-P.-S.-Kiskun vm. ...	9	204	1	—	2.103.592	838.262	1.127.762	—	137.568
	Budapest, sz.-főv. ...	—	1	—	—	33.745	3.271	25.556	—	4.918
	Kecskemét, th. j. v. ...	—	1	—	—	151.705	27.813	123.888	—	4
	Összesen ...	14	521	1	—	6.251.695	2.067.936	3.884.898	—	298.861
d) Tisza jobb partja.										
1	Abauj-Torna vm. ...	9	249	1	5	559.467	268.052	272.446	2.255	16.714
	Kassa, th. j. v. ...	—	1	—	—	15.984	529	14.002	—	1.453
2	Bereg várm. ...	4	208	22	11	647.545	295.546	309.881	7.519	34.599
3	Borsod » ...	5	167	2	3	628.115	291.602	311.867	2.221	22.425
4	Gömör- és K.-H. vm. ...	6	268	—	6	745.155	346.397	365.265	8.585	24.908
5	Sáros várm. ...	9	343	1	28	632.026	225.028	345.515	22.112	39.371
6	Szepes » ...	20	169	13	13	633.505	208.290	379.851	11.785	33.579
7	Ung » ...	7	198	—	4	562.347	275.760	261.575	1.868	23.144
8	Zemplén » ...	5	345	—	101	1.087.036	518.297	417.398	64.043	87.298
	Összesen ...	65	1.948	39	171	5.511.180	2.429.501	2.677.800	120.388	283.491

bérbeadásra kötelezett területek után befolyt haszonbérjövödelmek.

A bérbeadott területek után befolyt bérjövödelem			A befolyt haszonbérjövödelemből						Az összes községi terület %-ában volt				A befolyt bérjöv. esett átlag 1 kat. holdra	Azon ter. után, melyekb. a haszonbér		
1899. évben	a megelőző 10 év átlagában	emelkedése (+), eséskénése (-) az utolsó évi haszonbér %-ában	közgazgatási ezébra fordított	birtokeánylag felosztott	egyéb ezébra fordított	közgazgatási ezébra szolgált	birtokeánylag felosztott	egyéb ezébra szolgált	önálló	tényleg bérbeadott	bérbe nem adható	vadászterület nem képező terület		közgazgatási fordított	birtokeánylag felosztott	egyéb ezébra fordított
korona			korona			az összes bérjövödelem % - a	vadászterület				fillér					
976	756	22'54	905	—	71	92'72	—	7'28	18'37	77'54	2'26	1'83	0'36	0'38	—	0'21
20.558	14.348	30'20	8.991	10.621	946	43'73	51'66	4'61	47'70	51'86	0'01	0'43	8'39	5'63	13'24	11'79
15.197	10.234	32'65	10.574	4.391	232	69'58	28'89	1'53	35'76	60'00	—	4'24	13'59	14'94	11'74	6'32
16.269	11.805	27'43	6.442	8.269	1.558	39'60	50'82	9'58	38'43	59'78	0'04	1'75	6'16	4'36	7'56	22'33
300	173	42'33	300	—	—	100'00	—	—	—	100'00	—	—	—	1'97	1'97	—
3.763	2.410	35'95	2.638	1.125	—	70'01	29'99	—	39'32	56'19	1'23	3'26	1'73	1'79	1'61	—
14.159	10.587	25'22	10.840	3.319	—	76'55	23'45	—	53'71	45'67	0'26	0'36	4'38	3'91	7'29	—
80.187	67.741	15'52	36.430	39.198	4.559	45'43	48'88	5'69	35'82	62'10	0'01	2'07	13'55	9'44	20'93	24'47
108.550	93.930	13'47	32.316	59.940	16.294	28'77	55'29	15'94	40'26	52'67	—	7'07	27'74	25'92	30'54	23'17
4.350	3.840	11'72	4.350	—	—	100'00	—	—	10'24	57'26	—	32'50	5'80	5'80	—	—
16.515	12.101	26'72	11.225	5.162	128	67'96	31'26	0'78	25'42	73'96	0'04	0'58	2'88	2'39	5'11	4'55
2.301	1.913	16'86	2.171	130	—	94'35	5'65	—	33'09	59'80	—	7'11	1'97	1'98	2'85	—
6.044	5.139	14'97	5.736	120	192	94'88	1'94	3'18	51'87	44'85	0'17	3'11	2'90	1'98	8'09	10'60
289.169	234.977	18'74	132.914	132.275	23.980	45'96	45'77	8'27	38'60	58'51	0'28	2'61	8'66	5'62	15'93	16'50
29.392	26.914	8'43	24.220	2.664	2.508	82'40	9'07	8'59	37'08	59'76	—	3'16	5'58	5'24	9'30	6'97
1.080	1.090	-0'92	1.080	—	—	100'00	—	—	—	96'33	—	3'67	9'13	9'13	—	—
30.399	23.507	22'67	13.461	10.194	6.744	44'28	33'58	22'14	67'79	27'91	—	4'30	15'88	17'85	15'69	13'20
2.060	2.324	-12'81	2.060	—	—	100'00	—	—	—	89'43	—	10'57	11'05	11'05	—	—
16.319	12.605	22'76	3.859	8.825	3.635	23'64	54'07	22'29	49'36	45'41	—	5'23	11'01	12'89	16'13	11'89
2.306	1.529	33'70	2.306	—	—	100'00	—	—	—	92'71	—	7'29	34'90	34'90	—	—
28.260	21.123	25'25	3.929	16.022	8.309	13'90	56'69	29'41	45'88	51'44	—	2'68	11'29	7'51	15'53	8'52
160	132	17'50	160	—	—	100'00	—	—	—	61'99	—	38'01	4'85	4'85	—	—
78.621	46.589	40'74	19.178	47.620	11.823	24'39	60'57	15'04	35'10	63'73	—	1'17	35'33	22'57	52'83	24'91
62.126	53.730	13'51	8.626	46.658	6.842	13'88	75'10	11'02	58'73	36'86	—	4'41	14'53	14'88	14'61	13'60
84.621	66.351	21'59	46.269	30.219	8.133	54'67	35'71	9'62	33'21	64'42	—	2'37	24'52	21'60	30'02	26'84
6.193	5.541	10'52	6.193	—	—	100'00	—	—	—	89'27	—	10'73	30'33	30'33	—	—
17.140	16.399	4'32	9.078	3.252	4.810	52'96	18'97	28'07	42'26	53'97	0'12	3'65	5'18	3'79	11'53	7'67
98.502	85.164	13'54	36.640	40.038	21.824	37'20	40'64	22'16	30'03	66'98	0'02	2'97	15'34	9'86	28'40	16'85
29.969	22.118	26'18	10.936	12.876	6.157	36'49	42'96	20'55	47'52	45'70	0'91	5'87	9'56	7'25	12'88	9'82
37.423	31.033	17'07	31.014	6.409	—	82'87	17'13	—	38'07	55'49	0'07	6'37	6'55	6'10	10'10	—
524.571	416.149	20'67	219.009	224.777	80.785	41'75	42'85	15'40	43'94	51'86	0'10	4'10	13'12	9'49	20'60	13'48
21.143	18.686	11'62	20.972	46	125	99'19	0'32	0'59	22'75	75'81	—	1'44	1'82	1'82	1'11	2'30
220	270	22'73	220	—	—	100'00	—	—	12'79	80'03	—	7'18	1'89	1'89	—	—
4.918	4.918	—	4.918	—	—	100'00	—	—	23'70	76'30	—	—	3'87	3'87	—	—
400	328	18'00	400	—	—	100'00	—	—	12'77	87'23	—	—	1'74	1'74	—	—
1.000	1.000	—	1.000	—	—	100'00	—	—	4'61	95'39	—	—	1'99	1'99	—	—
4.369	3.523	19'36	3.883	486	—	88'87	11'13	—	46'29	51'82	—	1'89	2'48	2'45	2'79	—
1.840	1.221	33'64	1.840	—	—	100'00	—	—	20'25	74'10	—	5'65	1'88	1'88	—	—
2.328	3.766	-61'77	2.328	—	—	100'00	—	—	10'26	45'54	—	44'20	3'62	3'62	—	—
11.912	8.392	29'55	5.424	1.700	4.788	45'53	14'27	40'20	47'14	46'64	—	6'22	3'92	3'18	4'46	5'24
14.492	10.846	25'16	10.972	—	3.520	75'71	—	24'29	32'79	65'36	—	1'85	2'44	2'31	—	2'98
71.558	66.306	7'34	33.924	8.357	29.277	47'39	11'69	40'92	39'85	53'61	—	6'54	6'35	3'63	11'30	24'66
4.040	2.960	26'73	4.040	—	—	100'00	—	—	9'69	75'73	—	14'58	15'81	15'81	—	—
2.122	2.122	—	2.122	—	—	100'00	—	—	18'32	81'66	—	0'01	1'71	1'71	—	—
140.342	124.338	11'17	92.043	10.589	37.710	65'58	7'55	26'87	33'08	62'14	—	4'78	3'61	2'69	7'74	11'32
12.023	7.658	36'31	5.472	1.881	4.670	45'51	15'65	38'84	47'91	48'69	0'40	3'00	4'44	3'14	7'31	6'43
1.205	1.401	-16'26	1.205	—	—	100'00	—	—	3'31	87'60	—	9'09	8'61	8'61	—	—
9.570	6.519	31'88	6.816	—	2.754	71'22	—	28'78	45'64	47'85	1'16	5'35	3'09	2'45	—	8'69
10.301	9.250	10'20	5.667	—	4.634	55'01	—	44'99	46'42	49'65	0'35	3'58	3'30	2'64	—	4'76
11.824	9.606	18'75	6.067	2.538	3.219	51'31	21'46	27'23	46'49	49'02	1'15	3'34	3'24	2'63	5'08	3'80
5.728	5.117	10'67	2.612	636	2.480	45'60	11'10	43'30	35'61	54'66	3'50	6'23	1'66	1'49	2'47	1'72
19.136	9.222	51'81	11.910	190	7.036	62'23	0'99	36'78	32'89	59'96	1'86	5'29	5'04	5'51	17'94	4'33
2.876	2.530	12'03	2.159	161	556	75'07	5'59	19'34	49'03	46'45	0'33	4'19	1'10	1'21	0'74	0'90
13.395	9.946	25'75	7.447	2.267	3.681	55'59	16'92	27'49	47'68	38'89	5'89	8'04	3'21	2'79	4'25	3'89
86.058	61.249	28'82	49.355	7.673	29.030	57'85	8'91	33'74	43'76	48'24	2'17	5'83	3'21	2'82	4'25	3'88

Magyarország vadászterületei és az 1883. évi XX-ik t.-cz. értelmében

Folyó szám	Közigazgatási körzetszám, országgréz, törvényhatóság	A községek száma, melyekben				A községek egész határának kiterjedése	Az önálló vadászati jogosultsággal bíró területek kiterjedése	Az 1883. évi XX. t.-cz. 2. §. értelmében tényleg bérbeadott területek kiterjedése	Azon bérbeadásra kötelezett területek, melyek bérbeadhatók nem voltak	Azon területek kiterjedése, melyek vadászterület nem képeznek	
		bérbeadásra kötelezett területek nincsenek	a bérbeadásra kötelezett területek								A községek kiterjedése
			6 évre	6 évnél hosszabb időre	bérbe adhatók nem voltak						
kataszteri holdakban											
e) Tisza bal partja.											
1	Békés vm.	2	26	—	—	635.312	284.782	333.033	—	17.497	
2	Bihar »	12	376	3	103	1,839.232	947.353	742.847	100.534	48.498	
	N.-Várad, th. j. v.	—	1	—	—	7.533	2.769	2.700	—	2.064	
3	Hajdu vm.	2	17	1	—	412.996	95.167	264.889	—	52.940	
	Debreczen, th. j. v.	—	1	—	—	163.418	1.651	107.822	—	53.945	
4	Máramaros vm.	16	106	8	27	1,686.797	867.138	567.975	104.010	147.674	
5	Szabolcs »	1	131	1	—	801.389	454.594	308.034	—	38.761	
6	Szatmár »	5	286	1	13	1,052.255	421.958	609.246	17.261	3.790	
	Sz.-Németi, th. j. v.	—	—	1	—	31.765	—	27.678	—	4.087	
7	Szilágy vm.	1	215	6	19	660.634	202.592	408.654	27.771	21.817	
8	Ugocea »	—	70	—	—	208.670	48.073	154.604	—	5.993	
	Összesen	39	1.229	21	162	7,500.001	3,325.877	3,527.482	249.576	397.066	
f) Tisza-Maros szöge.											
1	Arad vm.	4	207	4	1	1,040.400	486.515	504.344	281	49.260	
	Arad, th. j. v.	—	1	—	—	19.716	894	15.878	—	2.944	
2	Csanád vm.	4	26	—	—	297.561	116.869	168.403	—	12.289	
3	Kr.-Szörény vm.	20	329	—	13	1,920.351	967.106	891.364	12.159	49.722	
4	Temes vm.	—	221	—	3	1,244.291	371.855	832.248	3.829	36.359	
	Temesvár, th. j. v.	—	1	—	—	6.367	—	3.635	—	2.732	
	Versecz, th. j. v.	—	1	—	—	33.936	—	32.191	1.745	—	
5	Torontál vm.	9	198	—	4	1,720.957	451.864	1,179.636	2.454	87.003	
	Pancsova, th. j. v.	—	1	—	—	19.486	—	19.486	—	—	
	Összesen	37	985	4	21	6,303.065	2,395.103	3,647.115	20.468	240.309	
g) Erdély.											
1	Alsó-Fehér vm.	—	164	1	16	621.170	125.150	426.022	49.134	20.864	
2	B.-Naszód »	—	93	5	—	722.249	184.892	483.781	—	53.576	
3	Brassó »	—	24	—	—	258.080	17.137	235.344	—	5.599	
4	Csik »	11	44	—	8	831.538	177.130	552.365	67.398	34.645	
5	Fogarás »	4	83	—	—	430.777	67.925	332.943	—	29.909	
6	Háromszék »	—	105	—	1	664.988	111.158	513.914	110	39.806	
7	Hunyad »	41	342	—	48	1,347.275	364.093	650.830	93.549	238.803	
8	K.-Küküllő »	—	116	—	2	296.948	53.313	232.736	2.452	8.447	
9	Kolozs »	4	193	5	32	839.841	337.765	416.422	54.370	31.284	
	Kolozsvár, th. j. v.	—	1	—	—	28.136	3.787	24.349	—	—	
10	Maros-Torda vm.	1	203	—	3	716.083	255.921	387.056	4.843	68.263	
	Marosvás., th. j. v.	—	1	—	—	5.709	—	4.844	—	865	
11	N.-Küküllő vm.	—	125	—	—	579.058	25.333	539.723	—	14.002	
12	Szeben »	—	88	—	—	625.195	74.189	525.914	—	25.092	
13	Sz.-Doboka »	1	310	6	2	824.464	189.193	601.087	6.786	27.398	
14	T.-Aranyos »	1	141	—	—	613.893	183.003	409.497	—	21.393	
15	Udvarhely »	—	119	2	14	501.447	33.116	424.596	26.032	17.703	
	Összesen	63	2.152	19	126	9,906.851	2,203.105	6,761.423	304.674	637.649	
h) Fiume vár. és ker.											
	Magyarorsz. öszs. ...	351	11.612	139	509	48,893.600	18,012.672	27,838.753	718.976	2,323.199	
Isméltés:											
1	Duna bal partja ...	61	2.156	29	20	5,705.275	2,202.488	3,338.307	15.973	148.507	
2	Duna jobb partja ...	72	2.620	26	9	7,711.934	3,388.662	3,999.584	7.897	315.791	
3	Duna-Tisza köze ...	14	521	1	—	6,251.695	2,067.936	3,884.898	—	298.861	
4	Tisza jobb partja ...	65	1.948	39	171	5,511.180	2,429.501	2,677.800	120.388	283.491	
5	Tisza bal partja ...	39	1.229	21	162	7,500.001	3,325.877	3,527.482	249.576	397.066	
6	Tisza-Maros szöge ...	37	985	4	21	6,303.065	2,395.103	3,647.185	20.468	240.309	
7	Erdély	63	2.152	19	126	9,906.851	2,203.105	6,761.423	304.674	637.649	
8	Fiume v. és ker. ...	—	1	—	—	3.599	—	2.074	—	1.525	
	Összesen	351	11.612	139	509	48,893.600	18,012.672	27,838.753	718.976	2,323.199	

bérbeadásra kötelezett területek után befolyt haszonbérjövödelmek.

A bérbeadott területek után befolyt bérjövödelem			A befolyt haszonbérjövödelemből							Az összes községi terület %-ában volt				A befolyt bérjöv. esett átlag 1 kat. holdra	azon ter. után, melyckb. a haszonbér		
1899. évben	a megelőző 10 év átlagában	emelkedése (+), eséskénése (-) az utolsó évi haszonbér %-ában	közigazgatási ezélra fordítatott	birtokearánylag felosztatott	egyéb ezélra fordítatott	közigazgatási ezélra szolgált	birtokearánylag felosztatott	egyéb ezélra szolgált	az összes bérjövödelem %-a	önálló	tényleg bérbeadott	bérbe nem adható	vadászterület		vadászterület nem képező terület	közigazgatási ezélra fordítatott	birtokear. felosztatott
korona			korona					korona				fillér					
25.938	18.617	23'22	18.191	729	7.018	70'13	2'81	27'06	44'82	52'42	—	2'76	8'42	6'10	7'46	28'01	
18.336	13.550	26'10	11.923	3.809	2.604	65'02	20'77	14'21	51'51	40'38	5'47	2'64	2'46	1'95	4'97	4'78	
154	137	11'04	154	—	—	100'00	—	—	36'76	35'84	—	27'40	5'70	5'70	—	—	
3.848	3.046	20'84	3.608	40	200	93'76	1'03	5'21	22'93	63'82	—	13'25	1'45	1'64	0'67	0'49	
3.811	1.805	52'63	3.811	—	—	100'00	—	—	1'01	65'98	—	33'01	3'53	3'53	—	—	
4.272	2.824	33'89	3.348	693	231	78'87	16'22	5'41	51'41	33'67	6'17	8'75	0'75	0'69	1'51	0'59	
8.897	5.781	35'02	5.273	1.138	2.486	59'27	12'79	27'94	56'72	38'43	—	4'85	2'88	2'56	8'22	2'81	
5.605	4.438	20'82	4.508	590	507	80'48	10'53	9'05	40'10	57'90	1'64	0'36	0'92	0'81	1'59	3'24	
1.101	761	30'88	1.101	—	—	100'00	—	—	—	87'13	—	12'87	3'98	3'98	—	—	
4.127	2.661	35'52	4.037	6	84	97'81	0'15	2'04	30'63	61'86	4'20	3'31	1'01	1'03	0'15	0'72	
799	549	31'29	740	—	59	92'62	—	7'38	23'04	74'09	—	2'87	0'51	0'50	—	0'65	
76.888	54.169	29'55	56.694	7.005	13.189	73'73	9'11	17'16	44'35	47'03	3'33	5'29	2'20	1'86	3'63	4'65	
20.545	15.746	23'36	19.945	600	—	97'07	2'93	—	46'76	48'47	0'03	4'74	4'07	3'98	10'54	—	
840	636	24'28	840	—	—	100'00	—	—	4'53	80'53	—	14'94	5'29	5'29	—	—	
5.246	4.014	23'48	3.160	—	2.086	60'23	—	39'77	39'28	56'59	—	4'13	3'12	2'99	—	3'31	
9.319	7.538	19'11	6.976	15	2.328	74'86	0'16	24'98	50'36	46'41	0'63	2'60	1'05	1'16	2'59	0'81	
17.168	12.894	24'89	8.761	424	7.983	51'03	24'70	24'27	29'88	66'88	0'31	2'93	2'06	2'00	2'35	2'18	
100	100	—	100	—	—	100'00	—	—	—	57'09	—	42'91	2'75	2'75	—	—	
1.222	971	20'54	1.222	—	—	100'00	—	—	—	94'85	5'15	—	3'80	3'80	—	—	
36.585	24.268	33'67	22.941	46	13.598	62'71	0'12	37'17	26'26	68'54	0'14	5'06	3'10	2'65	1'17	4'38	
182	141	22'52	182	—	—	100'00	—	—	—	100'00	—	—	0'93	0'93	—	—	
91.207	66.308	27'30	64.127	1.085	25.995	70'31	1'19	28'50	38'00	57'86	0'32	3'82	2'50	2'48	3'35	2'51	
2.402	2.172	9'57	2.382	—	20	99'17	—	0'83	20'14	68'58	7'91	3'37	0'56	0'56	—	0'54	
5.420	3.500	35'42	5.120	—	300	94'46	—	5'54	25'60	66'98	—	7'42	1'12	1'21	—	0'49	
3.334	2.755	17'37	3.093	—	241	92'77	—	7'23	6'64	91'19	—	2'17	1'42	1'49	—	0'84	
915	684	25'24	531	162	222	58'03	17'70	24'27	21'30	66'43	8'11	4'16	0'17	0'16	0'27	4'13	
2.307	1.642	28'82	2.307	—	—	100'00	—	—	15'77	77'28	—	6'95	0'69	0'69	—	—	
3.360	2.248	33'09	2.752	228	380	81'90	6'78	11'32	16'71	77'28	5'48	0'53	0'65	0'62	0'84	0'89	
4.477	4.073	9'03	4.395	—	82	98'17	—	1'83	27'02	48'31	6'94	17'73	0'69	0'67	—	2'47	
1.241	953	23'20	1.241	—	—	100'00	—	—	17'95	78'36	0'83	2'86	0'53	0'53	—	—	
3.524	2.345	33'45	3.456	4	64	98'07	0'11	1'82	40'21	49'59	6'47	3'73	0'85	0'84	0'54	3'11	
800	622	22'25	800	—	—	100'00	—	—	13'46	86'54	—	—	3'28	3'28	—	—	
6.231	5.256	15'64	5.109	780	342	81'99	12'52	5'49	35'73	54'05	0'68	9'54	1'61	1'37	13'59	4'07	
200	200	—	200	—	—	100'00	—	—	—	87'92	—	12'08	4'13	4'13	—	—	
3.717	2.974	19'99	3.717	—	—	100'00	—	—	4'37	93'20	—	2'43	0'70	0'70	—	—	
10.174	7.694	24'37	10.000	—	174	98'29	—	1'71	11'86	84'11	—	4'03	1'93	1'99	—	0'74	
3.798	3.014	20'64	3.798	—	—	100'00	—	—	22'94	72'91	0'82	3'03	0'63	0'63	—	—	
3.620	3.152	12'93	3.596	24	—	99'33	0'67	—	29'81	66'70	—	3'49	0'88	0'88	0'98	—	
1.391	1.046	24'80	1.129	262	—	81'16	18'84	—	6'60	84'67	5'19	3'54	0'33	0'30	0'51	—	
56.911	44.330	22'11	53.626	1.460	1.825	94'23	2'57	3'20	22'23	68'25	3'07	6'45	0'84	0'85	0'99	0'54	
800	326	40'75	800	—	—	100'00	—	—	—	57'63	—	42'37	38'57	38'57	—	—	
1.265.946	1.001.846	22'86	668.568	384.864	212.514	52'81	30'40	16'79	36'84	56'81	1'50	4'85	4'55	3'07	14'76	6'09	
289.169	234.977	18'74	132.914	132.275	23.980	45'96	45'77	8'27	38'60	58'51	0'28	2'61	8'66	5'62	15'93	16'50	
524.571	416.149	20'67	219.009	224.777	80.785	41'75	42'85	15'40	43'94	51'86	0'10	4'10	13'12	9'49	20'60	13'48	
140.342	124.338	11'17	92.043	10.589	37.710	65'58	7'55	26'87	33'08	62'14	—	4'78	3'61	2'69	7'74	11'32	
86.058	61.249	28'82	49.355	7.673	29.030	57'35	8'91	33'74	43'76	48'24	2'17	5'83	3'21	2'82	4'25	3'88	
76.888	54.169	29'55	56.694	7.005	13.189	73'73	9'11	17'16	44'35	47'03	3'33	5'29	2'20	1'86	3'63	4'65	
91.207	66.308	27'30	64.127	1.085	25.995	70'31	1'19	28'50	38'00	57'86	0'32	3'82	2'50	2'48	3'35	2'51	
56.911	44.330	22'11	53.626	1.460	1.825	94'23	2'57	3'20	22'23	68'25	3'07	6'45	0'84	0'85	0'99	0'54	
800	326	40'75	800	—	—	100'00	—	—	—	57'63	—	42'37	38'57	38'57	—	—	
1.265.946	1.001.846	22'86	668.568	384.864	212.514	52'81	30'40	16'79	36'84	56'81	1'50	4'85	4'55	3'07	14'76	6'09	

Szakiskola	Tiszti és altiszti személyzet				A szakiskola kezelő-e alatt áll			Az 1898/99-ki tanévben volt a teljes kiképzést nyert	Az 1900. év október havában			Összesen	A kopár területek beerdősítésére termelt és szállított fa-csemete mennyisége	
	igazgató	tanársegéd	erdőgyakornok	főerdőőr	erdő	csemete-kert	növénytani kert		Az 1898/99-ki tanévben volt a teljes kiképzést nyert	Az 1900. év október havában				
										tanulók száma	Összesen			A kopár területek beerdősítésére termelt és szállított fa-csemete mennyisége
Vadászerdő ¹⁾	1	1	—	1	676	23'0	13'0	24	13	11	—	2	13	7.132
Királyhalma ¹⁾	1	1	—	1	380	12'5	7'5	24	15	12	—	3	15	1.216
Liptóújvár ²⁾	1	1	—	1	173	8'1	21'4	58	29	26	—	3	29	8.000
Görgényszentimre ²⁾	1	1	1	1	807	11'5	7'5	56	30	25	—	5	30	4.683
Összesen	4	4	1	4	2.036	55'1	49'4	162	87	74	—	13	87	21.031

1—2) A szakiskolával kapcsolatos¹⁾ meteorológiai és a talaj nedvességét megfigyelő állomás, ²⁾ meteorológiai megfigyelő-állomás.

59. Az erdőőri szakvizsgák eredménye Magyarországon 1894-től 1900-ig.

A vizsga eredménye.	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
	abszolút számokban							százalékokban						
Vizsgázott összesen	478	430	371	383	423	380	385	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0
A vizsgát letette:														
Kitűnő eredménnyel	35	39	38	34	37	38	37	9'2	10'9	12'0	10'4	11'1	12'1	11'1
Jó	102	101	98	100	107	92	100	26'7	28'2	30'9	30'7	32'1	29'3	30'1
Kielégítő	245	218	181	192	189	184	195	64'1	60'9	57'1	58'9	56'8	58'6	58'8
Megbukott	96	72	54	57	90	66	53	20'1	16'7	14'6	14'9	21'3	17'4	13'8

60. A kopár és vizmosásos területek beerdősítésére az 1900. év folyamán rendelkezésre állott csemete-készlet Magyarországon.

Sorszám	A hatóság megnevezése	Luczfenyő	Jegenyefenyő	Erdőfenyő	Fokete fenyő	Vörösfenyő	Kocsányos tölgy	Kocsánytalan tölgy	Kőrös	Szil	Juhar	Akác	Gléhész	Bálvány	Egyéb	Összesen
		e z e r d a r a b														
a) A m. kir. erdőőri szakiskoláknál fenntartott csemetekertekben.																
1	Görgényszentimrei	5	87	712	340	—	2.501	28	—	—	13	1.320	—	89	94	5.189
2	Királyhalmi	—	—	—	—	—	251	—	20	—	26	532	35	43	418	1.325
3	Liptóújvári	13.728	30	1	799	530	—	60	—	1	2	—	—	—	7	15.168
4	Vadászerdői	—	—	—	10.555	—	1.320	—	—	—	7	3.000	—	1	4	14.887
b) Az országos erdei alap költségén fenntartott csemetekertekben.																
5	Balassagyarmati	7	—	181	1.468	—	—	110	—	—	—	4.217	63	—	59	5.942
6	Kaposvári	—	—	459	3.068	3	200	327	80	—	—	988	—	40	260	5.425
7	Budapesti	—	—	—	60	—	350	110	56	15	4	2.430	33	—	—	3.058
8	Nagykarolyi	—	—	—	2	—	—	—	3	—	7	1.000	—	—	—	1.012
9	Nyitrai	—	—	30	100	—	—	—	270	—	—	504	—	—	—	904
10	Sátoraljaújhelyi	15	—	7	15	—	—	412	—	—	—	36	—	—	—	485
11	Soproni	3	—	126	215	—	—	20	—	—	—	359	—	—	—	723
12	Szegedi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.801	—	—	20	1.821
13	Szegesvári	154	—	1.188	1.248	—	190	321	23	33	84	939	—	—	65	4.245
c) A m. kir. erdőkinctár költségén fenntartott csemetekertekben.																
14	Besztercebányai	685	—	625	1.030	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.340
15	Kolozsvári	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	8
16	Lugosi	—	—	186	2.724	—	3.089	—	—	—	—	500	—	11	10	6.520
17	Máramaroszigeti	1.061	2.480	1.366	15	25	—	22	—	—	3	—	—	—	—	4.972
18	Lippai	—	—	183	114	—	3.371	433	100	—	2	386	—	—	8	4.602
19	Liptóújvári	1.438	—	100	70	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.616
20	Nagybányai	528	180	80	165	5	—	20	—	—	—	100	—	—	—	1.078
21	Ungvári	158	—	142	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	320
22	Apatini	—	—	—	—	—	729	2	—	—	—	971	—	—	13	1.715
23	Bustyaházi	2.486	156	1.320	1.573	—	—	—	10	—	—	70	—	—	—	5.615
24	Gödöllői	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.820	—	—	—	2.820
25	Orsovai	79	9	209	137	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	483
26	Sóvári	160	—	2.670	556	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	3.386
27	Szászsebesi	5	35	—	1.744	—	100	30	—	—	—	66	—	—	—	1.980
28	Zsarnóczai	614	—	1.092	1.115	119	—	—	13	36	13	—	—	—	—	3.002
d) Az akadémia költségén fenntartott csemetekertekben.																
29	Selmeczbányai m. k. erdőakadémia	150	5	20	30	10	1	10	4	5	—	—	—	—	—	235
30	Nagy-Küküllő vármegyei erdőbirtokosok magán csemete-kertjéből felajánlott	—	—	—	—	—	—	3.286	—	—	—	—	—	—	—	3.286
	Összesen	21.276	2.982	10.539	27.163	700	12.112	5.191	604	90	161	22.047	131	184	1092	104.162

1) Ebből volt dió 33.700, szelid gesztenye 104.050, fűz 652.000, bignonia 6.900, éger 6.000, cserje 43.500, eper 104.500 darab.

61. A kopár területek beerdősítésére ingyen kiosztott csemetemennyiség és az azzal eszközölt erdősítések Magyarországon 1900-ban, törvényhatóságokint.

Folyó szám	Ország rész, törvényhatóság	A kopár területek beerdősítéséhez ingyen kiszolgáltatott						Ingyen csemetében Állami pénzsegélyben v. jutalomban	Sikeres erdősítést kiosztott áll. pénzsegély vagy jutalom	Folyó szám	Ország rész, törvényhatóság	A kopár területek beerdősítéséhez ingyen kiszolgáltatott							
		csemete mennyisége		csemetével beültetett terület		részesített birtokok száma	koronákban					csemete mennyisége		csemetével beültetett terület		részesített birtokok száma	koronákban		
		1000 db.	hektár	%-ban	hektár							1000 db.	hektár	%-ban	hektár				
a) Duna bal partja.										d) Tisza jobb partja.									
1	Árva vármegye ...	1.215	266	78	33	—	—	—	1	Abauj-Torna vm. ...	832	143	63	38	23	1.206			
2	Bars » ...	635	72	70	17	7	565	—	2	Kassa, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—			
3	Esztergom » ...	72	3	60	3	—	—	—	3	Bereg vármegye ...	405	28	62	16	—	—			
4	Hont » ...	842	135	76	64	52	2.788	—	4	Borsod » ...	335	57	67	21	11	486			
	Selmező- és Békabánya, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	5	Gömör- és K.-H. vm. ...	1.838	276	70	79	58	1.556			
5	Liptó vármegye ...	2.227	463	70	48	7	594	—	6	Sáros vármegye ...	697	135	61	20	6	228			
6	Nógrád » ...	2.702	482	70	103	43	4.274	—	7	Szepes » ...	28	4	75	1	—	—			
7	Nyitra » ...	1.331	115	60	30	13	1.207	—	8	Ung » ...	63	8	79	10	—	—			
8	Pozsony » ...	275	33	50	7	1	240	—		Zemplén » ...	1.961	247	80	32	39	3.378			
	Pozsony, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—		Összesen ...	6.159	898	70	217	137	6.854			
9	Trencsén vármegye	2.009	420	73	50	50	4.142	—	e) Tisza bal partja.										
10	Turócs » ...	673	150	71	21	2	600	—	1	Békés vármegye ...	50	6	60	2	—	—			
11	Zólyom » ...	504	50	62	26	13	928	—	2	Bihar » ...	357	60	70	10	—	—			
	Összesen ...	12.485	2.189	71	402	188	15.388	—	3	N.-Várad, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—			
b) Duna jobb partja.										f) Tisza-Maros szöge.									
1	Baranya vármegye	178	23	60	10	—	—	—	1	Arad vármegye ...	537	90	64	44	23	1.573			
	Pécs, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	2	Arad, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—			
2	Fejér vármegye ...	184	26	75	16	3	468	—	3	Csanád vármegye ...	22	5	95	1	—	—			
	Székesfehérv., th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	4	Krassó-Szörény vm. ...	446	85	85	15	7	1.118			
3	Győr vármegye ...	64	18	70	3	1	60	—	5	Temes vármegye ...	315	45	86	14	6	732			
	Győr, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	6	Temesvár, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—			
4	Komárom vármegye	112	13	65	5	2	94	—	7	Versecz, th. j. v. ...	29	3	45	1	—	—			
	Komárom, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	8	Torontál vármegye ...	153	15	8	7	—	—			
5	Moson vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—		Összesen ...	3.338	536	71	109	20	1.976			
6	Somogy » ...	299	33	68	15	6	530	—	g) Erdély.										
7	Sopron » ...	8	3	80	1	—	—	—	1	Alsó-Fehér vmegye	622	77	65	56	32	1.054			
	Sopron, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	2	Beszt.-Naszód vm. ...	15	2	15	1	—	—			
8	Tolna vármegye ...	376	40	79	21	4	210	—	3	Brassó » ...	228	29	79	12	5	3.300			
9	Vas » ...	642	48	76	14	2	255	—	4	Csik » ...	462	84	81	12	3	654			
10	Veszprém » ...	1.346	128	70	48	5	536	—	5	Fogarás » ...	765	207	65	10	—	—			
11	Zala » ...	483	75	71	18	1	39	—	6	Háromszék » ...	289	45	68	21	9	2.508			
	Összesen ...	3.692	407	73	151	24	2.192	—	7	Hunyad » ...	285	28	57	7	17	1.432			
c) Duna-Tisza köze.										h) Fiume v. és ker.									
1	Bács-Bodrog vm. ...	212	24	86	11	—	—	—	1	Alsó-Fehér vmegye	622	77	65	56	32	1.054			
	Baja, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	2	Beszt.-Naszód vm. ...	15	2	15	1	—	—			
	Szabadka, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	3	Maros-Torda várm. ...	1.067	116	75	54	24	1.116			
	Ujvidék, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	4	M.-Vásárh., th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—			
	Zombor, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	5	N.-Küküllő vm. ...	1.475	130	71	69	51	2.791			
2	Csongrád vármegye	223	42	90	12	—	—	—	6	Szeben » ...	2.562	203	56	77	27	3.436			
	Hódmező-Vásárhely, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	7	Sz.-Doboka » ...	111	16	70	6	8	440			
	Szeged, th. j. v. ...	33	24	85	1	—	—	—	8	T.-Aranyos » ...	731	74	65	43	29	1.929			
3	Heves vármegye ...	2.390	380	77	142	113	5.970	—	9	Údvarhely » ...	385	57	71	10	9	980			
4	Jász-N.-Szolnok vármegye ...	96	13	70	13	—	—	—		Összesen ...	10.083	1.206	67	432	218	20.544			
5	Pest-P.-S.-Kiskun vármegye ...	2.018	300	80	114	3	380	—	h) Fiume v. és ker.										
	Budapest székesfőváros ...	—	—	—	—	—	—	—	1	Fiume v. és ker.	35	5	30	1	—	—			
	Kecskemét, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	—	—	Magyarország össz.										
	Összesen ...	4.972	783	79	293	116	6.350	—	42.216 6.267 71 1.687 739 56.677										

62. Az erdészeti üzemtervek, illetőleg az erdőtervény alapján előirt és bejelentett erdősítések Magyarországon 1900-ban, törvényhatóságonként.

Folyó szám	Országgrész, törvényhatóság	Az év folyamán				Eelő nem irt erdősítés hektár	Folyó szám	Országgrész, törvényhatóság	Az év folyamán				Eelő nem irt erdősítés hektár
		erdősítendő volt		erdősítettett					erdősítendő volt		erdősítettett		
		a 17. §- alá tar- tozó	a magán	a 17. §- alá tar- tozó	a magán				a 17. §- alá tar- tozó	a magán	a 17. §- alá tar- tozó	a magán	
		területből							területből				
hektár						hektár							
a) Duna bal partja.						d) Tisza jobb partja.							
1	Árva vármegye ...	913	148	811	—	149	1	Abauj-Torna vm. ...	1.947	274	723	187	—
2	Bars » ...	817	292	640	268	89		Kassa, th. j. v. ...	198	—	82	—	—
3	Esztergom » ...	236	—	226	—	20	2	Bereg vármegye ...	2.757	—	1.202	—	—
4	Hont » ...	1.111	817	877	777	—	3	Borsod » ...	1.244	233	800	230	122
	Selmecz- és Béla- bánya, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	4	Gömör- és K.-Hont	3.217	238	2.238	211	107
5	Liptó vármegye ...	8.178	1.952	2.196	32	—	5	Sáros vármegye ...	857	481	418	225	—
6	Nógrád » ...	523	2.187	402	2.072	—	6	Szepes » ...	1.947	346	1.526	165	94
7	Nyitra » ...	1.123	524	1.045	286	156	7	Ung » ...	1.820	—	674	—	—
8	Pozsony » ...	912	188	854	83	68	8	Zemplén » ...	1.998	—	1.188	—	—
	Pozsony, th. j. v. ...	13	—	13	—	—		Összesen ...	15.985	1.572	8.851	1.018	323
9	Trencsén várm. ...	1.710	755	905	748	—	e) Tisza bal partja.						
10	Turóc » ...	489	89	397	89	—	1	Békés vármegye ...	97	29	93	29	—
11	Zólyom » ...	1.986	403	1.449	374	—	2	Bihar » ...	4.940	459	2.698	459	12
	Összesen ...	18.011	7.355	9.815	4.729	482	3	N.-Várad, th. j. v. ...	2	—	2	—	—
b) Duna jobb partja.						f) Tisza-Mar. szöge.							
1	Baranya vmegye ...	1.340	204	1.068	204	17	1	Arad vármegye ...	1.571	1.802	919	121	12
	Pécs, th. j. v. ...	41	—	41	—	—		Arad, th. j. v. ...	—	—	—	—	—
2	Fejér vármegye ...	185	—	159	—	37	2	Csanád vmegye ...	113	—	41	—	—
	Székesfehérvár, th. v. j. ...	—	—	—	—	—	3	Krassó-Szőrény vm. ...	5.441	238	3.097	128	187
3	Győr vármegye ...	141	218	123	188	—	4	Temes vármegye ...	912	364	525	99	—
	Győr, th. j. v. ...	3	—	3	—	—	5	Temesvár, th. j. v. ...	—	—	—	—	—
4	Komárom várm. ...	229	368	229	364	195	6	Versecz, th. j. v. ...	7	—	7	—	23
	Komárom, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	7	Torontál vmegye ...	179	—	92	—	—
5	Moson vármegye ...	198	64	198	56	95	8	Pancsova, th. j. v. ...	27	—	26	—	—
6	Somogy » ...	1.621	67	1.708	67	130		Összesen ...	14.729	6.693	8.639	733	408
7	Sopron » ...	670	—	661	—	—	g) Erdély.						
	Sopron, th. j. v. ...	109	—	109	—	—	1	A.-Fehér vmegye ...	509	—	241	—	42
8	Toľna vármegye ...	386	135	379	135	30	2	B.-Naszód » ...	3.620	—	2.081	—	8
9	Vas » ...	971	—	853	—	99	3	Brassó » ...	1.786	—	1.516	—	279
10	Veszprém » ...	844	514	844	474	61	4	Csik » ...	8.251	—	1.447	—	49
11	Zala » ...	1.820	9	1.635	7	36	5	Fogaras » ...	2.841	—	1.339	—	54
	Összesen ...	8.558	1.579	8.010	1.495	700	6	Háromszék » ...	1.249	—	1.124	—	11
c) Duna-Tisza köze.						h) Fiume v. és ker.							
1	Bács-Bodrog vm. ...	457	21	302	23	33	1	Hunyad » ...	6.380	2.105	2.373	311	—
	Baja, th. j. v. ...	1	—	—	—	—	2	K.-Küküllő » ...	318	—	300	—	—
	Szabadka, th. j. v. ...	235	—	235	—	7	3	Kolozs » ...	3.524	—	1.481	—	50
	Ujvidék, th. j. v. ...	—	—	—	—	45	4	Kolozsvár, th. j. v. ...	24	—	22	—	2
	Zombor, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	5	Maros-Torda vm. ...	1.670	257	1.023	147	66
2	Csongrád várm. ...	26	—	26	—	27	6	M.-Vásárh., th. j. v. ...	12	—	12	—	—
	Hódmező-Vásár- hely, th. j. v. ...	—	—	—	—	—	7	N.Küküllő várm. ...	2.358	—	1.520	—	62
	Szeged, th. j. v. ...	145	—	142	—	10	8	Szoben » ...	2.023	—	1.042	—	18
3	Heves vármegye ...	633	270	490	258	47	9	Sz.-Doboka » ...	1.195	80	628	80	35
4	Jász-Nagykun-Szol- nok vármegye ...	16	—	16	—	—	10	T.-Aranyos » ...	1.421	—	1.033	—	74
5	Pest-Pilis-Solt-Kis- kun vármegye ...	1.866	10	1.317	10	18	11	Udvarhely » ...	998	—	793	—	20
	Budapest. sz.-főv. ...	51	—	51	—	—		Összesen ...	38.179	2.442	17.975	538	770
	Kecskemét, th. j. v. ...	121	—	106	—	33		Magyarorsz. össz. ...	107.263	22.346	60.682	9.125	3.25
	Összesen ...	3.551	301	2.685	291	220							

63. Az állam által kezelt erdők és kopár területek száma és kiterjedése, valamint birtokosaik által az állami kezelésért fizetendő évi általányok 1900-ban Magyarországon.

M. kir. állami erdőhivatal	Törvényhatóság	Az erdőbirtokok			M. kir. állami erdőhivatal	Törvényhatóság	Az erdőbirtokok			
		száma	kiterjedése hektárokkban	Az állami kezelésért megállapított évi általány koronákban			száma	kiterjedése hektárokkban	Az állami kezelésért megállapított évi általány koronákban	
A) Az 1898 : XIX. t.-cz. alapj. kezelt erdők és kopár ter.										
Budapest	Jász-N.-Sz. vm.	23	328	404	Csikszereda	Csik várm. ...	141	203.330	31.923	
	Pest-P.-K. »	92	9.691	5.075	Sz.-Udvarh.	Udvarhely vm.	473	83.970	19.531	
	Kecskemét, th.jv.	3	43	25	S.-Sz.-György	Háromszék vm.	453	143.937	24.821	
	Összesen ...	118	10.062	5.504	Brassó	Brassó várm. ...	32	51.031	11.599	
					Fogaras	Fogaras várm.	200	58.787	6.929	
Nyitra	Nyitra várm. ...	358	38.150	15.001	Segesvár	N.-Küküllő vm.	236	81.431	16.903	
	Pozsony » ...	143	8.271	5.849	Nagyszében	Szeben várm. ...	125	131.253	30.042	
	Pozsony, th. j. v.	3	13	9		K.-Küküllő vm.	202	12.108		
	Összesen ...	504	46.434	20.859	D.-Sz.-Márt.	N.-Küküllő » ^{a)}	2	1.084	8.112	
Trencsén	Trencsén várm.	638	37.913	14.285		Összesen ...	204	13.192	8.112	
A.-Kubin	Árva várm.	119	24.116	7.294	Nagyenyed	A.-Fehér vm. ...	430	34.901	9.410	
	Turóc » ...	110	11.849	5.225	Déva	Hunyad várm.	858	153.919	26.181	
	Összesen ...	229	35.965	12.519	Arad	Arad várm. ...	213	27.025	11.104	
Lipt.-Sz.-Mik.	Liptó várm. ...	193	36.684	11.643	Temesvár	Kr.-Szörény vm.	34	22.468	1.569	
Beszterceb.	Bars vármegye	73	12.941	7.000		Temes várm. ...	31	3.707	22.331	
	Zólyom »	149	21.987	13.542		Versecz, th. j. v.	1	719	1.400	
	Összesen ...	222	34.928	20.542			Összesen ...	66	26.894	25.300
Bal.-Gyarmat	Heves várm. ...	102	7.099	4.497	Szeged	Csanád várm. ...	2	260	900	
	Hont » ...	292	15.350	7.709		Csongrád » ...	5	872	658	
	Nógrád » ...	260	10.813	6.136		Szeged, th. j. v.	1	3.789	13.000	
	Összesen ...	654	33.262	18.342		Szabadka, th. j. v.	1	5.782	6.000	
Rimaszombat	Borsod várm. ...	185	8.556	5.206		Összesen ...	9	10.703	20.558	
	Gömör- és K.-H.	330	17.940	12.023	Ujvidék	B.-Bodrog várm.	27	2.502	3.480	
Összesen ...	515	26.496	17.229	Torontál várm.		18	1.429	2.058		
Lőcse	Szepes várm. ...	258	36.960	17.033		Baja, th. j. v. ...	1	7	6	
Eperjes	Abauj-Tornavm.	164	14.905	6.958		Ujvidék, th. j. v.	1	711	6.780	
	Sáros várm. ...	426	21.751	10.212	Pancsova, th. j. v.	1	94	40		
	Összesen ...	590	36.656	17.170		Összesen ...	48	4.743	12.364	
S.-A.-Ujhely	Zemplén várm.	482	26.439	13.485	Pécs	Baranya várm.	233	10.389	7.248	
	Ung várm. ...	183	11.027	6.000		Tolna várm. ...	40	2.738	3.128	
Ungvár	Bereg várm. ...	226	23.975	6.138		Összesen ...	273	13.127	10.376	
	Ugocsa » ...	99	12.843	4.100	Kaposvár	Somogy várm. ...	287	13.326	10.030	
	Összesen ...	325	36.818	10.238		Zalaegersz.	Zala várm. ...	470	26.080	14.252
Már.-Sziget	Máramaros vm.	349	140.902	31.725	Szombathely	Vas várm. ...	508	15.738	12.982	
Nagykároly	Hajdu várm. ...	8	345	428	Sopron	Sopron várm. ...	190	17.935	8.953	
	Szabolcs » ...	15	2.535	2.799		Moson » ...	52	1.902	2.000	
	Szatmár » ...	176	16.815	4.354			Összesen ...	242	19.837	10.953
	Összesen ...	199	19.695	7.581		Komárom	Esztergom vm.	47	3.109	1.642
Nagy-Várad	Békés várm. ...	5	1.024	1.958	Győr várm. ...		18	816	303	
	Bihar » ...	265	23.747	8.327	Komárom várm.		34	1.963	2.336	
	Összesen ...	270	24.771	10.285			Összesen ...	99	5.888	4.281
Zilah	Szilág várm. ...	350	21.865	8.431	Veszprém	Fejér várm. ...	19	1.262	1.301	
Dés	Sz.-Doboka vm.	628	30.553	9.967		Veszprém várm.	111	8.517	4.395	
Besztercei m. k. áll. erdőhiv.	B.-Naszód vm. ...	91	19.040	5.885			Összesen ...	130	9.779	5.696
Besztercei m. k. áll. erdőig.	B.-Naszód vm. ...	8	7.426		Földmiv. m. k. min. I.3.ügyosz.	Fiume ...	1	492	171	
	Kolozs vm. ¹⁾ ...	1	247			A) összesen ...	13.531	1.914.647	613.864	
	Összesen ...	100	26.713	5.885	B) Az 1890 : XIX. t.-cz. alapj. kezelt erdők és kopár ter.					
Kolozsvár	Kolozs várm. ...	398	35.737	9.378	M. k. erdőigazg. Beszterczen	B.-Naszód várm.	44	162.731	121.274	
	Kolozsvár, th. j. v.	2	340	113		B) összesen ...	44	162.731	121.274	
	Összesen ...	400	36.077	9.491	Együtt ...	13.575	2.077.378	735.138		
Torda	T.-Aranyos vm.	246	34.020	10.288						
M.-Vásárhely	M.-Torda várm.	578	40.284	11.556						
	M.-Vásárh., th. jv.	2	740	286						
	Összesen ...	580	41.024	11.842						

¹⁾ Egy Kolozsvármegyében fekvő erdőbirtok a besztercei m. kir. erdőigazgatóság kezelésébe tartozik. —
²⁾ A kezelésért az erdőbirtokosok a besztercei m. kir. erdőigazgatóság, illetőleg a naszódvidéki községek javára 3.568 koronát fizetnek. —
³⁾ Erzsébetváros Nagy-Küküllő vármegyében fekvő erdeje a dicsőszentmártoni m. kir. állami erdőhivatal kezelésébe tartozik. —
⁴⁾ A besztercei m. kir. erdőigazgatóság összes költségeit megtérítik a birtokosok az államnak.

64. Az erdőterület részletezése a talaj minősége s fanemek szerint az 1900. év végén, törvényhatóságonként.

Folyó szám	Országrés, törvényhatóság	Erdőterület		A talaj minősége szerint				Fanemek szerint		
		Összesen	Ebből tervszerű kezelésre kötelezve	Védendő	Futó-homokon álló erdő	Feltétlen erdőtalajon álló erdő	Nem feltétlen erdőtalajon álló erdő	Tölgy-erdő	Bükk- és más lomb-erdő	Fenyő-erdő
h e k t á r o k b a n										
I. Magyarország.										
<i>a) Duna bal partja.</i>										
1	Árva vármegye	65.716	55.535	5.434	—	56.189	4.093	—	4.355	61.361
2	Bars »	97.316	68.069	2.278	—	92.161	2.877	39.459	43.583	14.274
3	Esztergom vármegye	19.636	16.687	132	294	18.879	331	16.368	3.237	31
4	Hont »	79.233	55.531	1.054	—	77.873	306	58.498	18.933	1.802
	Selmecz- és Béla- bánya, th. j. v. ...	4.458	4.448	51	—	4.407	—	718	1.069	2.671
5	Liptó vármegye	111.385	83.863	14.553	—	92.492	4.340	—	6.756	104.629
6	Nógrád »	116.359	30.940	9.330	—	106.477	552	84.388	29.712	2.259
7	Nyitra »	128.152	55.559	2.190	31	117.297	8.634	45.419	63.920	18.813
8	Pozsony »	87.469	47.909	1.174	6.082	67.448	12.765	12.635	45.052	29.782
	Pozsony, th. j. v. ...	2.328	2.113	—	—	2.177	151	415	1.850	63
9	Trencsén vármegye	150.169	43.316	6.974	—	135.984	7.211	13.315	82.697	54.157
10	Turóc »	54.124	27.059	3.236	—	48.957	1.931	62	18.263	35.799
11	Zólyom »	148.819	119.084	4.403	—	144.343	73	17.962	48.396	82.461
	Összesen	1.065.164	610.113	50.809	6.407	964.684	43.264	289.239	367.823	408.102
<i>b) Duna jobb partja.</i>										
1	Baranya vármegye ...	81.099	59.565	81	—	55.812	25.206	24.577	55.936	586
	Pécs, th. j. v.	2.427	2.408	—	—	2.427	—	1.442	985	—
2	Fejér vármegye	34.155	11.801	399	1.343	21.727	10.686	23.100	10.904	151
	Székesfehérv., thjv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Győr vármegye	11.645	5.437	29	1.602	5.612	4.402	4.784	6.641	220
	Győr, th. j. v.	70	69	—	—	70	—	—	70	—
4	Komárom vármegye	33.899	21.235	517	1.329	25.725	6.328	25.265	8.237	397
	Komárom, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Moson vármegye	10.705	5.719	—	—	4.459	6.246	2.892	7.772	41
6	Somogy »	133.722	58.652	1.635	2.191	24.626	105.270	73.406	54.287	6.029
7	Sopron »	59.324	47.038	135	—	39.258	19.931	27.406	17.427	14.491
	Sopron, th. j. v.	5.624	5.624	—	—	5.251	373	2.862	1.611	1.151
8	Tolna vármegye	30.037	17.946	—	115	20.842	9.080	15.776	14.217	44
9	Vas »	152.542	36.534	12	—	55.457	97.073	37.442	39.994	75.106
10	Veszprém »	87.177	42.892	1.350	1.647	65.080	19.100	35.870	49.203	2.104
11	Zala »	148.076	82.572	2.737	968	55.681	88.690	60.149	72.939	14.988
	Összesen	790.502	397.492	6.895	9.195	382.027	392.385	334.971	340.223	115.308
<i>c) Duna-Tisza köze.</i>										
1	Bács-Bodrog várm. ...	42.218	30.113	1.788	6.359	13.603	20.468	18.590	23.628	—
	Baja, th. j. v.	150	7	—	150	—	—	—	150	—
	Szabadka, th. j. v.	7.834	7.623	—	7.769	65	—	—	7.834	—
	Ujvidék, th. j. v. ...	662	656	—	—	147	515	483	179	—
	Zombor, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Csongrád vármegye	2.843	1.155	—	1.507	320	1.016	—	2.843	—
	H.-Vásárh., th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Szeged, th. j. v.	4.305	4.053	313	3.990	—	2	—	4.305	—
3	Heves vármegye	67.093	35.655	279	—	66.814	—	47.735	19.358	—
4	Jász-N.-Szolnok vm.	2.721	292	—	948	1.368	405	182	2.539	—
5	Pest-P.-S.-Kiskun »	129.909	54.259	1.611	68.838	44.414	15.046	27.784	101.883	242
	Bpest, székesfőv. ...	1.766	1.341	264	206	1.296	—	1.248	293	225
	Kecskemét, th. j. v.	9.721	5.851	—	4.850	4.372	499	552	9.169	—
	Összesen	269.222	141.005	4.255	94.617	132.399	37.951	96.574	172.181	467
<i>d) Tisza jobb partja.</i>										
1	Abauj-Torna várm.	112.426	45.204	1.452	—	84.709	26.265	60.046	47.631	4.749
	Kassa, th. j. v.	4.649	4.619	—	—	4.617	32	1.506	1.472	1.671
2	Bereg vármegye	147.906	131.782	2.153	—	100.973	44.780	38.917	100.185	8.804
3	Borsod »	97.966	48.271	422	—	97.352	192	67.556	30.306	104
4	Gömör- és K.-H. vm.	209.457	128.997	2.476	—	206.369	612	72.193	83.639	53.625
5	Sáros vármegye	127.216	40.234	1.686	—	123.601	1.929	13.716	93.927	19.573
6	Szepes »	148.384	102.657	4.313	—	142.477	1.594	1.883	16.630	129.871
7	Ung »	148.477	116.707	3.219	—	135.801	9.457	20.762	113.358	14.357
8	Zemplén »	177.937	53.731	236	—	162.558	15.143	43.160	132.986	1.791
	Összesen	1.174.418	672.202	15.957	—	1.058.457	100.004	319.739	620.134	234.545

**Az erdőterület részletezése a talaj minősége s fanemek szerint az 1900. év végén,
törvényhatóságokint.**

Folyó szám	Országrészt, törvényhatóság	Erdőterület		A talaj minősége szerint				Fanemek szerint		
		Összesen	Ebből tervszerű kezelésre kötelezve	Véderdő	Futó- homokon álló erdő	Feltétlen erdőtalanon álló erdő	Nem feltétlen erdő- talanon álló erdő	Tölgy- erdő	Bükk- és más lomb- erdő	Fenyő- erdő
e) Tisza bal partja.										
1	Békés vármegye	5.439	2.309	—	—	—	5.439	3.492	1.947	—
2	Bihar »	292.670	194.471	11.427	—	248.570	32.673	127.178	150.563	14.929
	N.-Várad, th. j. v. ...	158	158	—	—	—	158	158	—	—
3	Hajdu vármegye	7.066	5.711	186	392	3.651	2.837	5.630	1.436	—
	Debreczen, th. j. v. ...	9.617	9.513	—	3.453	2.264	3.900	9.084	533	—
4	Máramaros várm.	538.911	413.876	46.764	—	475.546	16.601	23.509	319.074	196.328
5	Szabolcs vármegye	22.872	4.782	—	215	8.100	14.557	18.201	4.562	109
6	Szatmár »	140.281	69.810	951	—	97.299	42.031	74.057	66.126	98
	Sz.-Németi, th. j. v. ...	4.409	4.400	—	—	—	4.409	3.506	903	—
7	Szilágy vármegye	106.513	28.828	324	—	62.944	43.245	69.537	36.976	—
8	Ugocsa »	27.626	11.274	186	—	20.010	7.430	10.983	16.643	—
	Összesen	1.155.562	745.132	59.838	4.060	918.384	173.280	345.335	598.763	211.464
f) Tisza-Mar. szöge.										
1	Arad vármegye	188.528	76.601	13.119	—	135.198	40.211	97.715	90.497	316
	Arad, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Csanád vármegye	1.773	1.669	—	—	244	1.529	300	1.473	—
3	Kr.-Szörény várm.	515.980	446.701	26.671	—	438.318	50.991	122.751	379.938	13.291
4	Temes vármegye	74.846	43.765	1.257	6.950	31.963	34.676	60.020	14.801	25
	Temesvár, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Versecz, th. j. v.	637	604	21	—	616	—	346	291	—
5	Torontál várm.	9.763	3.497	—	27	2.765	6.971	4.783	4.980	—
	Pancsova, th. j. v.	172	170	15	—	2	155	79	93	—
	Összesen	791.699	573.007	41.083	6.977	609.106	134.533	285.994	492.073	13.632
g) Erdély.										
1	Alsó-Fehér várm.	90.938	64.674	4.216	—	66.877	19.845	40.219	48.324	2.395
2	B.-Naszód várm.	186.314	177.918	3.342	—	182.972	—	11.434	67.734	107.146
3	Brassó »	61.875	61.867	9.955	—	51.029	891	7.816	38.319	15.740
4	Csík »	228.518	215.308	23.013	—	205.505	—	995	23.939	203.584
5	Fogarás »	96.203	87.702	20.565	—	73.437	2.201	4.840	63.838	27.525
6	Háromszék »	233.377	150.327	17.995	658	212.092	2.632	31.204	159.744	42.429
7	Hunyad »	361.363	257.720	79.661	—	273.133	8.569	68.722	233.104	59.537
8	Kis-Küküllő »	28.964	14.484	21	—	14.503	14.440	16.636	12.328	—
9	Kolozs »	151.115	103.051	4.708	—	146.407	—	51.721	38.909	60.485
	Kolozsvár, th. j. v.	1.763	1.760	—	—	966	797	1.094	669	—
10	Maros-Torda várm.	196.909	104.566	8.005	—	187.116	1.788	16.172	77.361	103.376
	M.-Vásárh., th. j. v.	770	750	—	—	753	17	714	52	4
11	N.-Küküllő várm.	103.208	85.591	1.854	—	100.424	930	43.367	59.745	96
12	Szeben »	164.190	162.327	19.293	—	122.883	22.014	33.210	73.611	57.369
13	Sz.-Doboka »	144.393	64.486	2.455	—	141.877	61	45.923	95.755	2.715
14	T.-Aranyos »	96.704	73.447	6.834	—	75.821	14.049	16.932	46.047	33.725
15	Udvarehely »	116.371	89.127	17.139	—	99.232	—	15.644	80.648	20.079
	Összesen	2.262.975	1.715.105	219.056	658	1.955.027	88.234	406.643	1.120.127	736.205
h) Fiume vár. és ker.										
	Magyarorsz. öszs.	693	492	—	—	693	—	56	637	—
II. H.-Szlav.-orsz.)										
1	Belovár-Kőrös vm.	184.928	170.340	—	—	24.689	160.239	40.975	143.703	250
2	Lika-Krbava »	266.677	266.677	—	261	207.715	58.701	8.310	208.754	49.613
3	Modrus-Fiume »	210.352	165.414	17.040	—	192.719	593	733	91.610	118.009
4	Pozsega »	198.995	125.472	18.713	—	127.631	52.651	57.036	140.325	1.634
5	Szerém »	132.893	120.007	—	—	20.532	112.361	106.684	26.209	—
	Zimony, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Varazsd vármegye	91.247	22.416	12	—	73.952	17.283	15.254	73.433	2.560
	Varazsd, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Verőce vármegye	182.505	41.662	92	26	96.530	85.857	60.243	122.262	—
	Eszék, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Zágráb vármegye	262.845	230.119	86	—	59.800	202.959	47.199	213.546	2.100
	Zágráb, th. j. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen	1.530.442	1.142.107	35.943	287	803.568	690.644	336.434	1.019.842	174.166
	Magyarbirod. öszs.	9.040.677	5.996.655	433.836	122.201	6.824.345	1.660.295	2.414.985	4.731.803	1.893.889

1) Horvát-Szlavonországoknál 1894. évi adatok.

Folyó szám	Az erdőhatósági kerület	Az üzemtervek szerint even-kiint beerdősítendő terület	A régebbi hátralekökkel együtt 1900-ban beerdősítendő volt	Tényleg beerdősített az év folyamán				A beerdősített területből első nem irrt terület	Hátralekban maradt az év végén	Az év folyamán foganatosított erdősítések költsége	Költség hektáronként					
				természetes úton	mesterséges úton		korona				a természetes úton létrejött erdősítésekénél		a mesterséges erdősítésekénél			
					vetés-sel	ültetés-sel					kor.	fill.	kor.	fill.		
															kor.	fill.
hektárokbán																
I. Magyarország.																
1	Besztercebánya	1.084	842	—	52	1.071	352	71	28.738	—	—	18	37	26	82	
2	Zsarnóca	554	458	198	6	330	95	19	10.507	—	—	19	46	31	50	
3	Máramarossziget	2.434	4.732	—	—	2.023	108	2.817	67.366	—	—	—	—	33	30	
4	Bustyaháza	1.093	1.483	—	—	1.322	124	285	48.874	—	—	—	—	36	97	
5	Kolozsvár	2.295	4.871	133	41	2.044	46	2.699	42.795	—	—	15	60	20	62	
6	Szászsebes	1.306	2.604	371	—	858	305	1.680	31.447	—	—	—	—	36	53	
7	Lugos	366	255	33	8	230	206	190	6.778	—	—	9	07	29	05	
8	Orsova	1.505	1.894	143	—	796	2	957	11.663	—	—	—	—	25	25	
9	Liptóújvár	668	605	—	8	1.026	456	27	18.961	—	—	12	56	18	38	
10	Ungvár	613	1.026	—	—	605	270	691	19.940	—	—	—	—	31	30	
11	Nagybánya	617	2.521	—	—	218	5	2.308	4.740	—	—	—	—	21	73	
12	Lippa	757	1.271	39	204	577	142	593	13.345	—	—	12	67	18	67	
13	Sóvár	578	776	8	13	631	47	171	17.722	28	78	29	90	31	61	
14	Gödöllő	360	956	133	116	599	108	216	43.970	—	—	56	08	98	21	
15	Apatin	304	134	5	17	32	38	118	1.873	—	—	—	—	58	53	
	Összesen	14.534	24.428	1.063	465	12.362	2.304	12.842	368.719	28	78	25	37	29	69	
II. Horv.-Szlav.-országok.																
16	Zágráb	1.703	1.551	1.075	414	62	—	—	9.361	—	—	21	33	8	53	
17	Otocsász	1.629	4.711	1.530	12	80	—	3.089	1.917	—	—	12	50	21	83	
18	Vinkovce	1.243	1.399	676	419	87	30	247	6.150	—	—	13	42	6	03	
	Összesen	4.575	7.661	3.281	845	229	30	3.336	17.428	—	—	17	28	12	33	
	Magyarbirodalom	19.109	32.089	4.344	1.310	12.591	2.334	16.178	386.147	28	78	20	08	29	36	

¹⁾ 325 hektárt a kaláni, 10 hektárt a drenkovi bányatársulat ingyen erdősített a vele kötött szerződés értelmében. Ez az oka, hogy a hektáronként számított átlagos költség magassága mellett oly kevés a beerdősített terület összes erdősítési költsége. — ²⁾ A természetes erdősítésnél fölmerült aránylag túl magas költségeket a vágásokon levő értéktelen fánemek és cserjék kivágatása s a vágások kitakarítása okozta. — ³⁾ A vetés útján erdősített vágások mezőgazdasági használatra bérbe adtak; a bérlok a fizetett bérén kívül, kötelesek voltak a vágásokat ingyen beerdősíteni. Ez magyarázza meg, hogy a vetés útján történt erdősítés költséggel nem járt.

66. A kincstári csemetekertek kiterjedése és a termelt csemetemennyiség az 1900. évben.

Folyó szám	Az erdőhatósági kerület	A csemetekertek kiterjedése hekt.	Az év folyamán kiadatott							Készlet az év végén				
			az erdőkinctár által foganatosított erdősítésekhez				kopár területek befásítására magánosoknak			fenyő	tölgy	egyéb lombfa	összesen	
			fenyő	tölgy	egyéb lombfa	összesen	fenyő	tölgy	egyéb lombfa					összesen
I. Magyarország.														
1	Besztercebánya	16	4.324	160	99	4.583	1.643	—	—	1.643	13.785	35	260	14.080
2	Zsarnóca	8	1.266	218	89	1.573	975	—	51	1.026	7.782	230	134	8.146
3	Máramarossziget	25	9.709	203	—	9.912	1.911	26	—	1.937	45.448	1.266	76	46.790
4	Bustyaháza	12	4.732	822	—	5.554	2.527	—	29	2.556	15.088	1.090	115	16.293
5	Kolozsvár	17	6.941	975	98	8.014	140	—	2	142	17.925	708	330	18.963
6	Szászsebes	11	2.677	165	40	2.882	139	25	40	204	8.271	333	505	9.109
7	Lugos	55	3	623	499	1.125	62	10	339	411	1.973	4.077	8.014	14.064
8	Orsova	9	1.355	410	271	2.036	244	27	25	296	86	328	190	604
9	Liptóújvár	7	6.431	—	—	6.431	76	—	—	76	21.109	—	15	21.124
10	Ungvár	7	1.523	1.196	1	2.720	158	—	—	158	5.021	334	24	5.379
11	Nagybánya	5	1.208	228	58	1.494	296	5	68	369	5.429	333	78	5.840
12	Lippa	27	558	1.647	344	2.549	66	1.115	172	1.353	200	1.991	281	2.472
13	Sóvár	12	2.296	682	271	3.249	2.300	—	122	2.422	5.385	282	264	5.931
14	Gödöllő	26	432	851	1.005	2.288	40	—	—	40	1.034	2.112	1.444	4.590
15	Apatin	43	—	208	2.485	2.693	—	696	3.564	4.260	—	840	9.432	10.272
	Összesen	250	43.455	8.388	5.260	57.103	10.577	1.904	4.412	16.893	148.536	13.959	21.162	183.657
II. Horv.-Szlav.-országok.														
16	Zágráb	0,5	—	10	—	10	—	—	—	—	800	10	—	810
17	Otocsász	0,4	317	—	—	317	—	—	—	—	3.085	—	—	3.085
18	Vinkovce	0,4	6	—	—	6	—	—	12	12	44	—	27	71
	Összesen	1,3	323	10	—	333	—	—	12	12	3.929	10	27	3.966
	Magyarbirodalom	251,3	43.778	8.398	5.260	57.436	10.577	1.904	4.424	16.905	152.465	13.969	21.189	187.623

67. A kincstári erdőbirtokok területe művelési ágak szerint és az erdőbirtokok értéke 1900-ban.

Folyó szám	A kincstári erdőhatósági kerület	Bel- telek	Szán- tőföld	Rét	Legelő	Havasi legelő	Termé- ketlen	A nem erdő- terület összege	Erdő	Az erdőható- sági ke- rület összes területe	Az erdőbir- tokok összes értéke
I. Magyarország.											
1	Besztercebányai erdőig.	197	1.445	3.867	1.396	3.560	677	11.142	81.300	92.442	24.391
2	Zsarnóczai erdőhivatal	76	364	1.666	543	—	146	2.795	32.782	35.577	7.642
3	Máram.-szigeti erdőig.	226	977	3.330	1.464	21.847	1.004	28.848	132.940	161.788	14.950
4	Bustyaházai erdőhiv. ...	102	289	1.775	571	6.239	692	9.668	101.487 ¹⁾	111.155	10.011
5	Kolozsvári erdőigazg. ...	66	287	970	3.357	4.740	732	10.152	127.301	137.453	5.229
6	Szászsebesi erdőhivatal	353	186	105	4.250	8.247	1.164	14.305	100.309	114.614	5.305
7	Lugosi erdőigazgatóság	93	864	1.445	7.276	—	992	10.670	44.333	55.003	5.557
8	Orsovai erdőhivatal ...	73	19	869	1.015	4.385	1.573	7.934	145.884	153.818	2.645
9	Liptóújvári főerdőhiv. ...	109	172	1.348	600	8.255	3.229	13.713	50.048 ²⁾	63.761	20.323
10	Ungvári »	141	2.048	5.319	2.185	1.202	1.352	12.247	96.458	108.705	2.549
11	Nagybányai »	427	39	781	1.491	1.114	163	4.015	49.827	53.842	3.091
12	Lippai »	170	1.240	584	117	—	1.469	3.580	64.789	68.369	7.270
13	Sóvári »	123	327	740	272	—	387	1.849	46.508	48.357	10.940
14	Apatini »	27	17	—	1.757	—	4.168	5.969	16.641	22.610	15.847
15	Gödöllői »	84	349	308	524	—	156	1.421	19.311	20.732	9.318
	Összesen ...	2.267	8.623	23.107	26.818	59.589	17.904	138.305	1.109.918	1.248.226	145.068
II. Horv.-Szlavonorsz.											
16	Zágrábi erdőigazgat. ...	38	16	33	73	—	1.381	1.541	130.262	131.803	15.952
17	Vinkovcei főerdőhiv. ...	9	1.068	299	1.915	—	5.819	9.110	62.660	71.770	41.678
18	Otocsácsi erdőhivatal ...	5	2	9	1.229	2.223	1.682	5.150	91.557	96.707	1.284
	Összesen ...	52	1.086	341	3.217	2.223	8.882	15.801	284.479	300.280	58.914
	Magyarbirodalom ...	2.319	9.709	23.448	30.035	61.812	26.786	154.109	1.394.397	1.548.506	203.982

¹⁾ A bustyaházai m. kir. erdőhivatal a kitüntetett területen kívül kezeli még a Dombó, Taraczkraza és Nyéresháza községek határában fekvő 14.914 hektár kiterjedésű közbirtokossági erdőket is. — ²⁾ Ezen területbe nincs betudva a lipotújvári m. kir. erdői szakiskola által kezelt 219 hektár kincstári erdőbirtok.

68. A kincstári erdők megoszlása a főbb fajok szerint 1900-ban.

Folyó szám	A kincstári erdőhatósági kerület	Az erdőhatóság ke- rületéhez tartozó összes erdőterület kiterjedése	Az összes erdőterületből esik							
			a használaton kívül álló er- dőkre	a rendes használat alatt levő						erdőkre összesen
				tölgy-		fenyő-	bükk- és más kemény lombfa-	fűz-, nyár- és más puh. lombfa-	erdőkre összesen	
				szál-	sarj-					
I. Magyarország.										
1	Besztercebányai erdőig.	81.300	4.069	3.067	—	69.468	4.696	—	77.231	
2	Zsarnóczai erdőhiv. ...	32.782	350	42	—	2.785	29.605	—	32.432	
3	Máram.-szigeti erdőig.	132.940	15.393	2.288	—	74.706	40.553	—	117.547	
4	Bustyaházai erdőhiv. ...	101.487	16.718	2.180	—	44.301	38.288	—	84.769	
5	Kolozsvári erdőigazg. ...	127.301	7.439	6.137	306	57.555	55.862	2	119.862	
6	Szászsebesi erdőhivatal	100.309	13.282	7.514	24	27.505	51.984	—	87.027	
7	Lugosi erdőigazgatóság	44.333	7.064	20.855	64	18	12.872	3.460	37.269	
8	Orsovai erdőhivatal ...	145.884	23.378	9.100	—	12.183	101.223	—	122.506	
9	Liptóújvári főerdőhiv. ...	50.048	8.418	—	—	41.630	—	—	41.630	
10	Ungvári »	96.458	2.348	5.906	—	17.917	70.287	—	94.110	
11	Nagybányai »	49.827	3.272	1.609	—	—	44.946	—	46.555	
12	Lippai »	64.789	2.827	28.291	169	373	31.788	1.341	61.962	
13	Sóvári »	46.508	808	6.944	831	13.556	24.369	—	45.700	
14	Apatini »	16.641	1.106	7.977	—	—	—	7.558	15.535	
15	Gödöllői »	19.311	561	17.283	1.012	—	455	—	18.750	
	Összesen ...	1.109.918	107.033	119.193	2.406	361.997	506.928	12.361	1.002.885	
II. Horv.-Szlavonorsz.										
16	Zágrábi erdőigazgat. ...	130.262	—	14.606	—	16.131	99.525	—	130.262	
17	Vinkovcei főerdőhiv. ...	62.660	—	53.351	—	—	9.309	—	62.660	
18	Otocsácsi erdőhivatal ...	91.557	31.050	—	—	6.604	53.903	—	60.507	
	Összesen ...	284.479	31.050	67.957	—	22.735	162.737	—	253.429	
	Magyarbirodalom ...	1.394.397	138.083	187.150	2.406	384.732	669.665	12.361	1.256.314	

69. A kincstári erdők vágásterületei és fatermése, valamint pénzügyi eredményei az 1900. évben.

Folyó szám	A kincstári erdőhatósági kerület	Kihasználható volt összesen	Ebből tényleg kihasználtot	Kihasználhatlanul maradt	Az év folyamán tényleg kihasznált vágásterületeken termeltetett			Értékesíthetetlenül visszamaradt az 1900. évi vágásterületeken	A kihasználhatlanul maradt vágásterületeken bevételek szerint van	A zárszámadás adatai szerint volt		
					épület- és tűzifa	tűzifa	összesen			kiadás	bevétel	felülleg, ill. hiány (-)
					t ö m ö r k ö b m é t e r f a t ö m e g					1000 koronákban		
I. Magyarorszag.												
1	Becztercebánya	831	544	287	162.731	106.014	268.745	—	14.496	452	1.425	973
2	Zsarnóca	479	311	168	52.858	97.621	150.479	—	60.150	640	922	232
3	Máramarossziget	1.533	913	620	180.614	92.942	273.556	52.378	229.123	1.501	2.374	873
4	Bustyaháza	725	291	434	56.314	35.223	91.537	—	237.453	693	869	176
5	Kolozsvár	3.691	1.397	2.294	88.400	169.830	258.230	26.565	672.889	726	1.008	282
6	Szászsebes	3.248	684	2.564	47.145	142.411	189.556	19.586	612.362	622	759	137
7	Lugos	2.515	878	1.637	29.015	85.454	114.469	21.254	456.893	333	469	136
8	Orsova	6.553	902	5.651	74.359	103.421	177.780	6.684	1.474.381	171	325	154
9	Liptóújvár	401	313	88	94.565	28.681	123.246	—	15.601	452	1.157	705
10	Ungvár	6.699	941	5.758	50.452	295.684	346.136	70.874	1.610.795	1.157	1.238	81
11	Nagybánya	2.830	274	2.556	6.700	59.808	66.508	—	112.464	338	373	35
12	Lippa	1.446	718	728	6.291	130.451	136.742	—	92.297	43	351	308
13	Sóvár	638	489	149	60.043	68.403	128.446	30.972	47.775	586	929	343
14	Apatin	454	119	335	598	18.955	19.553	—	26.550	216	505	289
15	Gödöllő	226	108	118	356	22.330	22.686	267	20.900	336	239	(-97)
	Összesen	32.269	8.882	23.387	910.441	1.457.228	2.367.669	228.580	5.684.129	8.266	12.943	4.677
II. Horvát-Szlavonorszag.												
16	Zágráb	1.538	1.043	495	136.054	255.059	391.113	149.055	189.281	475	1.090	615
17	Vinkovce	972	748	224	88.203	149.782	237.985	—	63.916	438	2.599	2.161
18	Otocsác	2.900	952	1.948	40.690	41.683	82.373	41.946	336.449	230	278	48
	Összesen	5.410	2.743	2.667	264.947	446.524	711.471	191.001	589.646	1.143	3.967	2.824
	Magyarbirodalom	37.679	11.625	26.054	1.175.388	1.903.752	3.079.140	419.581	6.273.775	9.409	16.910	7.501

70. A kincstári erdők kiterjedésének és értékének változása 1890-től 1900-ig.

É v	A z á l l a m i e r d ő b i r t o k o k n a k ö s s z e s					
	kiterjedése, hektár	értéke, korona	kiterjedése, hektár	értéke, korona	kiterjedése, hektár	értéke, korona
	M a g y a r o r s z á g		H o r v á t - S z l a v o n o r s z á g o k		M a g y a r b i r o d a l o m	
Az 1890. év végén	1,299.542	146,400.280	339.139	59,987.051	1,638.681	206,387.331
» 1891. » »	1,300.239	146,480.690	339.138	60,006.567	1,639.377	206,487.257
» 1892. » »	1,314.416	146,584.254	317.590	60,037.715	1,632.006	206,621.969
» 1893. » »	1,298.021	145,595.242	312.137	60,057.676	1,610.158	205,652.918
» 1894. » »	1,295.077	145,522.817	307.143	60,059.954	1,602.220	205,582.771
» 1895. » »	1,293.386	145,406.689	307.651	60,064.355	1,601.037	205,471.044
» 1896. » »	1,287.187	146,258.645	302.946	60,096.627	1,590.133	206,355.272
» 1897. » »	1,285.252	146,810.336	303.470	60,096.627	1,588.722	206,906.963
» 1898. » »	1,256.024	146,017.421	301.106	60,184.456	1,557.130	206,201.877
» 1899. » »	1,253.628	145,126.000	301.000	58,742.000	1,554.628	203,868.000
» 1900. » »	1,248.226	145,068.000	300.280	58,914.000	1,548.506	203,982.000

